

72703

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

Metin ERKAL

**CEYHUN ATUF KANSU, HAYATI, ESERLERİ VE
ŞİİRLERİNİN TEMA BAKIMINDAN İNCELENMESİ**

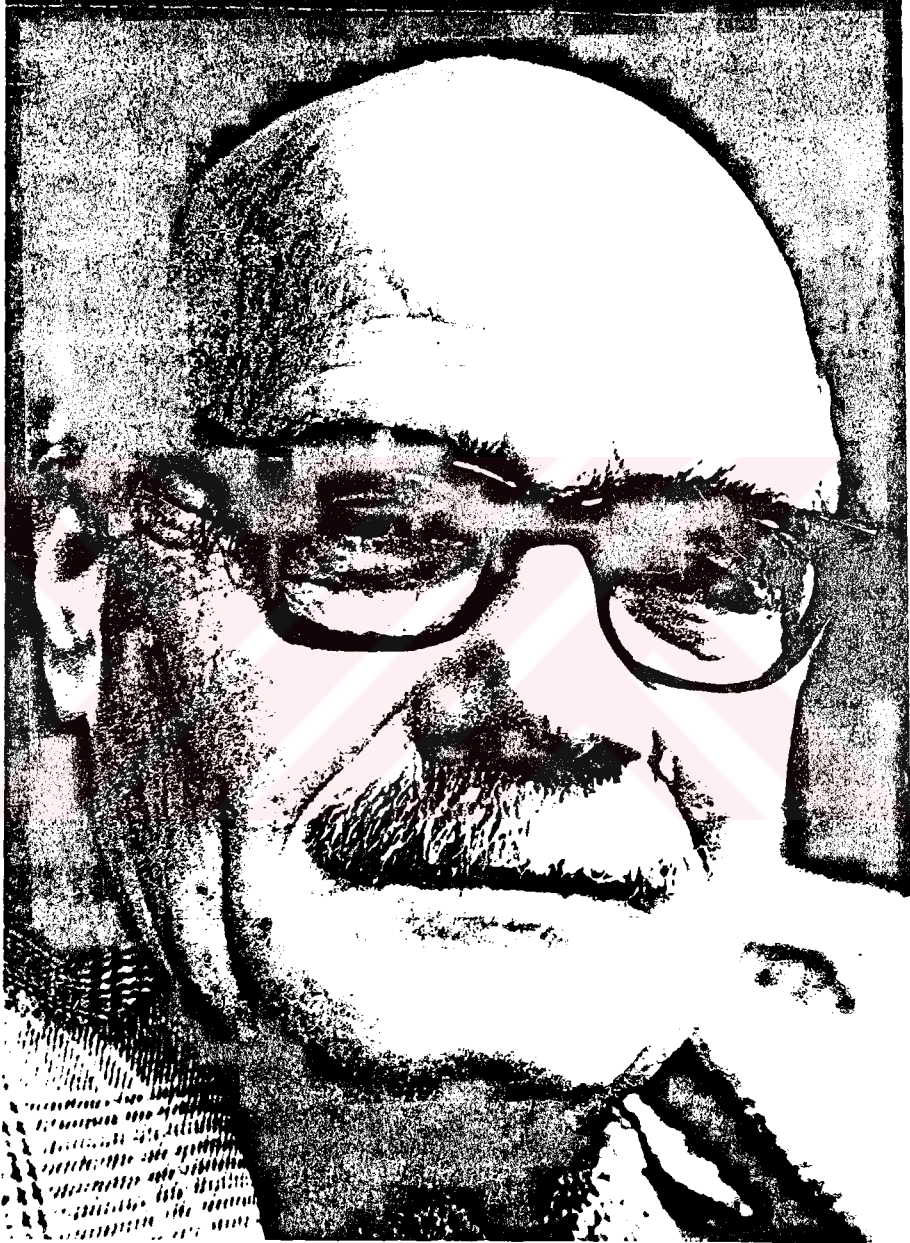
72703

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Osman GÜNDÜZ

ERZURUM - 1998

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Ceyhun Atuf Kansu
(7 Aralık 1919-17 Mart 1978)

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
ÖNSÖZ	III
GİRİŞ	1
CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİ	1
1940'lı Yıllara Kadar Türk Şiiri (Ceyhun Atuf Kansu'ya Kadar Türk Şiiri)	1
1923-1940 Yılları Arası Türk Şiiri	3
1940 Sonrası Türk Şiiri (Ceyhun Atuf Dönemi)	13
BİRİNCİ BÖLÜM	23
CEYHUN ATUF KANSU'NUN HAYATI, FİKİRLERİ VE ESERLERİ	23
1. HAYATI	23
1.1. Aile Çevresi ve Çocukluk Yılları	23
1.2. Tahsil Hayatı	24
1.3. İlk Edebî Faaliyetleri	25
1.4. Kültürünü ve Zevkini Besleyen Kaynaklar	27
1.5. Memuriyet Hayatı	32
1.6. Ölümü	34
1.7. Edebî Hayatı	35
1.8. Edebiyat Anlayışı	48
1.9. Ceyhun Atuf'un Yaşama Tarzı ve İnsana Bakışı	66
1.10. Eserleri	71
1.11. Fikirleri	83
1.12. Mizacına Ait Bazı Hususiyetler	90
İKİNCİ BÖLÜM	94
2.1. YAPI MESELESİ	94
2.1.1. Anadolu - İstanbul Çatışması	94
2.1.2. Yoksulluk-Yaşama Sevinci	95
2.1.3. Kent-Taşra	95
2.1.4. Sevinç-Keder	95
2.1.5. Kapitalizm-Sosyalizm	96
2.1.6. Değerler Çatışması	97
2.1.7. Sınıf Çatışması (Halk-Ağa)	97
2.1.8. Hayâl- Hakikat	100
2.2. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	102
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	107
3.1. ŞİİRLERİN TEMA BAKIMINDAN İNCELENMESİ	107
3.1.1. Ferdî Temalar	109
3.1.1.1. Ölüm	109
3.1.1.1.1. Ölüm ve Musikî	113
3.1.1.1.2. Ölüm ve Ağaç	113

3.1.1.3. Ölüm ve Çocuk.....	114
3.1.1.4. Çocuksu Duygular ve Ölüm	116
3.1.2. Sevgi.....	118
3.1.2.1. Sevgi (Katıksız Sevgi).....	118
3.1.2.2. Sevginin Kaynakları	119
3.1.2.2.1. Pir Sultan Abdal.....	119
3.1.2.2.2. Mevlâna.....	119
3.1.2.2.3. Yunus Emre.....	120
3.1.2.3. Anne Sevgisi.....	121
3.1.2.4. Vatan Sevgisi.....	122
3.1.2.5. Bayrak Sevgisi.....	124
3.1.2.6. Çocuk Sevgisi.....	124
3.1.2.7. Bahar Sevgisi.....	125
3.1.3. Düş.....	126
3.1.3.1. İdeal Sevgili (İzolde).....	126
3.1.3.2. Düş ve Hayâl	127
3.1.4. Aşk- Sevişme.....	128
3.1.4.1. Beşerî Aşk	129
3.1.4.2. Aşk ve Kadın	130
3.1.4.3. Kadın ve Deniz	130
3.1.4.4. Anadolu Kadını.....	131
3.1.4.5. Köy Aşkları.....	133
3.1.4.6. Kent Aşkları.....	134
3.1.4.7. Sevişme	134
3.1.4.8. Romantizm	136
3.1.4.9. Ayrılık/ Vefâsızlık	137
3.1.5. Yaşama Sevinci.....	138
3.1.5.1. Çocukluk Özlemi	139
3.1.5.2. Yaşama Sevincinin Kaynakları.....	140
3.1.5.2.1. Tabiatla Bütünleşme	140
3.1.5.2.2. Bahar Sevinci.....	141
3.1.5.2.3. Renkler.....	149
3.1.5.2.4. Mevsimler.....	149
3.1.5.2.5. Müzik.....	150
3.1.5.2.6. Dekoratif Unsurlar	151
3.2. Sosyal Temalar	152
3.2.1. Rejim Meselesi.....	152
3.2.1.1. Demokrasi Bilinci.....	152
3.2.1.1.1. Demokrasinin Tanımı.....	153
3.2.1.1.2. Demokrasi Arzusu	154
3.2.1.2. Demokrasi ve Osmanlı	155
3.2.1.3. Demokrasi ve Halk	156
3.2.1.4. Yerlilik/ Millîlik.....	158
3.2.1.5. Halk Yönetimi	158
3.2.1.6. Anayasa.....	161
3.2.1.7. Demokrasi Mücadelesi.....	162
3.2.2. İhanet.....	162
3.2.2.1. Kuvvacılara Karşı Olma	163

3.2.2.1.1. İstanbul - Yönetim	163
3.2.2.1.2. Anzavur	164
3.2.2.1.3. Damat Ferit	165
3.2.2.2. Vatan Hainliği	166
3.2.2.2.1. Osmanlı	167
3.2.2.2.2. İşbirlikçilik	168
3.2.2.2.3. Osmanlı-İngiliz Ortaklığı	169
3.2.3. Gençlik ve Spor	170
3.2.3.1. Gençliğin Misyonu	170
3.2.3.2. Spor ve Kardeşlik	171
3.2.3.3. İnkılâpçı Gençlik	172
3.2.4. İnkılâp (Devrim)	174
3.2.4.1. Devrim İdeali	174
3.2.4.2. Devrimciler	175
3.2.4.2.1. Devrim ve Atatürk	175
3.2.4.2.2. Devrim ve Öğrenci	176
3.2.4.3. Devrim ve Ankara	177
3.2.4.4. Çankaya	178
3.2.4.5. Halk Devrimi	178
3.2.4.6. Anadolu Devrimi	179
3.2.4.7. Anadolu Devrimcileri	179
3.2.4.7.1. Baba İlyas-Baba İshak-Hacı Bektaş Veli	179
3.2.4.7.2. Dede Korkut	180
3.2.5.1. Halk Kardeşliği	181
3.2.5.2. Merhamet Duygusu	182
3.2.6.1. Özgürlük Kavramı	185
3.2.6.2. Özgürlük Hayâli (İmgesel Özgürlük)	187
3.2.6.3. Yaşama Sevinci ve Özgürlük	188
3.2.6.4. Ferdin Özgürlüğü	189
3.2.6.4.1. Vatandaşlık Bilinci	190
3.2.6.4.2. Statükoya Karşı Koyma	191
3.2.6.4.3. Dil Özgürlüğü	191
3.2.6.5. Halkın Özgürlüğü	193
3.2.6.6. Özgürlük Mücadelesi	194
3.2.7. Halk	198
3.2.7.1. Halkın Tasviri	198
3.2.7.2. Halk Bilinci	199
3.2.7.3. Fert ve Halk	200
3.2.7.4. Aydın- Halk Bütünleşmesi	202
3.2.7.5. Halkçılık	203
3.2.7.6. Demokrasi ve Halk	203
3.2.7.7. Halkın Mücadelesi	204
3.2.8. Hapishane	205
3.2.9. Kan Davası	208
3.2.10. Kahramanlar	209
3.2.10.1. Millî Kahramanlar	210
3.2.10.1.1. Atatürk	210
3.2.10.1.2. İsmet Paşa	210

3.2.10.2.1. Dadaloğlu	211
3.2.10.2.2. Koroğlu	212
3.2.10.2.3. Ferhat	215
3.2.10.2.4. Hacı Bayram-1 Veli	217
3.2.10.2.5. Yunus Emre	217
3.2.10.2.6. Hacı Bektaş-1 Veli	218
3.2.10.2.7. Pîr Sultan Abdal	219
3.2.10.2.8. Baba İshak	220
3.2.10.2.9. Karacaoğlu	221
3.2.10.2.10. Nasrettin Hoca	221
3.2.10.3. Yabancı Kahramanlar	225
3.2.10.3.1. Avrupa	225
3.2.10.3.2. Lâtin Amerika	226
3.2.10.3.3. Diğer Ülkeler	226
3.3. <i>Aydın Problemi</i>	227
3.3.1. Ben Çevresinde Teşekkül Eden Temalar	227
3.3.1.1. Aydın (şair) kimliği	227
3.3.1.2. Çocukça tavır	229
3.3.1.3. İç Huzursuzluk	230
3.3.1.3.1. Bedbinlik	230
3.3.1.3.2. Ütopya Oluşturma	231
3.3.1.3.3. Hayâl (İmaj)	231
3.3.1.3.4. Boşvermişlik	232
3.3.1.3.5. Yalnızlık	232
3.3.1.3.6. Nikbînlik	233
3.3.2. Şair Beklentileri	234
3.3.2.1. Aydın (Şairin) Amacı	234
3.3.2.2. Ülkücü Aydın	235
3.3.2.3. Aydın Misyonu	237
3.3.2.4. Toplumcu Şair	239
3.3.2.5. Aydın Bağımsızlığı (Şair Hürriyeti)	240
3.3.2.6. Şair ve Eğitim	241
3.3.2.7. Evrensellik	242
3.3.3. İdealizm	244
3.3.3.1. İdealizm	244
3.3.3.2. Kardeşlik Arzusu	245
3.3.3.3. Mücadelenin Gereği	246
3.3.3.4. Mücadelenin Kutsallığı	246
3.3.3.5. Sınırsız Mücadele	247
3.3.3.6. İmece	248
3.3.4. Gaflete Düşmeme	248
3.3.5. Sosyal Adalet	249
3.3.6. İradî İnsan	252
3.4. <i>Mekânla İlgili Temalar</i>	255
3.4. 1. Anadolu (Türkiye)	255
3.4.1.1. Anadolu Haritası	257
3.4.1.2. Anadolu'nun Tasviri	258
3.4.1.2.1. Göç	258

3.4.1.2.2. İrgatlık.....	259
3.4.1.2.3. Yoksulluk.....	260
3.4.1.2.4. Taşralık.....	261
3.4.1.2.5. Hastalık.....	261
3.4.1.3. Gelişme İdeali.....	262
3.4.1.3.1. Ümit.....	263
3.4.1.3.2. Mutluluk.....	263
3.4.1.3.3. Milliyetçilik.....	264
3.4.1.4. Köroğlu Anadolu.....	265
3.4.2. Bozkır.....	265
3.4.2.1. Bozkır.....	265
3.4.2.2. Sığınma -Sığınca.....	266
3.4.2.3. Direnme.....	267
3.4.3. Gecekondu.....	268
3.4.3.1. Çaresizlik.....	268
3.4.3.2. Çatışma.....	269
3.4.3.3. Sefâlet.....	269
3.4.4. İstanbul.....	272
3.4.4.1. İstanbul Telâkkisi.....	272
3.4.4.1.1. Olumlu Bakış.....	272
3.4.4.1.2. Olumsuz Bakış.....	274
3.5. Tarihle İlgili Temalar.....	274
3.5.1. Türklük.....	274
3.5.2. Kurtuluş Savaşı.....	275
3.5.2.1. Millî Mücadele'de Şehirler.....	277
3.5.2.1.1. Samsun.....	277
3.5.2.1.2. Erzurum.....	278
3.5.2.1.3. Sivas.....	279
3.5.2.1.4. İstanbul.....	279
3.5.2.1.5. Diğer Şehirler.....	280
3.5.2.2. Çeteler.....	282
3.5.2.3. Millî Mücadele Kahramanları.....	282
3.5.2.3.1. Hasan Tahsin.....	282
3.5.2.3.2. Mehmet Âkif Ersoy.....	283
3.5.2.3.3. Telgrafçı Manastırhı Hamdi Efendi.....	283
3.5.2.3.4. Yörük Ali Efe.....	284
3.5.2.3.5. Diğer Kahramanlar.....	284
3.5.2.3.6. Dekoratif Unsurlar.....	285
3.5.3. Mazi.....	286
3.5.3.1. Tarih ve Mazi.....	286
3.5.3.2. Halk Kaynaklarına Dönüş.....	287
3.5.3.3. Nostalji.....	288
3.6. Eğitimle İlgili Temalar.....	290
3.6.1. Eğitim.....	290
3.6.1.1. Örgün Eğitim.....	290
3.6.1.1.1. Köy Enstitüleri.....	290
3.6.1.1.1.1. Köy Enstitüleri ve Millet Oluşumu.....	292
3.6.1.1.1.2. Köy Enstitüleri'nin Misyonu.....	293

3.6.1.1.1.3. Köy Enstitüleri'ni Sahiplenme.....	294
3.6.1.1.2. Yaygın Eğitim.....	295
3.6.1.2. Eğitim ve Sağlık.....	296
3.6.1.3. Eğitimde Köy ve Kent.....	296
3.6.2. Türkçe.....	298
3.6.2.1. Türkçe.....	298
3.6.2.1.1. Anadilin Fonksiyonu.....	298
3.6.2.1.2. Halk Dili.....	299
3.7. Atatürk Çevresinde Oluşturulan Temalar.....	300
3.7.1. Atatürk.....	300
3.7.1.1. Liderlik.....	301
3.7.1.2. Mücadelecilik.....	301
3.7.1.3. Eğitimsizlik.....	302
3.7.1.4. Yiğitlik.....	302
3.7.1.5. Kuvvacı Atatürk.....	303
3.7.1.6. Erenlik.....	304
3.7.2. On Kasım.....	305
3.7.2.1. On Kasım Telâkkisi.....	305
3.7.2.1.1. Devrimin Devamlılığı.....	305
3.7.2.1.2. Seremoni Karşıtlığı.....	306
3.8. Tabiatla İlgili Temalar.....	307
3.8.1. Tabiat.....	307
3.8.1.1. Tabiatı İdrâk.....	307
3.8.1.2. İmajlar ve Tabiat.....	308
3.8.1.3. Tabiata Sığınma.....	309
3.8.1.4. İnsan ve Tabiat.....	310
3.8.1.5. İnsan ve Deniz.....	311
3.8.1.6. Kâinatın Dili.....	311
3.8.1.7. Çocuğu.....	312
3.8.2. Egzotizm.....	313
3.8.3. Mitoloji.....	315
3.8.3.1. Şiir İlhamı.....	315
3.8.3.2. Mit'lerden Yararlanma.....	316
3.8.3.3. İdealizm ve Mitoloji.....	317
3.8.3.4. Olağanüstülük.....	318
3.9. İnançla İlgili Temalar.....	320
3.9.1. İnanç.....	320
3.9.1.1. Dinin Fonksiyonu.....	320
3.9.1.2. Gelenekselin Dışına Çıkma.....	322
3.9.1.2.1. Anadolu İnanç.....	323
3.9.1.2.1.1. Katıksız İnanç.....	323
3.9.1.2.1.2. Yunusça İnanma.....	324
3.9.1.2.1.3. Bektaşilik.....	324
3.9.1.2.2. Kâinat İnanç.....	326
3.9.1.2.3. Mitolojik İnanç.....	327
3.9.1.3. Gericilik.....	329
3.10. Çocukla İlgili Temalar.....	331
3.10.1. Çocuk.....	331

3.10.1.1. Çocuk Kimliği.....	332
3.10.1.2. Çocuğun Dünyası.....	334
3.10.1.3. Şefkat	337
3.10.1.4. Çocuk ve Çiçek.....	338
3.10.1.5. Yaşama Sevinci ve Çocuk	341
3.10.1.6. Çocuk ve Fakirlik.....	341
3.10.1.7. Evrensel Sevgi	345
SONUÇ	347
KAYNAKLAR	354
A- KİTAPLAR	354
<i>a. Şiir</i>	354
<i>b. Düzyazı</i>	354
1. Denemeler	354
2. Hikâyeler	355
Genel Bibliyografya:	356
B. MAKALELER	357
<i>Dergilerde Yayımlanan Makaleleri</i>	359
1-İmece	359
2-Türk Dili.....	360
3-Varlık	361
4-İlgaz	363
5- Diğerleri	366
ÖZGEÇMİŞ	370
BELGELER	371

ÖZET

DOKTORA TEZİ

CEYHUN ATUF KANSU, HAYATI, ESERLERİ VE ŞİİRLERİNİN TEMA BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Metin ERKAL

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Osman GÜNDÜZ

1998, SAYFA :381+6

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Osman GÜNDÜZ

.....

.....

Ceyhun Atuf Kansu (1919-1978), Türk Edebiyatı'nda şiir ve denemeleriyle tanınmış bir sanatçıdır. Roman ve tiyatro sahasında eser vermeyen, yaşadığı yıllarda hiçbir edebî topluluğun içerisinde bulunmayan sanatçı; önceleri şiirle, altmışlı yıllardan itibaren ise denemeleriyle isminden söz ettirmeye başlar. 1941'de yayınladığı "*Bir Çocuk Bahçesinde*" adlı kitabıyla şiir sahasında kendini göstermeye başlayan, sonraki yıllarda ise Türk Edebiyatı'nda haklı bir yer edinen Ceyhun Atuf Kansu, çocuklar şairi olarak kabul edilir. Zira onun bütün çalışmaları çocuk ve sevgi üzerinedir.

Ceyhun Atuf bozkır- Anadolu'ya sevdalıdır. Ancak o, kentte oturup köyü yazmamıştır. Çok sevdiği ülkesine, Anadolu'ya ait her çeşit hayat tezâhürü onun şiirlerinde en yalın haliyle yer alır. Mekân Anadolu, hedef dünyadır. Yunus'tan, Hacı Bayram-ı Veli ve Hacı Bektaş'tan kaynaklanan hoşgörü, onda dünyayı kucaklamaya yetecek boyuttadır.

Ceyhun Atuf, Atatürkçü bir çizgide, Atatürk'ü gerçekten anlamının vermiş olduğu güçle hareket eder. Deneme ve şiirlerinde bu doğrultuda mesajlar verir. Özellikle şiirlerinde Atatürkçülüğün halkçılıkla bütünleşmesinden kaynaklanan ve hedefi insan olan sevgi, esas unsurdur. Bu güçle lise yıllarında başlayan sanatkârlığı, hayatının son anlarına kadar devam eder.

ABSTRACT

Ph.D. Thesis

CEYHUN ATUF KANSU, LIFE, WORKS AND CRITICS HIS POEMS BY THEME

Metin ERKAL

Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Osman GÜNDÜZ

1998, SAYFA :381+6

Jury: Yrd. Doç. Dr. Osman GÜNDÜZ

.....

.....

Ceyhun Atuf Kansu (1919-1978) is a well-known artist and writer with his poems and essays. He had not written any novel and plays when he was live. Since 1960 his name started to appear in Turkish literatures. "Bir Çocuk Bahçesinde" a poem-book wich was liked. Than he had a good place and a children poetry by readers. All he studied for children and love.

He liked Anatolian very much. But he did not write villages while he was in the city. He wrote many sigts of Anatolian in his poems very clean and spare. His place is Anatolian and his target is the world. It is enough big of love that is orijined by Yunus Emre, Hacı Bayram Veli and Hacı Bektaş.

He followed Atatürk's ideas and he moves by that energie. He messages about Atatürk's ideas in his poems and essays. Love is the basic element especially he has combined Atatürk's ideas and populism together in his poems. He started to write since his high schools life till his dead.

ÖN SÖZ

Ceyhun Atuf Kansu, çocuklar şairi olarak XX. Yüzyıla damgasını vuran isimlerden birisidir. Edebiyat çevreleri tarafından dünyanın bütün çiçeklerine-çocuklarına-seslenen bir şair kimliğiyle kabul edilen sanatçı; sadece bu yönüyle bilinmekte ve bu yüzden eksik tanınmaktadır. Bu şekilde bir tanınma, şair Ceyhun Atufu güncelleştirmekle beraber onun çok yönlü sanatçı kişiliğinin gözardı edilmesine de sebep olur. Zira o, Anadolu'yu mısra mısra şiirlerine dokuyan bir aydın, Millî Mücadele'yi şiirlerle destanlaştıran bir vatansever, Cumhuriyet sonrası gelişmelere denemeleriyle ivme kazandıran bir yazardır.

Lise yıllarında başlayan şairliği yanında birçok dergide çıkan makaleleriyle de hayranı olduğu ülkesine, özellikle de Anadolu insanına hizmet etmeyi hedefleyen Ceyhun Atufun bir çocuk hekimi oluşu da bu idealini gerçekleştirme yolunda büyük bir fayda sağlamıştır. Anadolu'yu karış karış gezen ve tanıyan; yaşayan insanların dertlerine ortak olan sanatçı 1950'li yıllardan başlamak üzere insanla ilgili her hadiseyi şiirlerinde işlemiş ve Atatürkçü bir çizgide vefatına kadar yazmaya devam etmiştir.

Ceyhun Atufun hayatı, eserleri ve özellikle de şiirlerinin tema bakımından incelenmesine yönelik bu çalışmamız üç ana bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölüm; hayatı, mizâcı, fikirleri, eserleri ve yazı hayatıyla ilgili alt başlıklarla kurulmuştur. İkinci ana bölümde ise sanatçının kitaplaşmış veya kitaplaşmamış şiirlerinin yapı ve şekil yönüyle incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Son bölümde ise şiirler tema bakımından sınıflandırılmış ve tahlil edilmiştir. Bibliyografya belli bir seçimin sonucunda oluşturulmuş; sanatçıya ait özel belgelerle ilgili olarak da ayrı bir bölüm düşünülmüştür. Şiir incelemelerinde duygu ve düşünceleri ortaya koyabilmek; kelimelere yüklenen anlam zenginliğinden istifade edebilmek amacıyla çalışmamızda sanatçının terminolojisine bağlı kalınmıştır.

Ceyhun Atuf Kansu hakkında oluşturulan bu çalışmada teşvik, yardım ve uyarılarını esirgemeyen değerli hocam Prof.Dr. Şerif AKTAŞ'a şükranlarımı sunmayı borç bilirim.

IV

Çalışma boyunca değerli zamanlarını bana ayıran ve her konuda yardımcı olan danışman hocam Yrd.Doç.Dr. Osman GÜNDÜZ'e; ayrıca, özellikle bilgisayar konusunda istifade ettiğim arkadaşlarım Arş.Gör. Hüseyin ALACATLI ve Arş.Gör. Tacettin ŞİMŞEK'e teşekkür ederim.

Metin ERKAL

Erzurum, 1998

GİRİŞ

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİ

1940'lı Yıllara Kadar Türk Şiiri (Ceyhun Atuf Kansu'ya Kadar Türk Şiiri)

Bu çalışmaya konu olan Ceyhun Atuf ismi ele aldığı konu ve kullandığı temalar, şekil ve muhteva özellikleri itibariyle 1940'lı yıllardan itibaren Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri'nde fonksiyonel şiirin, yahut daha genel bir ifadeyle yeni bir soluklanmanın adıdır.

Ceyhun Atufun Türk Şiiri'ndeki yerini tayin etmek için şairin adını duyurduğu yıllardan itibaren geriye doğru yaklaşık seksen yıllık serüveninin bilinmesinde yarar vardır. Böylece Ceyhun Atufun Yenileşme Dönemi Türk Şiiri'ndeki yeri daha iyi görülecektir. *

1860 sonrası başlayan yeni şiir Ahmet Hamdi Tanpınar'ın ifadesiyle eski şiiri tenkit etmek¹ amacıyla ortaya çıkar. Eski şiirin hayâl dünyası ve bu şiire ait muayyen tavırlar en fazla tenkit edilen taraflardır.

Tanzimât sanatçısı bu doğrultuda şiiri, yaşanan hayata uyarlamının peşindedir. Keza yaşayan insan da yeni şiirle beraber ele alınmaya başlar. Duyguları, düşünceleri, sevinci ve kederiyle şair kendini anlatmaya çalışır. Ulaşılabilecek hedefler belirler, kendini ve sevdiğini bu atmosfer içerisinde değerlendirir; ancak, beklentilerine, ideallerine tam anlamıyla kavuşamaz. Devrin sosyal şartları, eski şiirin en az altı asırlık birikimi, yeni ve modern şiir doğrultusunda şairlerin hareket kabiliyetini kısıtlar. Bu sebeple özde yeniyeye ulaşan Tanzimât şiiri, uzunca yıllar şekilde eskiden ayrılmaz.

Tanzimât dönemi Türk şiirini, eski şiirden ayıran belirgin farklılıklar arasında bu dönem sanatçılarının sosyal ve siyasî statülerinden kaynaklanan oluşumları düşünmek gerekir. Gerek 1860 sonrası yeni şiirin varlığında söz sahibi olanlar, gerekse modern tarzda yeni şiire öncülük eden 1876 sonrası sanatçıları, sahip oldukları kültürel birikimle

* Bu bölümün hazırlanmasında Prof. Dr. Şerif Aktaş'ın Yenileşme Dönemi Türk Şiiri 1, Prof. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın 19 uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi ve Edebiyat Üzerine Makaleler, Kenan Akyüz'ün Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi ve Modern Türk Edebiyatı'nın Ana Çizgileri (1860-1923) adlı kitaplarından; Prof. Dr. İnci Enginün'ün Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri (Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı 1V/ Çağdaş Türk Şiiri) adlı makalesiyle, Prof. Dr. Şerif Aktaş ve Prof. Dr. Sadık K. Tural'ın Türk Dünyası El Kitabı 3. cildinde yer alan makalelerinden geniş ölçüde istifade edildi.

¹ Ahmet Hamdi Tanpınar, 19 uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi, İst. Çağlayan Kitabevi, 1982, s.298

zihinlerde oluşturulan yeni anlayışları, yeni şiirin malzemesi olarak kullanmakla bir alt yapı tesis ederler. Bunun tabîi sonucu olarak da şiirin fonksiyonunda değişiklikler olur. İşlenen temalar zenginleşir.

Yeni şiirin ilk temsilcileri hedef olarak insanı ele alır, sevgi kavramını farklı çerçevede değerlendirmek suretiyle soyuttan somuta yönelirler. Gündelik yaşantı içerisinde eski şiirde de fazlasıyla görülen konular ve temaları dünyevileştirirler. Bu çizgide fert, yeni ve aslî kimliğiyle sanat içerisinde yer almaya başlar. Mücadeleci kimliğiyle, seven ve sevilen, konuşan ve düşünen; "ben" olabilmenin peşinde koşan insan yeni şiirin merkezine yerleştirilir. Bilâhare iradî insan arayışlarına dikkati çeker. Çünkü sanatçı düşüncelerini sunabilecek, mücadele edebilecek bir kimlik oluşturma gayretindedir.

Yeni şiirle beraber sanatçı, Batı Edebiyatı'nı ve kültürünü tanzim eden değerleri araştırmaya başlar. Bu arada estetik anlayışında değişiklikler olur, tabiatı idrâk etme farklılaşır. *Bütün hâlleri ve unsurlarıyla ana tabiatla insan ruhumun birleşmesi, asırlarca süren cebri bir standardan insanın kendi sonsuzluğuna doğru genişlemesi*² gerçekleşir.

Tanzimât şairi, düşünce ve hayâlde yenilik peşinde koşarken dil ve üslûp bakımından da arayışlar içerisinde. Bu sebeple konuşma dilinden hareketle *sâfi Türkçe adı altında yeni bir teşebbüste*³ bulunulur. Batı Edebiyatı'nı tercümeler yoluyla tanıyan sanatçılarımız için bu durum olağan bir çabadır. Ancak, medeniyet, hak, hukuk, adalet, kanun vb. yeni temaları sunabilmek için dil ve üslûpta gösterilen bu titizlik; şiirin şeklinde gösterilmez. *Bunun içindir ki, nazım şekilleri bakımından, Tanzimât şiirinde bütünlük görülmez.*⁴

Servet-i Fünûn şiiri, şiir zevki açısından zirveye ulaşma yolunda önemli bir merhâledir. Zira Tanzimât şiirinde yenileşme yolunda görülen acemilikler bu dönemde büyük ölçüde ortadan kalkar. Şiir ve nesir alanında görülen yol ayrımları, sanatçıların belli alanlarda yoğunlaşmasını ve ihtisâslaşmasını hazırlar. Edebiyat ırmağı şiire doğru

² Tanpınar, s. 273

³ Kenan Akyüz, *Modern Türk Edebiyatı'nın Ana Çizgileri (1860-1923)*, İst. İnkılâp Kitabevi, 1982, s.42

⁴ Önder Göçgün, *Türk Dünyası El Kitabı*, Ank. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 121, C. 3, No. A-23, 1992, s.395

akarken imbikten süzülürcesine billûrlaşır.

Tevfik Fikret, Cenâb Şehâbetin ve bu isimler kadar etkili olmasa da Süleyman Nazif tarafından Servet-i Fünûn şiiri yazılır. Şiir adına güzel şeyler yapılır. Zira bu dönem sanatçıları için maksat şiir yazmaktır. Ferdiyetçi bir tavrın öne çıkarıldığı şiir anlayışında sosyal konulardan uzak kalınır,⁵ şiiriyet amaçlanır.

Servet-i Fünûn dönemi tarihî bakımdan kısa süreli kabul edilse de; Türk şiirinin 1908 sonrası gelişiminde kesintisiz bir tesir oluşturur. Fecr-i Âti şiirinin teşekkülü, bir bildiriyle Servet-i Fünûn şiirine endekslenir ve aynı çizgide hareket edilir. Her ne kadar Tanzimât şiiri gözardı edilmese de takdirler Servet-i Fünûn'dan yanadır. Maksat bu şiiri aşmak ve daha güzele ulaşmaktır.

Servet-i Fünûn şiir kültürüyle beslenen, daha sonraları devrin şartlarına göre millî bilincin oluşmasına katkıda bulunan Fecr-i Âti şiiri, tarihî açıdan kısa süren ömrünü, şiiriyet açısından Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri'ne de intikâl ettirir. Modern şiirimizin estetik zevkinin tesisinde de bu şiirin etkileri dikkat çekicidir.

1911'den itibaren şiir geleneği siyasî ve sosyal şartlar gereği resmî manada millîlik hüviyetini kazanır ve kalemle mücadele ortamına dahil olur. Bu aşamadan sonra Gökâlp çevresinde gelişen; Anadolu'yu, Anadolu insanını hedef alan; yoğun olarak millî uyamış sağlamaya çalışan bir şiir akışı izlenir. Ancak, bu dönemlerde şiirini belli kalıplara sokmayan, ilmî manada bu gayreti desteklemekle beraber şiiriyeti gözardı etmeyen şahsiyetler de dikkat çeker. Zira bu isimler Cumhuriyet dönemi şiirinin de alt yapısını oluştururlar.

1923-1940 Yılları Arası Türk Şiiri

Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri, genel manada 1860 sonrası yeni şiirin bir uzantısı olmakla beraber, devrin şartları gereği birtakım yenilik ve farklılıklara sahiptir. Her ne kadar devrin sosyal ve siyasî gelişmeleri bu dönem şiirini farklı bir konuma getirse de başlangıçta halk kültüründen, halk şiirinden yararlanan bir temâyülün varlığı bu şiirin de alt yapısını oluşturur. Bu durum, Cumhuriyet sonrası şiirimizin kaynaklarının zenginliğini de ortaya koyar.

⁵ Prof. Dr. Şerif Aktaş, *Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi*, Ank. Akçağ Yayınları, 1996, s. 95

Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri değerlendirilirken belirgin çizgilerle şiir akışını tasnife tabi tutmak zordur. Gruplandırmalar için zamana ihtiyaç duyulması, bir belirsizliği de beraberinde getirmekte ve tarafsız bir gözle olaya bakışı engellemektedir. Zira, sanat ve sanatçı üzerindeki birtakım baskılar, taraflı tutumlar; değerlendirmeleri objektiflikten uzaklaştırmakta, belirli temâyüllerden yana bir esinti meydana getirmektedir. Bu nedenle Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri asıl çizgisini ve yerini tarihî akış içerisinde belirleyecektir.

Edebiyat tarihçileri bu dönem şiirini tasnif ederken Cumhuriyet yıllarında başlattıkları gayretleri belirgin bir dönem olarak 1940'lara kadar getirirler. Zira 1941'de *Garip* hareketiyle modern şiirin ilk edebî topluluğu ortaya çıkar. Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren 1941'e kadar geçen yaklaşık on yedi yıllık süre içerisinde bağımsız hareketler Türk Şiiri'nin seyrini belirler.

Cumhuriyet'le başlayan ve 1941'e uzanan modern şiirin zengin bir alt yapıya sahip olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Çünkü bu dönemlerde belli bir olgunluk seviyesi içerisinde değerlendirilebilecek bu oluşum, asrın başlarından itibaren sürekli olarak kendini yenileyen; Servet-i Fünûn, Fecr-i Âti ve Millî Edebiyat birikiminin yeni bir ad altında tezâhürü gibidir. Bu dönem şiirini oluşturan şahsiyetler üzerinde geçmişten gelen tesirleri; bizzât Tanzimât dönemi üstadlarının varlığıyla hissetmek mümkündür. Modern şiirin bahsettiğimiz bu ilk aşamasında estetik anlayış bu birikimle sağlanır.

Türk Şiiri'ne yeni bir soluk kazandıran ve saf şiir konusunda üstad kabul edilen Yahya Kemal'in şiirlerinin çoğu 1923'ten sonra yayınlanır. *Divan şiiri bu özellikleriyle şiirimizin klasiğidir diyen Yahya Kemal, şiir ile ses arasında kurduğu bağı ömür boyu devam ettirir.* ⁶ Keza onun Cumhuriyet şiirinin oluşumunda büyük katkıları vardır. *XX. Yüzyıl Türk şiirinin en gür, en geniş, en manalı ve en toplayıcı sesi Yahya Kemâl'e aittir.* ⁷

Yahya Kemal'in Türk şiirine katkısı, sadece eski ve yeni şiir geleneklerini yoğurarak kolektif ruhu sesle ifade etmek değildir. Yunus Emre ile başlayan Anadolu Türk Edebiyatı, ümmet dönemi Türk zevkinin terennümünü Fuzulî'yle , modern Türk

⁶ Prof. Dr. İnci Enginün: "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", *Türk Dili (Türk Şiiri Özel Sayısı IV-Çağdaş Türk Şiiri)*, TDK. Yay. No. 481-482 (Ocak- Şubat 1992)

⁷ Prof. Dr. Şerif Aktaş: "Yahya Kemal ve Kolektif Şiir", *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.1, No.1, (1991), s.1

şiiirini de Yahya Kemal'le yakalar.⁸ Bu nedenle Cumhuriyet dönemi şiiirimizin akılda kalan seslerinden biri, belki de en gür olanı Yahya Kemal'dir.

Cumhuriyet dönemi şiiirimiz bu haliyle Yahya Kemal'e çok şey borçludur ve XX. asrın ilk yarısında Yahya Kemal denilen birikimden istifade etmeyen sanatçı yok gibidir. Şiiiri kendi mecrası içerisinde değerlendiren, özellikle de şiiiriyet peşinde koşan pek çok sanatçı çeşitli yönleriyle Yahya Kemal kaynağından su içmiş veya serinleme şansını elde etmiştir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren ortaya çıkan şiiir geleneğı, kadim şiiir anlayışımızın batı kültürüyle harmanlanarak meydana getirdiğı bir zevkle oluşur. Bu nedenle modern şiiirimiz alt yapı olarak bir zenginlik üzerine inşa edilir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında arayışlar içerisinde hareket eden şairlerimiz, devletin yeniden yapılanmasına uygun olarak ortaya çıkan fikirleri sanat içerisinde değerlendirir; özellikle de Atatürk ve milliyetçilik kavramları ilk yıllar üzerinde durulan temalar hâlini alır.

Böylesi gelişmeler, sanat zevki ve şiiir anlayışı bakımından eski şiiire bağılı birçok sanatçıyı da etkiler. Sözkonusu gelişmeler; yeni fikir ve oluşumlar şiiire bakışı değıştirir. Sanatçılar *Cumhuriyet ile birlikte bir uyanış içine girerler.*⁹ Bu uyanış sadece fikir ve muhtevada değıil, dilde de kendini gösterir. Özellikle halk şiiiri geleneğinin tesiriyle sanatçılarda mahallî kaynaklara yöneliş dikkati çeker.

Farklı kaynaklardan beslenen ve fazlasıyla müphemiyet arzeden 1923 sonrası Türk şiiiri üzerindeki belirsizlikleri ortadan kaldırmak ve ortaya çıkan gelişmeleri objektif bir şekilde sunabilmek için, İnci Enginün'ün yapmış olduğı değerlendirmeler ve gruplandırmalar¹⁰ önem taşımaktadır. O, 1923 sonrası gelişme gösteren modern şiiir geleneğini birinci aşamada 1940'lara kadar getirir. Bu dönem içerisindeki gelişmeleri de üç başlık altında değerlendirir.

Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiiri'ne ruh veren ve *Eskiler*¹¹ olarak nitelendirilen sanatçılar arasında Abdülhak Hamid Tarhan'ın (1852-1937) önemi büyüktür. Hamid uzun süren hayatı boyunca yeni Türk şiiirinin gelişmesini hem müşâhit olarak takip eden; hem

⁸ Aktaş, s.1

⁹ Prof. Dr. İnci Enginün: "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiiri", *Türk Dili(Türk Şiiiri Özel Sayısı IV- Çağdaş Türk Şiiiri)*, TDK. Yay. No. 481-482 (Ocak Şubat 1992), s. 569

¹⁰ Enginün, s.565- 585

¹¹ Enginün, s.569

de yönlendiren kişidir. Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türk şiiri üzerinde etkisini sürdüren sanatçı, dil yönüyle modern şiir geleneğinin dışında kalmaktan kurtulamaz.

Modern şiirin oluşumunda Cenâb Şehâbettin, Ali Ekrem Bolayır, Hüseyin Siret Özsever, Süleyman Nazif gibi Servet-i Fünûn terbiyesiyle yetişmiş sanatçıları; Faik Âli Ozansoy, Celâl Sahir Erozan, Fazıl Ahmet Aykaç, Mehmet Behçet Yazar, Ahmet Haşım gibi Fecr-i Âti topluluğuyla yeni arayışlara giren sanatçıları; Mehmet Emin Yurdakul, Ziya Gökalp, Yusuf Ziya Ortaç, Halit Fahri Ozansoy, Enis Behiç Koryürek, Orhan Seyfi Orhon, Faruk Nafiz gibi Millî Mücadele yıllarının etkisiyle şiir çizgisi oluşturan sanatçıları düşünmek gerekir.

Bu sanatçıları belli topluluklar içerisinde düşünmenin doğru olmadığı gerçeğinden hareketle, hepsinin de modern şiir için bir birikim oluşturduğunu ifade etmek gerekir.

Cumhuriyet dönemi Türk şiirini oluşturan sanatçılar olgunluk yıllarına rastlayan bu dönemde şiirde zirveyi zorlarken, bir ölçüde en güzel şiirlerini de modern şiire dahil ederler.¹² Özellikle Cenâb Şehâbettin ve Ahmet Haşım'de bu durum dikkati çeker.

Başlangıçta Millî Edebiyat zevkini terennüm eden; ancak müstakil bir çizgi üzerinde kendini ispat eden M. Âkif Ersoy, *İstiklâl Marşı*'yla Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin çehresini belirler. Cemiyete yönelik şiir anlayışı içerisinde iradî insana ulaşmaya çalışan sanatçı: "*Ben varım*" demekten çekinmeyen, *dünyevî işlerde gücünü ortaya koyabilen bir insan tipi*¹³ oluşturmaya çalışır. Akif'in de tanımlamaya çalıştığı bu insan Cumhuriyet insanıdır ve Türk şiiri de bu insanı anlatmanın peşindedir. Çünkü, bu insan gelişmenin kaynağını kendinde aramak zorundadır.¹⁴

1923-1940 arasında değerlendirmeye çalıştığımız Cumhuriyet şiiri; Tanzimât, Servet-i Fünûn, Fecr-i Âti şiirinin sentezini sunan sanatçılarla yapılanmaya başlarken, daha genç sanatçılarla da *memleket edebiyatı* oluşturmaya çalışır. Zira, Cumhuriyet yeni bir oluşum halinde ortaya çıkarken; Millî Mücadele yıllarına ait birtakım izler şiir yoluyla modern şiire aktarılır. Gerçi hamasî üslûptan uzaklaşırsa da İstanbul daha gerçekçi bir yaklaşımla Anadolu'ya kapılarını açar. Bu aşamadan sonra taşra Anadolu, şiirin

¹² Enginün, s. 570

¹³ Prof. Dr. Şerif Aktaş: " Mehmed Akif ve İnsan", *Millî Eğitim*, No. 83, (Mart 1989), s. 16

¹⁴ Aktaş, s. 16

gündemine girer. Şiirin konusu *memleket* olur.¹⁵ Ancak estetik kaygı azalmaya başlar. Mehmet Emin Yurdakul, Anadolu'yu şiiriyle özdeşleştirir.

Şiir kültürünün oluşumunda, Yahya Kemal'in tesirleri hissedilen¹⁶ ve *Hecenin Beş Şairi*'nden biri olarak gösterilen *Faruk Nafiz, Cumhuriyet'ten sonra yazdığı şiirlerde memleketçidir.*¹⁷ Ancak, Faruk Nafiz'i sadece bu çerçevede düşünmek doğru değildir. Başlangıçta memleket edebiyatı etrafında hareket eden sanatçının şiiri, *kendi içinde zenginleşerek gönlünden memlekete ve oradan da beşerî problemlere*¹⁸ uzanarak modern şiiri oluşturur. Hecenin diğer şairlerinde aynı titizlik görülmez.

Aşk temasını işlerken bile kavuşmanın neşesini değil; ayrılığın hüznünden bahseden¹⁹ ve hassasiyeti öne çıkaran Halid Fahri Ozansoy; şiiri ciddiye almayan, kolay söyleyişi²⁰ tercih eden Yusuf Ziya Ortaç, memleket edebiyatı yolunda geri plânda kalırlar. Fakat Enis Behiç Koryürek, *yazdığı şiirlerle, tarihî tecrübe ve tarihî başarılarımızı samimiyetle eserlerinde yorumlamasıyla*²¹ dikkat çeker. Ancak bu tavır 1927'lerden sonra hissedilmez.

Eserleri daha çok Cumhuriyet döneminde görülen isimlerden Mithat Cemal Kuntay'ın şiirleri kahramanlık ve memleket temaları üzerine kurulur. Memleket edebiyatı anlayışı içerisinde Halide Nusret Zorlutuna, Necmettin Halil Onan gibi şairleri de belirtmek gerekir.

Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri'nin önde gelen isimleri arasında Millî Mücadele ruhunu yaşayan ve yaşatan Kemâlettin K. Kamu'nun yeni şiir içerisinde farklı bir yeri vardır. *Gurbet Şairi* olarak bilinen Kamu, şiirlerinde mahallî- millî temaları işler. Vatan sevgisi ve gurbetlik duygusu en fazla işlenen temalar ararsındadır. *Onda gurbet acısı, yalnızlık duygusu şiirin dünyası içinde yeni temaları davet eder: Bu temalar, memleket güzellikleri ve kahramanlık duygusudur.*²² Bu temaların işlenişinde oldukça titiz

¹⁵ Prof. Dr. İnci Enginün: "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", Türk Dili(Türk Şiiri Özel Sayısı IV-Çağdaş Türk Şiiri), TDK. Yay. No. 481-482(Ocak- Şubat 1992)

¹⁶ Prof. Dr. Şerif Aktaş, *Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi*, Ank. Akçağ Yay. 1996, s.182

¹⁷ Sadık K. Tural: "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", Türk Dünyası El Kitabı, Ank. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay.121, C. 3, No. A-23, 1992, s.508

¹⁸ Prof. Dr. Şerif Aktaş, *Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi*, Ank. Akçağ Yay. 1996, s.184

¹⁹ Aktaş, s.170

²⁰ Prof. Dr. İnci Enginün: "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", Türk Dili(Türk Şiiri Özel Sayısı IV-Çağdaş Türk Şiiri), TDK. Yay. No. 481-482 (Ocak- Şubat 1992), s.575

²¹ Prof. Dr. Şerif Aktaş, *Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi*, Ank. Akçağ Yay.1996, s.161

²² Aktaş, s. 185

davranan Kemâlettin Kamu, saf şiir açısından da Cumhuriyet Dönemi Şiiri'ne katkıda bulunur.

Anadolu temini, bizzat Anadolu'yu yaşama avantajıyla şiirlerine yerleştiren isimlerden biri de Ömer Bedrettin Uşaklı'dır. Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti estetiğiyle yetişen, bu birikimi memleket coğrafyası içerisinde kullanan sanatçının şiirlerinde; görülen Anadolu ve Anadolu insanı vardır.²³

1923 sonrası şiirimizin temel taşlarından birisi olarak kabul edilebilecek şairlerden Ahmet Kutsi Tecer 'de halk kültürünün, halk şiirinin yansımaları dikkati çeker. Tecer'in kendine has şiir tarzı, çağdaşı olan isimler için de yol gösterici durumundadır. Bu nedenle A. Kutsi Tecer, *memleket edebiyatı* için vazgeçilmez bir kaynaktır.

Bir çok sanatçı Yahya Kemal'den gelen estetik anlayışını, halk kaynaklarıyla tamamlar. Bundan dolayı Tecer'in halk şiirini modern şiire kaynak yapma arzusu²⁴ Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri'nin önemli bir vasfını oluşturur. Özellikle Halk Edebiyatı şekillerine müracaat eden Behçet Kemal Çağlar, Halk Edebiyatı geleneklerine bağlı kalarak modern şiir oluşturmaya çalışan Zeki Ömer Defne, halk kültürüyle Yunan mitolojisini kaynaştırarak farklı bir şiir tarzı oluşturan Salih Zeki Aktay gibi isimler bu çerçevede değerlendirilebilir.

Memleket edebiyatı anlayışını farklı şekilde değerlendirenler arasında Arif Nihat Asya'dan bahsetmek gerekir. Arif Nihat Asya, şiirlerinde her türlü konuyu işlemesine rağmen, tarihî ve hamasî şiirleriyle ön plâna çıkar. Anadolu gerçeklerinden hareketle estetik kaygı taşımayan şiirler yazar.

Memleket edebiyatı, 1941'lerde yeni bir anlayışla ortaya çıkan *Garip* hareketinden sonra da devam eder. Yaşayan edebiyatın vazgeçilmez kimliğini oluşturur. Bu anlayış içerisinde şiir; şekil, konu, vezin, dil ve üslup yönüyle farklı boyut kazanır. Bu doğrultuda;

1. Hece vezni kullanılır, yer yer serbest şiir örnekleri oluşturulur,
2. Zamanla müstakil şiir şekilleri belirse de, genel olarak dörtlük nazım birimlerine

²³ Prof. Dr. İnci Enginün: "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", *Türk Dili(Türk Şiiri Özel Sayısı IV-Çağdaş Türk Şiiri)*, TDK: Yay. No. 481-482 (Ocak- Şubat 1992), s. 577

²⁴ Sadık K. Tural: "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", *Türk Dünyası El Kitabı*, Ank. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay. 121, C. 3, No. A-23, 1992, s. 512

uygun halk şiiri formlarından yararlanılır,

3. Konuşma dili etrafında bir şiir dili oluşturulur,
4. Dilde sadelik ön plâna çıkarılır,
5. Halka ulaşabilmek için halk ağzı söyleyişler arzu edilir,
6. 1940'larda sonra şiirlerde argoya da yer verilir,
7. Millî Edebiyat anlayışının bir yansıması olarak aydın problemi çözülmeye çalışılır,
8. İnsanları eğitmeye yönelik hareket içerisinde didaktik tavır, lirizmin önüne çıkarılır,
9. Anadolu her ne kadar ön plâna çıkarılırsa da "fert" problemi çözülmeye çalışılır. Ferdî duygular dile getirilir,
10. Millî Edebiyat'ın bir yansıması olarak şiirin tonunda hitâbet hissedilir,
11. Şairlerin tavırlarında idealizm hissedilir. İdealizm bazen bir radikal yolun tesis edilmesine varacak boyutlara ulaşır. Bu nedenle hem hamasî, hem de Marksist tavırlar içerisinde memleket problemleri çözülmeye çalışılır,
12. Halk Şiiri'nin etkisiyle şiir anlayışında bazen değişiklikler olur ve mistik bir hava hissedilir,
13. Folklor a ait unsurlar ön plâna çıkarılır,
14. *Memleket edebiyatı*, memleket haritası üzerinde tasvirî anlatımlarla oluşturulur.

1920/1923-1940 yılları arasında gelişme gösteren modern şiirin aslî kaynağı Millî Edebiyat cereyanıdır. Ancak bu yeni şiir tam manasıyla millî edebiyat anlayışının uzantısı olarak düşünülmemelidir. Zira bu dönem şiiri, geleneğe ters düşmemekle beraber kendini aşma çabası içerisinde. Bu gayret Cumhuriyet dönemi şiiri içerisinde, kendiliğinden iki farklı çizginin oluşmasına da zemin hazırlar. Bir yanda idealizmin; diğer yanda toplumcu gerçekçiliğin şiiri yönlendirmesi sözkonusudur.

İdealizmi değişik boyutlarda işleyen sanatçılara bakıldığında Yahya Kemal, Ahmet Haşim ve bir ölçüde Ziya Gökalp'ten kaynaklanan anlayış içerisinde kendilerini aşmaya

çalıştıkları ve modern anlamda bir fert profili çizdikleri görülür. Anlatılmaya çalışılan fert metafizik konularda düşünen, hakikati arayan bir kimlikle karşımıza çıkar. Keza bu kimlik içerisinde sunulmaya çalışılan, modern şiirin kurucusu olan şairdir.

Bu doğrultuda, şiiri bir rüya atmosferi içerisinde değerlendiren Ahmet Hamdi Tanpınar'ı; rüya âleminde hareketle renk ve ışık cümbüşü içerisinde kendine has söyleyişleri ile Ahmet Muhip Dıranas'ı değerlendirmek mümkündür.

Tanpınar, Anadolu'da yaptığı öğretmenliğe paralel olarak hem memleket edebiyatı birikimine ulaşır; hem de zengin bir şiir kültürüyle batı şiirinin felsefesini yakalar. Bu vesileyle zaman, ruh ve aşk kavramlarını zengin imajlarla işleyen ²⁵ şiirleriyle dikkat çeker. Yahya Kemal'den büyük ölçüde etkilenen; ancak tarihîlik yönüyle ondan ayrılan ve taklide düşmeyen Tanpınar, basmakalıp bir vatan edebiyatından uzaktır.

Halk Şiiri geleneğinden yola çıkan, bunu sembolist akımın estetik değerleriyle yoğuran, tabiatı trajik aşklar için bir dekor olarak düşünen Ahmet Muhip Dıranas, bir ölçüde ferdi problemleri çözme çabasıdır.

Şiiri gündelik çabaların dışında tutan, estetizmi ön plâna çıkaran bu şairler yanında Ziya Osman Saba, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Celâl Sılay gibi isimler de dönemin önde gelen şairleri arasındadır. Bu sanatçılar, ortak temalar etrafında birliktelik oluştururlar. Özellikle Tanpınar ve Dıranas çizgisinde hareket eden Cahit Sıtkı Tarancı'yı da bu temalar etrafında değerlendirmek gerekir. Sanatçılar, Tanrı, metafizik düşünceler, tabiat ve ölüm temaları çevresinde yoğunlaşırlar.

Cahit Sıtkı Tarancı, *Baudelaire bana suyun dibine inmeyi öğretti: İçimle dışım arasındaki farkı*²⁶ demek suretiyle ferdi problemleri, kendinden hareketle çözmenin çabasına girer. O, şiir konusundaki çizgisini belirtirken: *Şiirde Necip Fazıl, Ahmet Kutsi var, onlarla birlikte başladığı halde en güzel şiirlerini son iki yıl içinde vermiş olan Ahmet Hamdi var*²⁷ sözleriyle Cumhuriyet dönemi şiirinin önde gelen isimlerini ve şiire bakışını ortaya koyar. Zira bu sanatçıların hepsi de şiir sahasında titizlikleriyle bilinmektedirler. Hayatı boyunca ölüm endişesinden kurtulamayan; ancak yaşama

²⁵ Prof. Dr. İnci Enginün: "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", Türk Dili(*Türk Şiiri Özel Sayısı IV-Çağdaş Türk Şiiri*), TDK. Yay. No.481-482 (Ocak- Şubat 1992), s. 591

²⁶ Cahit Sıtkı Tarancı, *Otuzbeş Yaş*, Özal Basımevi, 1994, s.9

²⁷ Tarancı, s. 10

sevinciyle şiir yazan Cahit Sıtkı, klâsik anlamda memleket edebiyatı yapma yerine, kendine has imajlarla fertten hareketle yaşanan hayata uzanır.

*Hayat ile ölüm arasındaki trajik durumun, fertlerin davranışlarına yansımaları*²⁸ yakalayan Fazıl Hüsnü Dağlarca, modern şiirin özellikle 1940'lardan sonrasını hazırlayan isimdir. Yazı hayatı oldukça verimli sayılabilecek Dağlarca, Cumhuriyet sonrası şiirimizin yarım asırdan fazla sayılabilecek bir bölümüne kaynak teşkil eder.

Memleket Edebiyatı bahsi içerisinde değerlendirebileceğimiz bir grup sanatçı da farklı bir tavır içerisinde Cumhuriyet dönemi şiirine dahil olur. Özellikle Marksist düşünceler etrafında hareket eden şairler, eleştirmenlerce Toplumcu- Gerçekçi ismiyle vasıflandırılırlar.

*XX. yüzyılın başlarında hazır bulduğu bir dille şiir ve edebiyatımızın ufkunu genişleten farklı bir dikkatle onun tarihî kaynak ve değerlerine yaklaşılmasını ifade eden ve eserleriyle gösteren, kürsüdeki insan heyecanı ve edasıyla geleceğe ait umut ve isyanlarıyla iç dünyasında derinleşmeden kendisine has mistik bir edayla harekete geçen*²⁹ Nazım Hikmet'in önderliğinde devam eden bu hareket, 1930'larda Nail V., İlhami Bekir ve Hasan İzzettin Dinamo gibi şairlerin şiirleriyle ortak temalar üzerine bir yapı oluşturur. Bu temâyül özellikle 1940'lardan sonra da bazı değişikliklerle devam ettirilir.

Ele aldığı konularıyla, propoganda mahiyetindeki şiirleriyle Cumhuriyet sonrası şiirimizde belli bir yer edinen Nazım Hikmet Ran, özellikle sosyalizm propogandasına vasıta olarak kabul edilen şiirleriyle fertten uzak kalır. Yirminci asrın teknolojik gelişmeleri onun, şiirde Fütürist bir yol izlemesine sebep olur. O, bu gelişmelerin memleketin ilerlemesine aracı olmasını ister. Ancak çözümü sosyalizmin kendine has yapısı içerisinde değerlendirir.

Türk Şiiri içerisinde üslûbundaki farklılığıyla dikkati çeken Nazım Hikmet'in gündelik hayata yönelik, toplumcu çizgiyle oluşturduğu şiirleri 1930 öncesi, Cumhuriyet'in ilk yıllarında görülmeye başlar. *Bu yeni poetika'nın estetiği, kaynağını şehir ve sanayi hayatında bulur.*³⁰

²⁸ Prof. Dr. İnci Enginün: "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", *Türk Dili(Türk Şiiri Özel Sayısı IV-Çağdaş Türk Şiir)*, TDK. Yay. No.481-482 (Ocak- Şubat 1992), s. 595

²⁹ Prof. Dr. Şerif Aktaş: "*Millî Romantik Duyuş Tarzı ve Türk Edebiyatı- V: Nâzım Hikmet*", *Türkiye Günlüğü*, No. 48, (Kasım- Aralık 1997), s.115-128

³⁰ Selahattin Hilav, *Edebiyat Yazıları*, İst. Yapı Kredi Yay. İkinci Baskı, s. 31

Şiirin yapısında da birtakım yenilikleri ortaya koyan Nazım Hikmet, şiirin konusuna uygun form arayışlarını serbest nazımla noktalar. Böyle bir yolun seçilmesinde Mayakovsky'den etkilenmenin izleri vardır. *Ne var ki, Mayakovsky'nin vezinli- kafiyeli "Rus müstezâtı"na karşı Nâzım, vezinsiz ama çoğunlukla kafiyeli bir serbest nazım kullanır.*³¹

Nazım Hikmet'in açtığı yolu devam ettirme düşüncesinde olan Nail V., Ercüment Behzat Lav, İlhami Bekir Tez, Hasan İzzettin Dinamo gibi çağdaş; Arif Damar, Ahmet Arif gibi sonradan yetişen sanatçıların hiçbiri Nazım Hikmet seviyesine ulaşamazlar. Atilla İlhan'ın Nazım Hikmet'in şiirini devam ettirme arzusu da yeterli bir seviyeye ulaşamaz.³²

Memleket edebiyatı anlayışından hareketle bir şiir sanatı oluşturan sanatçılardan Necip Fazıl Kısakürek ise Nazım Hikmet'in ihmâl ettiği insan üzerinde mesai harcar. Bu sebeple 1930 sonrası şiirleriyle Necip Fazıl, Nazım Hikmet karşısındaki şair olarak değerlendirilir. Necip Fazıl'ın şiiri ideoloji muhtevalı şiire reaksiyon olarak kabul edilirken, insanın iç varlığına yönelik olarak düşünülür.³³ Geleneğe bağlı bir şair olarak kabul edilen Necip Fazıl, niçin ve nasıl yaptığını bilen bir aydın kimliğiyle hareket eder. *Ben şiiri, her türlü gayenin üstünde, doğrudan doğruya kendi zat gayesine- san'at için san'at-fakat kendi zat gayesinin sırrı ile de Allah'a ve Allah davasının topluluğuna- cemiyet için san'at- bağlı kabul etmişim*³⁴ diyen sanatçı, bu görüşlerini yansıtırken üslup konusunda aynı başarıyı gösterememiştir.

Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri'nde *Öz Şiir* arayışları 1928 yılında *Yedi Meşale* adlı kitapta şiirlerini toplayan Muammer Lütfi, Sabri Esad Siyavuşgil, Yaşar Nabi Nayır, Vasfi Mahir Kocatürk, Cevdet Kudret Solok ve Ziya Osman Saba'yla hayatîyet kazanır. Kenan Hulusi Koray haricinde şiirle uğraşan bu isimler bir şekilde Ahmet Haşım çizgisinde, Servet- i Fünûn, Fecr-i Âti şiirinin modernize olmuş halini yansıtmaya çalışırlar.

1940 öncesi yayınladıkları şiirlerle gündeme gelen ve şiirde seçici olan *Yedi*

³¹ Hilav, s. 33

³² Prof. Dr. İnci Enginün: "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", *Türk Dili(Türk Şiiri Özel Sayısı IV-Çağdaş Türk Şiiri)*, TDK. Yay. No. 481-482 (Ocak- Şubat 1992), s.585

³³ M. Orhan Okay, *Necip Fazıl Kısakürek*, Kültür ve Turizm Bak. Yay. 1987, s. 24

³⁴ Necip Fazıl Kısakürek, *Çile*, İst. Büyük Doğu Yay. 25. Baskı, Ağustos 1995, s.13

Meşale grubu batıdaki Parnas akımından etkilenmekte³⁵ ve kalıcı şiir yazma endişesini dile getirmektedirler.

Fecr-i Âti'nin beyannamesini hatırlatacak biçimde iddialı bir şekilde şiir sahasına dahil olan şairler birleştirici bir fonksiyon üstlendiklerini, taklitten uzak bir şiir anlayışı oluşturduklarını ifade ederler. Hem marazilikten, hem de gündelik edebiyattan kaçmaya çalışan genç şairler; yeni bir edebiyatın doğacağını, canlı samimi, orijinal örneklerle sanata hizmet edeceklerini beyan ederler.

Başlangıçta idealist kimliklerle ortaya çıkan bu şairler içerisinde özellikle Yaşar Nabi Nayır'ın Türk Edebiyatı'na hizmetleri dikkat çeker. 1933 yılından itibaren çıkarmaya başladığı *Varlık* dergisi bugün de devam etmektedir.

Öz Şiir (Saf Şiir) arayışları içerisinde haklı bir yere sahip olan Ziya Osman Saba, kısa süren ömründe (1910-1957) sanat için sanat endişesinden uzaklaşmaz. Ziya Osman Saba'yla okul arkadaşı olan Cahit Sıtkı'nın, bu sanatçı üzerindeki etkileri de önemlidir.

Öz Şiir arayışları 1940 sonrasında da büyük bir hızla devam eder. A. Hamdi Tanpınar, A. Muhip Dıranas, C. Sıtkı Tarancı, F. Hüsnü Dağlarca, B. Necatigil, A. Halet Çelebi gibi sanatçılar bu tarz şiirin 1940 öncesi ve sonrasını birbirine bağlayan köprü vazifesini oluştururlar.

1940 Sonrası Türk Şiiri (Ceyhun Atuf Dönemi)

Ceyhun Atufun tanıtılmasına yönelik bu çalışma içerisinde Yeni Türk Şiiri'ni, Ceyhun Atuf öncesi ve sonrası olarak mütalââ etmek arzusundayız. Buraya kadar yaptığımız değerlendirmeler, Ceyhun Atuf öncesi Türk Şiiri'nin varlığına ve gelişimine yönelik düşünülmelidir.

1940 sonrası Türk şiiri, 1923 sonrası şiir geleneğimizin oldukça hareketli dönemini oluşturur. Zira, hem yeni oluşumlar -Garip Cereyanı, Hisar Grubu, İkinci Yeni- hem de 1923 sonrası gelişme gösteren şiir anlayışları bu dönem şiirinin oturmasına zemin hazırlar.

1941'de ortaya çıkan Birinci Yeni veya Garip Hareketi, şiir geleneğini sarsacak bir

³⁵ Prof. Dr. İnci Enginün: "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", *Türk Dili(Türk Şiiri Özel Sayısı IV-Çağdaş Türk Şiiri)*, TDK. Yay. No. 481-482 (Ocak-Şubat 1992), s.32

çizgide arayışlarını sürdüren sanatçılarla dikkati çeker. Kimi sanatçılar toplumcu-gerçekçi kimlikleriyle memleket edebiyatını, köy edebiyatı haline getirirlerken, hiçbir gruba dahil olmayan Ceyhun Atuf Kansu gibi sanatçılar da edebî toplulukların dışında şiir yazmaya devam ederler.

Ceyhun Atuf Kansu, 1941 sonrasında yayınlamış olduğu şiir kitaplarıyla Anadolu gerçeğini modern bir tarzda yorumlamaya çalışırken, halk şiiri geleneğinden de istifade eder. Aynı yıllarda çok yoğun bir şekilde hissedilen grupların dışında kalır. Bu sebeple birçok sanatçının aksine geç tanınır; ancak Türk Edebiyatı içerisinde uzun süre devam edecek bir şöhret kazanır. *"Ceyhun Atuf Kansu, kendi kuşağında bir çok şairin tersine dikkati üstüne çok geç çekmeye başlamıştır. Öyle ki, onun birinci planda görünmeye başlaması bir çok arkadaşının çağını kapatır gibi olmasından sonra olmuştur. Gerçekten, Garip' in parlak günlerinde ve daha sonraları uzunca bir süre, Ceyhun Atuf Kansu gölgede kalmış sanılan bir şairdi. Herkes onu seviyor, ama pek fazla önemsemiyordu. Şimdilerde ise, kuşağından nerdeyse bir o var çalışmasını daha büyük bir tutkuyla sürdüren, büyüten, daha önemlisi kabul ettiren."*³⁶

Her ne kadar toplumsal gerçekçilere katıldığı ifade edilse de³⁷ Kansu'yu bu grupların içerisinde düşünmek zordur. O, Cumhuriyet'in ilk yıllarında şekillenen memleket edebiyatı geleneğini bağımsız şekilde sürdürür.

Ceyhun Atuf'la ilgili olarak *"...Cumhuriyetin ilk yıllarındaki Memleket Edebiyatı kavramı da bunlardan biri sanırım. Bu ad, bu san, kendilerine bu adı veren şairlerin, yazarların hepsinden çok Ceyhun Atuf Kansu'ya yaraşırdı bana kalırsa. Onların hepsinden daha özverili, daha içtenliklidir çünkü o."*³⁸ diyen Mehmet H. Doğan, Kansu'nun uzaktan seyrederek değil, yaşayarak yazdığını; yazdığı gibi yaşadığını, bu konuda içten ve gerçekçi olduğunu da belirtir.³⁹ Dolayısıyla Ceyhun Atuf'u bu değerlendirmeler neticesinde belli bir grup içerisinde düşünmek de zordur.

Tespitler, memleket edebiyatı geleneğinin nasıl sürdürüldüğünü ve ne ölçüde realist olduğunu anlatması açısından da önemlidir. Bu yıllar 1940 sonrası Ceyhun

³⁶ Cemal Süreya: "Babam Ceyhun Boy Boyluyor", *Papirüs*, (Temmuz 1967), No.14 / İlgaz, Özel Sayı No. 199, (1978), s.19

³⁷ İnci Enginün: "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", *Türk Dili Özel Sayısı IV (Çağdaş Türk Şiiri)* TDK Yay. No. 481-482 (Ocak- Şubat 1992) s. 577

³⁸ Mehmet H. Doğan: "Ceyhun Atuf Kansu'nun Yanık Havası", *Varlık*, No. 1086, (Mart 1998), s.20- 21

³⁹ Doğan, s. 21

Atufun şiire adım attığı yıllardır. Şairliğinin ilk yıllarında sadece şiirle uğraşan Ceyhun Atuf, zamanla memleket edebiyatının en önemli, en gerçekçi şairleri arasına girer.

Ceyhun Atuf sonrası Türk Şiiri'nin genel bir değerlendirmesini yapan Mehmet H. Doğan, Ceyhun Atufun bu akış içerisindeki yerini ve onun şiirini şöyle anlatır: *1940'lardaki "alıştırma ödevi" olarak saydığı halk şiirine yaslanma döneminden sonra o günlerin egemen şiir tekniklerine yakınlık gösterir. Bu tekniklerin bütün olanaklarından yararlandığı halde belli bir akımın ya da şairin yörüngesine girmez. Oysa Garipçiler olgunluk dönemindeyler; Nâzım'ın yeni şiirleri el altından dışarı sızmaktadır; Dağlarca, Dıranas, Külebi, Necatigil daha sonra İkinci yeniler kalıcı ve nitelikli bir şiirin izini sürmektedir. Kısacası, bunlardan herhangi birinin ya da birkaçının yörüngesine girip kaybolmak işten bile değildir. Ama onun daha ilk şiirlerinde bir acı çığlık gibi kendini hemen belli eden içerik ve ülkücü yönseme, biçimsel oyunlara, biçim araştırmalarına girmesini önler, büyük bir gelişme, değişme olmaz şiirinde, somuna kadar.*⁴⁰

Ceyhun Atufun yeni şiir içerisindeki yeri tartışma konusudur. Bu sebeple yapmış olduğumuz tespitler sonucu sanatçının; bağımsız bir çizgide memleket edebiyatı doğrultusunda hareket ettiğini, devrin moda cereyanlarının dışında kaldığını söylemek mümkündür. Çünkü o, illâ da sanat yapma, bir ideoloji peşinde koşma ve şiirini gündelik sermaye uğruna harcama düşüncesinden uzaktır.

Ceyhun Atuf, devrinde çok moda sayılabilecek edebî toplulukların dışında kalırken de, böylesi faaliyetlerin bir aydın kimliği içerisinde değerlendirilmediğinin ezikliğini hisseder. Kansu bu çerçevede kalıplaşmış memleket edebiyatının dışında kalır. Anadolu insanını tanımayan, hakikâti görmeyen, görmezlikten gelen ve ideolojik manada mesaj veren sanatçılardan uzaklaşır. *Kansu'nun bütün şiirlerinde Anadolu'nun nabzını duyarsınız, kimi zaman Kurtuluş Savaşı'nda olduğu gibi canlı, kimi zaman da her an durma korkusunu yaratan bir yavaşlıkta.*⁴¹

Mehmet H. Doğan, Doğan Hızlan'ın bu doğrultuda yazmış olduğu ifadelerini (Yazılı İlişkiler, 1983, s.147) hatırlatırken Ceyhun Atufun şiirlerine sadece bir şairin ürünleri olarak bakılmamasını, kıyamıktan çocukların öldüğü bir köyde yaşayan duyarlı

⁴⁰ Doğan, s. 21

⁴¹ Doğan, s. 21

bir hekimin g nencesi olarak değerlendirilmesini söyler.⁴²

1940 sonrası Türk  iri'nin içinde bulunduğu tabloya bakıldığında Garip Hareketi'ni  irde bir yenilik olarak değerlendirmekle birlikte, mistik ve estetik endişenin oluşturduğu eski  ir havasının devam ettirildiği görülür. Aynı dönemler içerisinde bu çerçevede memleket edebiyatının daha belirgin ve hamasî söylemlerle sürdürüldüğü; bununla beraber aynı kaynaktan beslenen sosyal gerçekçi geleneğin de yürütüldüğü gözlenir.

Çoğu zaman içiçe gözlenen bu gelişmeler içerisinde 1940 sonrasının en sistemli hareketi, Garip (Birinci Yeni) cereyanıdır. Orhan Veli Kanık, Oktay Rifat Horozcu ve Melih Cevdet Anday'ın yeni ve farklı  irleriyle ortaya koydukları ve Garip başlığıyla sundukları bu yeni hareket,  irde bir çeşit aykırılıktır. Gelenekselin dışına çıkmayı hedefleyen sanatçılar, bu doğrultuda oldukça iddialıdırlar. Orhan Veli, arkadaşları adına da kaleme aldığı; ancak sonraki yıllarda ele tirmekten de geri kalmadıęı⁴³ Garip önsözünde,  ir hakkındaki görüşlerini ortaya koyarken, Garip  irinin hedeflerini de şöyle belirler:

1. Vezin, kafiye; bil hare ahenge karşı koyma,
2. Edebî sanatlardan (Te bih,  sti are, M bal ğa) uzaklaşma,
3. Müreffeh sınıf yerine, sıradan insanlara  ir yazma,
4.  irde tablo gerçekliğine ve musik ye karşı çıkma,
5. Şekilden ziyâde manaya önem verme,
6. Kuralcı bir anlayışla ortaya çıkan realizmden uzaklaşma,
7. Samimiliği esas kabul etme,
8.  irde parça güzelliği yerine bütün güzelliğini oluşturma.

Garip Hareketi, *eskiye ait olan her şeyin, her şeyden evvel de  air nenin aleyhinde*⁴⁴ dir. D   nceleriyle Sürrealist tavra yakın olan Garip sanatçıları,  ir içerisinde tasviri esas unsur olarak kabul etmezler; ancak tam manasıyla da inkâr etmezler.

⁴² Doğan, s. 21

⁴³ Orhan Veli Kanık, *Orhan Veli Bütün  irleri*,  st. Adam Yay. Ağustos 1994, s.20

⁴⁴ Kanık, s. 36

Eski edebiyata, edebî anlayışa karşı çıkarak devirlere etki etme arzusunu taşıyan Orhan Veli, Nisan 1945'de kendisiyle hesaplaşma mahiyetinde söylediği sözlerle Garip Hareketi'nin aşırılığını ortaya koyar.⁴⁵ Ancak Orhan Veli, düşüncelerin zamanla irtibatını, belirtmek suretiyle pişmanlık boyutunda bir eleştiriye müracaat etmez.

Garip Hareketi zaman içerisinde eleştirilmesine,⁴⁶ ilkelerine bağlı kalınmamasına⁴⁷ rağmen taklit boyutunda ortaya çıkan örneklerle varlığından söz ettirir. Garip Hareketi'nin önde gelen ismi Orhan Veli Kanık, kısa süren ömrü (1914-1950) içerisinde yaşama sevinciyle dolu bir şairdir. Türk Şiiri'ne yeni bir hava getiren sanatçının Mehmet Ali Sel mahlasıyla ilk şiirleri *Varlık*'ta yayınlanırken o dönem için güçlü bir sanatçı olarak takdim edilir.⁴⁸

Orhan Veli, şiirini gündelik tartışmalardan, günlük hayat izlenimlerinden oluşturur. Yaşama sevinciyle oluşan, Sürrealist eğilimle desteklenen, şairânelikten uzak bir şekilde tanzim edilen şiirlerde Orhan Veli'nin, kadim değerlerden şüphe edişine bağlı olarak ciddi veya gayr-ı ciddi tavırlarının belirsizleştiği hissedilir.

Bu hareketin diğer ismi Oktay Rifat, şuuraltı akımıyla gerçekçiliği birleştirme temâyülüne uygun olarak⁴⁹ sürekli arayışlar içerisine girer. Bu arayışlardan birisi, belki de en önemlisi; kelimeleri kullanmak suretiyle hayatı, realiteyi farklı değerlendirmesidir. Böyle bir mizacın oluşumunda Ahmet Haşim'i, Ahmet Hamdi Tanpınar'ı, Ahmet Muhip Dıranas'ı yakından izlemesinin etkilerini de düşünmek gerekir.⁵⁰

Melih Cevdet Anday şairliğinin ilk yıllarında geleneksel şiir doğrultusunda eser vermiş olmasına rağmen, Garip Hareketi'nin eğilimine uygun olarak başlangıçta ince bir yergiyle, daha sonra da zihnî faaliyetlerle kendini, şiirini ön plâna çıkarır. *Bu şiirlerde ince yergi ile lirizm, yer yer de coşku yan yanadır.*⁵¹ Zira İkinci Dünya Savaşı'nın ortaya çıkardığı fakirlik, haksızlık vb. durumlar karşısında Melih Cevdet de bu atmosfere uygun, bazen bir ressam tavrıyla gözlemlerine bağlı bir şiir oluşturur.

⁴⁵ Kanık, s. 19-23

⁴⁶ Behçet Necatigil: "Garipçiler", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.3, Şubat 1979, s.285- 288

⁴⁷ A.g.e.

⁴⁸ Orhan Veli Kanık, *Orhan Veli Bütün Şiirleri*, İst. Adam Yay. Ağustos 1994, s.12

⁴⁹ Prof. Dr. İnci Enginün: "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri", *Türk Dili(Türk Şiiri Özel Sayısı IV-Çağdaş Türk Şiiri)* TDK. Yay. No. 481-482 (Ocak- Şubat 1992), s. 603

⁵⁰ Şükran Kurdakul, *Çağdaş Türk Edebiyatı*, Bilgi Yay. C.3, s.197

⁵¹ A.g.e. s.208

Bu çerçevede A. Hamdi Tanpınar'ın tespitleri, Garip Hareketi'nin tablo gerçekliği karşısındaki tavrını yansıtmaları bakımından önemlidir. *İkinci Dünya Harbi'nin facialarına ilk şiirlerinde büyük yer veren ve bazı şiirlerinden hakiki ressam gözüyle doğmuş olduğu anlaşılan Oktay Rifat'la Melih Cevdet'te de aynı özelliklere rastlanır. Şu farkla ki, Orhan'da alay ile karışık olan hiciv(Orhan daima şehir çocuğudur) bu iki şâirde daha keskin ve realizm daha kuvvetlidir.*⁵²

İlk sayısı 16 Mart 1950'de Ankara'da çıkmaya başlayan ve Ocak 1957'ye kadar yetmiş beş sayıyla yayın hayatının birinci devresini tamamlayan; Ocak 1964'ten itibaren ise ikinci devresini sürdürmeye devam eden *Hisar Dergisi* etrafında toplanan sanatçıların oluşturduğu ilkelerle yeni şiirimize değişik hava kazandıran Hisarcılar; dilde, şiir anlayışında, düşüncelerde yeni bir tavır sergiler. Şiir konusunda oldukça muhafazakâr davranan bu yeni teşekkül, dört ana ilke etrafında görüşlerini belirler.

1. Sanatta yerli-millî renkleri ön plâna çıkarılmalı, taklidî edebiyattan kaçınılmalıdır.
2. Sanatta yenilik taraftarı olunmalı; ancak bu yenilik eskinin reddedilmesiyle gerçekleşmemelidir. Yeni, eskiden istifadeyle oluşturulmalıdır.
3. Sanatçı bağımsız olmalı, eserler birtakım ideolojilere hizmet etmemelidir.
4. Yaşayan, konuşulan dil esas alınmalı; gereksiz yere dilde sadeleştirmeye gidilmemelidir.⁵³

Dergi etrafında toplanan yaklaşık beş yüz yazar ve şairin⁵⁴ meydana getirdiği bu teşekkülün Türk Edebiyatı içerisinde ne denli öneme sahip olacağı ve ne gibi katkılar sağlayacağı düşünülmelidir. Zira bu hareket geleneksel anlayışa da bağlıdır.

Hisar'da yazan şairler arasında önde gelen isimler olarak: Orhan Seyfi Orhon, Halide Nusret Zorlutuna, Ahmet Muhip Dıranas, Arif Nihat Asya, Cahit Külebi, Ziya Osman Saba, Selahattin Batu, Behçet Kemal Çağlar, Halid Fahri Ozansoy, Şinasi Özdenoğlu, Hamit Macit Selekler, Fazıl Hüsnu Dağlarca, Şükrü Enis Regü, Cemal Yeşil, Mustafa Necati Karaer, Mehmet Çınarlı, İlhan Geçer, Gültekin Samanoğlu, Nevzat Yalçın, Bekir Sıtkı Erdoğan, Feyzi Halıcı, İbrahim Zeki Burdurlu, Gülten Akın, Sezai

⁵² Ahmet Hamdi Tanpınar, *Edebiyat Üzerine Makaleler*, İst. Dergâh Yay. Eylül 1997, s.116

⁵³ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İst. Dergâh Yay. C.4, Şubat 1981, s.243

⁵⁴ A.g.e.

Karakoç, Ümit Yaşar Oğuzcan, Yavuz Bülent Bakiler, Nüzhet Erman, Kerim Aydın Erdem, Ayhan Kırdar, Türkân İldeniz, Coşkun Ertepinar, Talat Sait Halman, Bahattin Karakoç, Halil Soyuer, İbrahim Minnetoğlu, Munis Faik Ozansoy'u vb. saymak mümkündür.

Mehmet Çınarlı, Gültekin Samanoğlu, İlhan Geçer ve Nevzat Yalçın gibi şairlerin gayretleriyle belli bir şekil ve değer kazanan Hisar hareketi, yirminci yüzyılın öz şiir anlayışına tarihi akış içerisinde yeni bir zemin hazırlama imkânını da oluşturur. Bu hareketin teklifleriyle, önceki yıllarda Ahmet Rasim, Hüseyin Rahmi vb. sanatçılarca *Mutavassıfın Grup* olarak belirledikleri; dilde ve edebî düşüncede millî ve yerli olanla, edebî ihtiyacı karşılama⁵⁵ şeklindeki teklifler arasında benzerlikler düşünmek gerekir.

Mehmet Çınarlı'nın aruzla temin etmeye çalıştığı; ahenk ve gelenekten istifadeyle yaşayan Türkçeyle şiir oluşturma arzusu, kendine has bir orijinallik temin eder. Gelenekten yararlanma taklid seviyesinde bir anlayıştan uzaktır. Bu durum diğer sanatçılar için de geçerlidir.

Bu yolda hareket eden sanatçılardan bir diğeri de İlhan Geçer'dir. İlhan Geçer, şairânelikten uzaklaşmadan meydana getirdiği şiirlerinde lirizmi öne çıkarır ve karamsar bir dünya görüşünü aksettirir. Yalnızlığın yansıması, aşka sığınma olarak karşımıza çıkar.

Şiirleri yaşantının dağınık duygularla idrâkine dayanan Gültekin Samanoğlu, Anadolu insanının ince duyarlılığını anlatan Kerim Aydın Erdem, halk şiirini modernize eden Feyzi Halıcı, Anadolu'dan aldığı konularını sert ifadelerle şiire döken Coşkun Ertepinar, hamasî bir hava içerisinde şiir yazan Yavuz Bülent Bakiler, bu dönemin belki de en güçlü sanatçısı sayılabilecek şekilde halk kaynaklarını kullanmak suretiyle sese önem veren M. Necati Karaer, Hisar Grubu'nun şiir anlayışını, sanata bakışını ortaya koyan belirgin şahsiyetlerdir.

Cumhuriyet sonrası Türk şiirinin bir grup halinde isimlendirildiği dönemeçlerden biri de *İkinci Yeni* şiiridir. 1955-1965 yılları arasında birtakım şairleri etkileyen bu hareket, bir ölçüde *Garip Hareketi*'ne tepki olarak ortaya çıkar. Ancak, Garip Hareketi'nde görülen gruplaşma ve birliktelik İkinci Yeni'de görülmez. Birliktelik bir bildiriyle değil; neşredilen şiirlerle, eserlerle sağlanır.

⁵⁵ Doç Dr. Şerif Aktaş, *Ahmet Rasim*, Ank. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. 837, Türk Büyükleri Dizisi: 62, 1987, s. 183

İkinci Yeni hareketi için M.ehmet H. Doğan Papirüs Dergisi'nin 41. sayısında (Kasım 1969) ⁵⁶ *Garip Şiiri'nin somudur bu. Bir zamanlar şiiri bulutlardan, metafizik uykulardan, küçük adamların arasına, mahallelerin daracık sokaklarına indiren şiir, bir yandan değişen toplumsal koşulları kucaklayamaması yüzünden, diğer yandansa güçsüz taklitçilerin çabasıyla tükenmiştir artık. Yeni bir şiir onu aşarak, ondan kurtularak, onun yörüngesinden çıkarak kurtulacaktır,*⁵⁷ derken Garip Hareketi ve bu tarihlere kadar gelen şiir geleneğini tenkit etmekle kalmaz, bir ölçüde bu yeni hareketin ilkelerini de ortaya koyar: Dar mahallelerde küçük adamlara yönelik olmayan, ayakları yere basan, taklitten uzak kalan şiir anlayışı...

Bu tespitlerin yanısıra genel anlamda İkinci Yeni'nin ilkelerini de şöyle belirlemek mümkündür:

1. Anlatımda edebî sanatlara imkân tanıma, işlerlik kazandırma,
2. Basit, sıradan anlatımdan uzaklaşma, anlatımda sadelikten sıyrılma,
3. Küçük insandan uzaklaşma, halkın hayatından ve kültüründen uzak kalma,
4. Kalıplaşmış anlatım özelliklerinden kaçma, nükteli tekerlemeli ifadeler kullanmama,
5. Duygulara ve çağrışımlara müracaat etme; bu şekilde anlaşılmaktan, akılcılıktan uzaklaşma,
6. Aydın insanlara seslenme.

Kimi sanatçılarca "Yeni Gerçekçilik"(neo-realizm)⁵⁸ olarak da isimlendirilen bu hareket, "ben"den hareketle dünyayı dolaşmak isteyen şairin kural tanımaz, sınırlandırılmaz arayışlarının yansıması olarak dikkati çeker. O ana kadar mevcut şiir geleneğinden bir hayli uzak kalan İkinci Yeni Hareketi bu nedenle eleştirilir. Eleştiri yeni şiirin şu özellikleri üzerinde yoğunlaşır:

1. Halk kültürüne karşı olma,
2. Günlük konuşma dilinden uzaklaşma,

⁵⁶ Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, İst. Dergâh Yay., C.4, Şubat 1981, s. 351

⁵⁷ A.g.e.

⁵⁸ A.g.e.

3. Edebî sanatlar etkisiyle anlaşılmaktan uzak, bazen saçmalık boyutuna varma.

Atilla İlhan tarafından bir yozlaşma⁵⁹ olarak kabul edilen bu hareket, müşterekleri olan bir hareket değildir. Pek çok sanatçı şiirde kapalılık temâyüllerine uygun olarak bu gruba dahil edilirler. Zira, İkinci Yeni içerisinde olup da yalnızca bir yönüyle uygunluk gösterip farklı çizgilerde hareket eden şairler de mevcuttur.

Muzaffer Erdost'un isim babalığını, İlhan Berk, Turgut Uyar, Cemal Süreya, Tefik Akdağ, Yılmaz Gruda gibi isimlerin öncülüğünü yaptığı⁶⁰ İkinci Yeni hareketinin diğer isimleri arasında; Edip Cansever, Sezai Karakoç, Kemal Özer, Ülkü Tamer, Ece Ayhan, Ercüment Uçar vb. sayılabilir.

İkinci Yeni hareketi birçok şairin kendini bulmaya çalıştığı bir arayışın ismidir. Bunda başarılı olanlar Cumhuriyet Dönemi Şiiri içerisinde belli bir yer edinmişleridir. Bu isimlerden biri de Cemal Süreya Seber'dir.

Kendine özgü biçimini ve özünü ortaya koyan⁶¹ bir şair olarak değerlendirilen Cemal Süreya, İkinci Yeni'nin bayrağını diken insan olarak tanıtılır. *Cemal Süreya anlamsıza saplanmadı. Anlamı zorladı. Oyunla oynadı; değiştirdi. Anlamsızlığa dek itti bazan ama orda direnmedi. Garipçilerle, bazı Fransız oyunları ile ilintiler kurdu. İkinci Yeni'nin öteki ozanlarına bağlandı.*⁶²

Şiirlerinde lirizmden taviz vermeyen Cemal Süreya, İkinci Yeni içerisinde sanatı feda etmeyenlerdendir. Aşk ve arzuyu bazen erotik tarzda dile getiren sanatçının tarihe, din ve aile gibi kavramlara bakışı olumlu değildir.⁶³

İkinci Yeni içinde *Türk şiirinde "çok deney yapan, şiire yeni yapılar arayan" bir şair*⁶⁴ olarak bilinen İlhan Berk, özellikle 1960 sonrası şiirleriyle yeniyi arayandır. Tamamen çağrışımlara dayalı yeni bir estetik anlayışa uygun şiirleriyle dikkat çeker. Bazen de düzyazıya yaklaşan, anlaşılmaktan uzak, ferdietçi bir tavır sergiler.

Şiirindeki kapalılık ve İkinci Yeni'yle aynı dönemlere denk gelme sebebiyle bu

⁵⁹ Atilla İlhan: "Mavi", Papirüs, (1 Temmuz 1954), s.21

⁶⁰ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İst. Dergâh Yay. C.4, Şubat 1981, İst. s.353

⁶¹ Gülten Akın, *Şiir Üzerine Notlar*, İst. Yapı Kredi Yay. Nisan 1996, s.97

⁶² A.g.e.

⁶³ Prof. Dr. İnci Enginün: "Cumhuriyet Dönemi Türk Şiir", *Türk Dili(Türk Şiiri Özel Sayısı IV-Çağdaş Türk Şiiri)*, TDK. Yay. No. 481-482 (Ocak- Şubat 1992), s.610

⁶⁴ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İst. Dergâh Yay. C.1. Ocak 1977, s.400

gruba dahil edilen Sezai Karakoç'un şiirlerinin yayınlanmaya başladığı yıllarda(1950) Türk Şiiri belli gruplar içerisinde. Sezai Karakoç *şiiisel duyarlığa verdiğı önem dolayısı ile* ⁶⁵ bu geleneğın dışında kalır. O, geleneksel şiirden kopmamak suretiyle bir ölçüde İkinci Yeni'den ayrılır. Zira İkinci Yeni şiiri ilk zamanlardaki önemini yitirdikten sonra Karakoç'un şiiri ön plâna çıkar.

1960 sonrası Türk Şiiri'nin seyri, bağımsız şairlerin faaliyetleriyle devam eder. Günümüze uzanan şiir yolunu ve bu yol üzerindeki isimleri belli gruplar içerisinde göstermek, şiir geleneğini şekillendirmek sağlıklı bir çaba olmaz. Bu akışın tarihîlik içerisinde kendi başına şekilleneceğı muhakkaktır. Bu sebeple 1960 sonrası şiiri, aradan geçecek zaman içerisinde tanzim edilebilir.

⁶⁵ A.g.e. C.5, s. 181

BİRİNCİ BÖLÜM

CEYHUN ATUF KANSU'NUN HAYATI, FİKİRLERİ VE ESERLERİ

1. HAYATI

1. 1. Aile Çevresi ve Çocukluk Yılları

Ceyhun Atuf, her ikisi de eğitimci olan; Müfdale Hanım ve Nafi Atuf Bey'in ikinci çocukları olarak 7 Aralık 1919'da İstanbul Bostancı'da dünyaya gelir. Anne tarafından Kastamomu'lu baba tarafından ise Bor'ludur.

Henüz bir buçuk yaşlarında iken annesinin ölümü üzerine, Kurtuluş Savaşı'na katılmak için İnebolu yoluyla Ankara'ya geçen babasının yanına gönderilir. Bu yüzden Ceyhun Atuf Kansu'nun çocukluğu Kurtuluş Savaşı'nın önemli merkezi Ankara'da başlar.

O döneme ait zihninde kalan Ankara, Hacı Bayram'la sınırlı bir bozkır kasabası görünümündedir. "...Çocukluğum, Ulusal Kurtuluş Savaşı' nın ateşi tüten Ankara' da başlar. Hacı Bayram, Hacı Doğan, Saman Pazarı bugünde ansıdığım halk mahalleleridir. Ankara çevresi bağlarla, yeşermiş bir bozkır kasabasıydı. Devrimi, halkı, doğayı (zerdali ağacını, kaphumbağaları, çoban yıldızlarını, iğdeleri ve üvez ağaçlarını) Ankara'da tanıdım. Çocukluğumun ve gönlümün ilkokulu Ankara' da başladım. Bir sınıf eski yazıyla okudum. 1928 yazı, yarısı eski yazı, yarısı yeni yazı bir alfabe geçirdim elime, yaşlı bir armut ağacı altında söktüm kendi kendime devrim alfabesini. Tevfik Fikret' in adı kalmış belleğimde o günlerden."⁶⁶

Ceyhun Atuf Kansu, Türk Eğitim Tarihi içerisinde önemli bir yere sahip olan Nafi Atuf Kansu'nun oğludur. Babası tabip mirlivâsı Hacı Aziz Bey'in görevi nedeniyle Mekke'de 1890 yılında dünyaya gelen Nafi Atufun annesi Fulûrya Hanım'dır. 28 Ekim 1949'da vefat eden Nafi Atuf Kansu'nun: *Fenn-i Terbiye Tarihi* (1916), *Pedagoji Tarihi* (1929), *Türkiye Maarif Tarihi* (1931-32), *Türklerin Terbiyeye Hizmetleri* (1934) adlarında eserleri bulunmaktadır.⁶⁷

⁶⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Yaşantım", *İlgaz*, No. 2, (1978), s.5

⁶⁷ Ceyhun Atuf Kansu'nun hâlen hayatta olan yakınları ise şunlardır: Muzaffer Hanım (eşi); Bahar Gökler (kızı); Işık Kansu (oğlu); Işıl Gökler, Ozan Gökler (Torunları- Bahar Gökler'in çocukları); Akasya Kansu, Ceyhun Kansu (Torunları- Işık Kansu'nun çocukları); Tuğrul Atuf Kansu, Arman Atuf Kansu (Kardeşleri- Her iki kardeşin eşleri ve çocukları da hayattadır.); Şevket Aziz Bey (Dedesinin Kardeşi) in çocukları ve torunları, Anne tarafından-Müfdâle Hanım- akrabaları ve halasının çocukları.

1.2. Tahsil Hayatı

İlkokulu Ankara Necatibey İlkokulu'nda (1932) tamamlayan Ceyhun Atuf Kansu, burada öğrenci iken ciddi bir rahatsızlık geçirir. Kemik veremi teşhisiyle hastahaneye kaldırılır ve altı ay, acılar içerisinde yatağa mahkûm olur. Bu süre zarfında bir ilkokul öğrencisi olmasına rağmen sürekli okur. "...Necatibey okulunda, beşinci sınıfta iken ağır bir kemik veremine yakalandım. Altı ay kadar tüm bedenim alçılar içinde, yatağa bağlandım. Bol bol okudum bu yatak günlerinde, Abdullah Ziya' yı, Karagöz metinlerini çok severdim."⁶⁸

Orta öğrenimine İstanbul'da İstiklâl Lisesi'nde başlayan Ceyhun Atuf, yatılı bir öğrenci olarak öğrenimini sürdürür. Onun mücadeleciliğinin, ilk tohumları da bu dönemde atılır. Birey olarak yeteneklerini keşfeder ve kendi gücünü bu yıllarda öğrenir. "...Orta öğrenime İstanbul' da İstiklâl Lisesi'nde başladım. Yatılıydım. Yaşamda kendi kendime kalmayı, kendime sığınmayı orada öğrendim. İlk öyküm bu lisenin yıllığında çıktı: (Doktor=Ölüm). Dergiler okur ve öykünerek şiirler yazardım. Ortaokul son sınıfında Ulusal Kurtuluş Savaşı, özellikle Sakarya Meydan Savaşı çok sardı beni. 1935 yılında, Ankara Gazi Lisesi'ne yatılı girdim. Gazi Lisesi' nde, arkadaşlarla bir dergi çıkardık: Filiz. Ozanlığımın filizleri de bu dergide yeşerir. "Bahar Rüzgârı" adlı ilk şiirim yayınlanır."⁶⁹

Bu yıllar Ceyhun Atufun yazmaya, ismini duyurmaya başladığı yıllardır. İlk hikâyesi lise yıllığında çıkar. Dergiler okur, şiirler yazar. Yıllar sonra Türk Edebiyatı'nda önemli bir yer tutacak *Sakarya Meydan Savaşı*⁷⁰ adlı Kurtuluş Savaşı destanının zihninde şekillenmesi de bu yıllara rastlar.

Orta öğrenimini Ankara Gazi Lisesi'nde (1938) tamamlayan Ceyhun Atufun ilk şiiri, 15 Ocak 1938'de bu lisenin "Filiz" adlı dergisinde yayınlanır. Dörtlükler halinde yazılan *Bahar Rüzgârı* adlı şiir şöyledir: "Gönlümden taşsın gelsin,/ Başımdan aşsın gelsin,/ Yâri dolaşsın gelsin,/ Gelsin bahar rüzgârı./ Beni alıp götürsün,/ Ölüme alsın sürüsün,/ Desin ben kadar hürsün,/ Desin bahar rüzgârı./ İçimde çalkalansın,/ Hayâllerimde yansın,/ Dilimde yâri ansın,/ Ansın bahar rüzgârı./ Taksın koluma kanat,/

⁶⁸ Kansu, s. 5

⁶⁹ Kansu, s. 5

⁷⁰ Ceyhun Atuf Kansu, *Sakarya Meydan Savaşı*, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1970

Kanat yele rüzgâr at/ Yükselsin göğe kat,kat,/ Varsın bahar Rüzgârı.

Ceyhun Atuf Kansu, siyasal bilgilerle ilgili öğrenim arzulasa da 1938 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne girer. İkinci Dünya Savaşı'nın başladığı bu yılların olumsuz şartlarında *ulusçu bir* coşkuyla yazdığı ilk şiirleri ve yazıları *Gençlik*, *Yücel*, *Ülkü* gibi dönemin önde gelen sanat dergilerinde yayınlanır.

Bir çok dergide yayınlanan yazı ve şiirleri yanında *Bir Çocuk Bahçesinde* (1941), *Bağbozumu Sofrası* (1944) adlı ilk kitapları da yine bu okul yıllarının ürünlerindendir. Bu dönem şiirlerinde en çok, tabiat ve vatan sevgisi temalarının işlendiği dikkati çeker.

1.3. İlk Edebî Faaliyetleri

Çocukluğu Kurtuluş Savaşı yıllarında Ankara'da geçen Ceyhun Atuf, küçük yaşlarda olmasına rağmen sürekli olarak okumakla meşgul olur. Bu dönem içerisinde en çok Abdullah Ziya ve Karagöz metinlerini okur.

Çoğu çocuk için o yaşlarda belki rastlanması oldukça zor olan bu alışkanlık sayesinde geleceğe dönük yatırımlar yapar. O, "Devrim alfabesi" adını verdiği yeni alfabeyi öğrenirken de kendi başına mücadele gösteren bir insandır.

Ceyhun Atuf'un yatılı öğrenci olarak okuması, sanatçı kişiliğini ortaya çıkaran önemli faktörlerden birisidir. Özellikle Gazi Lisesi şair Kansu'nun yeşermeye, ismini duyurmaya başladığı bir mekteptir. Burada yayınlanan *Bahar Rüzgârı* adlı ilk şiiri ile birlikte sanatçı kimliği, sanata bakışı şekillenir.

Ceyhun Atuf Kansu'nun sanatçı kimliğinin oluşumunda Yunus Emre, Ziya Gökalp, Grigori Petrov⁷¹ gibi isimlerin rolü büyüktür. "*Evde Yumus Emre Divanını buldum bu yıllar, baştan sona okudum. Bir edebiyat görevi olarak ilkönce, sonra, sevgi ve ilgiyle Ziya Gökalp' in tüm yapıtları ve yazılarını okuyup inceledim. Grigori Petrof'un ' Beyaz Zambaklar Memleketinde' ve 'Mefkûreci Muallim' adlı kitapları çok etkilemişti beni. Ulus ve halk gerçeğine coşkuyla bağlıydım. Arkadaşlarla Ankara köylerine gidiyorduk. Köy gerçeği çok sarıyordu beni. Ankara ile köyleri arasındaki çelişki düşündürüp duruyordu beni. Devrimle tıkanıp kalan bir damar vardı. Anadolu*

⁷¹ Grigori(y) Petrov, Ak(beyaz) Zambaklar Ülkesinde, Şehirler ve İnsanlar, Ülkücü Öğretmen, Zencilerin Mürşidi gibi eserleriyle tanınan yazar. Eserleri Ali H. Taner tarafından Türkçe'ye tercüme edilmiştir.

gerçeğine bağlanan halkçılık ülküm bu yıllara iner."⁷²

Ceyhun Atufun vefâtına kadar geçen sürede de bu ülküde hiçbir değişme, azalma olmaz. Daha da artar. Onun gönlü Anadolu insanının duygularına tercüman olur ve halkçılık ilkesi de vazgeçilmez bir tutku hâlini alır.

1938 yılında İstanbul Tıp Fakültesi'ne giren Ceyhun Atuf Kansu'nun üniversite hayatı İkinci Dünya Savaşı yıllarına rastlar. İlk yazıları da bu yıllarda *Gençlik*, *Yücel* ve *Ülkü* dergilerinde çıkmaya başlar. Bu dergilerde çıkan şiir ve düzyazıları kendi ifadeleriyle *ulusçu bir coşkuyu* dile getirir.

Ceyhun Atuf, vefatına kadar çeşitli dergi ve gazetelerde yazı hayatını sürdürmüş bir sanatçıdır. Onun en fazla yazdığı dergiler ise yoğunluk itibarıyla şu şekilde sıralanabilir: *Gençlik*, *Yücel*, *Ülkü*, *Ilgaz*, *İmece*, *Varlık*, *Türk Dili*, *Ataç*, *Halkçı*, *Soyut*, *Yön*, *Papirüs*, *Özgür İnsan*, *Kemalizm*, *Yeni Ufuklar*, *Kemalizm ve Türkiye*, *İnkılâpçı Gençlik*, *Yansıma*, *Çağdaş Atılım*, *Milliyet Sanat*, *Elele*, *Birlik*, *Halk Evleri*, *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları*, *Türk Folklor Araştırmaları*, *Sümerbank*, *Karayolları Bülteni* vb.

Öğrencilik yıllarında, tatillerde Anadolu'yu tanıyan ve Köy Enstitüleri'yle ilgilenen Ceyhun Atufun yazı hayatında bu birikim etkili olacaktır. "Anadolu Üniversiteleri" adını verdiği köy enstitülerini, Anadolu gerçeği içerisinde değerlendiren ve tanıyan Kansu'nun beklentilerine, ülküsüne, Anadolu insanının eğitimine, kısaca Türkiye'nin gelişmesine cevap verecek büyük bir ideal olarak görmek gerekir. Onun zihninde olması gereken aydın örneği de bu ideale şekillenir.

Halkçı Ceyhun Atuf, yüksek öğrenimini tamamlar tamamlamaz Anadolu'ya; halka hizmet etme sevdasına düşer. İsmail Hakkı Tonguç'un düşünceleriyle dolu olduğunu söyleyen sanatçı, *köyde mezarı olan aydın örneğini*, gerçek manada gerçekleştirebilmek düşüncesiyle Doktor Ceyhun Atuf olarak ön plâna çıkar. Halka dönük, halka doğru hizmet anlayışı doktorluk mesleğiyle beraber hayatında yepyeni bir dönemi hazırlar. Artık Ceyhun Atuf Kansu ne yapacağını iyi bilen, Türkiye'nin ihtiyaçlarına cevap verebilen, Anadolu'nun bağrındaki derde teşhis koyan ve iyileştirmeye çalışan, idealindeki bir aydın kimliğiyle karşımızdadır.

⁷² Ceyhun Atuf Kansu: "Yaşantım", *Ilgaz*, No. 2, (1978), s. 5

1.4. Kültürünü ve Zevkini Besleyen Kaynaklar

Ceyhun Atufun hem sanatçı kişiliğinin oluşumunda; hem de eğitimciliğinde kendisine yakın olan pek çok insan vardır. Ancak bu şahıslar sadece yaşadığı dönemlerde çağdaşı olan isimler değildir.

Onun hayatında başta Yunus Emre olmak üzere Anadolu kültür hayatının önde gelen isimlerinin etkileri görülür. İlkokul yıllarında tanıdığı Yunus Emre, sonraki yıllarda Ceyhun Atufun edebî kişiliğinin oluşumunda, hayata bakışında çok önemli bir faktör olarak karşımıza çıkar. Yunus'un Anadolu bozkırlarındaki yaşantısı, insana bakışı, gönül dostluğu *Kansuca* tavrın kaynağıdır. Yunus'un *Divan*'ını okurken aldığı lezzet *Yumusca* bir eğilimin çocukluk yıllarında oluşmasına neden olur.

Anadolu gerçeği içerisinde, *"Örneğini Pir Sultan' dan aldık. O, kendi kendisiyle tektir, türkülerıyla çoğalır, birden halk olur."*⁷³ dediği Pir Sultan Abdal, *"Bir Anadolu gizemcisi, örneğin, bir Hacı Bektaş Veli, nasıl tek değer olarak insanı görüyorsa, insanı kutluyorsa, gizemciliğin toplumcu uzantısı olarak da halkı, insanı toplumda hep diri hep yaratıcı, üretici tutan halkı toplumların, devletlerin tek değer tutarım."*⁷⁴ dediği, Hacı Bektaş Veli ve Köroğlu gibi isimler de Kansu için önemlidir. Haksızlığa başkaldırının isimleri olarak kabul edilebilecek bu şahsiyetler onun şiirlerinde fazlasıyla yer bulur.

Yaşanılan çağın gereklerine uygun olarak modernize edilmiş şekilde karşımıza çıkan bu isimler, sanatçının güç kaynağıdır. Anadolu insanının sade, samimi tavırlarının yansımalarını gördüğü bu şahsiyetlere karşı her zaman hayranlık duyan sanatçı, bu isimlerde insanımızın; inançlarını, hayat tarzını, kahramanlıklarını, mücadeleciliğini gördüğü için mutlu olur.

Ceyhun Atuf Kansu'nun kültür çevresini ortaya çıkarırken hem fikrî hem de edebî kaynakları birbirinden ayırmak gerekir. Onun fikri cephesinin oluşumunda özellikle bir eğitim ustası olarak bahsettiği İsmail Hakkı Tonguç'tan söz etmek gerekir. Köy Enstitüleri'nin mimarı olarak kabul edilen Tonguç, sanatçı için *köyde mezarı olan aydınların yetiştirilebilmesi* amacıyla fikrî ve fizikî yapının oluşturulmasında bir mimardır. Bu açıdan fazlasıyla saygı duyduğu, hayran olduğu Tonguç onun hayatında bir dönüm noktasıdır.

⁷³ Ceyhun Atuf Kansu: " Ceyhun Atuf Kansu Yaşamını Anlatıyor ", *Özgür İnsan*, No. 2, (1978), s.2

⁷⁴ Kansu, s. 2

Ceyhun Atuf Kansu'nun aydın kimliğinin oluşumunda, babası Nâfi Atuf Kansu'nun rolü büyüktür. Nafi Atuf, Türk eğitim sisteminin önde gelen isimlerinden birisi olarak hem Köy Enstitüleri'nin yapılanmasında; hem de modern eğitim anlayışının tekâmülünde fazlasıyla sorumluluk almış bir insandır. Eğitime yönelik olarak hazırlamış olduğu eserlerinde fikrî açıdan önemli gelişmeleri sunan Nafi Atuf, mebus olarak görev yaptığı yıllarda millî eğitim meseleleri üzerine mesai harcar. Maarif Bakanlığı süresi içerisinde de ehil bir kişi olarak hizmet eder.

Ceyhun Atuf Kansu, Nafi Atuf gibi büyük bir eğitimciden feyz alma avantajını kullanmak suretiyle, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Anadolu'nun fikrî kalkınmasına bir sanatçı olarak hizmet etmiştir. Gerek şiirlerinde gerek nesirlerinde çocukların ve gençlerin eğitim meselelerini büyük bir olgunluk içerisinde ele almaya çalışan Ceyhun Atufun gösterişten uzak, meselenin özüne vakıf oluşunun temelinde bu gerçek vardır.

Tevfik Fikret'in hem fikrî, hem de edebî yönden Ceyhun Atuf üzerindeki etkileri büyüktür. Ona göre *"Fikret, toplumsal karamsarlığını yarınla, gençlikle ısıtıyor bir yandan. Bu yüzden toplumsal karamsarlığından doğma şiirleri gençliğe, yarına, geleceğe bir bildiri oluyor. Bu bildiri gerçekleşiyor da, Fikret' in söylediği, çağırdığı yarın geliyor. Bu 'Türk Devrimi' dir. Türk Devrimi' nin örneğe laiklik dokusunda devrimcilik dokusunda; mollalığı, softalığı kapı dışarı atan aydınlık usçu dokusunda Fikret' in bildirisinin sesi vardır."*⁷⁵

Fikirleri yönüyle etkisinde kaldığı Tevfik Fikret'in dilini eleştirmekten de geri durmaz. Bazı şairlerin aradan yüzlerce yıl geçmesine rağmen taptaze kaldıklarını; ancak Tevfik Fikret'in böyle bir şansa sahip olmadığını kabul eder. Ona göre devrimcinin dili böyle olmamalıdır. Bu nedenle Sevet-i Fünûn'un kendine has dil özelliğini Fikret'e yakıştıramaz. Fikirleriyle zamana dayanan şairlerden birisi olarak kabul ettiği sanatçıyı; bildirileriyle, davranışlarıyla ve yüreğindeki yiğitliliğiyle sembolleştirir.

Ceyhun Atuf için, Türk devrimi içerisinde bahsedilecek isimler; Namık Kemal, Tevfik Fikret, Ziya Gökalp ve Ömer Seyfettin gibi Türk Edebiyatı'nın önde gelen simâlarıdır. Bu şahsiyetlerin hepsi Ceyhun Atuf için önemlidir. Ancak adı anılanlardan özellikle Ömer Seyfettin'i Türk devrimine hizmetleriye edebiyatımızın başköşesine

⁷⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Devrimci Ozan Tevfik Fikret", *Ataç*, (Eylül 1963), No. 17, s.26-27

oturtur. "Yaşasaydı, kimbilir belki, Ömer Seyfettin de Ulusal Kurtuluş Cephesi' ndeki yerini alacaktı."⁷⁶ derken, onun Kurtuluş Savaşı öncesinde oluşan mücadele ruhuna katkıda bulunduğunu ortaya koyar. Sanatını ve bildirisini takdir eder.

Ceyhun Atufun kültürel birikiminin oluşumunda Mehmet Âkif Ersoy isminin ayrı bir yeri vardır. Ona göre, emperyalizme karşı çıkan; Millî Mücadele inancıyla halka yaklaşan Âkif, örnek alınacak bir aydındır.

"- Ey inananlar- Bir hutbedir şiiri

Kendini İslâma verdiği günden beri

İstanbul konuşmasıyla ve karşıdır hep

Yurdu örene çeviren her kötülüğe.

-Emperyalizmin amansız düşmanı-"⁷⁷

Ceyhun Atufun, toplumcu görüşleri itibariyle beğendiği yazarlardan biri de Kemal Tahir'dir. 1960 yılına ait *Varlık Yıllığı*'na verdiği mülâkatta onun için şunları söyler: "Memleketime karamsar gözlerle bakmıyorum diye, sözbaşı ederken, eski ağaca vurulan yeşertici kalem aşısını düşünmüştüm. Memleketimizde halkın sorunlarına eğilen bir edebiyatın doğduğunu ayırt edince, karamsar olamam artık.1959' da çıkan romanlar arasından birini, Kemal Tahir'in 'Köyün Kamburu' nu okudumuz mu? Halkımızın bir kesiti var orada. Anadolu, daha Çalık Hafız kalıntılarıyla doludur. Bu kalıntılarla birlikte yaşamayız biz.Uyuyamayız bu yıkıntılar üzerinde. Bu yangın sıcaklığı rahatsız etmelidir bizi."⁷⁸

O, Anadolu'yu, Anadolu insanının dertlerini anlatan edebiyattan yana tavır sergilediği için bu yolda yazanlarla, yazılanlara her zaman dost olmuştur. Hele hele halkın edebiyatı, Türk'ün edebiyatı olarak desteklenen şiirimize, özellikle de türküye meyledenlere karşı farklı bir ilgisi vardır.

Âşık Veysel ismi bu doğrultuda şairin takdir ettiği isimlerden birisidir. Açık bir şekilde isminden söz etmemekle beraber onu dinlediğinde "Sanki koskoca memleketimi dinlemiştim."⁷⁹ dediği Veysel'i kendi dertlerini anlatan biri olarak değil; yurdundan

⁷⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " Ömer Seyfettin ", *İlgaz*, No.104, (Mayıs 1970), s.3-4

⁷⁷ Ceyhun Atuf Kansu:"Nasrullah Camii", *Güneş Salkımı*, s.155-156

⁷⁸ Ceyhun Atuf Kansu, 1960 *Varlık Yıllığı*, s.48

⁷⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Saz Şairi", *Yanık Hava*, s. 36

kardeşlerinden bahseden birisi olarak yüceltir. Onun hüznü sesinde yurdunun iniltilerini duyar.

Âşık Veysel çizgisinde hareket ettiğini düşündüğü Ahmet Kutsi Tecer de, Ceyhun Atufun sanat hayatında etkili olmuş isimlerden birisidir. Ona göre Tecer geçiş döneminin şairidir. Yahya Kemal'den, Tanpınar'a, Necip Fazıl'a akan ırmakta *hecenin lirik gölgesi* olarak nitelendirdiği Ahmet Kutsi Tecer'in önemli yeri vardır. Ahmet Hamdi Tanpınar ve Necip Fazıl'ı batılı duyarlığa sahip olmakla eleştiren Ceyhun Atuf, A. Kutsi Tecer ile kısmen Dıranas'ı onlara kıyasla daha yerli bulur; *batı duyarlığında çiçek açan vişne ağacı*⁸⁰na benzetir. Bu yaklaşımın temelinde, Ceyhun Atufun yerli renklere aşırı bağlılığını düşünmek gerekir. Hayatında Türkiye sınırları dışına çıkmayan sanatçı için bu durum olağan sayılmalıdır. Zira o, Anadolu'nun kendine has birikimleri içerisinde en güzel sanatın ortaya çıkacağına yürekten inanan bir insandır. Türk insanının mücadelecisi gücü, sanat zevki onun için yeterli kaynaktır.

Kansu, Orhan Veli ve arkadaşlarının çabaları karşısında da ilgisiz kalmaz. Ona göre bu insanlar; hecenin ve batılı duyarlığın oluşturduğu şiirin köprülerini atarlar; gündelik şiirin özünü yakalarlar. Duyarlığı hayatta, gündelik yaşantıda ararlar. Ahmet Kutsi Tecer'le Orhan Veli ve arkadaşlarını şiir anlayışına göre karşılaştıran Ceyhun Atuf; Tecer'in şiirini Dertli'den, Emrah'tan, Seyrani'den, Sümmani'den, Karacaoğlu'dan, Dadaloğlu'ndan, Kuloğlu'ndan gelen bir şiir olarak değerlendirir. Zira ona göre *Garip* hareketinin sunduğu şiir, yeni bir duyarlığı yansıtırsa bile geleneksel olandan farklıdır. "*Türk şiirinin, 1941 lerdeki geçiş döneminde, Orhan Veli ve arkadaşları yeni bir duyarlığın geleceğini kurmak isterlerken, Tecer, bir başka geçitten, halk duyarlılığının, yerli duyarlığın geleneklerinden yeni sesler çekmek için gerer tellerini: Yerli duyarlığın şiirini gerer.*"⁸¹

Kansu'ya göre A. Kutsi Tecer Anadolu'nun gönül telini gerip bırakan; çıkan sesle de zirveleri oluşturan insandır. Bu nedenle büyük bir şair olarak değerlendirdiği Tecer'in mısralarını Yakup Kadri'nin *Yaban*'ıyla özdeşleştiren Ceyhun Atuf "*Yaban'da anlatılan Anadolu'nun şiirsel hali Tecer'in şiirlerinde vardır*"⁸² der.

⁸⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Ömer Seyfettin", *İlgaz*, No.104, (Mayıs 1970), s.3-4

⁸¹ Kansu, s.4

⁸² Kansu, s.4

Ceyhun Atuf üzerinde Sabahattin Eyuboğlu'nun tesirleri hissedilir. Yerli renklere bağlılığı sebebiyle etkilendiği Eyuboğlu'nu Anadolu insanına bakışıyla, onu dile getirişiyle A. Kutsi Tecer'den ayrı tutmaz.

Halk diline, yurda kök salmaya, çiçek toplamaya sevdalı olan Ceyhun Atuf, *halk dili halk yoludur* ilkesi içerisinde Fazıl Hüsnü Dağlarca'yı kendine yakın hisseder, hayranlık duyar. Malazgirt'ten bu yana süregelen akışı Fazıl Hüsnü'yle yansıtır. "*Anadolu'ya girmemizle, çalıya, suya, göğe, toprağa, ormana, dağlara ad vermemizin, bir yurdu ' halklaştırp' ulusallaştırmamızı Fazıl Hüsnü Dağlarca, ozan beyi, Malazgirt ululamasının ' dil uyarlığı' parçasında ne güzel söylüyor.*" ⁸³

Yaşadığı yıllarda Ceyhun Atufun kültür çevresini oluşturan pek çok isim vardır. Bunlar arasında Cahit Külebi, Adnan Binyazar, Oğuz Kâzım Atok, Mehmet Salihoglu, Muzaffer Hacıhasanoğlu, Osman Numan Baranus, Ahmet Erdoğan, Ali Dünder, Talip Apaydın, Emin Özdemir, E. Mahir Yalnız, Sami N. Özerdim, Satı Erişen, Ömer Asım Aksoy, Cemal Süreya, İsmail Karaahmedoğlu, İsmail Gençtürk, Yekta Güngör Özden, Mehmet Başaran bunlardan bazılarıdır.

Yunus Emre'den, Tevfik Fikret'e; Mehmet Akif Ersoy'dan, Sabahattin Ali'lere kadar bir çok ismin Ceyhun Atufun sanatçı kimliğinin oluşumunda etkileri söz konusudur. İnsanı hedef alan çalışmalarıyla takdir ettiği bu isimleri özgürlük noktasında birleştiren Ceyhun Atuf için özellikle Sabahattin Ali isminin ayrı bir yeri vardır. "*Özgür düşüncede ve başı belâda,/ Özgürlük mü? Güldürmeyin adamı/ Dört bin yıllık çilenin ve kırk yıllık Cumhuriyetin/ Hesabını veren aydın insan.*" ⁸⁴

Ceyhun Atuf Kansu, *Sabahattin Usta* olarak anlattığı sanatçıdan bahsederken; onu Türkçe'nin mimarı, bilge, hoşgörülü bir insan olarak değerlendirir. Sabahattin Ali ile yakınlaşmasının sebepleri arasında onu bir başkaldırı adamı olarak görmesi vardır. Başkaldırı ağalara, geleneksel yapıya ve haksızlıklara karşıdır. Türk Edebiyatı içerisinde bu doğrultuda oluşturulan aydın zihniyeti de şiirde övülmektedir.

Ceyhun Atuf, fikirleri sebebiyle mahkûm edilen Sabahattin Ali'nin tutuklanması karşısında öfkeli. Bu sebeple yönetime, yöneticilere kızan Kansu, bu yönetime halk yönetimi; yöneticilere de halkçı denemeyeceğini anlatır. "*Seni demir parmaklıklar*

⁸³ Ceyhun Atuf Kansu: "Halk Dili ", *İlgaz*, No.120, (Eylül 1971), s.3

⁸⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Sabahattin Usta", *İnce*, No. 59, (Mart 1966), s.7

*ardından/ Görmeye katlanan bir yönetime/ Ben halk yönetimi demem, nasıl derim/
Halkı çıkarmışsa aradan!”⁸⁵*

Ceyhun Atufun hayatındaki önemli isimlerden biri de Talip Apaydın'dır. Toplumu, insanlığın aydınlık düzüne çıkaran bir insan; kupkuru kazılarda bir testi, bir direncin adı, aklın gücü, güllerin dibinde yer alan has toprak olarak kabul edilen Talip Apaydın için sıradanlıktan uzak olarak değerlendirilebilecek bu övgüler, Ceyhun Atufun hayranlığını ortaya koyar. Aslında Ceyhun Atufun Apaydın'a hayranlığı sanatçı kimliğinden çok eğitimci kimliğinden kaynaklanır. Bu tavır Kansu'nun diğer sanatçılar için yaptığı değerlendirmelerde de dikkate alınmalıdır.

Talip Apaydın'ı toplumu yönlendiren bir öğretmen olarak tanıtan Kansu, özellikle onun devlete bilgi yönünden başkaldıran bir devrimci olduğunu söylerken; övgüsüne muhatap olan Talip Apaydın'ı da anlatmış olur. Kansu için bu kimlik önemlidir. Bu itibarla Talip Apaydın, geçmişten güne çizilen tarihîlik köprüsü içerisinde cumhuriyet gerçeğini bilgi ile destekleyen; çile çekenlerin, çekilen çilelerin değerini kavrayan, bu uğurda mücadele etmekten sakınmayan yiğit bir kişi⁸⁶ olarak anılmaktadır. Hülâsa, Talip Apaydın, Kansu'ya göre geçmiş- şimdi ve gelecek bütünlüğü içerisinde yılmadan mücadele eden bir insandır.

Ceyhun Atufun hayatında İlhan Selçuk ve Çetin Altan isimleri de önemlidir. Türk gazeteciliği içerisinde Kansu tarafından sembol isimler olarak nitelenen İlhan Selçuk ve Çetin Altan onun şiirlerinde övgüye lâyık kişiler arasındadır. Bu isimler şair tarafından belli bir fikrin savunucusu olarak değerlendirilir. Ceyhun Atuf için İlhan Selçuk ve Çetin Altan cahilliğe karşı oluşlarıyla; yeniliğe, cumhuriyete ve devrime bağlı aydın kimlikleriyle kıymetlidirler. *".../ Kadın dedi: - Bir ekmeği keseceğiz/Kocamla söz ettik, yerine iki gazete alacağız,/Bir Akşam, bir Cumhuriyet... / Evimizde iki konuk:/ Biri Çetin Altan, biri İlhan Selçuk."*⁸⁷

1.5. Memuriyet Hayatı

Ceyhun Atuf Kansu, 1944'te Tıp Fakültesi'nden mezun olduktan sonra çocuk hastalıkları üzerine ihtisâs yapar. Bir süre Ankara'nın gecekondu semti Altındağ'da bir

⁸⁵ Kansu, Agş.

⁸⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Talip Apaydın", *İmece*, No. 62, (Haziran 1966), s.25

⁸⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Polatlı Köylüsü Şahin'in Anlattığı", *İmece*, No.61, (Mayıs 1966), s.23

poliklinik açarak, yoksul ailelerin çocuklarına sağlık hizmeti götürmeye çalışır.⁸⁸ Bu dönem içinde *Çocuklar Gemisi* (1946) adlı kitabını yayınlar.

Oğlu Işık Kansu'nun ifadeleriyle Cumhuriyet devriminin ateşçi ocağı sönmeye yüz tuttuğu, Köy Enstitüleri'nden geri adım atılmağa başladığı, çıkarıcılıklara taviz verildiği bir anda Ceyhun Atuf Ankara'dan uzaklaşır.⁸⁹

*"Allah ısmarladık Ankara,
Yirmi dokuz muhtarip yıldan sonra,
Terkediyorum artık, Allahaismarladık,
Düşüncemin yeşil vâdisinde güz yağmuru,
Şimdi vatanımda, şimalî şarkîye doğru
Pancar ve tütün ekilen bölgelere
Şimalî şarkîye gidiyorum...*

....

*Allahaismarladık, Allahaismarladık,
Seni eski güzelliğinle düşünebilirim artık."*⁹⁰

Kendi isteği ile gittiği Turhal Şeker Fabrikası'nda uzun yıllar (1948-1959) çocuk hekimi olarak çalışır. Görev yaptığı yıllarda Muzafer Hanım'la evlenen (14 Mayıs 1949) Ceyhun Atuf Kansu'nun Bahar adlı kızı, Işık adlı oğlu da burada, *Kocakavak Sokağı 3 numarada*⁹¹ dünyaya gelir. Hayatının en verimli yılları burada geçer. Vakit buldukça Anadolu'yu gezer. Turhal'da bulunduğu dönem içinde halkın sorunlarına eğildiği, yurdu ve bu yurdun insanlarını anlattığı şiirlerini *Yanık Hava* (1951), *Haziran Defteri* (1955) ve *Yurdumdan* (1960) adlarıyla yayınlar.

1959 yılında Ankara'ya gelen ve Şeker Şirketi Genel Müdürlüğü ile Ankara Şeker Fabrikası'nda doktorluğa başlayan Ceyhun Atuf, bu yıllarda şiirlerini ve yazılarını toplumsal sorunlar ve Mustafa Kemal Atatürk'ü anlama üzerine yoğunlaştırır.

Bu dönemden sonra yayınlanan şiir kitaplarının adları ve yayınlandığı tarihler şöyledir: *Bağımsızlık Gülü* (1965- 1966 Yeditepe Şiir Armağanı) , *Sakarya Meydan*

⁸⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Yaşantım", *İlgaz*, No. 2, (1978), s. 11-12

⁸⁹ Işık Kansu: "Ceyhun Atuf Kansu İçin Mektup", Ceyhun Atuf'u Anma, Konuşma Metni, 1997

⁹⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Şimalî Şarkîye Doğru", *Yanık Hava*, s. 3-8

⁹¹ Işık Kansu: "Ceyhun Atuf Kansu İçin Mektup", Ceyhun Atuf'u Anma, Konuşma Metni, 1997

Savaşı (1970/ 1970 Behçet Kemal Çağlar Ödülü), *Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü* (1970).

Yayınlanan düzyazı kitapları da şöyledir: *Devrimcinin Takvimi* (1962), *Ya Bağımsızlık Ya Ölüm* (1964), *Köy Öğretmenine Mektuplar* (1964-1965) Türk Dil Kurumu Deneme Ödülü), *Atatürkçü Olmak* (1966), *Atatürk ve Kurtuluş Savaşı* (1969), *Balım Kız Dalım Oğul* (1971), *Halk Önderi Atatürk* (1972), *Sevgi Elması* (1972), *Cumhuriyet Ağacı* (1973).

Bunların dışında 1959 ve 1961 yılları arasında yayınlanan *Anneler Soruyorlar, Kasabalar ve Köylerde Çocuk Bakımı ve Turhal Dolaylarında Çocuk Bakımı* adlı meslekî eserleri bulunmaktadır.

Çocuk kitapları olarak hazırlanan; Milli Eğitim Bakanlığı tarafından da basılan *İyi İnsan Mehmet Ali* (1964) ve *Üvey Ana* (1964) adlı kitapları da vardır. Bunun dışında çok sayıda dergi ve gazetede yazıları ve şiirleri yayınlanır.

1.6. Ölümü

Ceyhun Atuf Kansu, 17 Mart 1978 tarihinde elli dokuz yaşında vefât eder. Vefatından sonra cenazesi Türk Dil Kurumu'na, ardından Şeker Şirketi'ne götürülür. Hacı Bayram Camii'nde kılınan namazdan sonra 19 Mart 1978'de Cebeci Mezarlığı'na defnedilir.

Hayatının son dönemlerinde Atatürk'ün "*Nutuk*" unu kendince yorumlamaya çalışan ve aynı doğrultuda *Söylevi Okurken* adlı bir yazı dizisi hazırlayan Kansu, bu görevini tamamlayamadan vefât eder. Ceyhun Atufun, beklenmedik bir anda vefât etmesi sanat camiası içerisinde büyük yankılar uyandırır. Çünkü sanatçılar açısından Ceyhun Atufun ölümü, pek çok şeyin sevgiden mahrum kalması demektir.

İsmail Gençtürk'ün, bu amaçla yazdığı bir ağıtı hatırlatan şu cümleler, dikkat çekicidir. "*Ey buğday tarlaları , başaklar, güller, bağlar, asmalar, çardaklar , gelincikler, ahlalılar , kızcıklar, söğütler, kavaklar, çamlar, ardıçlar, kır çiçekleri, menekşeler, çiğdemler, kekikler, bozkırlar, dağlar, ovalar, pazar yerleri, köyler, kasabalar , anadolu kentleri, akasyalar, zerdali ağaçları, istasyonlar, işçiler, köylüler, ozanlar, yazarlar, anadolu dergileri, çocuklar, kızlar , kadınlar, bostan tarlaları,*

kilimler, heybeler, yamçılar, çullar, işlemeler, nakışlar, yazmalar, oyalar , ağutlar, türküler, şiirler, güneşli günler, arılar, karıncalar, günebakanlar, mısırlar, tütün tarlaları, ceviz ağaçları, çınarlar, mazılar, güz ikindileri, tavşan kanı çaylar, iğdeler, halk hekimleri, çalt'ılar, ilgazlar, su' lar, varlık' lar, imece' ler, imeciler, köy enstitüleri, seyran kızlar, köy öğretmenleri, bağımsızlık savaşçıları, eski Ankara evleri, buğu buğu kokan topraklar, sıcak somunlar, kara zeytinler, ak pelür kâğıtlar, mürekkepler, dolmakalemler, ayşeler, eminelere, nesrinler, zeynepeler, memetler, aliler, hüseyinler ve dünyanın bütün çiçekleri, sizleri çok seven Ceyhun Atuf Kansu da gitti... Başımız sağolsun..."⁹²

Ceyhun Atuf Kansu'nun vefâtından sonra Vecihi Timuroğlu, sanatçının daha önceden yayınlanmış olan şiir kitaplarını derleyerek İş Bankası Yayınları içerisinde sunar. Muzaffer Uyguner'in çalışmaları sonucunda Kansu'nun kitaplaşmamış şiir ve düzyazıları da derlenir. Bu çalışma sonucunda 1991 yılında *Güneş Salkımı*, 1992 yılında *Bir Kasabadan Resimler*, 1994 yılında *Halk Albümü* adlı eserlerle, kitaplaşmamış şiirleri gün ışığına çıkarılır. *Ilgaz Dergisi*'nde daha önce yayınlanmış olan *Söylevi Okurken*⁹³ adlı dizisi, diğer dergilerde yayınlanan *Söylev'e* ilişkin yazılarla beraber Bilgi Yayınevi'nce *Söylev'i Okurken* adıyla basılır. Ayrıca 1996'da *Atatürkçü Olmak*, 1997'de de *Ya Bağımsızlık Ya Ölüm, Cumhuriyet Ağacı, Halk Önderi Atatürk, Atatürk ve Kurtuluş Savaşı* adlı kitaplarının yeni baskıları yapılır. Diğer şiir ve düzyazılarının da bu doğrultuda yeni baskılar halinde yayınlanması çalışmaları devam etmektedir.

1.7. Edebî Hayatı

Ceyhun Atuf Kansu, şiirlerinde veya düzyazılarında sanat kaygısı gütmekten topluma yönelik bir yol izler. O sanatı halka dayandırmadan aydın olunacağına inanmaz. Sanatını oluşturan kaynakları da bu çerçevede değerlendirmek gerekir.

Onun şiirindeki yerli, özgün, halkçı ses hep müstakil bir yapı içerisinde korunulmuştur. 1940'lı yıllarda bağımsız kalan sanatçılar içerisinde kabul ettiğimiz Kansu; güzeli, güzellikleri nerede olursa olsun yakalamayı bilmiş, sadece şiirde değil; düzyazıdan çok şiire yakın anlatımlarla oluşturduğu denemelerinde de estetik kaygıyı taşımıştır. Fakat, hiçbir zaman sanat kaygısı, politik kaygının önüne geçememiştir.

⁹² İsmail Gençtürk: " O da Gitti " , *Ilgaz*, Özel Sayı, No. 199, (1978), s.13

⁹³ Ceyhun Atuf Kansu, *Söylevi Okurken*, Der. Muzaffer Uyguner, İst. Bilgi Yayınevi, Mart 1996

Gerek 1940'larda Orhan Veli'yle başlayan "*Birinci Yeni*" (Garip) akımına; gerek 1955'lerde bu akıma tepki olarak doğan "*İkinci Yeni*" akımına karşı olmayan ve bu akımlardan istifade eden Ceyhun Atufu doğrudan bu cereyanlar içerisinde göstermek mümkün değildir. Sadece yararlanmak boyutuyla düşünülecek bu yaklaşım hiçbir zaman bir edebî topluluğa mensubiyet şekline dönüşmemiştir. "*Çok uzun şiirler yazan Ceyhun Atuf Kansu yer yer Anadolu'nun mahallî rengini yakalar, daha sonra toplumsal gerçekçilere katılır*"⁹⁴ sözleriyle, Ceyhun Atuf bu grup içerisinde gösterilse de, bu tavrın devam ettiğinin söylemek zordur. Zira şairliğinin ilk yıllarında hissedilen bu etkilenme Ceyhun Atufu bağımsız bir sanatçı olmaktan uzaklaştıramaz.

Ceyhun Atufun, başlangıçta "*Garip*" akımıyla beraber hareket ettiğini; ancak ilk günlerden itibaren farklı bir çizgide olduğunu, mısra ve imajda, hepsinden öte, şekilde belirgin farklılıkların olduğunu belirten Cemal Süreya onun şiirinin vasıflarını da şu şekilde ortaya koyar: "*Ceyhun Atuf Kansu, Garip şiiriyle birlikte beliren şairlerden biridir. Ne var ki, daha baştan itibaren temel tutumuyla ayrılır o şiirden. Ceyhun Atuf Kansu' nun daha o zaman ki şiirlerinde de mısra önemli bir yer tutar, imge alttan alta korunur, biçimden gelen bir müzik kaygısı vardır, şiirinin özü kuyayı milliyeci bir ruhla tartılır.*"⁹⁵

Ceyhun Atufun sanatkârlık dönemlerini üç başlık altında değerlendirmek uygun olur. İlk aşama 1938-1945 yılları arasına rastlar ki bu dönemde hece vezniyle halk şiiri formlarına uygun lirik şiirler dikkati çeker. İkinci aşama 1945-1950 yılları arasında değerlendirilmelidir. Bu dönemde yeni şiirin yapısı oluşturulur. Son aşamada ise 1950'den sonraki çizgisi belirlenir. Halk kaynaklarından yararlanan bir şiir anlayışı, temiz bir Türkçe ve içten gelen bir söyleyişin şiiri...

Kansu *politikanın estetiğini* yapmaya başladığı -1950' lerde- andan itibaren şiirini birtakım temeller üzerine inşa eder. Atatürk, halk, çocuk vb. asıl unsurlar yanında, onlarca konu üzerinde de duran sanatçı, hep birilerine bir yerlere mesaj ulaştırma endişesindedir.

Sanatçılığı yanında, çocuk hekimliğinin etkisiyle de Anadolu' yu karış karış

⁹⁴ İnci Enginün, *Türk Dili , Türk Şiiri Özel Sayı (Çağdaş Türk Şiiri Özel Sayısı) IV*, No.481-482,(Ocak-Şubat 1992) s.577-578

⁹⁵ Cemal Süreya: "Babam Ceyhun Boy Boyluyor", *Papirüs*, Temmuz 1967, No. 14/ *İlgaz*, Özel Sayı No. 199, (Nisan 1978), s. 19.

dolaşan, insanımızı yakından tanıyan; özellikle de çocuklarımızın içler acısı durumunu bir yürek ezikliği içerisinde takip eden Ceyhun Atuftan *sanat için sanat* poetikasını beklemek doğru olmaz. Buna rağmen *politikanın estetiğini yapmak* düşüncesi bile Kansu'yu diğer sanatçılardan ayıran önemli bir faktördür.

Sanatçının ilk şiirleri, şiiriyet açısından güçlüdür; ancak sosyal konulara yönelişle beraber bu anlayışta değişiklikler olur. Sosyal konulara yönelişin beraberinde getirdiği bazı olumsuzluklar, sonraki yıllarda Mehmet Kaplan gibi bazı edebiyatçıların, Ceyhun Atufun şiirini zayıf olarak değerlendirmesine yönelik olumsuzlukları doğurur.⁹⁶

Yeni şiirin çerçevesini çizmeye çalışan Ceyhun Atufun Divan Şiiri'ne karşı tavrı olumlu değildir. O, halkı anlatan, halkın içinden çıkan sanattan yanadır. "*Olmaz öyle olmaz öyle/ Güneş yırttığı entariyle/ Sabah Nil kıyısında yalel/ Hurma gölgesinde ögle.// Şarkılar tere batmadıkça.*"⁹⁷

Kansu, halka yönelik sanat doğrultusunda estetik bir kaygı taşımaz. Ancak soyut kabul edilebilecek konularda dahi oluşturulan imajlar dünyası, onun şiirini bayağılıktan uzaklaştırır. Bu onun şahsına ait bir başarıdır.

Şiir konusunda hassastır; hatta kendi ifadeleriyle çocukluktan kurtulamayan bir çocuktur. Onun yüreği bir kuş yüreğidir, çırpınır durur. Bu yüzden *türküye* sevdalıdır, tutkundur. Ona göre türkü bir şiir şekli olmaktan öte insan yüreğinin ezgisidir. "*Ebe anam, bacı kardeşim ve Karacaoğlan emmi oğlum nasıl söylemişse öyle söylemeliyim.*"⁹⁸ diyen Kansu, *gelenekten çağdaşığa kiraz aşısı vurma*⁹⁹ peşindedir.

Kendi şiirini türküler gibi ilkel; ancak fonksiyonel olarak kabul eden sanatçı, *Türkçe'yi ve yüreğini* üretim malzemesi; *şiirini* ise üretilen olarak kabul eder. Üretilen duygulardır, duyarlığın dille algılanmasıdır. Bu sebeple "*sanatçı taraflıdır*" anlayışıyla, "*Yirmi üç çocuğun kızamıktan öldüğünü görünce, ozanın işi ağıt yakmaktır, olaya duyarlığını katmaktır.*"¹⁰⁰ der.

Ceyhun Atufun şiirleri çağdaş türküler olarak değerlendirilir.¹⁰¹ "*Dediğim gibi bu*

⁹⁶ Mehmet Kaplan: "Cumhuriyet Devri Türk Şiiri", İst. Dergâh Yayınları, Şubat 1975, s.491-493

⁹⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Mısır", *İmece*, No. 75, s.5

⁹⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Türkü Bilmek", *İmece*, No. 6, (1 Ekim 1961), s. 6

⁹⁹ Kansu, s. 6

¹⁰⁰ Kansu, s. 6

¹⁰¹ Emin Özdemir: "Kansuca", *İlgaz*, Özel Sayı, No. 199, (Nisan 1978), s. 11-12

*işin ustaları, uzmanları senin şiirlerini oluşturan söz örgüsünü bir değerlendirmeden geçireceklerdir. Ben senin şiirlerini seven bir okurun olarak söylüyorum bunları ileride bunu yapacaklara bir ipucu olur diye şunu da ekleyeyim: Aydınlık sözcüklere; yarına yönelik içeriğinde geleceğin tohumlarını taşıyan sözcüklere de tutkunsun Ceyhun Ağabey. Güneş, ışık, ay, yıldız, kuşluk, tohum, yaprak, tarla, çimen, ağaç, çocuk, ana, yağmur... gibi sözcükleri kullanmaktan besbelli özel bir tat alıyorsun. Bu da bana öyle geliyor ki şiirinin bir özelliğini bir ayağı bugüneyse, bir ayağı yarında oluşumu gösterir."*¹⁰²

Şiirlerinde Halk Edebiyatı'na ait motifler görmek mümkündür. Oldukça fazla görülen bu motifler onun şiirlerini halk şiirine yaklaştırır. Bu durum üslûp yönüyle daha da belirginleşir.

"Ceyhumum der: Küstüm Ilgaz dağına,

Dalı ateş vermez köy ocağına,

Ormanları düşmüş el kucığına,

Ilgazım Ilgazım, karlı Ilgazım.

Ağaçtan yapılır, çalardı sazım,

*....."*¹⁰³

Ancak Kansu'nun şiirlerinde bu motifler, farklı biçim ve özelliklere bürünürler. Halk hikâyesi formunda radyo konuşmaları olarak sunulan *"Balım kız, dalım oğul"*, böylesi bir eğilimin neticesidir. Onun halka bağlılığı, halkın ürünlerine bağlılık olarak da şekillenir.

Halk hikâyeleri içerisinde önemli bir yere sahip olan; *Tahir İle Zühre Ferhat İle Şirin* hikâyeleri Ceyhun Atufun kalemiyle bir daha güzelleşir. Aslına uygun konu bütünlüğüne rağmen manzum olarak yazılmakla farklılık gösterir. Ceyhun Atufun radyo konuşmalarının kendine has güzelliği içinde, bu şiir hikâye boyutuyla dile getirilir.

"Zaman, Balım Kız

Destan yazılan zaman

Şirin, bal çeşmesi iki gözü

Hanım Han, Dalım Oğul

¹⁰² Özdemir, s. 12

¹⁰³ Ceyhun Atuf Kansu: "Kaybedilmiş Orman", Bağbozumu Sofrası, s. 78

Taşa gönül kazılan zaman" ¹⁰⁴

Bu anlatım tarzı bize, *Dede Korkut* hikâyelerini hatırlatır. Kansu bir başka şiirinde¹⁰⁵, *Kerem İle Aslı* Hikâyesi'nin orijinaline bağlı kalarak, yeni bir anlatım içerisinde bu konuyu dile getirir.

*"Bir gün Kerem varmış ki
-Yol yorgunu, hal bilgini
Varmış ki Keşiş' in bahçesine
Gül kokuyor ortalık
Ama her gül böyle kokmaz
Görür Kerem bakar bakmaz
Bahçenin ortasında
Sarı mıdır, al mıdır*

Adı Aslı

Güller hanıdır nesli" ¹⁰⁶

Kansu'nun şiirlerinde Yunusça anlatımlar, Karacaoğlu'nı, Emrah'ı hatırlatacak tavırlar, dikkati çeker. Şiirleri genel anlamda değerlendirildiğinde birçok sanatçının da belirttiği gibi *Kansuca*¹⁰⁷ adını verebileceğimiz; ağıtlarla, ninnilerle, türkülerle herkese hitap edebilecek bir dil anlayışı oluşturduğu görülür. *Kansuca* sevginin, kardeşliğin, dostluğun dilidir. Ceyhun Atuf, kendine has soylu ve evrensel bir şiir dili oluşturur. *"İnsanı ve insanın eylemini kuşattığı için somut bir dildir Kansuca. Bu somutluğu oluşturan bir başka etken de doğayla, yaşamla içiçe oluşudur bu dilin. Düşünce de duygu da yaşamın toprağında üretilmiştir."* ¹⁰⁸

Sabahattin Eyuboğlu, *"Şakarya Meydan Savaşı"*¹⁰⁹ adlı yazısında Anadolu toprağı ve Kansu bütünleşmesinden söz ederken *Kansuca* adını verdikleri üslup özelliğini; içtenlik, sıcaklık ve derinlik yüklü bir hissiyât âlemi olarak değerlendirir. *"Üstelik bu destanla Anadolu toprağı ve halkı Kansuca diyebileceğimiz bir başka içtenlikle dile*

¹⁰⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Ferhat İle Şirin", *Türk Dili*, No.215, (Ağustos 1969) / *Halk Albümü*, s.141

¹⁰⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Kerem İle Aslı", *Türk Dili*, No. 213, (Haziran 1969)/ *Halk Albümü*, s. 138

¹⁰⁶ Kansu, s.138

¹⁰⁷ Emin Özdemir: "Kansuca", *İlgaz*, Özel Sayı No. 199, (Nisan 1978), s. 11-12

¹⁰⁸ Özdemir, s. 12

¹⁰⁹ Sabahattin Eyuboğlu: "Şakarya Meydan Savaşı", *Forum*, (1970)/ *İlgaz* Özel Sayı No. 199, (1978),s.

geliyor, yurt sevgisi yaşantı yüklü bir sıcaklık ve derinlik kazanıyor. Toprak insanlaşıp, insan topraklaşıyor Kansu' nun şiirinde."¹¹⁰

Kansu, çağları aşabilecek bir Yunus'tur, çağdaşı sanatçılar için. *"Ama bütün yönleriyle ortaya koyduğu bir bileşke var ki, işte ona kolay kolay erişilemiyor. Günümüzün kendi ölçüleri içindeki bu Yumus Emre' si şiirde de, bir Yumus çırağı olarak başlamıştır. Belki de bundan dolayı dilinde buram buram tüten bir yerlilik, renkli bir yalınlık, cana yakın bir sıcaklık vardır."*¹¹¹

Bu tespitler Kansu' nun şiiriyle halk şiiri arasındaki müşterekleri de belirler. Türk Halk Şiiri'nden kaynaklanan; halk değerlerine dayanan, şekilden çok öze önem veren bir şiir anlayışı, Kansu'nun şiiri olarak kabul edilmelidir. Bu anlayış içerisinde Yunus'un yeri başkadır. *"Kansu da ise, Yumus yanibaşımızdadır, soluğunu duyarız, elele tutarız, çıkar gezeriz kırları bayırları; yorgunları, yoksulları, sayrıları, tutkunları yoklarız, esenlik ve umut dağıtırız, sağlığa kavuştururuz onları. İşimiz- gücümüz bu olur bizim.' Yunus Emre , birdenbire, tüm Anadolu anneleri için yeniden dirilişin bozkırlı çiçeklerini karar bir tasta."*¹¹²

Ceyhun Atuf için Yunus Emre'nin Anadolu kültürü ve Anadolu şiiri içerisinde farklı bir yeri vardır. Bu sebeple *Yumusça* bir tavır, onun şiirlerinin gözardı edilemeyen bir özelliğidir.

"Derviş gibi döndüm çevrende senin

O eşsiz aşkıyla Yunus Emre' nin

Uçtuğunu duydum, yeşil türbenin

Bir saray kuruldu mavi göklerde

Kuruldu sevginin eşsiz sofrası

Sundu Yumus bana şifalı tası

İçtim kana kana, içtim doyası

*Sarhoşluğum destan oldu dillerde"*¹¹³

¹¹⁰ Eyuboğlu, s. 19

¹¹¹ Mehmet Salihoglu: "Ceyhun Atuf Kansu", *İlgaz*, No. 172, (1976), s. 14

¹¹² Osman Numan Baranus: "Kansu' yu Okurken" , *İlgaz*, Özel Sayı No. 199, (1978), s.21 / Varlık 1974'ten alıntı

¹¹³ Ceyhun Atuf Kansu: "Mevlana' nın Türbesinde", *İnkılâpçı Gençlik*, No.59, (6 Eylül 1941) / *Bir Kasabadan Resimler*, s.20

Ceyhun Atuf, şiirine kaynak teşkil eden en önemli unsur olarak halk şiirini gösterir. Halk şiirini insanımızın duygulanmaları, içten söyleyişi olarak kabul eden sanatçının özellikle türkü formuna karşı ilgisi, kendi şiirlerini de bu çerçevede düşünmesine sebep olur.

"Zaman kayasına yonttuğum türküdür

Gitme, akşam oldu garip olana

Kapılar kapandı handa kalana

Doğudan batıya söylenip yürünür.

....

Bilirim yurdumun uzun yollarını

Seherde çıkar az gider uz gidersin

Bir kısa bahar, bir susuz yaz gidersin

Geçilmez bulursun koca dağlarını."¹¹⁴

Halk şiiri karşısında böylesi duyarlılığa sahip olan Ceyhun Atufun bazı şiirlerinde¹¹⁵ *Karacaoğlan*'ı hatırlatacak anlatım özelliklerine rastlamak mümkündür. *"İplere dizilir elmanın alı"*, *"Konya'dan göçünce yel deli deli"*, mısraları yanında aşağıdaki dördlük bu özellikleri yansıtacak örneklerdendir.

"Ceyhun der, Ereğli bozkırın süsü,

Toroslardan gelir güneyin sesi,

Bir köylü kızına benziyor güzü,

Ilık ılık duman kokunca yeli."¹¹⁶

Halk Edebiyatı içerisinde önem verdiği türlerden birisi de *Mani*'dir. *Kökü ortak halk yaratışına bağlı, yoğun dördlükler*¹¹⁷ olarak değerlendirilen maniler, şaire göre ortaklıktan ve adsızlıktan kurtarılıp bireysel eserler olarak kabul edilmelidir. Bu anlayış içerisinde mani türüne bağlı eserler veren sanatçı: *"Manilerde şiirin ve Türkçe'nin*

¹¹⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Eğin Türküsü ", *Varlık*, No. 323, (1 Haziran 1947)/ **Bir Kasabadan Resimler**, s.31

¹¹⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Ereğli Türküsü", *İnkılâpçı Gençlik*, No. 56, (16 Ağustos 1941)/ **Bir Kasabadan Resimler**, s.19

¹¹⁶ Kansu, s. 19

¹¹⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Maniler", *Soyut*, No. 31, (14 Aralık 1967), s. 3

*ekonomisi var."*¹¹⁸ der ve *"manilerden nereye çıkılabilir?"* sorusuna cevap arar. *Bugün ben yaparım, yarın daha usta biri yapar. Bir yanda destan, uzun...Soluklu... Bir yanda mani; kısacık, şiir dolu bir soluk alıp verme. Bilmiyorum tutacak mı? Ama bu denemeyi sürdüreceğim*¹¹⁹ düşüncesi içerisinde manilerin gücünden istifade etmeye çalışır.

Ceyhun Atuf mani hakkında takip edilecek yolu da üç başlık altında toplar:

1. Halk geleneğinden yararlanma,
2. Türkçe'nin imkânlarını yoklama,
3. Şiiri yoğun bir anlamaya sığdırma.

Mani denemelerini bu anlayışla oluşturan sanatçının bireysel olarak yazdığını söylediği mani örnekleri, şiir dolu bir soluk alıp verme gibidir.

"Hele hele gül hele

Su ol da dökül hele

Bahçem nasibin alsın

Çiçeklerden gül hele"

"Kim bilir sevdiğimi kim bilir

Isparta' dan gül gelir

Gül dokudum halısına

*Basar gider, ayağına yol gelir"*¹²⁰

Mani türünü geleneksel anlayışın dışında düşünen Ceyhun Atuf Kansu, yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi çeşitli konuları, bazen de değişik ülkelere ait meseleleri işlemeye çalışır. Bu yönüyle manilerin genel özelliklerinin -konu ve şekil bakımından- dışına çıkar. Mani türünü sadece bir şiir olarak kabul eder.

"Türkü vakti kuşlar susuk

Okulun duvarı yıkık

Defterinde kan izi var

*Neden Vietnam' lı çocuk?"*¹²¹

¹¹⁸ Kansu, s. 3

¹¹⁹ Kansu, s. 3

¹²⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Maniler", *Soyut*, No. 31, (14 Aralık 1967), s. 3

¹²¹ Kansu, s. 3

Kansu'nun şiirleri arasında *Fabl (masal)* örneklerini bulmak da mümkündür. Onun için masal, insanlara (çocuklara) birtakım mesajların iletilmesi için önemli bir vasıta. Ona göre masallar, yaşama sevincinin kaynağıdır. Sevgi üzerine inşa edilirler, çocukça sevgileri, sevinçleri dile getirirler. *Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü* adlı eserinde yer alan dört şiir örneğini *Andersen* başlığı altında toplayan şairin, masal karşısındaki tavrını da buradan çıkarmak mümkündür.

"Bir masalım Andersen'den

Çıktım geldim aranıza

Çağırın erkek çocuklar beni

Gerda'dır adım.

Sevgiyim donmuş gözyaşlarında

Bahar evinden geliyorum:

Seviyorum... Seviyorum..."¹²²

Kansu'nun şiirlerinde musikînin de önemli bir yeri vardır. Musikî için *"Musikim! benim güzel çocuğum, gel, gel,/ Yıllardır hasret kalmış kollarım sana,"¹²³* diyen sanatçı, şiirlerinin yapısını bazen bir müzik kompozisyonuna uydurur. *"Ay Işığt Sonatı"¹²⁴* adlı şiirini: Allegro, Adagio, Menüe, Allegro başlıklarıyla dört bölüm içerisinde işleyen Ceyhun Atuf, Allegro bölümünde canlı, neşeli ve hızlı bir tempo yakalarken, 11'li hece ölçüsünün hareketliliğine sığınır;

"I. Allegro

Bir bulut ardında, aydınlık yüzün,

Öyle gizli dursun, saklansın bir an,

İçimdeki ışık gölünde yüzsün,

El değmemiş düşler gibi hatıran"

Adagio bölümünde yavaşlar, ağır bir ritim içerisinde -12 heceli mısralarla- menüe bölümüne geçer. Bu bölüm ise bir çeşit dans havası -vals- estirir şiirde.

¹²² Ceyhun Atuf Kansu: " Andersen(Gerda)/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No.37, (Mayıs 1964), s. 23

¹²³ Ceyhun Atuf Kansu: "Ay Işığt Sonatı", *Bağbozumu Sofrası*, s114

¹²⁴ Kansu, s. 114

"II. Adagio

*Öyle boşansın ki samanyolundan nur,
Doyasıya içtim desin deli gönlüm,
Bir hayat kırını beslesin bu yağmur,
Bir bahar ânında yeşersin gördüğüm. "*

"III. Menüe

*Eteğin dalgalanıyor,
Islak otlar üzerinde.
Eski günler uyanıyor,
Rüyâlar gölgeliğinde."*

Şiirini allegronun özüne uygun final canlılığıyla tamamlar.

"IV. Allegro

*Uykum yok, uykum yok, güzel annem benim,
Umut beni, umut beni artık yolda.
Ben belki bir sabah yapılnız dönerim,
Göçmen kuşlar yuva kuruyorken dalda. "*

Ceyhun Atuf Kansu'yla aynı dönemlerde yaşamış olan sanatçıların hemen tamamı onun, kalemini halkın faydasına kullandığı görüşünde birleşirler.¹²⁵ "C. Atuf Kansu, coşkun şiir çağlayanı ile kanmamış, doymamış düzyazının gizine de varmıştı. Çok yazıyor, uzun yazıyor; yazdıkça, efsane kişilerinin gücüne benzer bir bollukla taşıyor, dökülüyor, çorak alanları, özlemlili yürekleri dolduruyordu." ¹²⁶

Sanatta faydacı görüşü benimseyen Ceyhun Atufun özelliklerinden birisi de eleştiri gücüdür. Eleştiri konusunda ileri gitmemiş olsa da değerlendirme ve incelemelerinde oldukça hassas davranan Ceyhun Atufun, Atatürk'ü gerçekten anlayıp anlatmasında bu özelliği etkili olmuştur. Şiir ve düzyazı konusunda oldukça titiz davranan sanatçının, düzyazıyı bilgili, olgun özellikle kıvrak işleyişi, şiiri de en son beğeniyle

¹²⁵ Oğuz Kâzım Atok: "Kansu'yu Anarken", *İlgaz*, Özel Sayı No.199, (1978), s. 17

¹²⁶ Sami N. Özerdim: "Ceyhun Atuf Kansu" , *İlgaz*, Özel Sayı No.199, (Nisan 1978), s. 21-22

biçimlendirmesi,"¹²⁷ belirgin özelliklerindendir.

Ceyhun Atuf Kansu, *ozanlık çizgisini düşürmeden kendini sanatın emeğine*¹²⁸, adanmış bir sanatçı olarak kabul edilir. Ancak faydacılıktan kaynaklanan bu davranışın Kansu'yu tekrarlara düşürdüğü, kendini yenilemediği şeklinde birtakım eleştiriler de söz konusudur. *"Nesnel bir eleştiri yöntemi ile , onun, yazılarında da , şiirlerinde de birtakım tekrarlara düştüğü, yavanlaştığı söylenebilir elbet."*¹²⁹

Bu eleştirilerin haklı olduğunu söylemek zordur. *"Kendisini yenilemediği, Atatürk'le ilgili konuların dışına çıkmadığı da söylenebilir. Ama bu, onun yazıları ile şiirlerinin yarattığı C. Atuf Kansu gerçeğini, görüntüsünü küçültmez, bozamaz. Olsa olsa , yalnız ozanlığını, yalnız yazarlığını değerlendirirken, bir anlam, bir ağırlık taşıyabilir böyle bir yaklaşım. Ama yazınımızda bütünüyle bir C. Atuf Kansu gerçeği var ki, bu gün yaşayan, yarın da yaşayacak olan öyle bir çeşme var ki, bence bu ülkede ondan tas tas su içilmedikçe halkçı ilerici bir yazın, bir edebiyat yapılamaz."*¹³⁰

Bu sözler genel anlamda sanatın fonksiyonu konusunda bir tartışmayı da gündeme oturtmalıdır. Edebîlik meselesi üzerinde durulduğunda bahsedilen *yavanlık ve ağırlık* bir sanatçı için kusur olarak değerlendirilir. Ceyhun Atuf Kansu gibi sanatını halkına, Atatürk ilke ve inkılâplarına adanmış birisinin bu çerçevede mütalâ edilmesi, beraberinde birtakım eksiklikleri ve sıkıntıları da getirecektir.

Ceyhun Atuf Kansu'nun hayatında ve sanatında Atatürk isminin önemli bir yeri vardır. Bu nedenle onun eserleri sürekli olarak bu çerçevede gelişir. Bazen bu doğrultuda yeniye kapalı bir sanatçı gibi değerlendirilse de çoğunlukla övgülere muhatap olur. Zira onun Atatürk'e hayranlığı, Atatürkçülüğü sindirmiş bir aydın kimliği içerisinde eserlerine yansır. *"Atatürk' e çok bağlı olan ozanımız onun Kurtuluş Savaşı yıllarındaki Türk yurdumu yaban ayaklarından nasıl ayıkladığını ve Türk ulusunu batı sömürgecilerine karşı tutsaklıktan ve ekonomi yönünden de sömürülmekten nasıl kurtardığını bir bir anlatmış, getirdiği çağdaş uygarlık aşamalarını ve devrimlerini bigüzel açıklamıştır."*¹³¹

Ceyhun Atufun şiirlerinde bazı kelimelerin sık sık kullanılması bir yavanlığı,

¹²⁷ Atok, s. 17

¹²⁸ Atok, s. 17

¹²⁹ Mehmet Salihoğlu: " Ceyhun Atuf Kansu", *İlgaz*, No. 172, (1976), s.14

¹³⁰ Salihoğlu, s. 14

¹³¹ Osman Numan Baranus: "Kansu'yu Okurken", *İlgaz Özel Sayı No.199*, (Nisan 1978), s. 21

kuruluğu hissettirse de, kelimelere yüklenen yeni anlamlarla bu durum değışmektedir. En fazla kullanılan kelimeler arasında Atatürk ve halk ifedelerini belirtmek mümkündür. Ancak bu ifadelerin kullanılışı Atatürk ve halk bütünleşmesini sağlamak içindir. Zira bu kelimelerin oluşturduğu çağrışımlar bazen kelimelerin asıl anlamlarının dışında kabul edilmesini sağlayacak zenginlikleri de beraberinde getirirler. Halk, Ceyhun Atufun şiirlerinde Anadolu'nun en ücra yörelerinde yaşayan insanların ortak adı; gül, sevgi ve güzelliklerin yanında kan ve zulüm olarak anlam kazanır. Böylesi bir tavır içerisinde Ceyhun Atufun şiirlerinden farklı bir tad hissedilir.¹³² Bu sebeple Ceyhun Atufu anlayabilmek, Ceyhun Atufun terminolojisini kavramakla mümkün olur.

Ceyhun Atuf Kansu'nun şiirlerinin çoğunluğu tabiat konuludur (gül, ağaç, orman, kuş, toprak vb.). Ancak bu kavramlar onun şiirlerinde sıradanlıktan uzak, yeni anlamlarla karşımıza çıkar. *"Doğa bir süsleme, bir betimleme ögesi değildir Ceyhun Atuf Kansu'da. İmgelerini devşirdiği, şiirini yaslandığı bir ana kaynaktır onun için."*¹³³

Şiirlerinde görülen en büyük özelliklerden birisi tabiat ve insan bütünlüğüdür. Bu tavır soyuttan somuta gidişte onun şiirlerini güzelleştiren önemli bir husustur. *"C.Atuf Kansu, insan ile doğa arasındaki öznel ve nesnel ilişkiyi; bir bağlama düzeni seringenliği içinde kurar. Gül, diken, dal, yaprak, çiçek, dene, su, yağmur, kar, elma, armut, şeftali, söğüt, kavak, çalı,bozkır, yayla, dağ, gibi binlerce nersneyi toplumsal yaşama, insan sevgisine, yurt sevgisine özene özene bağlar."*

Bu şekilde Kansu'nun şiirlerinde değişik bir terminolojiden bahsetmek mümkündür. Birtakım tekrarlarla meydana getirilen anlatım tarzı onun şiirlerine güzellik katar. *"Özellikle vurguladığı yinelemelerde aynı nesnelerle ayrı ayrı bireşimleri deyimler. Anadoluca sevgideki sözcük seçimlerini halka yaklaşmak, halkın canevine halk diliyle girmek için yapar. Anadolu' nun taşını toprağını her kezinde yeniden yeniden eşeleyerek girer toplumsal öze."*¹³⁴

Türkçe'yi en iyi kullanan sanatçılardan birisi¹³⁵ olarak kabul edilen Ceyhun Atuf Kansu'nun sanat anlayışı üç temel unsur üzerine düşünölmelidir. Şiir, vatan sevgisi ve çocuk (insan)... İlâve olarak çok geniş manada Atatürk sevgisini de belirtmek gerekir.

¹³² Emin Özdemir: "Kansu'ya Mektup", *İlgaz*, No. 222-223, (Mart-Nisan 1980), s.8-9

¹³³ Emin Özdemir: "Sevginin ve Doğanın Ozanı", *İlgaz*, Özel Sayı No. 199, (1978), s.7

¹³⁴ İsmail Karaahmedoğlu: "Neden Ceyhun Atuf Kansu", *İlgaz*, Özel Sayı, No. 199 (1978), s.3

¹³⁵ Satı Erişen: "Ceyhun Atuf Kansu İçin", *İlgaz*, Özel Sayı, No. 199 (1978), s.21

"Bizce,Ceyhun Atuf Kansu anıtı, üç ayak üstünde yükselir, yücelir: Biri şiidir, şiiri en geniş anlamında, bütün güzellikler anlamıyla alıyorum. kincisi yurt sevgisidir. Atatürk sevgisini de yurt sevgisiyle eşanlamlı olarak alıyorum.Üçüncüsü de çocuk sevgisidir. Bugün burada şunu da öğrendim ki, Ceyhun Atuf Kansu, en iyi bir öğretmendi de...Gerçek öğretmen -geçenlerde Hasan Puhur'un yazdığı gibi- ' sümüklü çocuğun hiç öğrenmeden sümüğünü silen insandır." ¹³⁶

Bu üç unsur, Ceyhun Atufu sevgiyi anlatan bir sanatçı haline getirir. Gerek şiirlerinde, gerek deneme ve hikâyelerinde eserlerin temalarını da oluşturan bu hususlar sanatçıyı çağdaşı olan birçok isimden farklı hale getirir. O, eserlerine fonksiyonellik katma arzusuyla bazen edebîlikten uzaklaşma problemi yaşasa da, *Kansuca* olarak ifade edilen üslûbun imaj zenginliğiyle yavanlıktan, bayağılıktan kurtulmayı da başarır.

Dil ve üslûp haricinde Ceyhun Atufun sanatına ait belirgin özellikleri de şu şekilde değerlendirmek mümkündür:

1. İlk yıllarda Halk Şiiri geleneğine bağlı olarak, serbest mısra anlayışına uygun şiirler (1938-1945),
2. Millî olanla beynelmileli birleştirme telaşı,
3. Ülke gerçeklerini duyarlılıkla dile getirme,
4. Soyut, somut imajlar oluşturma sayesinde şiiri farklılaştırma, sıradanlıktan uzaklaştırma,
5. Şiir ve nesirde Atatürkçülüğe uygun bir yol takip etme. Dolayısıyla Atatürk İlke ve İnkılâpları çerçevesinde bir sanat anlayışı belirleme,
6. Ülke şartlarına uygun olarak şiir anlayışı belirleme ve millî imeceyi ön plâna çıkarma,
7. Acılı bir iyimserlikle şiiri güçlendirme,
8. Ülke-tabiat; insan-toplumsal gerçek; duygu-düşünce birlikteliklerini şaşırtıcı inceliklerle verebilme...

Ceyhun Atuf Kansu'nun sanatı hakkında da genel olarak şunları söylememiz

¹³⁶Erişen, s. 21

mümkündür. Onun şiiri Türk Halk şiirinden destek alan, halkın değerlerine aykırı olmayan bir şiirdir. Şiirde özü her zaman ön plânda tutan sanatçı, bu sebeple; ölçü, kafiye gibi şiirin dış yapısını oluşturan unsurlara fazla önem vermez. Şiire başladığı ilk yıllarda klâsik şiirin etkisinde olan; ancak bu dönemlerde de halka, halkın değerlerine önem veren Ceyhun Atufun şiirini oluşturan en önemli husus, Atatürkçülük anlayışıdır. Atatürkçü dünya görüşüyle bakıp değerlendirdiği Türk halkına karşı sevgisi, saygısı, acıması sanatçının bağımsız bir yolda ilerlemesine zemin hazırlar.

Ceyhun Atufun şiir dili, konuşma diline; özellikle de yazı diline yakın olmakla beraber, kuruluğa, basitliğe, yalınlığa düşmez. Şiir dilini konuşma veya düzyazı diline yaklaştıran bir çok sanatçı bahsettiğimiz bu olumsuzluklardan kendisini alamaz; ancak Kansu düşünceyi şiirin kanatları arasında uçurmayı başarmış, onda fikir duyguya yaklaşabilmiştir. Aynı dönemlerde yaşayan ve genellikle popülist bir anlayışla Atatürkçülük konusuna yaklaşan çoğu sanatçının aksine; o, Atatürk ve halk sevgisini insan sevgisinin sadelik ve samimiliğinde; hatta *Yunusça* bir sevgide değerlendirme yoluna gitmiştir.

Bu bölümü Ceyhun Atufun kendi şiirini anlatan cümleleriyle tamamlamak istiyoruz." *Bir çocuk bahçesinden başlayarak. Anamın öğrettiği dille, anaları çağırıyorum ilk önce. İşe kendimden başlıyorum demektir. Konuşmayı, söylemeyi çok geç öğrenir ozan. Çocukluktan geç çıkar, belki hiç çıkamaz. Bir kuş yüreğidir yüreği: Çırpınır durur. El yordamıyla yürür. İnsan, doğa ve toplumla kuşatılmıştır. Çalışacak, uyusacak, savaşacak ya da barışacaktır. İnsan bir keramet taşır, Pir Sultan Abdal ustadan adını öğrendiğim. Doğa bir gerçektir ve düşümlerin öğretisi. Anadolu gerçeği büyür böylece, insanı katarak serüvenine. Toplum , halktır benim için, tarihi ve gündelik yaşantısıyla halk. Türk halkı ve dünya halkları. Daha eşit, daha güzel, daha özgür bir dünya kurabilir miyim? Ozanın görevi böyle bir dünya kurmak mıdır? Gücü yetişmez belki buna. Ama böyle bir dünyanın türküsünü söyleyebilir. Bu türkü deyimi şiirime uyuyor. Şiirimin kaynağına, ilkelliğine, doğallığına ve eksikliklerine."*¹³⁷

1.8. Edebiyat Anlayışı

Kansu öncelikle halktan birisi olduğunu; bu sebeple halkın şairi olmaya çalıştığını

¹³⁷Kansu, s. 41

belirtir. Bu düşünceyi destekleyen çokça şiiri veya makalesi mevcuttur. Bu yolda menfaat gözetmeden, şöhret olma endişesinden uzak bir şekilde başarılı olma amacındadır. *"Sevgiyle başlarız işimize. Ozansak ve köylüysek. (Ozan ve köylü bir halkız biz) Sevgiyle başlamak gerekir işe. Her bir işte sevgi getirir ustalığı. Ozanın ustalığı- Ustalığı demeyelim de işinin sağlamlığı diyelim: Dili imgelerle, sözcüklerle bir deyişe dikmekteki becerisi- gide gide gelişir."*¹³⁸ derken, nasıl bir şiir arzuladığını ve genel anlamda bir sanatçının hedefinin de neler olabileceğini ifade eder.

Ceyhun Atuf, hekimlik mesleği nedeniyle her zaman halkla içiçe olabilmıştır. *Bir şafak vakti* olarak kabul ettiği halkın sevgisini kazanan sanatçı, gönülden bağlı olduğu Atatürk ve ilkelerini halka yönelik değerlendirir. Bu doğrultuda halka hizmet etmeyi hayatının gayesi bilir. Sanatçının sorumluluklarından bahseder ve halka inemeyen, ulaşamayan sanatı ve sanatçıyı ayıplar. Bu nedenle Ceyhun Atufun "Halkçılık" ilkesi etrafında 1950'lerden sonra yazmış olduğu şiirleri kısmen de olsa şiiriyetten uzaklaştır. d

Ceyhun Atuf, meydana getirmek istediği şiiri şu mısralarla okuyucuya sunar:

"Olmaz öyle olmaz öyle

Güneş yırttığı entariyle

Sabah Nil kıyısında yalel

Hurma gölgesine öğle

Olmaz öyle olmaz öyle

Devrimi toprağa katmalı ilkönce

Çölü bahçe yapmalı ilkönce

Olmaz suyun gücünü uyandırmadıkça

....

Olmaz öyle olmaz öyle

Ey ezik halk! İlkönce sen,

Ellerinin gücünü sezmedikçe

Şarkıların tere batmadıkça."¹³⁹

Ona göre halk, sanat içerisinde yer almalıdır. Şiir halka güç vermeli, bir sanatçı da

¹³⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Halk Yönetimi Savunucusu", *Yeni Ufuklar*, No.234, (Mart 1973), s.159-161

¹³⁹ Ceyhun Atuf Kansu: " Mısır ", *İmece*, No.75, s.5

gerektiği zaman devrim için yönlendirici olmalıdır. Sanatçıyı devrimci bir kimlik içerisinde düşünen Kansu'ya göre; güneş yırtığı elbiseyle Nil kıyısında yalel demek, hurma ağaçları altında uzanmak, sadece bir fantezidir. Şiir insanımızı, insanlarımızın dertlerini anlatmalıdır. Sanattta faydacılık düşünülmelidir. Bu sebeple yer yer bu özelliklerden uzak kalan eski şiirimiz yerilmektedir.

Kansu, *her aydının bir misyonu olmalıdır*, der ve bu düşünce doğrultusunda kalemin görevini belirler: Halka yönelmek, halkı anlatmak... Gecekondu yaşantısı, halk kokusu ona göre kalemle eşdeğer olmalıdır.

*"Gecekondularda oturan halktan dizicilerin
Çıkardığı sabah gazeteleri
Okudukça halka karşı olan satırları
Kalem, senden utanıyorum.*

*Kalem neye yarar diyorum, kalem neye yarar
Bir halk kokusu olmalı gazete kokusu
Aşağılıklarla ıslanmış cenabet kâğıt
Kâğıt senden utanıyorum." ¹⁴⁰*

Bütün yazılarında, özellikle şiirlerinde insan yüreğinin vuruşları duyulan Kansu, yaşama sevincini halkın mutluluğu etrafında hissederek. O halka, halk kaynağına tutkundur. Mustafa Kemal'in de halk bahçesine bağlı kalışı, ona karşı sevgisini bir kat daha artırır.

Ceyhun Atuf, *sanatçı halkın sesini duymak zorundadır*, der. Bir sanatçı istediği düzen gerçekleşse bile bununla yetinmeyen, gelişmenin sonsuz boyutları içinde insanı halkı düşünen ve sorunlarını dille çözen insandır. Bu düşünceyi temel prensip hâline getiren Ceyhun Atufun; kişiliğiyle, sanatkâr tavrıyla alakâli en önemli dinamiklerden birisi olan Atatürk sevgisi ve ona bağlılık, bütün eserlerinde hissedilir.

Atatürk'ü en iyi yorumlayan sanatçılardan biri olarak kabul edebileceğimiz Kansu, her yazısında her şiirinde Atatürk'le ilgili karanlıkta kalmış; onun tam olarak anlaşılamayan bir yönünü gün ışığına çıkarmıştır. Hayatıyla, Atatürkçülük bütünleşmiştir. Zira, yaşantısından söz ederken; sanata, tam anlamıyla tanınmayan Atatürk'ü tanıtmak

¹⁴⁰ Ceyhun Atuf Kansu: " Kötü Gazete ", Güneş Salkımı, s.66

amacıyla başladığını belirtir.

Atatürk'ü ve inkılâplarını tanıtmayı ülkü edindiğini belirten sanatçı bu şekilde sanatının çerçevesini de çizmiş olur. Hem kendisini yenilemeyi, hem de inkılâplar tarihî şartlar içerisinde tanıtmayı hedefler. "*Şiirimde de olabildiğince, yapabildiğimce bir ayıklama, bir tazeleme yoluna gittim. Zaman zaman, insan kendi özeleştirisini yapmalıdır, yaşamımız, yazılarımız, dünyaya bakışımız daha sağlam daha yararlı, daha güzel olabilir miydi? Bunu sormalıyız. Kendimizi değiştirebildiğimizce, çevremizi ve dünyayı değiştirebiliriz. Kişiliğimizin öz yapısını bozmadan her zaman olumlu değişmelere, yeniliklere açık olmalıyız. Yaşamaya sevgiyle, insanca, hoşgörüyle bakmalıyız, sadece bizim saydığımız yaşam başkalarıyla bölüştüğümüz bir şeydir. Kendi yaşamımızla birlikte, başka yaşamları da yaşar, başka yaşamlardan da etkileniriz.*" ¹⁴¹

Kansu, türküyü bilmeyenlerin, insanları sevmeyeceklerini belirtir ve sevgiyi dahi türkülerin öğrettiğini savunur. Ona göre türküler sevgiyi anlatır, bu yurdun insanı gibi sevebilmek için de türkü bilmek gereklidir.

Türküler insana kendi yurdumu, insanını öğretir, diyen Ceyhun Atuf'a göre türküler yalın ve güzel dünyanın izlerini taşır. İnsan yüreğinin sesi, sevinci, aşkı, acısı, yaşantısı ezgilerden fışkırır. Ona göre türküler, *dilin, halk yüreğinin zenginliklerini saklıyan gelin sandıkları* ¹⁴²dır. Açılıp koklandığında büyük haz verecek bu güzellikler, ona göre *olaylardan gelmiştir, onlar olayları beslerler. İnsan yaşantısının dostudurlar, doğayı, doğumu, seviyi, ev içini, yeryüzünü, acıları, ölümü değerlendirirler.*" ¹⁴³

Kansu, türkülerin sadece halkın zevkine yönelik ezgiler olmadığını, eğitime yönelik hizmetlerinin de olduğunu kabul eder. Bu nedenle: "*Eğitim ne? Doğayı, insanları değerlendirmek. Doğayı ve insanı öğrenirken, halkın en güzel, en içli öğretisine, türkülere neden yaslanmamalı?*" ¹⁴⁴der.

Ceyhun Atuf Kansu kardeş kardeşi vurmasın, birbirlerini sevsin diye insanların türküler söylediğini belirtir. O, *Anadolu'mun türküsünü bilsek, sevsek daha kardeşçe, daha insanca bir dünya kurarız,* ¹⁴⁵ düşüncesindedir. Türkülerden tüten gerçek budur.

¹⁴¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Yaşantım", *İlgaz*, No. 2, (1978), s. 6

¹⁴² Ceyhun Atuf Kansu: "Türkü Bilmek", *İmece*, No. 6, (1 Ekim 1961), s. 6

¹⁴³ Kansu, s. 6

¹⁴⁴ Kansu, s. 6.

¹⁴⁵ Kansu, s. 8

Türkülerde kardeşlik eğitiminin anahtarları da bulunmaktadır.

Ona göre *"Türkü bilen halkı bilir. Gide gide yurdumu bilir. Gide gide, yalın ve gerçek; şu bilgelğe erişir: Bir yurdu insanlar kurar. Eğitim bu insanları bilmek, bu insanları kendinde, kendini bu insanlarda değerlendirmektir"*¹⁴⁶ O, yüreğin sesi, yüreğin tutkusu, olarak kabul ettiği türküyü halkla özdeşleştirir.

"Seni üç sesimle çağırdım hey halk,

Sen varlıkların en güzelisin.

Seni dünya için yüreğimde taşıdım,

Yüreğimin türküsü,

*Öğrenip söyleyeceğim en güzel türkü halk!"*¹⁴⁷

Ceyhun Atufun türkü formuna karşı duyarlığı halkçılık düşüncesi içerisinde değerlendirilmelidir. O, halkımızın feryadını dile getiren türküler yerine, halkçılık doğrultusunda mesajlar taşıyan türkülerden yanadır. Bu sebeple Kansu için türkü halka mesajlar sunabilmenin en yalın en kestirme yoludur.

Ceyhun Atuf Kansu bir Dadaloğlu, Dede Korkut, Yunus Emre, Pir Sultan Abdal olma amacındadır. Çünkü haksızlıklara tahammül edemez. Başkaldırı onun ruhunda vardır. Siyasî bir kimlik ortaya koymasa da geçmiş karşısında acımasızdır. Cumhuriyet'e kadar geçen sürede padişahlık, otorite, toprak sahipliği gibi meseleler sürekli olarak onu rahatsız eder. O, her sanatçının şiirlerinde bir politikayı sürdürdüğünü söyler. Bu düşünce sanata bakışını belirtmesi açısından da önemlidir. Politikayla şiiri karıştırdığının farkındadır. Dolayısıyla politikanın estetiğini yapma taraftarıdır. Örnek aldığı Pir Sultan Abdal gibi isimlerin de aynı şekilde hareket ettiğini belirtir. *"Sakarya Meydan Savaşı"* adlı eserini tanıtırken: *"Ulusal Kurtuluş Savaşına bakarken, yapacağı iş, demirci ustası olmaktır, ateşi yakıp destan yazmaktır, Sakarya Meydan Savaşı'dır adı. Böyle söyleyince, politika ile şiiri karıştırmış olmuyor muyum? Oluyorum."*¹⁴⁸ diye kendini sorgular.

Ceyhun Atuf şiirle uğraşanları kendince gruplandırır. *"İki bölüğe ayrılır ozanlar, kimileri estetiğin politikasını yaparlar, kimileri politikanın estetiğini... Pir Sultan Abdal,*

¹⁴⁶ Kansu, s. 8

¹⁴⁷ Kansu, s. 7

¹⁴⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Ceyhun Atuf Kansu Yaşamını Anlatıyor", *Özgür İnsan*, No. 2, (1978), s.40

politikasının estetiğini yapar, Anadolu halk şahının türküsünü söyler, başkaldırının özünü güzelleştirir. Böylece açıklığa çıkarıyorum sorunu: Her ozan bir politikayı sürdürür sözcüklerde. Güzelliğin politikasında bir dünya görüşünün uyarlanmasıdır. Bir konuşma sırasında genç arkadaşlar bana, sosyal demokrasi ile sanat arasındaki ilişkiyi sormuşlardı.Yurttaşla ozan arasındaki ilişkidir bu.”¹⁴⁹ Halktan biri olmanın, vatandaş olarak düşünmenin sanatını oluşturduğunu, vatandaşın problemleriyle uğraşmak eğer politika ise, bu politikayı sürdürdüğünü; bunu yaparken de estetik kaygı içerisinde hareket ettiğini belirtir. "... Savunduğum ne? Halk yönetimi ve toplumsal eşitlik. İnsanın toplumda özgürlüğü ve mutluluğu. (Ekmekten seviye deyin özgürlük ve mutluluk). Türkülerim bin yurttaşın yüreğinden bir ozanın diline dönüşüyorsa, insanın tekliğini de halkın acısını,sevincini de söyleyecektir. Örneği Pir Sultan Abdal' dan aldık. O , kendi kendisiyle tektir, türküleriyle çoğalır, birden halk olur. Sanat benim için şiir kendimi - tekliğimi - Türkçe ile-çokluğu - halka katmaktır. Türkçe (demek ki, halkın yaratıcı deyim aracı)araya girince de, sosyal demokrasi ile şiirin ilişkisi kendiliğinden ortaya çıkar: Halkın dilinden yola çıkan, halkın ürettiği en güzel değeri, dili kullanan ozan, bu dile olan borcunu halk sözcüsü olarak öder”¹⁵⁰

İsteklerini, beklentilerini ortaya koyduğumuzda ne yapmak istediği ortaya çıkan sanatçının, sanattan beklentileri de şöyledir. Sanat:

- 1.Halk yönetimi ve eşitlikten söz etmeli,
- 2.İnsanın toplumdaki özgürlüğünü ve mutluluğunu düşünmeli,
- 3.Ekmekten - aşka dair her konuda özgür tavır sergilemeli,
- 4.Teklikten çokluğa giden bir yaklaşım (fertten halka gidiş) belirlemeli,
- 5.Türkçe'nin gücünden faydalanmak suretiyle halka seslenmeli,
6. Sosyal demokrasi ve şiir ilişkisi temin edilmeli,
7. Sanatkâr halkın sözcüsü olabilmeli'dir.

Kimi sanatçı, düşüncelerini yansıtmada sıkıntılıdır; ancak Ceyhun Atuf bu yolda tutarlıdır, başarılıdır. Haksızlığa, mutsuzluğa karşı çıkarken tek amacı geniş

¹⁴⁹ Kansu, s. 40

¹⁵⁰ Kansu, s. 41

kitlelerin hakkını savunmaktır. Zira halk ona göre en güzele lâyıktır ve sanatçı da bunu iyi bilmelidir.

Eserlerini halk şiiri motifleriyle zenginleştiren Ceyhun Atuf, yeni şiirin kendisine sunduğu imkânları kullanır. Bu sebeple, sanatkârlık endişesinden uzaklaşarak düşünceyi ön plâna çıkarır. Şiirin fonksiyonelliği üzerinde dururken oldukça titiz davranır. İlğaz dergisine yazı ve şiir gönderirken İsmail Karaahmedoğlu'na yazmış olduğu kısa mektuplarda¹⁵¹ bu hassasiyeti ortaya koyar. Bir aydının, ülkede gerçekleşecek köklü değişiklikte aktif rol üstlenmesi gerektiğini belirten Ceyhun Atuf'a göre; sanat kestirme yoldan halka ulaşmalı, bir başkaldırıyı, değişimi hedeflemelidir. Sanatçı ise politikanın estetiği üzerinde durmalı, estetiği sanat çerçevesi içerisinde düşünmemelidir.

Ceyhun Atufun şiirlerini farklılaştıran, anlatıma canlılık kazandıran en önemli unsurlardan birisi, yaşanan gerçekliğin şairâne tavrı ile ifade edilmeye çalışılmasıdır. Bu doğrultuda dış âlemden kaynaklanan çağrışımlar dünyası, *Kansuca* anlatımının belirgin özelliklerindendir. Bu çerçevede Shakespeare'in "To be or not to be" (Olmak ya da olmamak) şeklinde bilinen var oluş problemiyle ilgili yaklaşımı, sosyal bir görüntüyle şiirinde yer alır.

"To let or not to let

Özgür dünya mözgür dünya

Malta eriği yeni dünya

Toprağı kiraladım

Bedeli kuru düzenimdir, ölümsüz."¹⁵²

Bazen yaşamanın geometrisi üzerinde durulur. Hayat bulan taze vücutlar, dünyaya gelen çocuklar, geometrik şekillerle, matematiksel hesaplarla anlatılır. Bu şekilde bir hayat felsefesi oluşturulur.

"Çatladı nar

Şimdi başlar

Yaşamanın geometrisi.

Üçgen dörtgen beşgen

¹⁵¹ İsmail Karaahmedoğlu: "Ceyhun Atuf Kansu'dan Mektuplar", İlğaz, No. 211, (Mart 1979), s.5-21

¹⁵² Ceyhun Atuf Kansu: "To let or not to let", *Bağımsızlık Gülü*, s.43

*Üç iken dört iken beş iken
Dağılır tane tane yeryüzüne. ”¹⁵³*

Ceyhun Atufun, hayat ve geometrik şekiller arasında kurmaya çalıştığı bağıntı, insanın dünyaya bakışındaki derinliği vermek içindir. Evrensel bir bakış açısı arzulayan şaire göre en büyük açışe özgürlüktür.

*"Yaz rüzgârından açılınca dostum
Açılarını düşünüyorum ayrı ayrı kişilerin
Kiminin açışe otuz derece gün görmez
Biraz daha açılır bir pencere kırkbeş derece
....
Evrensel bir açışe istiyorum ben. ” ¹⁵⁴*

Bir uyku hali içerisinde aklına gelen her düşünce ve duygu, kompozisyon endişesi duyulmadan yansıtılır.

*"Sevgi yasası çiçeklenen ağaçta
Arı tozlarının gezdiği taç yaprağı
Uysal, alışık kocaların dışında
Dışında huysuz dişî atların hipodromunda. ” ¹⁵⁵*

Dörtlükte de dikkati çektiğı gibi sanatçının bu tavır içerisinde kesin olarak anlatmak istediklerini yorumlamak zordur. Birbiriyle ilintili olarak düşünülen düşünce ve duygu dünyası arasında kopukluklar vardır.

*"Oturdum bir gece kumar oynadım
-Senden uzakta Yemen'inde ayrılığın-
Önümde beş kâğıt kapalı
Sürdüm ne varsa önümde.*

*Deldim Ferhad yalnızlığımı
Ortaya döktüm, ileri sürdüm,
Sularla gelen gürül gürül*

¹⁵³ Ceyhun Atuf Kansu: " Nar Türküsü", Bağımsızlık Gülü, s.51

¹⁵⁴ Ceyhun Atuf Kansu: " Yaz Rüzgârları -11 ", Haziran Defteri, s. 39

¹⁵⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Yıldız Yeli", Güneş Salkımı, s. 61

Neyim varsa. ”¹⁵⁶

Şairin yalnızlığını, fakirliğini, çaresizliğini ortaya koyduğu bu mısralar alışlagelmiş anlatımın dışındadır. Bir kumar masasında Kansu'nun Ferhad'la özdeşleşmesi ilginç olduğu kadar farklıdır da. Mantıksal bir değerlendirme içerisinde böylesi bir anlatımın şiirin kalitesini hangi ölçüde etkilediğini kestirmek mümkündür. Bu sebeple Ceyhun Atuf'un şiirlerinde şiiriyet meselesi tartışılacak boyuttadır.

"Bir yörük kadını gök ağılında

Kırlar bulutların yününü

Çocukluğun altın mekiğinde

Dokur urbamızı kar kokulu

Ocak ayı, Zerdüşt geldi, ısıdı Tanrı

Sen ile ben tapınağında ateşin

Güz yapraklarını yakıyoruz

Çıtırdıyor üvez dallarında güneş. ”¹⁵⁷

Gök ağılında bir yörük kadını, ısıyan Tanrı, güneşin üvez dallarında çıtırdaması gibi ifadeler, klâsik anlayışın dışında düşünülecek söylemler arasındadır.

Ceyhun Atuf inanç konusunda böylesi anlatımlara sık sık müracaat eder. Tanrı, kâinat ve ölüm birlikteliği kimi şiirlerde bu tavır içerisinde değerlendirilir.

" Tam iskemlemin arkasında bir postacı,

Duyurmadan kimseye bir mektup verdi bana,

Ölmüş olduğumu bildiriyordu Tanrı,

İzin istedim bir saniye kendisinden ciğerlerime,

Biçilmiş ekinlerin kokusunu çekmeye son kez! ”¹⁵⁸

Özellikle uzay ve mitolojinin kaynaştırıldığı şiirinde birtakım esintilerle okuyucunun zihnini zorlayacak yansımalar üzerinde durulmaktadır.

"Elini sardılar bir gazeteye

Eli habersiz gazeteden

¹⁵⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " Kupa Kızı", *Güneş Salkımı*, s. 102

¹⁵⁷ Ceyhun Atuf Kansu: " Üç Elma Bey", *Halk Albümü*, s. 110

¹⁵⁸ Ceyhun Atuf Kansu: " Haziran Gecesi", *Haziran Defteri*, s. 54

Gazete elinde habersiz

Haber midir İbrahim'in eli

Haberdir...Haberdir...Haberdir...

Duygusuz taş altından

Gazetenin kanlı yaprağından

Çıktı eski Kraliçe Süreyya'nın eli. " 159

Şiirde ele alınan konu sıradan bir özellik taşımasına rağmen, anlatım tarzı ayrıcalıklıdır. Şair kaza geçiren insandan çok o anda akla gelen düşüncelerden, kısacası hadisenin çağrıştırdı duygulanmalardan bahseder. El gazeteden, gazete elden habersiz sözleriyle farklı dünyalara seyahat başlatan şair, kanlı ele sarılan gazetede Kraliçe Süreyya'nın resmini görmekle birdenbire dikkatini o yana yoğunlaştırır. Bu arada yönetim ve adalet mekanizmalarına bağlı fikirler şairin zihninde hareketlilik kazanır. Çağrışımlardan güç alan zihin faaliyetleri ön plâna çıkar.

"Çiçek okulunda okudu

-Çiçekti okuması, yazması-

Ama ne ki, kardeşini vurdu

Bir hatmiydi uzun boylu

Karısını vurdu, yıldız çiçeği

Pembe bir balözüydü kanı

Aktı çiçek toprağına

Üşüştü kan arısı. " 160

Çiçek okulu, çiçek alfabe, pembe balözüne benzeyen kan, kan arısı gibi ifadeler şairin hayâl zenginliğini ortaya koyan ifadelerdir. Ceyhun Atuf bir olay karşısında yansımaları uygun olarak akla gelen her türlü kavramı şiirlerinde değerlendirmeye çalışır. Onun pek çok şiirinde çiçeklerle süslü bir alfabenin varlığına da dikkat etmek gerekir.

"Papatya suyu ile boyanmış bir saçı

Kaya dibinde açmış bir ağacı

Özlenen bir badem ağacını

¹⁵⁹ Ceyhun Atuf Kansu: " El ", Halk Albümü, s. 115

¹⁶⁰ Ceyhun Atuf Kansu: " Çiçekçi Nuri", Halk Albümü, s. 121

Götürmektedir sevişmeye."

Yaşama sevincinin bu şekilde farklı yansıtılması, şairdeki realist tavrın bir sonucudur. Aşk, sevişme gibi kavramlarla zenginleştirilen şiirlerde seven ve sevilenler farklı yapılar içerisinde anlatılır. Şair tabiatta mevcut olan düzeni kendi yaklaşımı içerisinde yeniden gözden geçirir, hareketlilik getirir. Bu hareketlilik beşerin tabiata müdahale etmesi ile gerçekleşir.

*"Göz çiçeğinin adı Ayşe
Anası bahçe
Teyzesi Mayıs, halası Haziran
Çiçekler var adları belli
Soylu gülgillerden gelme
Örneğin ateş gülü
Eski güzel kadınlar yazmışlar
Adını sevinin kütüğüne..."¹⁶¹*

Çocuklara karşı sevgisini çiçek isimleriyle dile getiren Ceyhun Atuf, sıradanlıktan uzak anlatımı içerisinde, çiçek ve mevsim adlarını kadın, çocuk ve aşk üzerine düşünür. İnsanları tasvir ederken insan ve soyut kavramlar arasındaki bağlantı dikkat çeker.

Göz çiçeği=Ayşe—anası bahçe—teyzesi Mayıs—halası Haziran = Soylu gülgiller

= Sevi (Aşk)

*Su*¹⁶² adlı şiirde ise şairce anlatımın dışında normal olarak suyun insan hayatındaki fonksiyonları dile getirilir ve su kavramından hareketle mitolojik ve metafizik konular üzerine tahliller yapılır.

*"Su bir nesnedir
Güneşten gelir
Önce helyum sonra oksijen
Ve gökyüzünün ateş gülü
Yanar güzelliğin kızı*

¹⁶¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Bir Çiçeğe Ad Vermek", *Halk Albümü*, s. 174

¹⁶² Ceyhun Atuf Kansu: "Su", *Halk Albümü*, s. 180

*Birleşirler bir bulutta
Kara arabası yıldız yıldız
İnerler dağ başına:
Su bir insandır öyleyse.”¹⁶³*

Şiirin seyrine dikkat edildiğinde birtakım karşıtlıklarla farklı bir anlatımın mevcudiyeti görülür. Su ve insan bütünlüğü yanısıra su ve güneş birlikteliğinden bahsedilerek yorum zenginliği oluşturulur.

su = helyum+oksijen = nesne = gökyüzünün ateş gülü =güzelliğin kızı = İnsan

su =güneş

insan

*"Pirinç ayıklıyor büyükanne
-Ah taş kırıkları
Yorgun gözlerinden kaçmasın-
Büyükbaba alışkındır okumaya
-Gazete: Ne olacak yurdumuz
Gençlik ormanları yangında-
Torun bir çiğ damlasıdır
-Vaktin hep yeşerik otlarında
Durur saatleri ısınlayarak
Güzdür hep süren
Büyükbabalara büyükannelere.”¹⁶⁴*

Büyükbaba, büyükanne ve torunlar arasındaki muhabbetin dile getirildiği şiirde benzer ifadeler dikkati çeker. Büyükbaba ve büyükannelere güz mevsimi içerisinde ömür biçen sanatçı, torunu bir çiğ damlası; gençliği yangın başlamış bir orman olarak anlatır.

*"Deniz bir güldür
Tanyeri bahçelerinden
Doğudan batıya geçerken*

¹⁶³ Kansu, s. 180

¹⁶⁴ Ceyhan Atuf Kansu: " Güz Dönemi", *Halk Albümü*, s. 197

Kuşların düşürdüğü . " ¹⁶⁵

Türk şiiri içerisinde istisnai bir yere sahip olabilecek seviyede sade ve çocuksu duygular içerisinde yazılan dördlük, şairin çocuksu bir nazarla deniz kavramına yaklaşımını ortaya koyar. Bir çocuk muhayyilesi içerisinde denizi tanyeri bahçelerinden bir gül olarak kabul eden Kansu, gökyüzünde sağa sola özgürce uçuşan kuşların denizi yeryüzüne hediye bıraktıklarını belirtir.

"Küçük hanımlar, küçük beyler

Zenci bir çam ağacının

Holivutlu gül dalları altında

-Ana açım...Ana açız!

Ölmüş yatar pirinç taşı

Brahms'ı sever misiniz?

Nasıl sevmem hani şu göçmen Brahms

Portakal ortaklığı başkanı

-Köylü pirinç kalkar yürür

Topal çete dağ yolunda-" ¹⁶⁶

Şiirde ardarda sıralanan mısralar arasında yüzeysel bir bakışla dolaşıldığında birbirleriyle tutarsızlık içerisinde değerlendirilebilecek cümleler düşünülebilir."- *Köylü pirinç kalkar yürür/ Topal çete dağ yolunda - ...*

Renklerden istifadeyle yaşanan hayat, özellikle de çocukluk hoş ve esprili hale getirilir. Şiirin ilgi çekiciliği sürrealist bakıştan kaynaklanır.

"Al suluboyanı:

Orda güller vardır gözlerinin somunda

Pembe, kırmızı, ille sarı

Bir çocuğun elleriyle

Boya çimenlerde baharın çocukluğunu.

Çınar yeşilinde sundurma

Bakar ayçiçeği tarlasına

¹⁶⁵ Ceyhan Atuf Kansu: " Çocukların Denizi", *Güneş Salkımı*, s. 41

¹⁶⁶ Ceyhan Atuf Kansu: " Ağulu Pirinç", *Güneş Salkımı*, s. 54-55

*Bir bardak sütün içinde
Denizin tohumunu ezersen
Çıkar ortaya yayla mavisi. ”¹⁶⁷*

Halk yönetiminin, kısaca demokrasinin dile getirildiği *Bahar Gelmiş Bildin mi?* adlı şiirde dikkati çeken tavrıla reel ve irreel düşünceler bir arada sunulur.

*"Bahar gelmiş bildin mi?
Oturmuş yağmur şölenine
Bildim ballıbabadan
-Akşam biletleleri: Aldım bir tane-
Tarım bakanı kim ola
Ankaralı sarı çiğdem ola
Üvezin orda kaya dibinde
Çeken kor çilesini. ”¹⁶⁸*

Şair, oluşturduğu itibarî dünya içerisinde birtakım değerlendirmeler, düzenlemeler yapar. Sarı çiğdem tarım bakanı olarak düşünülür ve çile çeken bir insanı yansıtır.

*"Bir yiğitlemedir değişimiz:
Beşli mavzerle elli bin Fransıza karşı koymak.
Böyle karşı koymuştur Urfalı
"Atma bu daşları ben yaraltıyam
Düşmanım al geymiş, ben karaltıyam. ”
Başlar Halime'nin öyküsü. ”¹⁶⁹*

Urfa'nın Millî Mücadele yıllarında düşmana karşı direnişinin anlatıldığı şiirde iki farklı anlatım tarzı dikkati çeker. Şair için bu şiirde yansımalar önemlidir. Hamasî duyguların terennümü gözlenirken, birdenbire türkü formuna uygun mısralar yerleştirilir.

*"Denizden çıkan diri balıklar
Ve odalık Anadolu yemişleri
Hep beslediler Şişlidekileri
Beykoz cevizi Yarımca kirazı*

¹⁶⁷ Ceyhan Atuf Kansu: " Suluboya", Güneş Salkımı, s. 62-63

¹⁶⁸ Ceyhan Atuf Kansu: " Bahar Gelmiş Bildin mi?", Güneş Salkımı, s. 79

¹⁶⁹ Ceyhan Atuf Kansu: " Urfa Ağzı", Güneş Salkımı, s.133

Malatya'dan bal türküsü kayısı
Bursa'dan papaz eriği
Üsküdar yağmurlu tapınak
Süleymaniye'ye bakar
Ağlar güvercinler.”¹⁷⁰

Ceyhun Atuf, tabiatla, canlılarla içiçedir. Çiçeklerden ve meyvelerden oluşturduğu alfabe de fakirlik ve zenginlik çatışmasını gündeme getirirken zevk u safâ âlemlerinin eleştirisini yapar; ancak bu eleştiri bildik mısralarla gerçekleştirilmez. Eleştirinin hedefi Osmanlı'dır.

"Koyu yeşil, yeşil tozlu silkilmemiş gün
Sallanır durur üzerinizde veba tohumu
Çocukların taze kanlarından su çeker
Ağır havanın kurumuş yılan dili!
Düşer yolun ortasına bıçakları gizlenmiş suçların
Linc edilmiş zencilerin kokusu bulutlarda
Gelir pamuk tarlalarından, çekip ayağından ölüleri
Parçalanır milyon çarpı milyon”¹⁷¹

Şiirdeki mısraların hemen tamamı *Kansuca* tavrın yansımaları olarak değerlendirilebilecek örneklerdir. *Yeşil tozlu silkilmemiş gün/ sallanıp duran veba tohumu/ ağır havanın kurumuş yılan dili* vb. ifadeler ortaya konmak istenen sosyal ve psikolojik bozuklukları anlatabilmek için şairin farklı anlatımlarıdır. İnsan haklarına, çocuk sevgisine, çalışan-üreten insana yönelik bu cümleler, alışlagelmişin dışındadır.

"Balıkesir parkında bir bank
Üzerimizde açmıştı yaşamak
Gökyüzü ağacında yaprak yaprak
Kuşlardı kalkan gözlerimizden

Ben yirmisindeyim, o yirmisinde
Yaz halkaları ay değirmisinde

¹⁷⁰ Ceyhun Atuf Kansu: " 27 Mayıs 1920", *Güneş Salkımı*, s. 137

¹⁷¹ Ceyhun Atuf Kansu: " Ağır Hava", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 78

Uçan Hollandalı' nın gemisinde
Dünyamız bir yeşil denizden ibaret. ”¹⁷²

Dünyayı yeşil bir deniz olarak anlatmaya çalışan sanatçının bütün gayreti genç seveleri, seven ve sevilenleri, bilinçsizce düşünceleri, hayâllerin sınırsızlığını ortaya koyabilmektir. Hayâllerin sınırsızlığı, ifadelerin sınırsızlığı şeklinde okuyucunun karşısına çıkar.

"Ben Urfa'yı bilirim,
Altımda bir Sakarya'lı kamyon,
Geçtim karlı dağları
Yağ götürdüm İzmit'e

Ben mevsimlerin zenginliğini bilirim,
Ben taşıdım kamyonumla,
Türkiye senin olsa kaç para,
Ölüm var!"¹⁷³

Bir kamyon şoförünün, ağır aksak yürüyen kamyonuna benzeyen kesik kesik fikirler, hayâller şairin anlatımdaki serbestliği için ilham kaynağı gibidir. Birtakım sıkıntıları gündelik yaşayan bir kamyon şoförünün bedbinliği dile getirilirken, boşvermişlik de anlatılır şair tarafından. İfadelerde klasik manâda bir düzenlilik görülmez.

"Tekirdağa akıp giden deniz
Cigara paketimin arkasına çizdim seni
Şileplerini ve kaptanlarını
Savaş gemilerini 0349 ”¹⁷⁴

Ceyhun Atufun şiirini belgelemesi açısından yukarıdaki dörtlük dikkat çekici bir örnektir. Herhangi bir insanın günlük uğraşlarından birisini; hatta sıradışılığını ortaya koyan bu örnekte sanat endişesinden uzak, günü yakalamaya çalışan şairi bulmak gerekir. Mısralar endişesiz bir sanat anlayışını belirler.

"Bir bağ kulübesinde

¹⁷² Ceyhun Atuf Kansu: " 1 Eylül 1939", *Bir Kasabadan Resimler*, s.90

¹⁷³ Ceyhun Atuf Kansu: " Şoför Mehmet'in Türküsü", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 94-95

¹⁷⁴ Ceyhun Atuf Kansu: " Marmara Bahçesi", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 97

*Pan baba, üvez ağaçları altından
Gelir çala çala yanıma
Kavalını bağ bozumunun.*

*Ve, Pir Sultan Abdal, yasaksız
Seviyi, Tanrıyı, şarabı koyar
Önüme ikindide" ¹⁷⁵*

Sanatçı mitolojiye müracaat etmek suretiyle inanç kavramını zihin jimnastiği içerisinde dile getirir. Bu sonuç denetlemeden uzak muhayyilenin ürünüdür.

*"Almış sırtına nisan yağmurunu
Gidiyordu kır bekçisi
Güneş gülüverdi yeniden
-Gök kapısının eşiğinde-
Ekinler yediler yağmur ekmeğini
-Dam altında nisanın-
Gülüverdi ısl ısl
Bekçinin kır bıyıkları" ¹⁷⁶*

Ceyhun Atuf Kansu yaşama sevincini dile getirdiği bu şiirinde tabiat ve insan özdeşliğini kendine has ifadelerle kurmaya çalışır. Anlatımda sıradanlıktan uzak bir tavrı gözlemek mümkündür.

*"Kar sesidir, re sesi
Verir dağ flütçüsü
Orman çalgıcılarına
Başlar kar türküsü*

*Kar mavisi bir güneş
Saklanıyor şişede" ¹⁷⁷*

Sanatçı şiirin ismini oluştururken de iddialıdır. *Kar Çarşısı* ismi şiirin büyüsunü başlangıçta ortaya koymaktadır. Çarşı, insan ve kar yağışı şairin hayâl dünyasında

¹⁷⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Göz Balı", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 99

¹⁷⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " Kır Bekçisi", *Bir Kasabadan Resimler*, s.105-106

¹⁷⁷ Ceyhun Atuf Kansu: " Kar Çarşısı", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 109-110

meydana getirdiği çağrışımlar nisbetinde şiire aktarılır.

*"Çağla çıkmış manavlarda
-Bebelemiş demek badem-
Tahtacı köylerinde töre
Kutlanır ilk yaz doğumu
Bir güneş kasketiyle
Evlerinin ömü zerdali
Halk diker bal dikici
Anayasası zerdali ağacının
Çiçek olup derilmektir." ¹⁷⁸*

Şairin nisan ayıyla beraber yaşadığı sevinç, çocuksu bir edayla içten geldiği gibi anlatılır. Ceyhun Atufun böylesi bir mutluluğu düzenli, tutarlı ve kurallı bir şekilde anlatma endişesi yoktur. Kansu'nun başarısı şiiri gündelik hayata, gündelik olaylara adapte edebilmesinden kaynaklanır. Bu başarıyı söylemde bulabilsek de şekil ve lirizm açısından teyid etmek zordur.

*"Uykunun sedir ağacından
Yaptığım uzun gemiler
Geldi deniz yeli direklerle

Geldi Kuşadası, Köyceğiz
Hey benim boyadığım
Mavi mavna Marmara

Ya şu dağların ardı
Ağustosböceği, şeftali, erik
Sürgün Bedrettin ve İznik" ¹⁷⁹*

Deniz Düşü adlı bu şiirin hemen bütün mısralarında aynı tavrı gözleyebilmek mümkündür. Şiirin isminden anlaşılabileceği gibi bir düşünce dile getirilmektedir. Ancak düşlerdeki düzensizlik, kompozisyonundan uzak yorum, şiirin yapısında da karşımıza çıkar. Sanatçının estetiğin politikasını yapma gibi bir kaygıyı taşımaması, bu şekilde bir anlatımı

¹⁷⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Önümüz Nisan", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 111-112

¹⁷⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Deniz Düşü", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 114-115

ortaya koymaktadır.

Şairin uydurcalar çağı olarak anlattığı mitolojik dönem ve mitolojik karakterler, yaşayan insanla bütünleştirilmeye çalışıldığında bu bütünlükteki iğretlik, ifadeler arasındaki uyumda da karşımıza çıkar. Şiirlerinde insanı düşündüren, klasik şiir anlayışının dışına çıkan Ceyhun Atuf kesik kesik değerlendirmeleriyle, anlatımlarıyla farklı; ancak eleştiriye açık bir şiir geleneği oluşturur.

1.9. Ceyhun Atuf'un Yaşama Tarzı ve İnsana Bakışı

Ceyhun Atuf, gösterişten uzak, sade ve mazbut bir hayat yaşar. Hem şair, hem de çocuk hekimliğinin ona sağlayabileceği birtakım avantajları gözardı eder. Hekimliği, insanları özellikle de çocukları iyi tanınmasına; aydın kimliği de Atatürk'ü anlamasına katkıda bulur. Bu iki vasıf Ceyhun Atufu çağdaşı olan pekçok sanatçıdan ayırır.

O, Anadolu denen gerçekliği bizzat yaşayarak anlatırken; Anadolu insanını savaşta, tarlada, hasta yatağında, öğretmensiz okullarda kendi gözlemleri doğrultusunda dile getirir. Keza bu anlatım içerisinde sanat yapma, şöhret olma endişesi de yoktur.

Ceyhun Atuf sevdalısı olduğu insanı anlatırken, mekân olarak bazen Erzurum'u bazen Meksika'yı seçer. Erzurumlu İmdat ile Meksikalı Alvarez'i elele gönül gönüle dolaştırmaktan zevk alır. Çünkü her ikisi de çocuktur, insandır şair için, *dünyanın çiçekleridir*. Öyleyse bir şair bunları anlatmalı, onlara sevgi sunmalıdır. Bu düşünce içerisinde Ceyhun Atufun hemen bütün şiirlerinin vazgeçilmez teması çocuktur, çocuk sevgisidir.

İnsanların kötü olabileceğine inanmayan, acımasızlığa, bağışlanmazlığa akıl erdiremeyen Ceyhun Atuf, tüm acılara, kıyımlara, haksızlıklara karşı olan bir insandır. Onun duyarlılığı sadece Türkiye coğrafyası içerisinde sınırlı kalmaz. Özellikle bazı konularda hūmanist bir tavır içerisinde bütün dünya insanlarına ve onların sorunlarına şiirlerinde yer verir.

Ceyhun Atufta duyarlılık; halk, çocuk, özgürlük ve yaşama sevinci kavramlarında yoğunlaşır. Dünyanın neresinde olursa olsun bütün insanlara karşı böylesi duygular besleyen sanatçı, insanca yaşama için gerekli şartların kolay elde edilemeyeceğini, bu sebeple de birtakım çabaların gerektiğini anlatır.

Ceyhun Atuf Kansu yabancı ülkelere gitmemiş, oraları görmemiş bir insandır. Ancak bu durum onun hayata bakışında olumsuz hiçbir tavır oluşturmaz. Aksine her milletin kendi değerlerine bağlılığı karşısında mutlu olur. Zira bu tavır onun gerçek manada hümanizmi yaşamasına da zemin hazırlar. O, hümanizmi her milletin kendi değerlerine bağlılığı ölçüsünde kabul eder ve bu değerleri savunma için verilen mücadeleleri takdir eder. *Çağımızın hümanizması ulusal kurtuluş savaşlarıdır. Nedenki, bu savaşlardır ki, halktaki insanın değerini, bütün karanlıklara, bütün baskılara, bütün zorbalıklara ve bütün engellere karşı savunmaktadırlar*¹⁸⁰ diyerek halk olabilmenin, fert olabilmenin ancak böylesi mücadelelerle mümkün olabileceğini söyler.

Ceyhun Atuftaki hümanizm anlayışı ezilmişliğe karşı koyma olarak somutlaşır. Türk insanının Cumhuriyet'le beraber yeniden ayağa kalktığına inanan, Cumhuriyet'in tek değer olarak insanı ele aldığını söyleyen sanatçı, Türk halk hümanizmasının yaratılmasında asıl kaynağın halk tarihi olduğunu; Yunus Emre, Pir Sultan Abdal gibi isimlerle de Tanrı fikri yanında tek değer olarak insanın kabul edildiğini savunur.

Sanatçıya göre *her ilerici devrim bir hümanizmadır. Bu yüzden Türk devrimi de ortaçağdan günümüze atlıyan köprüsüyle bir hümanizmadır.*¹⁸¹ Millî Mücadele hareketini cumhuriyet hümanizması olarak ele alırken vermek istediği mesaj da belirlenir. Bütün halklar, ancak cumhuriyet şemsiyesi altında bazı değerlere sahip olabilir.

Ceyhun Atufun şiirlerinde dikkati çeken hümanist yaklaşım özellikle özgürlük etrafında yoğunlaşır. Özgürlüğün, siyasî ve iktisâdî manada birtakım gelişmeler neticesinde sekteye uğradığı kanaatini taşıyan sanatçı, Amerika'yı özgürlüğün karşısında bir güç olarak nitelendirir ve savaşını bu doğrultuda yoğunlaştırır.

*Amerikan Filmi*¹⁸² adlı şiirinde, *Amerika'daki zencilerin ağıdıyla, Anadolu'da Pir Sultan Abdal kanı mısralarını yazan ve halk tarihinin ırmağını oluşturmaya çalışan* Ceyhun Atuf Kansu'nun evrensel manada hümanizm anlayışına sahip olduğu dikkat çeker. Kısaca özgürlük inancının sunulduğu şiirlerde belli mekânlarla sınırlı kalmak yoktur.

Ceyhun Atufun hümanizm anlayışı belli odaklarda şekillenir. Hümanist tavrını, emperyalizm olarak nitelendirdiği kapitalist düşünceye karşı oluştururken,

¹⁸⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Hümanizma Savaşçıları", *İmece*, No.95, (Mart 1969), s.5-6

¹⁸¹ Kansu, s. 6

¹⁸² Ceyhun Atuf Kansu: "Amerikan Filmi", *Güneş Salkımı*, s. 47

Atatürkçülüğün halkla bütünleşmesinden doğan demokratik anlayış içerisinde çözüm yolları üretir. Bu noktada taraflı davranır.

"Ay çekirdeği, gazoz...başladı sinema

Dışarda mayıs bir top gelinciktir

İçerde kan kırmızı gerilla

Bu yüzler, bu yüzler gerilla

Bu harita

Üç denizli Türkiye'dir

Bu deniz kara mavi Hint Denizi

Kurtuluş savaşı veren halkların yüzü" ¹⁸³

Ceyhun Atuf, Vietnam ve Anadolu'da yaşanan işgâllerin haksızlığını yansıtırken iki olayı aynı çerçevede değerlendirir. Sanatçının sunmaya çalıştığı bu eşitlik düşündürücüdür. Onun çocuklara olan sevgisi, merhamet duygusunun oluşturduğu dünya kardeşliği fikrinde yoğunlaşmasına sebep olur. Yaşama sevinci ve çocuk bütünlüğü içerisinde hürriyete dayalı birliktelikler düşünür. Onun nazarında hürriyet karşılığı düşünülen çocuk; *kardeşlik dallarında uçan kuşlar* gibi dünyayı dolduran güzellikler, barışın sembolleridir. Dargınlığa yer olmayan, renkli bir çocuk oyununa benzettiği dünya içerisinde bütün çocukları kardeş olarak sayar.

"Birleşiniz bütün dünya çocukları,

Kalp kırılmadıkça sürüp gider oyun

Yorulunca bir dost sesiyle uyuyun,

Sabah, kalbinizle örtün şafakları

.....

Kucaklaşır bütün dünya çocukları. " ¹⁸⁴

Anadolu çocuğu ile Şilili bir çocuk onun sevgisine eşit şekilde muhatap olur. Mekânlar farklı olsa da tabiatla başbaşa kalan çocukların sevinçleri, dertleri şair için aynıdır.

"Ölüm hiç gelmiyor aklıma

Şarkıyı gezdiren Şilili kardeşler

¹⁸³ Kansu, s. 47

¹⁸⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Dünya Çocukları", *Çocuklar Gemisi*, s.13-14

*Ve sevgi geliyor sevincin ezgisi
 Görmeden sevdiğimiz olsun
 İzmir orada duruyor ya
 Saklanmış çocukluk geliyor yanıma
 Şöyle bir gördüğümüz. Belki el sıkıştığımız.
 Ölüm hiç gelmiyor aklıma." 185*

Bir başka şiirinde¹⁸⁶ Meksikalı bir çocuğa sevgisini sunar. Alvarez adlı bu çocuğun düşleri, özlemleri dile getirilir. Tabiattaki güzelliklerle çocuktaki yaşama sevinci bir bütünlük içerisinde verilir. Halk şarkılarına yansıyan acıları, toplumun sancılarını türkülerimizdeki duyarlık içerisinde sunar. Çocuğun dünyasıyla gerçek dünya arasındaki çelişkilerden bahseder. Ona göre şairin amacı bir bütünlük içerisinde bütün dünya çocuklarını anlatabilmek olmalıdır. Hayâl ve hakikât arasındaki zıtlık düş ve gerçek örneğiyle sunulur.

*"Uzaktan bir Meksika şarkısı duyuldu
 Bütün halk şarkılarıyla mahzundu
 Alvarez de bu şarkılarda büyüyordu
 Küçük dünyası santimlerle
 Santimlerle koca dünyayı kuşatmıştı
 Bütün çocuklar gözlerinde yansıyan ışıkla
 Güneş dünyamızın çevresinde elele
 Baktılar, baktılar aynı şeyleri gördüler" 187*

Ceyhun Atıftaki insancıl yaklaşım onun ölüme direnmesine neden olur. İnsanların ölüme direnişini anlatırken belli coğrafyalarla sınırlı kalmaz. Ancak Lâtin Amerika insanının onun gönlünde farklı bir yeri vardır. Türk insanıyla bu insanları aynı çizgide düşünürken birliktelik, hem insan hakları, hem de geri kalmışlık açısından değerlendirilmelidir.

*"Ölmedik bir gün daha
 Türkiye'de, Vietnam'da, Brezilya'da*

¹⁸⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Sevgiye Ağıt", *Halk Albümü*, s. 193-194

¹⁸⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Çocuğun Gördükleri", *Halk Albümü*, s.23

¹⁸⁷ Kansu, s. 23

İşe, dövüşe, seviye yer var

Kuşluk vaktinden kuşluk vaktine" ¹⁸⁸

Ceyhun Atuf'., *bir Hacı Bektaş Veli, nasıl tek değer olarak insanı görüyorsa, insanı kutluyorsa, gizemciliğin toplumcu uzantısı olarak da halkı, insanı toplumda hep diri hep yaratıcı, üretici tutan halkı toplumların, devletlerin tek değeri tutarım ben."* ¹⁸⁹ cümlelerinde ifade ettiği gibi tek değer olarak insanı görür.

Sevginin ve tabiatın ozanı olarak değerlendirilen Ceyhun Atuf, okuyucunun yüreğindeki teli titreterek bir duygulanma oluşturur. Şiirlerinde insanla tabiatı içiçe değerlendirir. *Bu yüzden kavramlar, düşünceler şiirsel bir parıltı, imgesel bir çarpıcılık kazanır onda.* ¹⁹⁰

Şiirlerinin çoğunda tabiata, eşyaya müracaat eden Ceyhun Atuf, insanı anlatırken birtakım sıfatlardan yararlanmak suretiyle hem anlatımı güzelleştirir, hem de kişiliğinden kaynaklanan sıcak ve samimi bir ortam oluşturur. *"Ananın göğsü pişmiş toprak. Kadının gözleri baygın ipek. Çiçeksi gözleri bahar töreninde. Emeğin gökkuşağı renk renk. Bir çiçek tarlasıdır genç kızlar. Kuzey tan gülü kayar kızaklarda. Çocuklar tan yerinin sürücüleri. Dalların imecesi. Çıplaktı ayakları pişmiş toprak. Sevinin halısı. Kadının fırın gözleri. Halk tanrısı , o güzelim ezik gül. Gözlerinin balı. Tanrı bir güldür açar insanda. Umudun menekşesi. Düş soluğu atlar. Türkiyü kurşuna dizmek vb."* ¹⁹¹ gibi mısralarda kendini gösteren bu durum hakikâtin sert yüzünü yumuşatmaya çalışan sanatçının Kansuca anlatımına ait karakteristik özelliğidir.

Ceyhun Atuf, eserlerinde Anadolu'nun ruhuna nüfuz etmeye çalışır. Bu sebeple Anadolu erenleriyle bütünleşme amacındadır. *"Hangi dergide, hangi gazetede yazmışsa oraya; canından can, sevgisinden sevgi, özünden öz katmıştır. Onun yapıtları: Anadolu toprağı ne vermişse onlarla kuruludur. Halk harmanını bu denli güzel savuran, Anadolu yelinde sapı samanı ayırıp şiir denesine dö müştüren ozan yok gibidir. Her yazışta kalemini Anadolu kınından çeker, sevgilerin, saygıların en ağır gücüyle kâğıt üzerine yüklenir, anayurdu yüzyıl yüzyıl dilimler, Ulusal Kurtuluş Savaşı' na varan tarihsel*

¹⁸⁸ Ceyhun Atuf Kansu: " Kuşluk Vakti", *Halk Albümü*, s. 107

¹⁸⁹ İsmail Karaahmedoğlu-" Ocak 1976' da Ceyhun Atuf Kansu' ya Sorular" , Konuşan İsmail Karaahmedoğlu, *İlgaz*, No.172, s. 8

¹⁹⁰ Emin Özdemir: "Kansuca", *İlgaz Özel Sayı*, No. 199, (Nisan 1978), s. 11-12

¹⁹¹ Özdemir, s. 12

*düşün damutımı içinde özgürlükleri, bağımsızlıkları bütünler, ulusal eğitimin halkçı kaynaklarına eğilir kangülünü, bal dilini Kansu kalemine dolar, sıcak sıcak yerli ev ekmeği dürümünden 'Halk Defteri' düzenler, halk ekin dağarcığını doldurur..."*¹⁹²

Halk için böylesi duyarlığa sahip olan Kansu, Atatürkçülüğü halk kavramı içinde düşünür ve bütün insanların sorunlarına aynı gözle bakar. Onun insanı yaşanılacak özgürlüklerin, ulusal bağımsızlıkların insanıdır.¹⁹³

1.10. Eserleri

* Ceyhun Atufun ilk şiir kitabı *Bir Çocuk Bahçesinde* (Recep Ulusoglu Matbaası, Ankara 1941), adını taşır. Çocukluğa özlem, anne ve vatan sevgisi, gibi temalarla oluşan örneklerin yer aldığı eserde geleneksel şiir yapıları dikkat çeker.

* Tıp Fakültes'inde öğrenci iken yayınlanan *Bağbozumu Sofrası* (Ülkü Yayınevi, Ankara 1944) adını taşıyan ikinci şiir kitabında da, ilk eserinde yer alan temalara rastlanmakla beraber; yaşama sevinci etrafında oluşan temalar ön plâna çıkar. Bu eserle beraber, *ben'* in tezâhürleri hissedilmeye başlanır. Sanatçı şiir ve musikî arasında dostluk kurarken, hem somut manada müziğe müracaat eder; hem de şiiriyet olayından istifâdeye çalışır. Şiirde *ses* oluşturma peşindedir. Bunu da geleneksel şiirin büyüğü havasında arar.

* Tabiat, çocuk ve yurt sevgisinin dile getirildiği bu eserler yanında birçok dergide de yazı ve şiirleri yayınlanır. Hekimlik mesleğine başladığı yıllarda ilk tayin yeri olan Ankara'nın Altındağ semtinde görevini sürdürürken *Çocuklar Gemisi* adlı kitabı yayınlanır. 1946'da kitap halinde neşredilen bu eser mesnevi tarzında şekillendirilmiş olup -iki şiir haricinde- tek parça bir şiirden ibarettir. Öte duygusunun ağırlıklı olarak işlendiği bu eserde, 1950'lerden sonra yoğun şekilde hissedilecek sosyal konulara hazırlık vardır.

* Kendi isteğiyle Turhal Şeker Fabrikası'nda göreve başlayan sanatçının burada bulunduğu yıllarda *Yanık Hava* (1951), *Haziran Defteri* (1955) ve *Yurdumdan* (1960) adlı kitapları yayınlanır. *Yanık Hava* (adını taşıyan şiir kitabı Çocuk ve Anadolu bütünleşmesini yansıtır. Keza Ceyhun Atufun çocuklar şairi kimliğinin oluşumunda bu

¹⁹² Cemal Süreya: "Babam Ceyhun Boy Boyluyor", *Papirüs*, (Temmuz 1967), No. 14/ *İlgaz Özel Sayı* No. 199, (Nisan 1978), s.19

¹⁹³ Ali Dündar: "Ölüm Aşınmış, Yaşamak Dimdik Kalmış", *İlgaz, Özel Sayı*, No. 199, (1978), s.4.

eserin önemi büyüktür. Şair, *dünyanın bütün çiçeklerine* bu eseriyle seslenmeye başlar. Bu eserinde de kuralcı şiir anlayışı hissedilen sanatçı, serbest şiir isteğini de hissettirir.

* *Haziran Defteri* (Varlık Yay. Ekin Basımevi, İstanbul 1955) adlı eser, hekim-şair Ceyhun Atufun kendini göstermeğe başladığı; hayâl ve hakikât arasındaki çatışmaların hissedildiği şiirlerden oluşur. Yaşama sevinciyle hakikât arasındaki çelişkinin, yapıyı oluşturduğu bu eserde sosyal hayatla bağlantılı temalar işlenir. Geleneksel şiir örneklerine rastlamakla beraber serbest şiirin ağırlıklı olarak kendini kabul ettirdiği bu örnek, Ceyhun Atufun sosyal meselelere yer verdiği andan itibaren kuralcı şiir anlayışından uzaklaştığını gösterir.

* Ceyhun Atufun *Yurdundan* (Varlık Yay. Ekin Basımevi, İstanbul 1960) ismini taşıyan ve 1960'da yayınlanan eseri, onun şairliği açısından orijinalitesi en fazla eserlerden birisidir. Bir Anadolu güzellemesi olarak da kabul edilebilecek eserde memleketin denizlerine, ırmaklarına, köylerine, dağlarına, bozkırına şiirlerle seyahat edilirken, şiirlerde şekil açısından bir standart yakalanamaz. Bu eser, Ceyhun Atufun millî değerler karşısındaki sahiplenme psikolojisini de açık bir şekilde ortaya koyar.

* Ceyhun Atufun, insan hayatını realist bir çizgide yansıttığı şiir kitabı ise 1965'de yayınlanan *Bağımsızlık Gülü* (Toplum Yayınevi, Ankara 1965) dır. Bu eser, *politikanın estetiğini* yapmak isteyen sanatçının fikriyat aşamasından filiyata geçtiği, Atatürk gerçeğini kavrayarak şiirlerinde vazgeçilmez bir değer olarak işlediği şiirlerle oluşturulmuştur. Eserde yer yer sürrealist tavrın yansımaları dikkati çekerken, Ceyhun Atufun dünya insanlarına yönelik mesajları; radikal düşünceleri de okuyucuya sunulur.

* Türk Edebiyatı içerisinde hem yapı hem de ele alınış yönüyle farklı bir yere sahip olan ve 1970'de *Sakarya Meydan Savaşı* (Bilgi Yayınevi, Ankara Ocak 1970) adıyla yayınlanan destan, Kurtuluş Savaşı'nın sadece görünen taraflarından değil, perde arkası gelişmelerinden de bahseder. İnsan gönüllerinin bir savaş ortamındaki tezâhürleri dile getirilir.

Eser; *Ateş, Kan ve (ve) Toprak* adlı üç bölümden meydana gelir. İlk bölüm bir savaş için hazırlık mahiyetindedir. Gönüllerde başlayan mücadele azmi Atatürk'le tanışma mutluluğuyla ateşlenir. Bu bölümde şair için Anadolu, Bursa'dır ve bu kent 13 Eylül 1921 günü Sakarya Irmağı'nın doğusunda başlayacak olan Sakarya Meydan Savaşı'nın

kıvılcımlarının atıldığı mekândır.

Birinci bölümde yer alan şiirler sembolik manâda farklı isimlerle meydana getirilmiş olsa da bir bütünün birbiriyle bağlantılı parçalarıdır. Zira her isim şiirden koparılmış bir mısra hüviyeti taşır. (Ali Turan, köyünü düşündü bir ara s.20/ Daldı gitti bir tarih dersine s.21/ Onlardan biri Çiçekdağlı Halil s.55/ Biri de Süleyman Asaf s.58/ Üçüncü Kampanada Ali Turan s.59...)

Eserin ikinci bölümüne konan isim, yaşanan ve anlatılanlarla içiçedir. 22 gün ve gece hiç durmadan devam eden büyük mücadelenin dışı vurumu *kan* kelimesiyle sembolleştirilir. Bu bölüm içerisinde kahramanlaştırılan insan isimleri ve mekânlardan söz edilir. Mücadele başlangıcından bitimine kadar şiire has üslup içerisinde verilir.

Ve Kan adını taşıyan son bölüm ise yeni bir destan hayatı beklentilerini ortaya koyar. Ceyhun Atuf toprakla içiçe olan insanımızın geleceğini değerlendirilir. Asıl mücadelenin bu aşamadan sonra beklendiği kanaatini hissettirir. Çözölmeyi bekleyen; eğitime, sağlığa dayalı pek çok sorun, bozkır Anadolu'nun gerçekliği içerisinde bir aydın kimliğiyle dile getirilir.

Eserde yer alan şiirlerin tamamı incelendiğinde şekil açısından belli kurallara bağlılığın olmadığı görülür. Ancak tam anlamıyla bir kuralsızlıktan da söz edilemez. Gerek bentlerin oluşumunda, gerek kafiye ve ölçü endişesinde şairin çok serbest hareket etmediği; bilâkis ritm ve armoni konusunda güzel örnekler oluşturduğuna dikkat etmek gerekir.

* Ceyhun Atufun eserleri içerisinde en fazla dikkati çeken *Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü*¹⁹⁴ adlı eserdir. Bu şiir serisinde bir ülke hayatı; kalkınmışlığı, insanların mücadelesi, aşkları ve ölümleri anlatılır. Sanatçının da belirttiği gibi şiirlerin herbiri birer destan özelliği taşır. Eserin ne ölçüde realiteyi anlattığı, olaylara nasıl yaklaşıldığı belli olmasa da; şiirlerden hareketle bahsedilen ülkelerin egzotik özellikleri, otantik yapıları, inançları, mücadeleleri, aşkları vardır.

Eserin bütününde sanatçının taraflı tutumu hissedilir. Bu tavır halk için mücadele etme prensibinde yoğunlaşır. Her ne kadar sanatçı hayâllere bağlı bir egzotizmin peşinde

¹⁹⁴ *Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü* adlı şiir serisi 1964 yılında *İmce* adlı derginin 33. sayısından itibaren neşredilmeye başlanır.

olup bahsedilen coğrafyalara gitmemişse de şairce beklentiler içerisinde uzak diyarları anlatmaya çalışır. Bu seri içerisinde şair belirgin mekânlar oluşturma yerine, itibarî mekânları kendi düşüncelerine dekor yapma arzusundadır.

Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü adlı seri şiirlerde mitolojiden istifadeler dikkat çeker. Böylesi bir yaklaşım şiirlerin destan olarak değerlendirilmesine sebep olur. Kansu'nun bu seriye başlarken: *Bu ad altında, İmece'de yayınlayacağımız şiirler bir dünya destanıdır. Bütün ulusların ve halkların ekmek, aşk, doğa ve Tanrı'da birleştikleri dünya bahçesinin, ulusların çiçekleriyle bezendiği bir destan,*¹⁹⁵ şeklindeki değerlendirmesi bu doğrultuda yorumlanmalıdır. Şairce beklentilerin ortaya konduğu; sanatçının sorumluluklarından bahsedildiği *Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü* adlı eser Kansu için evrensel manada bir dünya destanıdır.

Eserin isminden de anlaşılacağı gibi sembollerle oluşturulan itibarî bir âlemin varlığı içerisinde; hayâl edilen, beklenen objeler peşindedir şair. Bu şekilde bir imajlar dünyası yaratılırken buğday ve kadın üretkenliğin, verimliliğin sembolü olarak düşünülür. Bu yaklaşım şaire göre kadının anlatımı için yeterli değildir. Kadın- gül özdeşliği kurulur şiirlerin tamamında. Şair için kadın, üretkenliğin ve nezâketin timsalidir. Yaşanılan hayat içerisinde, vazgeçilmez bir gerçek olarak değerlendirilen kadın, aynı zamanda mitolojik açıdan ele alınır. Mitolojik yaklaşım tanrısal boyutta bir kadın gerçekliğini gözler önüne serer.

Ceyhun Atuf Kansu dünyayı; üretkenliğin, kardeşliğin, bölüşümün, güzelliğin, aşkın mekânı olarak düşünürken kadının fonksiyonelliği onun bu düşünceleri için müteharrik güç oluşturur. Hayatın devamlılığı şair tarafından kadının varlığına bağlanır. Şair bu tavrıyla " tabiat ana" ifadesine işlerlik kazandırır gibidir. Ancak şairin idealize ettiği kadın, belli özelliklerin dışına çıkamaz. Bu konuda Ceyhun Atuf Kansu tutucudur. Şiirlerde yer alan kadın, belli sınırlara sığdıramayan bir ideolojinin savunucusu durumundadır.

* Ceyhun Atufun nesirleri de denemeler halinde 1962 yılından itibaren neşredilmeye başlar. *Devrimcinin Takvimi* (Birinci Bas. 1962- Yenigün Haber Ajansı Bas. ve Yay. İst. Ekim 1997) adlı ilk eserde Ceyhun Atuf, *Devrimcilik* ilkesini tartışır.

¹⁹⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No. 33, (1970), s. 19

Atatürk'ün açtığı yolda onun inkılâplarını insanlara tanıtmayı hedeflerken, birtakım mücadeleler neticesinde ulaşılan Cumhuriyet'in sunduğu mutlulukla eserini tamamlar.

Ceyhun Atuf Kansu, eserin ilk bölümünde (Devrimcilik İlkesi Üzerine) "*Biz henüz tam anlamıyla kurtulmuş bir ulus değiliz; Kurtuluş Savaşı, adı üzerinde tam bir kurtuluşu deyimliyor. Kurtuluş Savaşı sürüp gidiyor bence. Sömürgenleri İzmir'de denize döktük ama, bizi yüzyıllarca sömürüp giden ortaçağ düzenini bir türlü söküp atamadık. s. 7*" sözleriyle, bu eseri meydana getiren sebepleri de bir şekilde ortaya koyar. Onun için kurtuluş Savaşı'nın zaferle neticelenmesi sadece dıştan gelen tehlikelerden kurtulmanın ifadesidir; zira mücadele henüz tamamlanmış değildir.

Eserini oluşturan on dört bölüm içerisinde -Devrimcilik İlkesi Üzerine/ Ulusal Orduların İlk Zaferi/ Halkevleri Bayramı/ Halifeliğin Kaldırılması/ Ulusal Egemenliğin Şafağı/ Anadolu Halkının Yanında/ Amasya Genelgesi/ Bağımsızlığın Barışı/ Harf Devrimi/ Halk Tarafından Halk Adına Halk İçin/ Halkın Kanı ve Zaferi Üzerine Kurulan Yönetim: Cumhuriyet/ Bir Halk Önderinin Portresi/ Atatürk'ün Ankara'ya Gelmesi/ Devrim Gezisi- Ceyhun Atufun özellikle dikkat ettiği husus, Cumhuriyet sonrası dönemde ortaya çıkacak gelişmelerin hangi çerçevede ve hangi hedeflere yönelik mütalââ edileceği endişesidir. O, Atatürkçü çizgide Türk insanına hizmet edebilecek, istikbâl hazırlayacak aydın profili çizme arzusundadır.

* 1964 tarihinde yayınlanan *Ya Bağımsızlık Ya Ölüm!*¹⁹⁶ adlı eserde yer alan on bölüm içerisinde özellikle bağımsızlık kavramı üzerinde durulur. Kendi ifadeleriyle *Atatürk Devriminin Temeli* olan bağımsızlık ve ölüm kavramları, şiire yakın anlatımlarla izah edilir. Atatürk'ün karakteristik özelliklerine müracaat edilir. Bu eserde de diğer denemelerinde görülen anlatım özellikleri dikkati çeker. Bağımsızlık ve özgürlük düşüncesi bazen tahkiye yoluyla bazen de örneklemlerle dile getirilir. Bağımsızlık hem fert, hem de devlet açısından ele alınır. Bağımsız Türkiye'nin varlığını sürdürmesi için temel ilkelerden söz edilir.

Eserde yer alan son bölüm *Bağımsızlık Andı* ismiyle sunulurken Ceyhun Atufun vatanına ve Atatürk'e bağlılığının ölçüsü de ortaya konur. O, bağımsızlık andını *geleceklerin çocuğuna* ithaf ederken en değerli hazinenin bağımsızlık olduğunu belirtir.

¹⁹⁶ Ceyhun Atuf Kansu, *Ya Bağımsızlık Ya Ölüm*, İst. Bilgi Yayınevi, Ocak 1977

Kendisinin de bağımsızlık için yaşadığını, bağımsızlığın önüne çıkacak her engele başkaldıracağını söyler. Eserin son cümlesinde *devrimci olarak Mustafa Kemal'e verdiğim söz budur!*, diyen Ceyhun Atuf kararlılığı ortadadır.

* Ceyhun Atuf Kansu, *Köy Öğretmenine Mektuplar* (Toplum Yay. Ank.1964) adlı eserinde bir köy öğretmeniyle mektuplaşmalarını okuyucuya sunar. Köyden hareketle Anadolu'nun sıkıntılarını dile getirmeye çalışır. Anadolu'da çeşitli sıkıntılar yaşayan; ancak hiçbir zaman pes etmeyen genç bir öğretmene idealizm aşlamaya çalışan sanatçı, Atatürk İlkeleri'ne Anadolu haritası içerisinde işlerlik kazandırmanın peşindedir.

Yer yer şiirlerle de zenginleştirilen bu eserde köy hayatı içerisinde yaşanan gerçeklerden söz edilir. Hastalıklar, ölümler, çaresizlikler içerisinde *yaşama öğretisini* (s.82) sunmaya çalışan bir öğretmenin çırpınılarından söz edilirken bu atmosfer içerisinde, ben ne yapabilirim? sorusuna cevap aranır. Ceyhun Atuf, *Seyran Kız* adlı ilk bölümde köy öğretmeniyle mektuplaşma sebebini şöyle açıklar: *Öyle temiz bir ülkün, bu ülküyü gerçekleştirmek yolunda öyle dertlerin var ki, yalnızlığını paylaşmak, ülkünde ve dertlerinde sana ortak olmak istedim.* (s.5)

Bütün köy öğretmenlerine de seslenme niyetinde olan sanatçı, 15 Ekim 1960- 15 Ocak 1961 tarihleri arasında *Varlık*'ta yayınlanan *bu mektupları uygarlık savaşında Atatürk'ün ileri karakollarında karanlık ve gerilikle savaşan sevgili köy öğretmenlerine* (s.4) yazmıştır. Mektuplara muhatap olan öğretmen; Atatürkçülük çizgisinde hareket eden, Köy Enstitüleri'nden feyz alan, medeniyet yolunda gayret gösteren, gerektiğinde de bir filozof, bir hekim kimliğiyle ortaya çıkan; bir ölçüde de Ceyhun Atufu anlatan şahıstır.

* Atatürkçü olmak sanatçının en büyük arzusudur. Bu sebeple *Atatürkçü Olmak* (Varlık Yay. İstanbul 1980) adlı eseri bir özlemin ifadesidir. Ceyhun Atuf, Atatürkçülüğü kalıplaşmış ifadelerin ötesinde yaşanan hayat içerisinde mütalâa eden bir sanatçıdır. Millî Mücadele yıllarının başlangıcından cumhuriyet döneminin gelişmelerine kadar süregelen akış içerisinde sosyal ve siyasî hadiseleri kavramış bir insan olarak karşımıza çıkan Ceyhun Atufun bu eseri, Atatürk'ün tanınması ve Atatürkçülük denen gerçekliğin ne olduğunu anlatması açısından önemlidir.

Dokuz ana başlık üzerine oluşturulan bu eserde ilk iki bölüm Mustafa Kemal ve Kurtuluş Savaşı'na ayrılır. Diğer bölümlerde ise laik, halkçı ve Atatürkçü bir cumhuriyetin

sorunlarından bahsedilir. Bu düşünceler çoğunlukla sohbet havası içerisinde dile getirilir. Ceyhun Atufun şiirlerinde görülen anlatım özellikleri bir deneme olan bu eseri de şiire yaklaştırır.

* İlk baskısı 1969'da yapılan *Atatürk ve Kurtuluş Savaşı* (Varlık Yay. İstanbul 1969) adlı eser Ceyhun Atuf tarafından *adı güzel Türk halkına* ithaf olunmuştur. Eserde, sanatçıya göre bağımsızlık ve devrimle biten tek Kurtuluş Savaşı olarak düşünülen Millî Mücadele hareketinde Atatürk ve Türk Milleti'nin varlığı ve etkinliği üzerinde durulur.

Kansu, bu eseri bir halk kitabı olarak değerlendirir. Bu eser üzerine görüşlerini bildirirken eserini de şöyle tanıtır: " *Atatürk ve Kurtuluş Savaşı, bir halk kitabıdır. Ulusal Kurtuluş Savaşı da, halkın değerini, gücünü çok iyi bilen bir önderin, Mustafa Kemal Atatürk'ün çevresinde halkın verdiği bir savaştır. Bu savaşı halka anlatmak demek, Atatürk'ün dayandığı halkın bu savaşa katkısını anlatmak demektir. Ben, tatlı, yalın, açık bir dille, işte bunu yapmak istedim. Bir kahvede, bir köy odasında otursam, nasıl anlatırsam o savaşı öyle anlattım. Kurtuluş Savaşı ile ilgilenen genç kuşaklara dinletmek, bu savaşın halk dokusunu belirtmek için böyle masal gibi, destan gibi anlattım. Türk anlatı geleneğine uydum, araya şiirler, olaylar, tekerlemeler, destansı çizgiler kattım. İşin yazı yanı, anlatı yanı böyle.*"¹⁹⁷

Atatürk ve Kurtuluş Savaşı adlı bu eserde tanzim edilen her bölüm içerisinde halk ağzı söyleyişlere, düzyazıyı zenginleştirecek halk şiiri örneklerine rastlamak mümkündür. Eser muhteva yönüyle değerlendirildiğinde bağımsızlık ve cumhuriyete giden yolda meydana gelen olaylardan, gelişmelerden bahsedildiği görülür. Millî Mücadele'nin her aşaması, farklı anlatımlar içerisinde okuyucuya sunulur. Atatürk ve Türk Milleti'nin bu mücadele içerisindeki bütünleşmesinin kazanılan zafer üzerindeki etkileri değerlendirilir.

* Sanatçının, radyo konuşmaları olarak ortaya çıkan *Balım Kız Dalım Oğul* (Türk Dil Kurumu Yay. Ankara Üni. Basımevi, Ank. 1971) adlı eseri ise farklı anlatım tarzı ve bakış açısıyla dikkati çeken eserlerdendir. Muş Ovası'ndan başlayan Anadolu tarihinin masal- hikâye üslûbu içerisinde sunulduğu eserde gençlere tarih şuuru verilmeye çalışılır. Anadolu'nun Türk Yurdu olma macerası dile getirilir.

Eserine "*Gönlümün imrenesi Balım Kız, evimin övünceği Dalım Oğul, dinleyin*

¹⁹⁷ Kansu, a.g.y.

de, nasıl yurt tuttuk Anadolu'da, sözün güzeline oradan başlayalım. s. 7" gibi sıcak samimi cümlelerle başlayan Ceyhun Atufun bu eserinde de düzyazıdan ziyâde şiire yakın anlatım özellikleri görülür. Şiirle düzyazıyı birbirine yaklaştıran sanatçı, bu tavrını Balım Kız Dalım Oğul adlı eserinde açık bir şekilde yansıtır. Eser içerisinde yer yer manzum örneklerin bulunması halk kikâyeciliği geleneğini de hatırlatır.

Balım Kız, Dalım Oğul şahsında Türk Milleti'ne hitap edilen eserde Dede Korkut'u da hatırlatacak bilge bir kimlikle karşımıza çıkan Ceyhun Atuf Kansu, Muş, Erzurum, Sivas, Konya, Bursa gibi Anadolu tarihine kaynak olmuş merkezleri kültürel zenginlikleriyle tanıtmaya çalışır.

Yirmi altı bölümden oluşan eserde dikkati çeken bölümlerden birisi *Anadolu Ozanları* (s.133-139) adını taşır. Bu bölüm içerisinde Yusuf Hâs Hacıp'ten, Attila İlhan ve Talip Apaydın'a kadar bir çok şairden söz edilir. Anadolu'nun önceki tarihi içerisinde Homeros'u da gözardı etmeyen sanatçı; Yunus Emre, Dede Korkut, Karacaoğlan, Pir Sultan Abdal, Âşık Veysel, Ahmet Kutsi Tecer, Ömer Bedrettin Uşaklı, Ahmet Muhip Dıranas, Behçet Kemal Çağlar, Oktay Rifat gibi isimleri de Anadolu'yla bütünleşmiş şairler olarak kabul eder.

* Atatürk ve Atatürkçülüğü sosyal ve siyasî hayatında kendine rehber edinen Ceyhun Atufun *Halk Önderi Atatürk* (Bilgi Yayınevi, İstanbul, Ocak 1997) adlı eseri, Atatürk'ün halkçılığı yönünde kaleme alınmış bir çalışmanın ürünüdür. Kalıplaşmış anlatımların dışına çıkan sanatçı, halk ağız söyleyişler içerisinde çocukluktan On Kasım'a giden yol üzerinde Atatürk'ü tanıtmaya çalışır.

Eserin en büyük özelliği Atatürk'ü; komutan, devrimci, halkçı ve barışsever özellikleriyle farklı kimlikler içerisinde tanıtmasıdır. Ceyhun Atufun Atatürk ismiyle özdeşleştirdiği belirgin vasıflar bu terimlerde yoğunlaştırılır. Zira bu tavır Ceyhun Atufun Atatürk'e yaklaşmasındaki sebepleri de ortaya koyar.

Atatürk bu eserde halkına dost, ilerici bir insan, bir eğitimci, medeniyetperver bir insan olarak anlatılırken, sadece yaşayan bir insan olarak değil, ilkeleriyle geleceğe yön veren bir demokrat olarak da tanıtılır. Bu tanıtım Ceyhun Atufun kendine has sıcak ve sevecen üslûbuyla gerçekleşir. Her bölümün başlangıcında dost bildiği halkına, okuyucusuna "Can kardeşler!" diye hitap eder. "*Can kardeşler, Atatürk, halkı yönetime*

*katmak, cumhuriyetin temel ülküsü olan halk yönetimini gerçekleştirmek, gündelik yaşantımızda, toplum yaşantımızda dah birçok değişime, yenileşmeye öncülük ett."*¹⁹⁸

* Ceyhun Atufun halk hikâyesi formunda kaleme aldığı *Sevgi Elması* (Türk Dil Kurumu Yay. Ankara Üni. Basımevi, Ank. 1972) adlı eser ise modernize edilmiş bir halk hikâyesidir. Eserin Önsöz bölümünde *Halk anlatıcıları yüzyıllar boyu Ferhat demişler, Şirin demişler; Aslı demişler; Tahir demişler, Zühre demişler; nice güzel öyküler, masallar anlatmışlar. Bizler de Türk halkının anlatı kaynağına eğilerek, halk kitaplarından su içerek, masalın büyüsunü, anlatımın yapısını bozmadan Zühreleri, Aslıları, Tahirleri, Keremleri günümüze getirelim istedik* diyen Ceyhun Atuf, Erzurumlu Tahir'i okul sıralarında Zühre'ye aşık eder ve ağalığa karşı koydurur.

Halk hikâyelerinin genel özelliği içerisinde Tahir bir çoban oğlu, Zühre ağa kızıdır. Sevenler arasında engel, hikâyelerin sonunda da hüznün vardır. Ancak hikâyeyi günün şartlarına göre düzenleyen Ceyhun Atuf, bu klâsik yapıyı bozar. Zira hikâye kahramanı Tahir okur, öğretmen olur. Bununla da kalmaz ağalığa karşı mücadele eder. Bu mücadelede yardımcısı ise Atatürk'tür.

Halk hikâyesi ve masal karışımı bir anlatım üzerine kurulan *Sevgi Elması* adlı eser, Ceyhun Atufun Atatürk'e bağlılığını yansıtırken, Cumhuriyet Türkiye'sinde mevcut birtakım yanlışlıkları ortadan kaldırmak için de mesajlar taşır. Halk kültürüne bağlı olan sanatçının, eserini masallara has dilek bölümüyle bitirşi de orijinaldir. *Tahir İle Zühre'nin üç oğlu olmuş ya: Biri Gazi, biri Mustafa, biri de Kemal. Biter burada bu masal.*

Gökten üç elma düştü:

Biri Tahir ile Zühre'nin gülüne

Biri Mustafa Kemal'in yoluna,

Biri de bu masalın anası Türkçenin bal dilin. s.46

* Ceyhun Atuf Kansu'nun nesirleri içerisinde belki hacim olarak en küçük; ancak orijinallik açısından en büyük eseri *Cumhuriyet Ağacı* (Bilgi Yayınevi, İstanbul, Ocak 1997) dır. Zira nesir ve nazmın mükemmel bir şekilde uyumunun hissedildiği bu eser, Ceyhun Atuf denen kültürün yansımasından başka bir şey değildir. 1973'de ortaya çıkan

¹⁹⁸ Kansu, A.g.y.

bu eser, yazar ve şair Ceyhun Atufu tek kimlik içerisinde göstermesi açısından önemlidir. Kansı bir şekilde bu çalışmasıyla sanatta tekâmüle ulaştığını gösterir. Onun sanatına yön veren halk şiiri ve halk kültürü, modern bir yapı içerisinde karşımıza çıkar. İletmek istediği mesajlar estetiğin kendine has dünyası içerisinde okuyucuya sunulur.

Eserin orijinalliği hem yapısından, hem de üslûbundan kaynaklanır. Ceyhun Atuf, temsili bir şekilde kaleme alır eserini. Bu eser, bir hazinenin kapısını açmaya yarayan sihirli bir kelime veya anahtar gibidir. Kapı açıldığında cumhuriyetin getirdiklerine, medeniyetin güzelliklerine ulaşılacaktır. Sanatçı bu şekilde on kapı açar. Onuncu kapı bir daha kapanmaz, zira *Cumhuriyet Ağacı Üzerine* açılmıştır.

Eserde oluşturulan kapılar sırasıyla şöyledir:

Birinci Kapı : Gülgillerden Alıç Ağacı

İkinci Kapı : Ağacın Kökleri

Üçüncü Kapı : Cumhuriyet Düşüncesi

Dördüncü Kapı : Halkgillerin Savaşı

Beşinci Kapı : Türkiye Cumhuriyeti

Altıncı Kapı : Uygarlık Yolu

Yedinci Kapı : Aydın Yollarından Sivas Yollarına

Sekizinci Kapı : Cumhuriyet Bayramı

Dokuzuncu Kapı : Günebakan

Onuncu Kapı : Cumhuriyet Ağacı

Ceyhun Atuf, eser içerisinde bir labirent oluşturur. Kapılar sırasıyla geçilmedikçe son kapıya ulaşamaz. Son kapı açıldığında gerçek manada kurtuluşa ulaşılır ki, artık geriye dönüş mümkün değildir.

Eserin yapısından kaynaklanan orijinallik yanında, anlatım bakımından da dikkati çeken özellikler vardır. Temsili karakterin- Duran Alıç- anlatımıyla oluşturulan her bölümün sonunda halk şiirini hatırlatacak tarzda şiirlerin mevcudiyeti, esere değişik bir hava katmakta, şiirle nesir kaynaştırılmaktadır. Bu haliyle bazen bir masalı, çoğunlukla da halk hikâyelerini hatırlatan bu eserde yer alan manzum kısımlar düzyazıyla ortaya konulmaya çalışılan düşüncelerin özeti gibidir.

* Ceyhun Atufun sağlığında *İlgaz* adlı dergide yayınlanan ve hayatının son

anlarına kadar da devam eden yazı dizisinden oluşan *Söylevi Okurken* (Bilgi Yayınevi, Der: Muzaffer Uyguner, İst. Mart 1996) adlı eser ise, Atatürk'ün "Nutuk" unu Türk Milleti'ne, özellikle de gençlere tanıtmak isteyen sanatçının samimi çabalarını dile getirir.

Kurtuluş Savaşı'nın kronolojik seyrine uygun olarak kaleme alınan bu çalışmada Millî Mücadele ruhunun yansımaları hissedilir. Ceyhun Atuf açısından çok önemli olan bu eser, bir ölçüde onun mefkûresidir. Çünkü, Ceyhun Atuf ölümünden bir iki gün öncesine kadar bu yazı dizisine devam eder. Hasta bir bedenle, ümitli bir yüreğin ortak çalışması olan bu eser, kazanılan zaferin gelecek nesillere ulaştırılması; gençliğin de cumhuriyet ve Atatürk'e sahip çıkması amacıyla duyarlı bir aydının son arzusu olarak kabul edilmelidir.

Söylevi Okurken adlı eser iki ana bölümden oluşur. Birinci bölüm *Ulusal Kurtuluş Savaşı ve Söylev Üzerine* adını taşır. İkinci bölüm ise *Söylevi Okurken* adıyla düzenlenmiştir. Birinci bölümde Kurtuluş Savaşı kavramı üzerine değerlendirmeler vardır. Bu kavramın felsefesi tartışılır ve Atatürk'ün nutku üzerinde durulur. İkinci bölümde ise tarihî, siyasî ve kültürel yönden Millî Mücadele hareketinin dramatisasyonu vardır. Denemeler yoluyla bu tarihî gerçekliğin, dışa yansımayan tarafları ele alınır.

Sanat hayatı içerisinde roman ve tiyatroya itbâr etmeyen Ceyhun Atufun diğer çalışmalarına göre basit sayılabilecek iki hikâye çalışması vardır. Hikâye kitaplarının ikisi de 1964'te yayınlanır. Kitapların ortak özelliği Türk- Amerikan işbirliği ile hazırlanmış olmasıdır.

* Kitaplardan biri *Üvey Ana* (Millî Eğitim Bakanlığı Yay. İst. 1964) ismini taşır. Adnan Turani'nin resimleriyle zenginleştirilen bu eserde, doğum üzerine ölen bir annenin geride kalan çocuğunun yetimlik psikolojisi anlatılır. Yirmi dokuz sayfalık bu eserde Ceyhun Atufun şiirlerinde de görülen çocuk sevgisi ön plâna çıkar.

* Aynı yıl yayınlanan bir başka hikâye kitabı da *İyi İnsan Mehmet Ali* (Millî Eğitim Bakanlığı Yay. İst. 1964) eseridir. İsminden de anlaşılacağı gibi çocuk terbiyesi üzerine hazırlanmış bir kitaptır. Nevzat Koral'ın resimleriyle de zenginleştirilen eserde iyi insan olabilmenin lüzûmu ve bunu elde edebilmenin yolları üzerine yoğunlaşmış anlatımlar vardır. Sanatçı bu eser içerisinde; vatanseverlik, dürüstlük, yardımseverlik, çalışkanlık ve eğitim gibi temel unsurlar üzerine bir yapı oluşturur. Ara başlıklarla geliştirilen bu eserde Atatürk'ten ve onun bu ülkeye hizmetlerinden de söz edilir.

Ceyhun Atuf Kansu'nun yayınlanmış bütün eserlerinin - yayınlanış sırasına göre- listesi de şöyledir.

Şiir

Bir Çocuk Bahçesinde (1941)

Bağbozumu Sofrası (1944)

Çocuklar Gemisi (1946)

Yanık Hava (1951)

Haziran Defteri (1955)

Bağımsızlık Gülü (1965-1966 Yeditepe Şiir Armağanı)

Sakarya Meydan Savaşı (1970 Behçet Kemal Çağlar Ödülü)

Buğday Kadın Gül ve Gökyüzü (1970)

Düzyazı

Devrimcinin Takvimi (1962)

Ya Bağımsızlık Ya Ölüm (1964)

Köy Öğretmenine Mektuplar (1964-1965 Türk Dil Kurumu Deneme Ödülü)

Atatürkçü Olmak (1966)

Atatürk Ve Kurtuluş Savaşı (1969)

Balım Kız Dalım Oğul (1971)

Halk Önderi Atatürk (1972)

Sevgi Elması (1972)

Cumhuriyet Ağacı (1973)

Hikâyeler

İyi İnsan Mehmet Ali (1964)

Üvey Ana (1964)

Hekimlikle İlgili eserler

Anneler Soruyorlar (1959)

Kasabalar ve Köylerde Çocuk Bakımı (1960)

Turhal Dolaylarında Çocuk Bakımı (1961) ¹⁹⁹

¹⁹⁹ Ceyhun Atuf Kansu'nun hekimliğe yönelik üç eserine -Anneler Soruyorlar (1959), Kasabalar ve Köylerde Çocuk Bakımı (1960) , Turhal Dolaylarında Çocuk Bakımı (1961)- ulaşamamıştır.

Ceyhun Atuf Kansu'nun vefatından sonra tertiplenen (1986) "Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülü" başlangıçtan bugüne on iki esere verilmiştir. Ödül alan eser ve sanatçıları şöyledir:

Eylül (1986) -Behçet Aysan

Yolculuk (1987)- Şükrü Erbaş

Ateş Hırsızları Söylencesi (1988) - Emirhan Oğuz

Peryavşan (1989) - Müslim Çelik

Karşılaşma (1990) -Salih Bolat

Aşk Her Yerde (1991)- Ahmet Ada

Kod Adı Mansur (1992) - Hüseyin Yurttaş

Sesini Bana Bırak (1993) - Hidayet Karakuş

İmzası Gül (1994) - Abdulkadir Budak

Sürek Avında Dünya (1995) - Ali Cengizkan

Taşı Sula (1996) - Gültekin Emre

Uçuruma Düşen Nehir (1997) - Oya Uysal

Suyla Sınanmış Şiirler (1998)- Ahmet Uysal

1.11. Fikirleri

Anadolu insanının sevgisini, kazanmayı başaran ve çocuk hekimi olma sıfatıyla halkla her zaman iç içe olan Ceyhun Atuf, gönülden bağlı olduğu Atatürk ve İlkelerini, halka yönelik değerlendirir. Özellikle de "*Halkçılık*" kavramını bir ideal olarak benimser; hayatının gayesi olarak ele alır ve bu doğrultuda sanatçının sorumluluklarını belirler. Sanat içerisinde halkın yer alması, onun sanat anlayışını oluşturan önemli bir faktördür.

Kansu'nun halka bağlılığı, halkın mutluluğu için birtakım stratejiler oluşturmaya sebep olur. Halkın üretimden eşit olarak yararlanması, eşit toprak dağılımı, köy enstitülerinin eğitim işlerliği, demokratik yönetim, tarım ve sanayide denge gibi hususlar halk için düşünülmesi gereken lüzumlu şeylerdir. Kansu böylesi bir tavrı ortaya koyarken rehber olarak Kemalizmi esas alır.

Ceyhun Atuf Kansu, halk için çaba gösterenlerin mutlaka zafere ulaşacaklarına, bir bütünlük oluşturacaklarına inanır. Ancak onun bir de sıkıntısı vardır. İlerici, aydın olarak kendini tanıtan birtakım insanlar, halkı tanıyamamışlar; bu sebeple başarılı

olamamışlardır. Ona göre halkçı olmak sözle değil; uygulamayla kendini gösterir. Halk kaynağından uç vermeyen hiçbir düşünce, hiçbir eylem geçerli değildir. Kansu her durumda, düşüncelerini halk kaynağına yönelten, oradan beslenen, güç alan ²⁰⁰ birisidir.

Ceyhun Atuf'a göre, sanatçı halkın sesini duymak zorundadır. Ona göre her işi yolunda giden, sıkıntı çekmeyen ve hayatından memnun olan sanatçı olamaz. Sanatçı istediği düzen gerçekleşse bile bununla yetinmeyen; gelişmenin sonsuz boyutları içinde insanı, halkı düşünendir. Bu çerçevede bir sanatçının yurt yönetimi için herhangi bir partiye sempati duymasının normal; partinin katı kurallarına boyun eğmesinin ise anormal olduğu kanaatindedir. Bu anlayış içerisinde sanatçının ülke yönetimi konusunda misyonu olduğuna inanan Ceyhun Atuf Kansu, aynı konuda kendisine sorulan bir soru üzerine şu cevabı verir: *"Şimdi ben de soruya sanatçı yönünden karşılık vereceğim. Yurt yönetimi karşısında sanatçının üç tutumu olabilir. Sanatçı yurt yönetimi ile hiç ilgilenmez ya yurt yönetimine karşıdır, ya da yurt yönetimi tutumuna uyar. İşin asıl özü şuradadır sanatçı yeni bir dünya yaratmak istiyor mu? İstiyorsa muştucudur, öncüdür, bildiricidir ve varolan düzenin bir çok yanlarına karşıdır yeni ve sağlam bir yurt yönetimi yolu ile kendi dünyasını yaratmak için görev alır: Bir muştucunun, bir öncünün, bir bildiricinin görevi..."* ²⁰¹.

Sanatçıyı politikanın içerisinde; ancak halka ve ülkeye çıkar sağlayacak bir boyutta değerlendiren Ceyhun Atuf, alışlagelen siyasi anlayıştan uzaktır. *Şimdi ya eski düzen içinde, ya da yeni bir düzen içinde sanatçının görevi nedir, diye sorulabilir? Öncülük, muştuculuk, bildiricilik bitmiştir. Sanatçı ne yapacaktır? Sanatçı yurt yönetiminde sanatıyla eski düzen, ya da kendi özlediği yeni düzeni savunacaktır. Bu düzenler içinde artık öncü, muştucu, bildirici değil düzenin sesi olacaktır. Bu arada bile sanatçıya yurt yönetimi içinde önemli bir görev düşüyor: Özleyip gerçekleştirdiği bir düzen içinde bile sanatçının görevi düzenin sesi olmak değil halkın sesi olmaktır. Sanatçının sorumluluğu burada başlıyor. Sanatçı halkın bilinçaltına durmadan kazma atmak zorundadır ve sonsuz gelişmeyi izlemek, gelişmeden yana olmak zorundadır."* ²⁰²

Ceyhun Atuf Kansu, halka şiirleriyle hizmet etmeyi prensip haline getirirken hiçbir

²⁰⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Halk Kaynağı", *İlgaz*, No.125, (Şubat 1972), s.3-4

²⁰¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Sanatçının Yurt Yönetimindeki Yeriyle İlgili Olaylar-Yorumlar", *Ataç*, No.72, (1972), s. 30

²⁰² Kansu, s. 30

zaman halktan, köylüden uzak kalmaz. Bunu yaparken de halkı, köy ve köylü kavramlarını gösteriştten uzak değerlendirir. *Küçük kentsoylu çevremle, uzak köylü köklerim karışıp yoğurur beni. Devrimden kendime seçtiğim öğretti bu hamurdan gelir: Halktır benim toprağım. Bir halkçıyım ben (Halktır denizlerin en güzeli, demişimdir bir şiirmde). Popülizm diyorlar, şimdi. Tarihsel bir aşamadır, ama. Şiire halk sekisinden bakarım. Gördüklerimi, yaşadıklarımı söylerim. Türkçe' dir ebe anam , bacım . Onların dilinden söylerim. Yalınlığı ve yüreğin saz telini severim. Ozan sorunlarını dille çözer.*

203

Onun insana bakışı sadece belli sınırlar içerisinde yaşayanlara yönelik değildir. Adı, kimliği, dini, ırkı ne olursa olsun haksızlığa uğrayan insanların yanındadır. Ceyhun Atuf dünya kardeşliği düşüncesi içerisinde hareket etmeye çalışır. Sadece bizim insanımız için değil, sınırsız bir dünya için tavır belirler. Lâtin Amerika ülkeleri, Vietnam gibi yerlerde mağdur olmuş insanlara, özellikle çocuklara üzüdür.

Kansu'nun bu tavrı içerisinde kaynağını Atatürkçülük'ten alan bir hoşgörüyü hissetmek mümkündür. Özellikle kapitalizme karşıdır ve insanların haksızlığa uğramalarında en önemli sebep olarak bunu görür. Bu düşünceleriyle sosyalist tavra yakınlaşırsa da onun bu anlayışının temelinde Atatürk ve halkçılık kavramlarının gerçek manada özümsemlerinden doğan insan sevgisini aramak gerekir.

Kansu'nun katıksız halk dostu, Anadolu âşığı olduğunu kabul eden Talip Apaydın, onun halktan yana bir aydın olmanın bütün şartlarını yerine getirdiğini ifade eder ve "*Cumhuriyet bu tür aydınları ne yazık ki az yetiştirebildi.*"²⁰⁴ sözleriyle takdir eder.

Bu doğrultuda, "*Abartısız denilebilir ki, hiçbir düşünür ve siyasacımız Atatürkçülük ile toplumculuğu ve halk geleneklerimizi Ceyhun' un anlayışı ölçüsünde, ussal biçimde kaynaştıramamıştır.*"²⁰⁵ diyen Cahit Külebi, Kansu' nun Atatürk ve halk konusundaki samimi yaklaşımlarını ortaya koyar. Aynı dönemlerde yaşayan sanatçıların Ceyhun Atuf hakkındaki kanaatleri genel olarak bunu destekleyecek mahiyettedir. *Kansu'mun Atatürk'ü bunca derinden sevmesinin bir nedeni de, yüce önderin özgürlükten başka bağımsızlık, halkın egemenlik ilkelerine olan tutkusudur. Kendisinin*

²⁰³ Ceyhun Atuf Kansu: " Ceyhun Atuf Kansu Yaşamını Anlatıyor" , *Özgür İnsan*, No.2, (1978), s.40

²⁰⁴ Talip Apaydın : " Büyük Dostum Ceyhun Atuf Kansu" , *İlgaz*, No.213, (Haziran 1979), s.9-10

²⁰⁵ Cahit Külebi: " Ceyhun Atuf Kansu" , *Milliyet Sanat*, No.270, (1978), s.7

de halkımızı çok seven bir yaratılış özelliği vardır, halk deyince gözleri yaşarır, nerde halk varsa onun içinde dolaşır, onunla kaynaşır. Ondan değil midir ki, bir çok yazılarının, dizelerinin kaynaklandığı öge halktır."²⁰⁶

Kansu Anadolu insanını severek yola çıkan, Anadolu insanının garip bırakılmışlığı, karanlığa itilmişliği, karşısında acı hisseden bir insandır.²⁰⁷ Onun şairliği insan sevgisi, Türk sevgisi, Atatürk sevgisi etrafında şekillenir. "*Ceyhun Atuf Kansu, Atatürk sevgisinin, Atatürk devrimciliğinin yılmaz, doymaz, usanmaz bir anlatıcısı, bir öğretmenidir diyebilirim. Ona yalnız çağımızın bir Türk ozanı, ilerici bir yazar olarak bakmak doğru değildir. Onu yalnız Atatürkçü, halkçı seçkin bir aydın olarak görmek de eksik bir değerlendirme olur. Ona yılanmış acılarla, yoksunluklarla kavrulan bağıryanık Anadolumuzun, uçsuz bucaksız bozkırlarında, şiirle zerdali ağaçları, erik ağaçları yetiştiren bir düşçü; düşünce tarlamızın kurak topraklarını sulayan bir bahçıvan gözüyle bakmak da yetmez. Öyle ise nedir Ceyhun Atuf Kansu? Belki bunların hepsi. Ya da memleketçi, ama ilerici aydınların çarpan yüreği, Atatürk devrimciliğinin atardamarı sayılabilecek bir ozandır o. Ben oldum olası tanımdan çekinen bir insanımdır. Çünkü tanım, bir çerçeve bir sınır koyar gerçeğin üstüne. Kimi şeyleri dışarda bıraktırabilir. Onun içindir ki, Kansu' yu anlatmaya çalışırken, yukarda yaptığım her tanımın az geldiğini belirtmekten kendimi alamadım.*"²⁰⁸

Anadolu düşkünü, Atatürk hayranı, insan dostu bir kimlikle değerlendirilebilecek sanatçının eğitim anlayışı da insan, tabiat, Türk, Türkçe, bilim ve Atatürk sevgilerine dayanır. Bu anlayış her türlü yabancılaştırmanın karşısındadır. "*Omun insancılığı, Türkçülüğü ile çelişmez. Atatürkçülüğü, bilimciliği ile çatışmaz. Onda Atatürk sevgisi yalnız duygusal bir durum değil, aynı zamanda düşünseldir. Ama şiirlerini de, yazılarını da besleyen örgünleştiren bir sevgidir.*"²⁰⁹

Ceyhun Atuf, Atatürkçülüğü halk kavramı içinde yoğuran bir sanatçıdır. Bu nedenle Atatürkçülüğü bazen bütün milletlerin özgürlüğü için düşünür. Bütün insanların dertlerine aynı bakan Vietnam'dan Şili'ye kadar sınırsız bir çizgi içerisinde insanları; özellikle de çocukları sevgiyle kucaklayan Ceyhun Atuf için Atatürkçülük, insan

²⁰⁶ Oğuz Kâzım Atok: "Ceyhun Atuf Kansu Üstüne", *İlgaz*, No.172, (1976), s.16

²⁰⁷ Mehmet Salihoğlu: "Ceyhun Atuf Kansu", *İlgaz*, No.172, (1976), s.14

²⁰⁸ Salihoğlu, s. 14

²⁰⁹ Salihoğlu, s. 14

sevgisinden başka bir şey değildir." *Bir kaç yıl önce, Halkevleri Atatürk Enstitüsü'nde buluştuk. Artık, Atatürkçülüğün bir insan sevgisi olduğu anlayışında birleşmiş iki yaşını başını almış kişiydik.*"²¹⁰

Hayatıyla, Atatürkçülüğü bütünleştiren Ceyhun Atuf Kansu, seramonileşmiş Atatürk sevgisine karşıdır. O, Atatürkçülüğü halk için, ülke için vazgeçilmez bir dayanak olarak görür. Atatürk'ün ardından ağıt yakmayla bir şey yapılamıyacağına inanan sanatçı; gücünü halktan alan, ilme, akla uygun, çağın gereklerine göre hareket eden, millî değerlere bağlı, her aşamasında bağımsızlığı hedefleyen bir Atatürkçülük arzular. İşte ona göre asıl hedef bu yolda gitmektir.

Kansu, yenilikleri, değişiklikleri Atatürkçülük felsefesi içerisinde değerlendirir. Halk için yapılacak inkılapları sonuna kadar destekler. Onun sanatına ivme kazandıran inkılâp fikridir. *Sakarya Meydan Savaşı, Söylevi Okurken, Atatürkçü Olmak* vb. eserleri yazdıran bu güçtür. Sanatçının kişiliğiyle, sanatkâr tavrıyla alakalı en önemli dinamiklerden birisi olan Atatürk sevgisi ve ona bağlılık bütün eserlerde görüş ve ilke bazında ortaya çıkar.

Topluma yönelik düşüncelerinin temelinde de Atatürkçülüğün varlığı hissedilen Ceyhun Atuf'a göre Atatürk; çağdaşlığın, toplumculuğun adı, sınıf farklılıklarının düşmanıdır. *"Toplumculuğu, Atatürk'ün öngördüğü çağdaş uygarlık düzeyine varışta bir yöntem olarak benimsemiş, sınıf kavgasına, insanların birbiriyle çatışmasına hep karşı çıkmış, dönecliği, iki yüzlülüğü, hayınlığı ve siyasal amaçlarla ödün vererek çıkarıcılık yapmayı hep yermiştir. Dalkavukluğun karşısında olmuş, devrim düşmanlığını kötülemiş, ilkelere aykırı davranışı kınamıştır. Tarih bilgisiyle güçlenmiş yurttaşlık bilinci ona en güzel yurt ve devrim şiirlerini yazdırmıştır. Kurtuluş savaşımız, Atatürk ilkeleri onun kalemiyle şiirleşmiştir."*²¹¹

Kendini Türklüğe, Atatürk'e ve ülkelerine, Anadolu insanına, Türk çocuklarına adayan Ceyhun Atuf Kansu'nun Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri içerisinde kısa bir dönem toplumcular içerisinde değerlendirilmesinin sebebini de halka dönük tavrında aramak gerekir.

²¹⁰ Sami N. Özerdim: "Ceyhun Atuf Kansu", *İlgaz, Özel Sayı*, No.199, (1978), s.21-22

²¹¹ Yekta Güngör Özden: "Ceyhun Atuf Kansu Gerçek Bir Atatürkçü İdi...", *İlgaz Özel Sayı*, No.199, (1978), s. 5

Kansu sanata niçin başladığını, amacının ne olduğunu da ortaya koyarken, Atatürk'ün iyi tanınmadığını, tanıtmak amacıyla yola çıktığını söyler. Atatürk'ü ve inkılâplarını tanıtmayı ülkü edindiğini belirten sanatçı bu şekilde sanatının çerçevesini de belirler, hem kendisini yenilemeyi; hem de yazılarıyla inkılâpların tarihî şartlar içerisinde tanıtmayı hedefler.

Ceyhun Atuf, hoşgörüyü, paylaşımı, kardeşçe yaşamayı hayat düsturu edinen bir insandır. Ona göre böylesi yaşantı, bir insanın hayata sevgiyle, hoşgörüyle bakmasını sağlar. Millet olma bilincini yansıttığı bir dörtlüğünde²¹² *"Ulus olmak, bir toprağı, bir bayrağı/ Bir bozkırı, bir denizi, bir yaylağı/ Tütün dizilen bir bahçeyi, üzüm veren bir çardağı/ Gülle birlik yaşamaktır."* dediği gibi birlikte yaşamak, güzellikleri paylaşmak arzusundadır.

Halkıyla bütünleşen, halkı için mücadele eden, halkına güzellikler sunan Atatürk'e hayrandır. Hayranlığı inkılâpçı kimliğiyle kabul ettiği Atatürk'edir. *"...Mustafa Kemal' i bu bozkırlı kent ortasında köylüyü, halkı seven ve bu halkın yaşama koşullarını değiştirmek isteyen bir insan olarak tanıdım. Uzak, yakın hepimizin damarlarında bir köylü kanı dolandır. İki kuşak, beş kuruş derken hepimiz Anadolu' nun köylü ağacına bağlanıveririz. Devrim bu köylü tarihini, bir bağımsızlık savaşıyla değiştirmek için gelir. Ankara' ya, Mustafa Kemal' i ilkönce, Anadolu halk tarihini halk adına değiştirmek isteyen ilerici bir halk önderi olarak severim. Halkıyla birlikte, onun olanaklarına ve iç güçlerine dayanarak bir Ulusal Kurtuluş Savaşı veren, ilk çağdaş önderdir o."*²¹³

Ceyhun Atuf Kansu, daha güzel bir dünya kurabilme arzusundadır. Buna gücü yetmese de türküsünü söylemekle mutlu olacağına inanır. Bütün sanatçıların da benzer duygular taşımasını ister. Sanatçıların, ümitsizliğe kapılmadan hoşgörü çerçevesinde ellerindeki imkânları sonuna kadar kullanmalarını bekler. Zira ona göre her sanatçı, bir inkılâpçı olmalıdır.

Kansu, düşünce hürriyetinden yana bir sanatçıdır. Düşünce hürriyetinin gençlik üzerinde olumlu tesir bırakacağına inanır. Gençliğin dağınıklığı ve bölünmüşlüğü

²¹² Ceyhun Atuf Kansu, *Cumhuriyet Ağacı*, İst. Bilgi Yayınevi, Ocak 1997, s.51

²¹³ İsmail Karaahmedoğlu: " Ocak 1976' da Ceyhun Atuf Kansu' ya Sorular", *Konuşan:İsmail Karaahmedoğlu, Ilgaz*, No.172, (1976), s.8

karşısında da suçlu olarak, kavramlarla gerçekleri birleştiremeyen tutarsız halk önderlerini görür.²¹⁴ Düşünce, bilim ve vicdan özgürlüğü ortamı yoktur, diyen sanatçı; gençlerin birbiriyle çatışmasının düşünce özgürlüğü ortamının varlığından değil, bulunmamasından kaynaklandığı kanaatindedir. Çünkü ona göre, özgür düşünce yaşamaktan yanadır.

Ceyhun Atuf, düşünce özgürlüğünden yana bir insandır. Çünkü halk yönetiminin en büyük nimeti olarak düşünce özgürlüğünü görür. Düşünce özgürlüğünün, ülke meselelerinin ortadan kaldırılmasında etkili olacağını; insanlarımızın -özellikle gençler- dünyaya değişik açılardan bakmasına imkân tanıyacağını söyler. Ona göre görüşlerde farklılık Atatürkçülüğün gereği ve bir yaşama biçimidir. Ölümlere sebep olanların ise düşünce özgürlüğünü ortadan kaldırmak isteyenler olduğu düşüncesindedir.

Sanatçı, düşünce özgürlüğünün gereklerini anlatırken insana yönelir, beşerin ihtiyaçlarından bahseder. Düşüncenin özgür oluşuyla hayatın güzelleşeceğine inanan Ceyhun Atuf, düşünceyi aklın silahı olarak görür. Ancak, tutku ve düşünceyi birbirinden ayırır. Düşüncenin tutku haline gelişiyse katı kurallar çıkacağına, zorbalığın başlayacağına inanır.

Cumhuriyete bağlı bir insan olan Ceyhun Atufun, Cumhuriyet konusundaki fikirleri düşünce özgürlüğü etrafında şekillenir. Hayatı güzelleştiren herşeyin kaynağında cumhuriyetin varlığını hisseden sanatçı için sevginin kaynağı da cumhuriyettir. *Ekmeğimiz sen cumhuriyet/ Gönül buğdayımızdan sevgiyle/ Emegin sofrası başında bölüştüğümüz/ Özgür kuşların sıcak yireği gibi.*²¹⁵ mısralarıyla düşüncelerini ortaya koyan Ceyhun Atuf için cumhuriyet; sevgi kaynağından güç alan ve hayatın her cephesine bu duyguyu aşlayan bir güçtür.

Yeni bir yönetimin getirmiş olduğu yaşama biçiminden, yeni insan ve yeni düzenden hepsinden öte toplumsal adaletten ümitli olan Ceyhun Atuf, cumhuriyeti özgürlük ve kardeşlik tohumlarının atılma sebebi olarak kabul eder.

Cumhuriyeti böylesine fonksiyonel olarak değerlendiren sanatçının, cumhuriyet haricinde hiçbir yönetim şekline müsamahakâr davranmadığı görülür. Osmanlı'ya bakışı bu yüzden olumsuz ve taraflıdır. Cumhuriyetin faziletleri, Cumhuriyet ve Atatürk birlikteliği Kansu'nun hem şiirlerinde; hem de düzyazılarında en fazla işlenen kavramlar

²¹⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Kavramlar Eğitimi", *İmece*, No.10, (Şubat 1962), s.10-12

²¹⁵ Ceyhun Atuf Kansu, *Cumhuriyet Ağacı*, İst. Bilgi Yayınevi, Ocak 1997, s.63

arasındadır.

Ceyhun Atuf, babası Nafi Atuf Kansu, eniştesi İsmail Hakkı Tonguç gibi eğitimcilerin tesiriyle bir eğitimci-sanatkâr olarak karşımıza çıkar. Atatürk ve inkılâplarının hedef noktası olarak eğitimi ele alır. O, özellikle Köy Enstitüleri'nin Türk insanı için önemli olduğu görüşündedir.

Eğitimde "dogmacılığa" karşı olan Kansu, Köy Enstitüleri'nin bunu aştığını; bu okullarda ülke için yararlı bilgilerin verildiğine inanır. Bunun mücadelesini yapar. Düşünce özgürlüğü çerçevesinde önyargılı eğitim sistemine ve inanişe karşıdır. Atatürk'ün de bu şekilde modern, çağdaş bir eğitim istediğini bu nedenle de benzer bir misyonu yürüttüğünü anlatır.

Türkiye'nin geleceğini eğitimde oluşturulacak tutarlı politikalarla birlikte düşünen Ceyhun Atufun, örgün eğitim sistemi içerisinde benimsediği Köy Enstitüleri; *köyde mezarı olan aydınların* yetişmesine imkân hazırladığı için kabul görür. Anadolu'ya hayranlık duyan, Anadolu insanını bozkır gerçeği içerisinde tanıyan Ceyhun Atuf, Köy Enstitüleri'nden yetişecek aydınların Türkiye gerçeğini tanıma şansına sahip olacaklarını ve Atatürkçü düşünce içerisinde hizmet edeceklerine inanır.

1.12. Mizacına Ait Bazı Hususiyetler

Ceyhun Atufu sadece bir şair, bir yazar olarak değerlendirmek güçtür. Asıl mesleği olan çocuk hekimliğini de dikkate aldığımızda karşımıza büyük bir sevecenlikle bu ülke yararına hareket eden bir idealist çıkar.

O, oğlu Işık Kansu'nun ifadeleriyle sevecen, ılımlı, dürüst, iyi bir eğitimci, iyi bir hekim, Atatürk hayranı, hepsinden öte bir dost iyi bir aile reisi olarak anlatılır. *Babam benim gözümde bir usta ,bir ermişti* ²¹⁶ derken sadece bir evladın babaya karşı duyduğu samimi sevgiyi düşünmek yeterli olmaz. Çünkü, Ceyhun Atufun vefatından sonra da Işık Kansu, babasının eğitimciliğini, ideolojisini her zaman ön plânda değerlendirmiştir. *"....nasıl Taptuk Emre,Yunus Emre'yi sabırla yetiştirmişse, babamın da benim düşünce çizgimin oluşması için verdiği uğraşları, babamın geliştirdiği öğretisi ile özdeşleştirerek anlatmak istiyorum.* ²¹⁷ derken, bu cümleler Ceyhun Atufu, sorumluluğunun bilincinde

²¹⁶ Işık Kansu: " Babamın Öğretisi ve Gençlik ", *İlgaz* , Özel Sayı, No. 199, (1978), s.6

²¹⁷ Kansu, s. 6

olan bir baba kimliğiyle karşımıza çıkarır.

Ceyhun Atufu şehir yeli ile bozkır gelinciğini uyandıran ozan, olarak niteleyen oğlu Işık Kansu; Millî Mücadele içerisinde bağımsızlığın sevdalısı, halk toprağında yeşeren Cumhuriyet ağacını özenle sulayan alçakgönüllü bir bahçıvan olarak saygı duyduğu babasını, insanlığa açılan sevgi penceresi olarak kabul eder.

Ceyhun Atufun ölüm yıldönümünde; üzerinde büyük etkilerini hissettiğimiz ve babası gibi bir çocuk hekimi olan kızı Bahar Gökler'in söylediği cümlelerden bazıları sanatçının kimliğini ortaya koyması açısından dikkat çekicidir. *"Şiir, bütün algılarımızla yakalamaktır yaşamı, özümsemek ve sevmektir. Yaşamı özümseyen ve sonsuz bir sevgiye dönüştüren bir insanın yürek atışlarıdır, bu şiirler:*

Sayfalara dokundukça

Yumuşak yurt toprağını

Gül üzümlerini

Yeşermiş taze otları,

İstasyon kahvelerinde, yorgun köylüleri,

Akasya yapraklarındaki tozlu sevinci,

Sarı harman saçlı çocukları

.....

Gelecek baharları duyuyorsanız...İşte onlar, yumuşak ve ürpertili, atıyorsa sıcacık parmak uçlarınızda, işte onlar: bilin ki, Ceyhun Atuf'un yürek atışlarıdır..."²¹⁸

Ceyhun Atuf köylü ve kentli yaşantıya ters düşmeyen, ince ve görgülü bir insandır. Bu haliyle o, Anadolu'nun aydın köylüsü, kendini halkına adanmış bir toplum hekimidir. Şöhreti hiçbir zaman şairliğinin veya hekimliğinin üstünde tutmamıştır.

Herkesle dost bir insan olan Ceyhun Atufu, çalıştığı şeker şirketindekilerin ağabeyi, beybaba; edebiyatçıların Dedem Korkut; özellikle Cemal Süreya'nın ise edebiyatımızın cumhurbaşkanı olarak kabul ettikleri ifade edilir.²¹⁹ Onun dostluğu, erdem, güzellik, saygı, hayat, düşünce ve halkça duyma temellerine dayanır. Çünkü Kansu, her duygunun kaynağı, besleyicisi olarak dostluğu dile getirmiştir.

²¹⁸ Prof.Dr. Bahar Gökler: "Babam ve Ustam", Ceyhun Atufu Anma, Konuşma Metni, 1997

²¹⁹ Cahit Külebi: "Ceyhun Atuf Kansu ", *Milliyet Sanat*, No. 270, (1978), s.7-8

Kansu'nun gerçek manada dost oluşu, halkın dil değerleriyle halka seslenmek boyutuyla da karşımıza çıkar. Halka, halkın yaratıcılık dolu birikimlerine eğilmesinin nedeni de bu dostluk içerisinde düşünülmelidir.

Köy gerçeği içerisinde çocuğa kendini adayan Kansu, bütün çocuklara dosttur. *Dünyanın bütün çiçekleri* olarak kabul ettiği çocukların, ölüm realitesi karşısındaki çaresizliği Kansu'nun *iri başını geniş omuzlarının arasında saklamasına*²²⁰ sebep olur. Yüreği çocukların dertleriyle yaralı olan sanatçı hiçbir zaman çocuklardan, gençlerden ümidini kesmemiştir.

Ceyhun Atuf yaşama sevinciyle dolu bir insandır. Yaşama sevincinin kaynağı çocuklardır. Ona göre çocuklar tek başına güzelliştir. Bu nedenle o, barıştan, sevgiden yana bir insandır. Çocukların doktoru, çocuk dostu, çocukların şairidir. Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri için bir hoş sadadır. *"Her ünlü kişi, olağanüstü bir erdemle seçkindir. Ceyhun öyle erdemlerle bezenmiştir ki her biri bir kişiyi ünlü yapmaya yeter. İşte bütün yurttan bir haftadır yankılanan çeşitli ' hoş sada' nedeni budur."*²²¹

Hoşgörüyü hayatına gaye edinen sanatçı, bütün insanlara karşı sevgiyle doludur. İnsanlara küsmeyen, kardeşliği arzulayan, tabiattan zevk alan; özellikle bahar mevsiminden haz duyan bir insandır. Bu mizacın yansıması Ceyhun Atuf'un çocuklarına verdiği isimlerde de dikkati çeker. Oğlunun ismi Işık, kızının ismi Bahar'dır.

Kansu, haksızlıklara karşı mücadele etmekten zevk duyar. Bunu bir aydının sorumluluğu olarak telâkki eder. Düşünceleriyle her zaman genç kalabilmiş kararlı, birleştirici *bir Türkmen hocası, bir düşünür*²²² olarak takdim edilen sanatçı; bir Anadolu bilgisi olarak karşımıza çıkar. Gerek yaşanan hayatta, özellikle de şiir sanatında yanlışlarla mücadele etmekten de geri durmaz.

İlgaz dergisine çeşitli yazılar gönderen Ceyhun Atuf, gönderdiği her mektupta da kendisine sevgili kardeşim, diye hitap ettiği arkadaşı İsmail Karaahmedoğlu'nu, yazılarının düzgün basılması için uyarır. Önceki baskılarda yapılan dizgi hatalarından bahsederken yeni yazılarında bu yanlışların yapılmamasını ister. Bu konuda yazılan bir çok mektup olmasına rağmen, 13.05.1969 tarihli mektupta yazılan şu kısa cümle önemlidir: *"Şiirde,*

²²⁰ Ömer Asım Aksoy: "Ceyhun Atuf Kansu Aramızda", *İlgaz*, Özel Sayı, No. 199, (1978), s.19

²²¹ Aksoy, s.17

²²² Ali Dündar: "Ölüm Aşınmış, Yaşamak Dimdik Kalmış", *İlgaz*, Özel Sayı, S.199, (1978), s.5

bir harfin, bir hecenin anlamı var biliyorsun. Bu yüzden yanlışsız çıkmasını dilerim."

Ceyhun Atufun insanî ve hekimlik yönü sanatkârlığının önündedir. O, Anadolu insanına hizmet etmeyi her şeyden üstün tutar. Zira Turhal'da çocuk hekimi olarak görev yaptığı dönemde en mutlu yıllarını yaşamıştır.

Ceyhun Atuf için yaşama sevinci, hizmet anlayışıyla orantılıdır. *"Ceyhun Atuf alçak gönüllü, gösterişsiz, sözünde ve özünde doğruluğu, az ve öz konuşması ile hatta kısa boyu, cılız bedeni ve yukarı kalkık geniş omuzları arasında boynunu aşağı basıp sırtını biraz kamburlaştırmış gibi görünen büyük başıyla eski çağlardan kalma bir bilge gibiydi."*²²³ diyerek Ceyhun Atufun fizikî özelliklerinden söz eden Ö. Asım Aksoy, Kansu'yu değerlendirirken şairliğini doktorluğuyla; doktorluğunu şairliğiyle yücelten kişi olarak görür. Sanatını sanat için, mesleğini kişisel çıkarı için kullananlardan olmamıştır; her ikisini de yurduna, topluma ve insanlığa adanmıştır²²⁴ der.

Ceyhun Atuf Kansu; *uykuda olmadığı her saati çocuklarla, insanların dertleriyle, hastalıklarıyla geçiren, onlara umut, sağlık vermeye çabalayan ozandır.*²²⁵ Yaşadığı devrin kendine has özellikleri içerisinde şahsına çok şey sağlayacak bir hayattan uzak kalan ve sanatını geliştiren Ceyhun Atuf, kişisel çabalarıyla Anadolu insanına ulaşmaya çalışmış; Anadolu'da kaybolmak pahasına doğru bildiği yoldan ayrılmamıştır.²²⁶

²²³ Ömer Asım Aksoy: "Ceyhun Atuf Kansu Aramızda", Ilgaz Özel Sayı, No. 199, (1978), s.17

²²⁴ Aksoy, s. 17

²²⁵ Gülten Akın, *Şiir Üzerine Notlar*, İst. Yapı Kredi Yay. Nisan 1996, s. 41

²²⁶ Akın, A.g.e.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. YAPI MESELESİ

Ceyhun Atufun sanat anlayışında önemli değişikliklerin olduğu gözlenir. 1950'li yıllardan sonra şiirlerinde çatışmalara dayalı bir yapı ortaya çıkar. İkinci dönem; sanatçının şiirlerini, hedefleri doğrultusunda bir malzeme olarak kullandığı dönemdir.

Ceyhun Atufun şiirlerinden anlaşılacağı üzere çatışmanın tam ortasında insan vardır. İnsan; olan ve olması gereken arasında oluşturulabilecek bir yapının iki ucunda karşımıza çıkar. İtibarî bir dünya içerisinde ele alınan insan, mevcut durumu; şair ise olması gerekeni yansıtır. İnsan, olumlu veya olumsuz etkilenendir.

2.1.1. Anadolu - İstanbul Çatışması

Ceyhun Atuf için Anadolu *bozkırdır*. İnsanlara getirdiği bir çok olumsuzluk yanında; Millî Mücadele'nin ve halkın mekânı olmakla değerlidir. Anadolu iradî insanın, özgürlük düşüncesinin sembolüdür.

Şiirlerdeki Anadolu güzellikleriyle öne çıkar. Oysa İstanbul ona göre güzelliklerin yanında çirkinlikleri de barındırır. İstanbul Osmanlı'nın sembolü, eskinin mekânıdır. Padişah oradadır, saray oradadır ve İstanbul Anadolu'dan uzak kalmıştır. *Ekmeğin kutsal sınırı* olarak anlatılan İstanbul'a karşı topyekûn bir saldırı gözlenmese de, Ankara'ya duyulan hayranlık, hiçbir zaman İstanbul için hissedilmez.

Anadolu ve İstanbul ayrımı insanî değerlerde yoğunlaşır. Bu çatışmanın özünde Millî Mücadele, özgürlük ve ferdin kurtuluşu vardır. İkinci derecede ise yoksulluk-zenginlik; tatmin- tatminsizlik gibi insanca yaşamının gerekleri düşünülmelidir.

Şair, Atatürk'ü Ankara'ya; dolayısıyla Anadolu'ya yakıştırırken özellikle İstanbul'u çatışmanın uç noktası olarak değerlendirir. Böylesi hassas bir konuda İstanbul'a karşı toleranslı davranmaz.

İstanbul'u yoksulluğun bitiş merkezi olarak değerlendiren Ceyhun Atuf için Anadolu bir *yürek tarlasıdır*. Her ikisinin birleşimi insana ait bir çok sorunu halleder. Kendi deyimiyle *tek insan ohurlar ekmeği aşınca*, aşamadıklarında ise kaybolup giderler.

2.1.2.Yoksulluk-Yaşama Sevinci

Şaire bir çok güzelliği hissettiren Anadolu, yoksulluğun da mekânıdır. İnsanlar tükenen umutlarıyla bu mekânda yaşamaktadırlar. Onlar, ırgat veya işçidirler. Karanlık yollarda, bulutlar altında üşüyen ayaklarıyla bir realiteyi göğüslerler. Bu realitenin değişmez yanı göç meselesidir.

Ceyhun Atuf Anadolu gerçeği olarak kabul ettiği bu durum karşısında itibarî bir dünya oluşturur. Bu dünyaya yaşama sevincini aşılar. Kahramanlarına ümit sunar, bunu isimlere yansıtır. Mevsimlerden istifade eder.

2.1.3.Kent-Taşra

Ceyhun Atuf Kansu, insan - mekân bütünlüğü içerisinde kent ve taşra çatışmasını değerlendirir. Şair açısından *kar güzeli* olarak nitelendirilen Anadolu taşradır. Bağrında ümitler yeşerten taşra aynı zamanda yoksulluk, *yoksunluktur*.

Anadolu insanı için kent; ümittir, yaşama sevincinin mekânıdır, kısacası İstanbul'dur. Kent ve taşra arasındaki çatışma insanca yaşama arzusuyla çerçevelenir. Bu kavramlar birer sembol olarak ele alınır Kansu'nun şiirlerinde.

2.1.4. Sevinç-Keder

Ceyhun Atuf genel bir yargıdan hareketle yola çıkar: İnsanlar çabalarıyla hayatta kalabilir, başarılı olabilirler. İnsanın mutluluğu gerçek manada birey olarak yaşantısını sürdürebilmekle gerçekleşir. Zira insanların mutluluğu algılayış şekilleri farklıdır. Küçük şeyler umulmadık sevinçlerin kaynağı olabilir. Bu yüzden sanatçı, kimi insanın boğazını doyuracak kadar kazanmasını mutlu olabilmesi için yeterli bulur, kimi insanlara mutluluğu fantezilerle yaşatır. Yoksul Anadolu insanı sevinci kendi dünyasında kabul ederken, büyük şehirlerin sıkıntılı havası içerisinde ancak yaşadığı şehirle dost olamı mutlu sayar.

Sanatçı mutluluk ve mutsuzluk karşıtlığı içerisinde gecekondlu ve apartman örneklerini insanlara sunar. Bir yanda sunulan nisan çiçekleriyle - sümbül, karanfil- mutlu edilmeye çalışılan insanlar; diğer yanda maydanoz satmayla geçimini sağlayan, sattıkça mutlu olan ve çiçek olarak bu yeşilliği bilen insanlar vardır. Şair gülle maydanoz karşıtlığında sevinç ve hüznün çatışmasını oluşturur. "*Nisan çiçekleri / Sümbül satar / Karanfil sokağında / Çiçekçi, / Dört beş demet maydanoz / Bir sepette /*

2.1.5. Kapitalizm-Sosyalizm

Demokrasi ve Türkiye gerçeklerinden yola çıkan Ceyhun Atuf, kimi şiirlerinde bir rejim meselesini dile getirir. Cumhuriyet'le beraber ortaya çıkan yeni yönetim şekli, Atatürk İlke ve İnkılâpları doğrultusunda insanımıza en uygun yönetim şekli olarak kabul edilir. Bize ait olan her şey Ceyhun Atuf için en güzeldir.

Sanatçının şiirlerinde açık bir şekilde kapitalizmi, müphem olarak da sosyalizmi hissederiz. Bu durum önemli bir çatışma noktası oluşturur. Kapitalizm, Amerika gerçekliği olarak verilirken; ezilen, baskı altında tutulan milletlerden yana tavrıyla Ceyhun Atuf, bunların karşısına Atatürkçülükten kaynaklanan halkçılık anlayışını ve demokrasi gerçeğini çıkarır.

Ceyhun Atuf, Amerika'dan bahsederken lüksü ön plânda tutar. Türkiye coğrafyası dışına çıkmamış bir insan olan Ceyhun Atufun Amerika'yı özellikle bu yönüyle değerlendirmesi maksatlardır. Bu lüksü sağlayan insanlar şaire göre baskı altındadırlar. Bu dengesizlik içerisinde Amerika karşıtı bir tavır içerisinde. Şiirlerde bir yanda bütün haşmetiyle, eğlencesiyle *dünya sultanlığına* soyunan Amerika; diğer yanda Vietnam ve Kamboçya vardır. Sosyalizmin geçerli olduğu bu geri kalmış ülkelerdeki insan manzaraları Ceyhun Atufu yaralamakta; yoksuldan, ezilenden yana olmasına zemin hazırlamaktadır. Genel manada şiirlere bakıldığında olağanla; olması gerekenler -şaire göre- arasında çelişkiler hissedilir.

Ceyhun Atuf realiteye farklı yaklaşıp da kendince bir sonuca ulaşır. İnsan her zaman iyidir, kötü olan ideolojilerdir. İdeolojilerden en çok etkilenen ise eğitimidir. Dinamik bir yapıya sahip olan eğitim, şaire göre kapitalist eğilimler nedeniyle realiteye uygun işlerlik kazanamamıştır. Türkiye'nin gerçeklerinden uzak -Amerikancı tavrıla oluşan eğitim sistemi-eğitim anlayışı, mevcut olanı; Köy Enstitüleri ise realist tavra uygun olanı yansıtmaktadır.

Mahallî - millî olanın yanında yer alan Ceyhun Atuf, gerek kapitalizmin gerekse doktrin mahiyetindeki sosyalizmin arkasında değildir. Onun kabulleri demokrasi geleneği içerisinde düşünülmelidir.

²²⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Nisan", *Halk Albümü*, s. 127

2.1.6. Değerler Çatışması

Mahallî- millî unsurlara bağlı bir sanatçı olan Ceyhun Atuf, dünyadaki bütün insanları sevgiyle kucaklarken, sahip olduğu değerlerden de mutluluk duyar. Ancak fikir boyutunda batıdaki gelişmelerden de uzak kalmaz. *"Hatıralar kır, bereketli toprak,/ Sonsuz batı geldi, oradadır belki!// ..."* mısralarıyla medeniyete karşı tavrını yansıtan sanatçı için kendi ülkesine ait her şey; bazen bir köprü bile mutluluk kaynağıdır. O, gösteriştan uzak bir tavır içerisinde yerli olana saygı duyar. *"Sizin köprüünüz Broklin Köprüsü / Benim köprüm Beylikköprü.../ "*²²⁸ diyen Ceyhun Atuf, çatışmayı sembolize etmek için kullandığı *Broklin* ve *Beylikköprü* sembolleri yanında asıl çatışmayı *siz* ve *ben* zamirleri üzerine kurar.

2.1.7. Sınıf Çatışması (Halk-Ağa)

Ceyhun Atuf Kansu şiirlerinde halkı en üst seviyede yücelten, savunan bir şairdir. Halk yönetimi olarak isimlendirdiği demokrasi ve cumhuriyet anlayışı içerisinde ağılık müessesesine karşıdır. Bu anlayıştan hiçbir zaman taviz vermez. Hatta, halkı ağılığa karşı mücadele etmeye çağırır.

Sosyal adalet ve eşitlik çizgisi üzerinde hareket eden şair, şiirlerinde halkın ağaya karşı mücadelesini, haksızlıklara karşı savaşını idealize ederek verir. Kendince ezilen sömürülen insanların derdine derman; hallerine tercüman olur. Bazen bu durumu dramatize ederek çocukça düşünceler içerisinde verir.

*"İlkokulum güzel, seviyorum tâ yürekten,
Ama dağlar, yalnız dağlar tam bana göre
Dağlar benim için yaratılmış eskiden.
Söyle kardeşim İsmail doğru değil mi?
Yarın nasıl olsa, ağamızın ağamızın kapısında
Sığırtaç olmayacak mıyım, doğru söyle. "*²²⁹

*Dağın Başındaki Can*²³⁰, adlı şiirinde de yetmiş yaşlarında bir insanı konuşturmak suretiyle bu davaya hizmet eder.

²²⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Beylikköprü", *Güneş Salkımı*, s. 38

²²⁹ Ceyhun Atuf Kansu: " Amasya Boğazı/ 1. Ceviz Ağaçlarının Altında", *Haziran Defteri*, s. 31

²³⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Dağın Başındaki Can", *İmece*, No.2, (1 Nisan 1961), s. 12

*"Kulak verdi seher yelinin türküsüne,
Ne diyor? Belenelim sana toprak diyor,
Şeyhlere, ağalara, beylere karşı duracağız
Oğuz kanı akıttığımız toprakları kurtaracağız."*²³¹

Yukarıdaki dörtlükte görüldüğü üzere şair, şiir yoluyla ağalığa; inancın yanlış değerlendirilmesine başkaldırır, direnir. Sözler haksızlıklara, kötülüklere karşı mesajdır. Topyekün bu olumsuzluklara karşı mücadele anlatılır. Bu mücadele şaire göre insandaki gönül huzuruna kadar devam etmelidir. *"Muş pazarında güller satılana kadar / Çağlar yenileşe, çarşılar güzelleşene kadar ey çan! / Uğultularla çal dur dağlarımın doruğundan"*²³² derken, şairin güzellikler ardında koşan mizacı da ortaya çıkmaktadır.

Kansu bir çok şiirinde ağa ve halk arasındaki ayrımı ortaya koyar. Aydınların halktan yana olmayışlarını, ağaları destekleyişlerini üzümlere anlatır.

Bir başka şiirinde²³³, Irazca Ana adlı bir kahramanı halkın temsilcisi olarak seçer ve bu insanı konuşturur. Ancak aydınların onunla ilgilenmediklerini de belirtir. Böylesi bir yaklaşım, Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri'nin genel havasını yansıtmaya açıktır.

*"Saçları bir tutam kına
Karataşlı Irazca ana
Aydınlardan çektiğin ne
Hepisi de ağalardan yana*

*Bir yanına varmazlar
Halini hatırını sormazlar
Lâf ebeliğini kimseye vermezler
Sen otur derler birbirlerine."*²³⁴

Şiirde ağa- ağalık gibi kavramlara karşı çıkma yanında, sosyolojik hadiseler üzerinde de durulur. Aydın ve halk arasında her zaman varolan iletişimsizlik gerçeği, bu şiirde de karşımıza çıkar. Kansu'ya göre köylü suskundur; çünkü hep susturulmuştur.

²³¹ Kansu, s.12

²³² Kansu, s.13

²³³ Ceyhan Atuf Kansu: "Fakirlerin Anası", *İmece*, No. 11, (1 Mart 1962), s. 12

²³⁴ Kansu, s. 12

"Kulak verdi seher yelinin türküsüne,
Ne diyor? Belenelim sana toprak diyor,
Şeyhlere, ağalara, beylere karşı duracağız
Oğuz kanı akıttığımız toprakları kurtaracağız." ²³¹

Yukarıdaki dörtlükte görüldüğü üzere şair, şiir yoluyla ağalığa, inancın yanlış değerlendirilmesine başkaldırır, direnir. Sözler haksızlıklara, kötülüklere karşı mesajdır. Topyekün bu olumsuzluklara karşı mücadele anlatılır. Bu mücadele şaire göre insandaki gönül huzuruna kadar devam etmelidir. "Muş pazarında güller satılana kadar / Çağlar yenileşe, çarşılar güzelleşene kadar ey çan! / Uğultularla çal dur dağlarımın doruğundan" ²³² derken, şairin güzellikler ardında koşan mizacı da ortaya çıkmaktadır.

Kansu bir çok şiirinde ağa ve halk arasındaki ayrımı ortaya koyar. Aydınların halktan yana olmayışlarını, ağaları destekleyişlerini üzümlere anlatır.

Bir başka şiirinde ²³³, Irazca Ana adlı bir kahramanı halkın temsilcisi olarak seçer ve bu insanı konuşturur. Ancak aydınların onunla ilgilenmediklerini de belirtir. Böylesi bir yaklaşım, Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri'nin genel havasını yansıtmaya açıktır dikkat çekicidir.

"Saçları bir tutam kına
Karataşlı Irazca ana
Aydınlardan çektiğin ne
Hepisi de ağalardan yana

Bir yanına varmazlar
Halini hatırını sormazlar
Lâf ebeliğini kimseye vermezler
Sen otur derler birbirlerine." ²³⁴

Şiirde ağa- ağalık gibi kavramlara karşı çıkma yanında, sosyolojik hadiseler üzerinde de durulur. Aydın ve halk arasında her zaman varolan iletişimsizlik gerçeği, bu şiirde de karşımıza çıkar. Kansu'ya göre köylü suskundur; çünkü hep susturulmuştur.

²³¹ Kansu, s.12

²³² Kansu, s.13

²³³ Ceyhan Atuf Kansu: "Fakirlerin Anası", İmece, No. 11, (1 Mart 1962), s. 12

²³⁴ Kansu, s. 12

Yukarıdaki şiirde halk ağzı söyleyişler de dikkati çeker. Ceyhun Atufun halka bakışını, ona nasıl yaklaştığını belirtmesi açısından *"Sen otur ben otur / İrazca ananın hali budur."*²³⁵ gibi mısralar önemlidir.

Ceyhun Atuf Kansu halk-ağa çatışmasını evrensel manada da değerlendirirken değişik ülke ve insanlardan söz etmek suretiyle karşı olduğu bu çatışmayı dile getirir ve halktan yana tavrını koyar.

"Kim yaktı kamış evlerinizi?

Tam tam... tam' tam... tam,

Gökten inen beyazlar,

Tam tam... tam tam... tam,

Ne ister bu beyazlar?

Muz devşirdik vermeye, geyik avladık,

Gece soframıza indiler, ev sahibi oldular,

*Tam tam... tam tam... tam."*²³⁶

Farklı bir üslûpla kaleme alınan şiirde her ne kadar beyaz-siyah ayrımı yapılırsa da ortaya konan gerçeklik sınıf çatışmasıdır. Bir başka şiirinde ise bey ve halk arasındaki çatışmadan bahsetmek suretiyle halk-ağa çatışması anlatılır. Mekân olarak Meksika'yı seçen sanatçı bir noktada geri kalmış ülkelerin kaderi olarak kabullendiği bu durumu çatışma boyutunda anlatırken; şiirde temel güç olarak da aşk temini kullanır.

"Bu duvarlardan bir bak hemî

Bir bak beylerin çiftlik evine,

Çingirdarken eşeklerin boynu

Salanırken saz sepetle,

Bey kızı oturmuş üzüm yer

*Güllerin açtığı su başında."*²³⁷

²³⁵ Kansu, s. 12

²³⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " Afrika Kavgası(Gece Sofrası)/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No.46, (Şubat 1965), s.20

²³⁷ Ceyhun Atuf Kansu: " Viva Zapata(Gül Avlusu)/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No. 51, (Temmuz 1965), s.17

2.1.8. Hayâl- Hakikat

Hemen her şairde görüldüğü gibi Ceyhun Atufta da hayâl - hakikat çatışması dikkati çeker. Ancak bu durum sadece sanatçıların iç âlemlerindeki çatışmalar olarak gözlenmez. O, etrafında olup bitenden hareketle; sefâletin, ölümlerin bolca yaşandığı Anadolu coğrafyası içerisinde hakikati yaşar. Hayâller; güzellikler, çocukça sevinçler kısaca çocuklar üzerine oluşturulur. Bunun karşısında bütün yoğunluğuyla yaşanan gerçek ise, ölümdür.

"Çocuklar çekildi sokaklardan

Çekirgeler ötüyor durmadan

Akşam ağacını ezgileyip

Yaz kokuyor gece, ot dokuması

Yarın bir deniz otlağıdır gün,

Üşür gece, göçmen kuşlar

.....

Sokağa baktım durdum bir ara:

Çocukların dinleneği

Şimdi neonların gezineği oldu

Yalnızlığın bekçisi akasya ağaçları!"²³⁸

Şair akşam vaktiyle beraber gecenin gerçekliğine döner. Bu gerçeklik yalnızlığı da beraberinde getirir. Gün çocuktur, çocukça sevinçtir. Gece ise yalnızlıktır.

Ceyhun Atufun şiirlerinde birtakım çelişkiler; hayâl ve hakikat arasındaki geçişleri oluşturur. Onun şiirlerinde renklerin diliyle yeni bir alfabe oluşturulur.

"Yeşil yanılmıyorsa gözlerimizin

Ne ilk yaz ekini var, ne söğüt

Mavi yanılmıyorsa gözlerimizin

İnce seher vakti de yoktur mavi

Ölüm yanılmıyorsa yaşamının

Yargılanmışız dünyaya düştüğümüzde

Ana babamızın gizli servisinde

²³⁸ Ceyhun Atuf Kansu: " Ağustos Ayrıntıları-Gece", **Bir Kasabadan Resimler**, s. 132

*Ölüme yargılanmışız cinsel coşkuda
Ne yeşil var, ne mavi, ne sevi, ne türkü
Bir koca yanıltıdır güneşin yol aldığı gökyüzü" ²³⁹*

Ceyhun Atuf için hayat bir yanıltıdır. Hakikât ölümdür; ki anne karnındayken teslim olunur. O halde şair için bu dünyada ne yeşil, ne mavi, ne sarı renk yoktur. Tek bir renk vardır ölümün rengi. Ne aşk, ne türkü yoktur. Gökyüzü, yeryüzü bir *yanıltıdan* başka bir şey değildir.

Ceyhun Atuf renklerin dünyasına sıkça girer. Anlatmak istediklerini renkler yardımıyla dile getirmeye çalışırken bu şiirde olduğu gibi renklere yeni anlamlar yükler. Buna göre, *Yeşil* ilkyaz veya söğüt; *mavi* seher vaktidir. Ancak ölümün rengi karşısında bu renkler hayâlden öteye geçemezler.

²³⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Yanıltı", Halk Albümü, s. 63

2.2. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Ceyhun Atufun şiirleri incelendiğinde kitap halinde basılmış olanlarla dergilerde yayınlanmış şiirlerini ayrı ayrı mütalâa etme endişesi ortaya çıkar. Çünkü kitap halinde - *Bir Çocuk Bahçesinde*, *Bağbozumu Sofrası*, *Çocuklar Gemisi*, *Yanık Hava*, *Haziran Defteri*, *Yurdundan*, *Bağımsızlık Gülü*, *Sakarya Meydan Savaşı*, *Buğday*, *Kadın*, *Gül ve Gökyüzü* - basılmış olanlarda sanatçının şiire bakışındaki değişiklikleri kronolojik bir sıra içerisinde değerlendirme imkânı vardır. Keza, bu yolla Ceyhun Atufun şiir anlayışındaki değişiklikleri ortaya koymak da kolaydır.

Sanatçının 1941 yılında yayınlanan *Bir Çocuk Bahçesinde* adlı ilk şiir kitabında klâsik manada şekil özellikleri de dikkati çekerken; şiiriyet açısından da zenginlik sözkonusudur. Bu eser içerisinde yer alan bütün şiirler düzenli olup hece ölçüsünün değişik şekilleri düşünülerek kaleme alınmışlardır. En çok kullanılan ölçüler ise, hecenin: 7, 8, 11, 12 ve 14'lü, kalıplarıdır. $7+7=14$; $6+5=11$; ve $5+3=11$ şeklinde duraklara da rastlayabileceğimiz şiirlerde dörtlük nazım birimi esastır. Şiirler bu şekilleriyle halk şiirini hatırlatacak özellik taşırlar. Dörtlük sayıları genel olarak 4 ile 6 arasında değişmektedir. Dörtlüklerde düz (-a,-a,-a,a/b) ; çapraz (-a,-b,-a,-b) ; sarma (-a,-b,-b,-a) kafiye düzenleri görülür.

"I.

<i>Çocuklar beni de alınız içerinize,</i>	<i>a</i>	
<i>Ben de güzel oyunlar oynamayı bilirim,</i>	<i>b</i>	<i>=14</i>
<i>Çocuklar imreniyorum şimdi size,</i>	<i>a</i>	
<i>Yıllar oluyor ki kırıldı çemberim.</i>	<i>b</i>	<i>"240</i>

"II.

<i>Yaşamak, dağların doruğundadır,</i>	<i>a</i>	
<i>Etekleri atlamak, yükselmek gerek,</i>	<i>b</i>	<i>= 11</i>
<i>Yaşamak, çam kokan yellerde,</i>	<i>b</i>	
<i>Yaşamak dikmenlere açılan kollardadır.</i>	<i>a</i>	<i>"241</i>

²⁴⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Bir Çocuk Bahçesinde", *Bir Çocuk Bahçesinde*, s.7

²⁴¹ Ceyhun Atuf Kansu: "İkinci Senfoniden", *Bir Çocuk Bahçesinde*, s.31

"III.

Yusalar, beni yusalar, a
 Bir dağ başına koysalar, a =8
 Ruhumu göğe yaysalar, a
 Yusalar, beni yusalar. a²⁴²

Bir Çocuk Bahçesi adlı eserde görülen bu özellikler Ceyhun Atufun sanat âlemine dahil olduğu dönemlerde şiir anlayışını ortaya koyması açısından önemlidir. Zira, Gazi Lisesi'nin *Filiz* adlı dergisine yazdığı *Bahar* adlı ilk şiir denemesi de böylesi bir düzene sahiptir. "*Gönlümden taşsın gelsin,/ Başımdan aşsın gelsin,/ Yâri dolaşsın gelsin,/ Gelsin bahar rüzgârı.*"

Dörtlüklerden oluşan ve 7'li hece ölçüsünün geçerli olduğu bu gençlik şiirinde; -a,-a,-a,-b / -c,-c,-c,-b / -d,-d,-d,-b / -e,-e,-e,-b şeklinde sıralanan kafiye şeması da halk şiirini hatırlatmakla beraber; kafiyelerin derecesinde halk şiirine göre farklılıklar dikkati çeker.

Ceyhun Atufun diğer şiir kitaplarındaki örnekler incelendiğinde bir müddet daha düzenli şiir geleneğinin devam ettirildiği; ancak 1950'lerden sonraki çalışmalarında yavaş yavaş serbest tavrın kendini göstermeye başladığı görülür.

Düzenliliğin dikkati çektiği *Bağbozumu Sofrası* adlı eserinde kafiye, redifli dörtlüklerden meydana gelmiş şiirler vardır. *Çocuklar Gemisi* adlı eserine bakıldığında da bu düzene uygun iki şiir dikkati çeker. Eserin tamamında ise mesnevi tarzında kafiye bir anlatımın varlığı sözkonusudur. Ceyhun Atufun şiir anlayışında değişmelerin hissedildiği *Yanık Hava* adlı şiir kitabında da klâsik şiir anlayışı yer yer karşımıza çıkar. Fakat bu kitapta yer alan şiirler her ne kadar dörtlükler halinde tertip edilmişse de ölçü ve kafiye uzaklardır. Bu eserde şairin anlatım tarzında da değişiklikler görülür. Hikâye etme tarzında kaleme alınan şiirler genellikle şairin eski alışkanlıklarına uygun olarak yazılmışlardır.

Ceyhun Atufun hem üslûbunda hem de şekil anlayışında değişikliklerin görüldüğü yıllar 1950 sonrasına denk gelir. Hem hikâye yoluyla anlatımın; hem de serbest şiir geleneğinin açık bir şekilde görüldüğü şiir kitabı 1960'da yayınlanan *Yurdumdan* adlı

²⁴² Ceyhun Atuf Kansu: "Temizlik", *Bir Çocuk Bahçesinde*, s.49

eseridir. Bu eser içerisinde yer alan şiirler manzum halde yazılan bir destanı andırırlar.

Yurdumdan adlı şiir kitabı, deniz, ırmak, dağ, bozkır, köy, istasyon, şehir başlıkları altında oluşturulan ve insanla bütünleştirilen bir Anadolu destanı gibidir. Böylesi bir yapı müstakil bir anlatımın baştan sona etkin olmasını hazırlar. Anlatım klâsik olanın dışında ve serbest bir şekildedir. Oluşturulan bölümlerdeki mısra sayıları değişiklik gösterir. 4, 6, 7 veya çok daha fazla mısralardan oluşan bentler ele alınan temanın özelliğine göre şekillenir. Mısralardaki hece sayılarında bir tutarlılık gözlenmez. Yalnızca dikkati çeken, bazen bir alışkanlık neticesi olarak kulağa hitap edebilecek, kafiye oluşturabilecek ses benzerlikleridir. Her ne kadar ritm ve armoni endişesi hissedilmese de böyle bir güzelliğin mevcudiyeti Ceyhun Atufun sanatçı kimliğinin anlaşılması için bir belirti olarak kabul edilmelidir.

Kitap halinde yayınlanmış son şiirlerine bakıldığında Ceyhun Atufun serbest şiiri kabullenmiş olduğu görülür. Atatürkçülük anlayışının sunulduğu, Kurtuluş Savaşı'nın kaynak olarak alındığı, halk kaynağına inilerek oluşturulan *Sakarya Meydan Savaşı* adlı uzun destanda manzum anlatımın hâkimiyeti, destansı bir şiirin özüne uygun olarak karşımıza çıkar. Şair her ne kadar ölçüye dikkat etmemiş olsa da yer yer ahengin termininde kafiyelere müracaat eder.

"Sürdü mermiyi namluya

Ateşledi tüfeğini

Bu Çaldağı için dedi

Çaldağı'nı vermezsem

Çiçekdağı'nı da vermem!

Yani toprağımı, çocuklarımı

Sıcak kadınımı ve sütü ılıcak anamı" ²⁴³

Ceyhun Atuf Kansu'nun bütün insanları kucaklamak amacıyla evrenselliği hedefleyerek oluşturduğu *Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü* adlı eserinde yer alan şiirlerin kendi aralarında bir düzen oluşturduğu görülür. Türk Edebiyatı içerisinde pek fazla rastlanamayacak şekilde oluşturulan şiirlerin şekil özelliklerine dikkat edildiğinde bir ana başlık altında dört bölümden meydana getirilmiş şiir düzenleriyle karşılaşılır.

²⁴³ Ceyhun Atuf Kansu: "Çaldağı'nda Dağların Gecesi", *Sakarya Meydan Savaşı*, s.131

"Giyyom Tel

Utancın kızarttığı elma,

Yeğit çocuğunun başında,

Zulmün devşirdiği elma,

Sevgili çocuğunun başında.

Utanç, zulüm bu dünyada durdukça

Giyyom Tel, gene gelir,

Çekerokunu düşürmek için,

Utancı omura çevirmek için

*Elmayı can evinden vurur.*²⁴⁴

Uzak ülkelerin destanı olarak kabul edilebilecek bu eserde kendisinden bahsedilen her ülke ve bu ülkelerin insanları değişik yönleriyle, belirgin özellikleriyle anlatılırken şiirlerde genel olarak 9'ar - nadiren birer mısralık değişiklikler görülür- mısradan oluşmuş dört bölüm dikkati çeker. Bu bentler içerisinde yer alan mısralar ölçü olarak denklik göstermeseler de hece sayılarındaki yakınlıklar şairin serbest şiire tam olarak uyum sağlayamadığını ortaya koyar. Bu şiirlerde de kafiye endişesi yoktur.

Ceyhun Atufun kitaplarında yer almayan şiirlerinde de, kitaplaşmış şiirlerinde olduğu gibi zamanla değişikliklerin olması doğal bir sonuç olarak düşünülmelidir. Bu şiirler de tasnif edildiğinde özellikle 1950'lerden sonra yazılmış olanlarda klâsik şiir anlayışından uzaklaştığı görülür. Ancak bir tespiti yapmak gerekir. 1950-1960 yılları arasında yayınlanan şiirlerinde (Yanık Hava, Haziran Defteri) zaman zaman kafiye ve ölçü endişesinden uzaklaşmaya başlamış ve bu on yıllık sürecin sonuna yaklaşıldığında da dörtlük nazım biriminden genel olarak uzak kalınmıştır. Bununla beraber Ceyhun Atuf klâsik şiirle serbest şiir arasında sıkışıp kalmıştır. Çoğu edebiyatçının bahsettiğinin aksine Ceyhun Atuf Kansu hiçbir zaman serbest şiirin temsilcisi olamamıştır.

Ceyhun Atuf sanat hayatının ilk yıllarında şiir zevkini muhteva ve ahenk bütünlüğü içerisinde değerlendiren; saf şiirin tadına varan bir insandır. Şiiri, şiir çerçevesi içerisinde kabul eden sanatçı, kendince politikanın estetiğini yapma macerasına giriştikten sonra şiirin şeklinden taviz vermeye başlar. Öyle ki bu düşünceyle hareket etmeye

²⁴⁴ Ceyhun Atuf Kansu: " Alp Türküleri", Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü, İmece, No. 38, (Haziran 1964), s.17

başladığı yıllardan sonra şiir onun elinde etkili bir silah olur. Kansu büyük bir zevkle farkına vardığı bu silahı, kendince güzel hedefler uğrunda kullanır. Ancak bu tavır Ceyhun Atufun şairliğinin ikinci dönemini şüriyet açısından tartışılır hale getiririr.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. ŞİİRLERİN TEMA BAKIMINDAN İNCELENMESİ

1950'lere gelinceye kadar şiirin genel yapısına uygun hareket eden ve bu doğrultuda belli-başlı temalar üzerinde duran Ceyhun Atuf Kansu, şairliği açısından yeniden doğuşun başlangıcı sayılabilecek bu tarihlerden sonra kendi ifadesiyle *politikanın estetiğini* yapmaya başlamak suretiyle şiirlerinde çeşitli konular ve temalar üzerinde durur.

Ceyhun Atuf Kansu, hayatının son dönemlerine kadar sosyal konulardan ve bunlara bağlı temalardan bahseder. Şiirini belli bir maksada yönelik düşünür, faydacılığı ön plânda değerlendirir. Bu doğrultuda halkı kucaklayan, onların sıkıntılarını dile getiren; belli ölçüler içerisinde çözüm bulmaya çalışan bir sanatçıdır.

O, bir aydının misyonu nedir, sorusuna cevap arar. Bu doğrultuda kendine geniş bir çerçeve içerisinde sorumluluk belirler. Bu anlayış da şiirlerindeki temalara yansır ve zengin bir kültür oluşturur. Edebiyat içerisinde temaların sınırlı sayıda olduğu kabul edilse de; Ceyhun Atufun psikolojik hallerinin oluşturduğu standart temalar yanında alt başlıklar halinde temaları genişletmek mümkündür. Zira üst başlık halinde insan-Anadolu ve sevgi bağlantısı içerisinde bir yapı karşımıza çıkar.

Ceyhun Atufun sorumluluk alanı Anadolu'dur. Bu geniş çerçeve içerisinde insanla alâkalı her husus şiirlere konu teşkil eder. Sorumluluk bilinci içerisindeki Ceyhun Atufu şiir yazmağa iten güç insana ulaşmak, hizmet etmek, yardımcı olmaktır. Önce Anadolu mekânı, ardından bütün dünya, sanatçının ilgi alanını oluşturur.

Ceyhun Atufun şiirlerinde işlenen belli başlı temalara bakıldığında, bu temaların Anadolu dekoru içerisinde ele alındığı görülür. Ancak en fazla değerlendirilen tema da somut bir gerçekliğe dönüştürülen Anadolu'dur.

Anadolu, kadınıyla, kızıyla; kısaca bütün insanlarıyla girer Kansu'nun şiirlerine. Başka bir ifadeyle Anadolu; gelişme idealiyle, mahalli-millî kahramanlarıyla, bünyesinde yaşanan çatışmalarıyla Kars'tan Edirne'ye şiirlerde yer alır.

Ceyhun Atuf için Anadolu, yoksulluk bulutlarıyla kaplı bir bozkırdır, taşradır. Ancak kutsal bir mekândır. Bozkır; insanlara çaresizliği, yoksulluğu sunmakla beraber;

şair açısından barındırdığı güzelliklerle, insanıyla önemlidir. Bu sebeple Anadolu'yu genel anlamda olumlu taraflarıyla değerlendirir. Ona göre Anadolu, mutlulukların kaynağı, Millî Mücadele'nin ruhu, millî- hamâsî duyguların haritası, sosyal adaletin sembolüdür.

Anadolu'yu ele alan sanatçı Anadolu karşısında İstanbul'u da önemli bir tema olarak kabul eder. İstanbul Osmanlı'dır, bazen ihanettir; hepsinden öte gecekondur merkezidir. Gecekondur ülkemizin değişmez kaderi çaresizliğin, yoksulluğun yansıması olarak kabul edilir. Her ne kadar gecekondur gerçeğine olumlu baksa da bu sıkıntının giderilmesini ister. Gecekondur ve çocuk birlikteliğinin olumsuz yansımaları üzerinde durur.

Ceyhun Atufun şiirlerinde, insana ait değerleri, gelişmeleri; kısaca insanı ilgilendiren herşeyi birer tema olarak bulmak mümkündür. Bunlardan birisi de rejim meselesidir. Demokrasinin yanında olan sanatçı farklı yönetim şekillerini de ele almak suretiyle şiirlerinde zenginlik oluşturur. Ancak o, yerli- millî renkler peşindedir.

Onun şiirlerinde eğitim önemli bir tema olarak yer alır. Millî eğitim için bir çerçeve oluşturmaya çalışan sanatçı; Köy Enstitüleri'ni, Anadolu'yu saracak eğitim sistemi olarak düşünür, şiirin imkânları ölçüsünde okuyucuya sunar.

Ceyhun Atufun bir çocuk hekimi oluşu, bozkır olarak kabul ettiği Anadolu içerisinde sağlıkla ilgili birtakım temaların da şiirlerde ele alınmasına sebep olur. Çocuk ve hastalık; çocuk ve ölüm onun şiirlerindeki müteharrik güçtür. Buna karşılık mutluluk, yaşama sevinci ve bütünleşme gibi temalar da bolca işlenir.

Kansu'nun şiirlerinde yer yer ağıt özelliği görülürken ölüm teması baş köşededir. Ölüm temi; hayvan, bitki gibi dış unsurlardan da yararlanmak suretiyle etkili bir şekilde işlenir. Ölüm, renklerle, mevsimlerle, çeşitli unsurlarla okuyucuya sunulur.

Ceyhun Atuf, bir aydında bulunması gereken her türlü vasfı birer tema içerisinde dile getirir. Mücadele azmi, hoşgörü, çalışkanlık, ilerencilik, adalete bağlılık vb. hususlar pek çok şiirde temayı oluştururlar. Şair beklentileri çok geniş bir perspektif içerisinde analiz edilir.

Ceyhun Atuf Türk olmaktan mutludur. Türklük ve Atatürk onun şiirlerinde genel temalardan birisidir. Sosyal hayata bakışında Atatürk'le ilintili olmayan hiçbir şeyi kabul etmez ve şiirleri de bu temanın dışına çıkmaz. İnsan Atatürk yerine, fikirleriyle her zaman

yaşayacak olan Atatürk'ü tercih eder. Bu sebeple de seremonilerden, popülizmden uzak bir şiiri tercih eder. Bunun yansıması olarak da bir tema olarak işlediği 10 Kasım tarihini Atatürk inkılâplarının devamlılık tarihi olarak kabul eder.

Şiirlerde dikkati çeken ve çok geniş olarak ele alınan temalardan birisi de Kurtuluş Savaşı, başka bir ifadeyle Millî Mücadele hadisesidir. Kurtuluş Savaşı; başlangıcından, zaferle noktalanın son aşamasına kadar Ceyhun Atufun şiirlerinde yer alır.

Ceyhun Atufun şiirleri güzel mesajlarla doludur. Bu mesajları yansıtan düşler, aşklar, sevgiler vardır. Aşk, hem beşerî; hem de mitolojik vasıflarıyla ele alınır. Bu temaları destekleyecek şekilde gençlik ve tabiat temaları da şiirlerde yer alır.

Şiirlerde Türkiye ve Türkçe temaları da şairin hedefleri doğrultusunda işlenir. Şair bu iki temayı ele alırken misyonunu belirler. Gençlikten beklentilerini ortaya koyar ve iradî insan arayışına girer.

Sosyal hayatın gerçekleri olarak mütalaâ edilebilecek; inanç, özgürlük, halk, mahkûmiyet, kan davası gibi temalar da Ceyhun Atufun şiirlerinde ele alınır.

3.1.Ferdî Temalar

3.1.1. Ölüm

Yaşamayı, topluma ait problemleri çözmek için düşünen Ceyhun Atuf Kansu; ölüm karşısında korkak olmamakla beraber, bu realitenin duygusal yanı karşısında mustarıptır. Küçük yaşlarda annesini kaybetmenin vermiş olduğu kederle, ilk şiirlerinde ferdî teessürü yansıtan sanatçı, meslekî yaşantısı içerisinde ölümün her çeşidini görür ve hisseder. Özellikle çocuk ölümleri karşısında çaresizdir. Bu nedenle elinden geldiğince çocuk ve ölüm kavramlarını birbirinden uzaklaştırmaya gayret eder.

Ceyhun Atuf, ölüm karşısında farklı tepkiler veren bir insandır. Her ne kadar *Yumus Emre* gibi çocuğa, gence ölümü yakıştıramasa da, değişmeyen bir gerçek olduğunu her halükârda kabul eder. Ama herkesçe bilinenin haricinde, farklı boyutlarda ortaya koyar.

Ölüm, *çiçek açmaktır, rakının bardakta yarım kalmasıdır. Kayın ağacının yaprak açmaması*, hepsinden öte *bir ağıttır* (Ağıt- Halk Albümü, Bilgi Yay. Haziran

1994, s.47). İnsanın değiştiremediği bir kaderdir, yazıdır. *İftar çorbasının, pidenin, yeşil soğanın yenmemesidir. Yahut Şopen'den dinlenen bir bestedir* (Kara Dumanlı Ölüm-Halk Albümü, Bilgi Yay. Haziran 1994, s.52).

Şair ,ölüm temini hayvanlardan; bitkilerden esinlenerek oluşturduğu kavramlarla dile getirir. Bir yerde *kurt şölenidir ölüm. Kanlı kavak, yas türküsüdür* (Borçka Ağdı-Halk Albümü, Bilgi Yay. Haziran 1994, s.64). Hayatın bitmesi gibi, bir bitişir. Sevilen herşeyin; bazen haksızlıkların da (Bitmek-Halk Albümü, Bilgi Yay. Haziran 1994, s.64)...

Ölüm temini birtakım sembollerle dile getirmeye çalışan Ceyhun Atuf için, günlük hayat izlenimleri ölümü hatırlatacak sırlarla doludur. Sosyal hayatın gereği sabahleyin evinden ayrılan ve geçimini temin için mücadeleye başlayan zavallı insan, *Ziya Paşa'* nın da ifade ettiği gibi bu gökkubbe altında çaresizdir. Onu saklayacak, kollayacak hiçbir şey yoktur. Her an başına gelebilecek fizikî bir etkiyle ölümü tadacaktır. Gün sonu veya son sefer olarak (Etlik Otobüsü-Halk Albümü, Bilgi Yay. Haziran 1994, s.122) anlatılan bir günlük mücadele içerisinde her türlü zorluk, güçlük ölüm sebebidir. *Dağ ardı* (Dörtlükler-Güneş Salkımı, Bilgi Yay. Nisan 1991, s.78) dır ölüm. Yaz ölümü (Yaz Ölümü-Güneş Salkımı, Bilgi Yay. Nisan 1991, s.83) dır. Hele hele çalışma şartlarının ağır olduğu meslekler ölüme eşdeğerdir. Bir grizu patlaması (Çaylar Kuyusu-Bir Kasabadan Resimler, Bilgi Yay. Ekim 1991, s.34) dır, bir çöküştür. İnsanların önündeki karanlıktır.

Ceyhun Atuf Kansu, ölüm temini ifade ederken renklerden; çiçek, kuş ve benzeri bir çok nesneden yararlanır. Bu nesneler onun şiirlerinde ölümü belirgin hale getirmek için dekoratif unsur durumundadır.

Renkler açısından bakıldığında en fazla dikkati çeken ve yoğun olarak görülen renk *kırmızıdır*. Ölümden bahseden şiirlerin çoğunluğunda aynı renk mevcuttur (Ağıt, Borçka Ağdı, Bitmek, Ağaçaltı Gemisi, Kamyon Çarpmış Çocuğa Ağıt, Etlik Otobüsü, Tabanca, Dörtlükler vb.). Kullanılan diğer renkler, hayatın her yönüyle varlığını ortaya koyması açısından önemlidir. *Yeşil*, yaşama sevincinin sembolüdür. Bir bitiş, karşıtlığı anlatmak içindir (Yaz Ölümü, Ağaçaltı Gemisi). *Sarı* renk belirsizliğin, dumanlı bir bakışın yansımasıdır.

Ceyhun Atuf Kansu şiirlerinde değişik sosyal ve kültürel çevreler içerisinde

rastlanan insanların hayata küskünlüğünü, ölüm hissiyle beraber yaşantılarını anlatır. Hayatın dinamiği olan yaşama sevincini, belirleyici faktör olarak ele almak suretiyle insanın ruh hali üzerinde durur. Genel olarak bakıldığında her ne kadar ölüm hissi ezici unsur olarak kendini gösterse de karamsarlığa düşmeme yönüyle çağdaşlarından ayrılır. Çünkü bu hissiyat karşısında yenilgiyi kabul etmez.

Şair ölüme karşı yaşama sevincini ortaya koyar. Bunu yaparken de yaşama sevincini, halkların mücadelesi olarak görür. Hayat ıştır, dövüştür, aşktır. Bu süreç Vietnam'da, Brezilya'da, Türkiye'de aynı şekilde işler. Ne kadar zor olsa da, insanın bulunduğu her yerde hayatın devam ettiği gerçeği karşısında şair tutarlıdır. Ona göre hayat standardı açısından birbirine benzer ülkeler olan Türkiye, Vietnam ve Brezilya'da gençler ve çocuklar bu mücadeleler içinde ölüme karşı koymaktadırlar. Bu gücün kaynağı da yaşama sevincidir.

*"Ölmedik bir gün daha
Türkiye'de, Vietnam'da, Brezilya'da
İşe, dövüşe, seviye yer var
Kuşluk vaktinden kuşluk vaktine"*²⁴⁵

Yaşama sevinci ve ölüm hissi arasındaki çatışma bu şiirde olduğu gibi sadece sosyal bir çerçevede, kitlesel bir bakış açısıyla değerlendirilmez. Şair fertlerin özel hayatlarına inmek suretiyle olaya daha realist bakar.

Park Bekçisi adlı şiirinde hayatı yoksullukla, imkânsızlıklarla, sevgisizlikle geçen bir park bekçisinin, bir köylünün maziye dönük düşünceleri, eziklikleri anlatılır. Kendisini güdük, çekirdekten yetme sahipsiz, bu dünyayı hasbelkader yaşamış kabul eden park bekçisi, bir obada kıl çadır önünde çocukluğunu anlamadan büyüdüğünü anlatırken, bütün hayatına sirâyet edecek bir ezikliği de ortaya koyar.

*"Adam bilmezdi bankları
Bir oba köyünden bozlak
Taş üstünde geçmişti çocukluğu
Sevişmeye karnı aç
Vardı bir zerdali yanına*

²⁴⁵ Ceyhan Atuf Kansu: "Kuşluk Vakti", Halk Albümü, s.107

*Güdük, çekirdekten yetme
Obada, kıl çadır ömünde bir bebe
Dallarında, ellerinde çiğ damlaları*²⁴⁶

Kansu'nun şiirlerinde günlük hayat izlenimlerini bulmak mümkündür. Bu hayat içerisinde hüsrarla biten aşklar, her vakit ev işleriyle uğraşan kadınlar, sevgiye sevişmeye aç bedenler, özgürlüğün ne olduğunu anlayamamış insanlar vardır. Çelişkiler üzerine kurulu bezgin ve bedbin hayatları; yaşama sevinci ve bezginlik arasına sıkışmış insanları dile getirirken, boşvermişliği hayat tarzı olarak kabul edenleri anlatır. Özgürlüğü tam olarak yaşayabilmek için mahkûmiyeti tatma gibi bir fanteziden de bahseder.

*"Bir kız elinde bavul
Dönüyor bir seviden yarı yolda
Bir kadın çamaşır asıyor
Yel değişiyor akşama
Islak saçlarından
Tam hapishaneye karşı oturmuş biri
Kavaklı kahvede akşam üzeri
Kurtulmak için ve özgürlüğün değeri
Suç işlemeli suç!"*²⁴⁷

Ceyhun Atuf dünyadaki sorunlar karşısında bazen tahammül edemeyecek duruma gelir ancak; bu dünyayı bırakıp gitmeyi de düşünmez. Çünkü ölümle beraber hayatın ve örgütlenmenin olamayacağı kaygısını taşır. Kansu'nun şiirlerinde -karşıtlık içerisinde- hayat ve ölüm birtakım sembollerle anlatılır.

*"Koyup gitmek var ya şu dünyayı
Kahveleri, tavşan kanı çayları
Kitapları, dergileri, ozanları
Çatılardan dökülen mavi şarabı
Bedava meyhanesinde gökyüzünün
Biliyorum başka dünya yok
Varsa yoksa bu dünya*

²⁴⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " Park Bekçisi", Halk Albümü, s. 92

²⁴⁷ Ceyhun Atuf Kansu: " Kavaklı Kahve", Halk Albümü, s. 88

*Biliyorum demir, kalsiyum, azot
Hepsi var yattığım yeni yerde
Ama ben yokum gül türküsü söyleyecek
Hayat yok, en güzel biçimi örgütlenmenin.*²⁴⁸

Ceyhun Atuf için yaşama sevincinin kaynağı, örgütlenmenin en güzel biçimi olan hayattır. Ölümle beraber bu dünyada yaşanabilecek herşeyin yaşanabileceğini; fakat her türlü güzelliğin kaynağı hayattan uzak kalınacağını belirtir. Şaire güç veren bu düşüncedir.

Ona göre hayat: *Kahveler, tavşan kanı çaylar, kitaplar, dergiler, ozanlar, mavi şarap* (gökyüzü-su) ve *türküler*dir. Ölüm herşeydir şair için, bazen de hiçbir şey... Kısaca ölüm örgütlenmenin yokluğudur.

3.1.1.1. Ölüm ve Musikî

Ceyhun Atuf ölüm temasının işlenişinde şiir ve müzikten yararlanır. Ölüm ve ağıt arasında büyük bir bağ kurulur (Ağıt, Borçka Ağdı, Kamyon Çarpmış Çocuğa Ağıt, Acılar Ezgisi). *Türküler*le ölüm gerçeğini anlatmak ister (Borçka Ağdı, Ağaçaltı Gemisi). Zaten ağıt da türkü formunu zenginleştiren bir konu değil midir?..

Sanatçı ölüm ve musikî bütünlüğünü oluştururken hem yerli hem de yabancı kaynak ve isimlerden istifade eder. Bu itibarla *Kara Dumanlı Ölüm* şiirinde Şopen'e ölümü anlattırır. Ölümü ifade etmek için dış alemin zenginliğinden yararlanır. Şiir türleri de türkü ve ağıt terimleri üzerinde yoğunlaşır. Şairin özellikle halk şiirinden yararlanarak belli formlar üzerinde durması, halk kültürüne önyargısız ve övgüyle yaklaşmasındandır. Halk kültürünü, halk şiirini, köylüyü takdir eder. Bu zenginlikten de azami ölçüde istifade eder.

3.1.1.2. Ölüm ve Ağaç

Ceyhun Atuf Kansu ölüm temasını anlattığı şiirlerinde dekoratif unsurlar olarak ağaçlardan yararlanır. Ölüm kimi zaman kayın ağacıdır (Ağıt), renkli kavaktır (Borçka Ağdı). Bazen ceviz ağacı (Ağaçaltı Gemisi) dır. Şairin bir başka şiirinde bedem ağacı (Etlik Otobüsü) olur. Kiraz ağaçlarıyla (Dörtlükler), çınarla (Yaz Ölümü), iğde

²⁴⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Berber Dükâmı Önünde Bilgelik", *Halk Albümü*, s. 75

ağaçlarıyla (Sele Gitmiş Küçük Kıza Ağıt) süslenir şiirler.

Seçilen ağaçların bazıları yaşama sevincini, çocukluğun güzelliklerini anlatır. Badem, kiraz ve ığde ağaçları şiirlere bu amaçla yerleştirilir. Ama bazıları, kayın ağacında, kanlı kavakta olduğu gibi ölümün timsalidir. Ceviz ağacı, kavak, çınar; aile bütünlüğünün, soyun, atanın, babanın anlatımı içindir.

Şiirlerde, ölüm temasını anlatan mevsimler de bir birliktelik oluşturur. Ölüm, kış yelidir (Ağıt) , güzdir (Ölüm , Tabanca). Yaz mevsimi (Ağaçaltı Gemisi, Yaz Ölümü) kavrulmuş tabiatı, hazanı hazırlayan bir zamanı ortaya koymak içindir. Ceyhun Atufun şiirlerinde güz mevsimine ait Eylül ve Ekim ayları ölüm karşılığında düşünülür.

3.1.1.3. Ölüm ve Çocuk

Ceyhun Atuf, eser verdiği ilk yıllarda ölüm temini "ben" etrafında değerlendirir. Çok küçük yaşlarda -bir buçuk- kaybettiği annesi, çocuk yüreğinin ölüm gerçeğiyle tanışmasına sebep olur. *"Sen niçin daldın anne bir zamansız uykuya,"* ²⁴⁹ diyerek serzenişte bulunan sanatçının *Bir Çocuk Bahçesi*(Recep Ulusoglu Mat. Ank.1941) adlı ilk şiir kitabına yansıyan da bitmek bilmeyen bir anne özlemidir.

*"Ne olurdu ben şu an, beşiğimde olsaydım,
Ve annem baş ucumda bir ninni söyleseydi,
Kendimi bir an için ilk yaşumda bulsaydım,
Ve annem baş ucumda 'Yavrucuğum' deseydi."*²⁵⁰

Ölüm temi içerisinde en fazla anlatılan çocuktur. Gerçi anne, baba, işçi, köylü vasıflarına sahip birtakım insanların ölümü de dile getirilir; ancak şairin dramatize ettiği, çocuk ve ölüm karşıtlığıdır. *Kara Dumanlı Ölüm, Kamyon Çarpmış Çocuğa Ağıt, Tabanca, Sele Gitmiş Küçük Kıza Ağıt* gibi şiirler tamamiyle çocuk ve ölüm karşıtlığı üzerine kuruludur. Bir tren kazası ve çocuğun ölümü (*Kara Dumanlı Ölüm*) dile getirilirken, dramatik sahneler oluşturulur. Yaşama sevinci bir yanda, ölüm bir yandadır. İftar çorbası, pide, yeşil soğan; çocuk, aile ve yaşama sevinci üçgeni içerisinde verilir. Ama karşılığında ölüm, keder, çığışmak ve nihayetinde ağıt vardır.

Başka bir şiirde (*Kamyon Çarpmış Çocuğa Ağıt-Halk Albümü, Bilgi Yay.*

²⁴⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Bekleyiş", *Bir Çocuk Bahçesinde*, s.24

²⁵⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Çocukluğum 1", *Bir Çocuk Bahçesinde*, s.18

Haziran 1994, s.105) ölümle çocuğun tanışıklığı bir trafik kazasıdır. Çocuğu bu hüznün tablosu içerisinde anlatan ifadeler, semboller ölüme yakışmayacak şekilde güzeldir. *Alfabe, tebeşir tozu, kara tahta, eski okul önlüğü*, kısaca varlıktır çocuk. *Ama kandır; oradan oraya çırpınan kuşa, büyüyen gece saçlarına, soğumuş kalmış küçük ellere, alfabeyi, tebeşir tozunu, kara tahtayı gezdiren eski okul önlüğüne*, kısaca varlığın çelişmesine ağıttır, ölüm.

Ölümün çirkinliği, istenmezliği çocuğu anlatan ifadelerin güzelliğinde gizlidir. Şaire göre çocuk okumalıdır, kendini ve ülkesini geliştirmeli ve yenilemelidir. Yaşama sevincini anlatmalıdır. İdealist olmalıdır. Oysa ölümle sadece çocuk değil, ümitler de son bulmaktadır.

*Tabanca*²⁵¹ adlı şiirde, ölüm bir namlu ucunda hissedilir. Ölüm tabancayla eşdeğerdir. Yönü insana, çocuğadır. Toplum içerisindeki birtakım yanlışlıklar, bu doğrultuda yanlış bilinçlenme, kardeşin kardeşi öldürmesi gerçeğini bütün soğukluğuyla, yalınlığıyla ortaya koyar. İkiz kurşun, iki kardeş arasındaki ayrılıktır. Bir baba ve yanlış değer yargıları, hazin bir tabloyu gözler önüne serer. Çünkü şiirde ölen ve öldüren çocuktur.

Ceyhun Atuf Kansu, çocuk ve genç kavramlarını ölüm karşılığı içerisinde yansıtır. Hayatı tanımadan, sevinçleri yaşayamadan, sevginin ve aşkın ne olduğunu bilemeden ölen bir çocuk; ona göre bu düzenin, düzensizliğine örnektir.

*"Araştırsam bir yerlerde
Süt bardaklarınız, ekmek kırıntıları
Dış izleriniz can eriklerinde
Kalmıştır evlerin sabah tarihinde.
Bakıyorum da sabah gazetelerine
Biriniz daha ölmüşsünüz
İlk cemre suya inerken
Kanınıza erken bir gülle düşmüş ölüm."*²⁵²

İlk cemrenin suya inmesiyle hissedilecek olan bahar ve yaşama sevincinin aksine, bir çocuk ölümü karşısında şairin tahammülsüzlüğü dikkati çeker. Kansu, çocuk ve ölüm

²⁵¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Tabanca", *Halk Albümü*, s.153

²⁵² Ceyhun Atuf Kansu: "Babalar ve Çocuklar", *Halk Albümü*, s. 195

kavramlarını gönülden gelen bir sesle birbirine yakıştıramaz; ancak akıl böylesi bir realitenin varlığını kabul eder. İşte buna dayanamayan şair, şiirin devamında öfkesini sunarken birtakım değerleri de sorgulamaya çalışır ve bu dünyayı sadece bir mezar olarak niteler.

"Ölüm bizden önce çıkıyorsa sokağa

Çiçek sevişmeden dökülüyorsa

Yaşam bir gömüttür öyleyse

Bir yanlışlık var bu düzende."

3.1.1.4. Çocuksu Duygular ve Ölüm

Kansu'nun kimi şiirlerinde çocuk kuzudur. Tabiatın güzellikleri içinde bağımsız yaşayan; sevecenliğin, masûmiyetin sembolü (Kara Dumanlı Ölüm) dır. Bir başka şiirinde ölümü yansıtan, kuzuya karşı duran, bir ala şahin (Borçka Ağdı) dir. *Ağaçaltı Gemisi*'nde ölüm bir börek sofrasıdır.

Ceyhun Atuf Kansu yaşama sevinci ve ölüm çelişkisini ortaya koyarken, sadece çocuk ve insanı ele almaz. Onun anlatım tarzı içerisinde hayvanların, böceklerin de bazı gerçekleri anlatmak için görev üstlenmeleri dikkati çeker. Yukarıda belirtildiği gibi, yaşama sevinci veya ölüm bir kuyudur, şahindir, böcektir veya kurttur.

Şair bir başka şiirinde (Sele Gitmiş Küçük Kıza Ağıt-Bir Kasabadan Resimler, Bilgi Yay. Ekim 1991, s. 81), herkesi derinden sarsacak bir felâket karşısında yine mağdur bir çocuktan bahseder. Oysa çocuk, *ekmek*dir, *iğdedir*, yaşama sevincidir. Fakat *gecekondu*, *fakirlik*, *sı*, *ağıt çorbası* hepsinden öte ölüm, *sular mezarlığıdır*. Çocuğun gücünün yetmediği dertler, sıkıntılar, çaresizlikler hep ölümden yanadır. Şairin kendine has üslûbu içerisinde çocuk, anne olarak gördüğü *iğdeye* sarılmak, sığınmak ister. İğde, anadır, şefkattir. Sedef çocuk; *sevgi*, *ekmek*, *şarkı*, *okul çantası*, *okuma kitabıdır*. Çok küçük şeylerle mutlu olabilen çocuk kalbi, hayatın zorlukları karşısında hiç direnmeden ölüme teslim olur.

Kansu, ölüm teması üzerinde dururken çiçeklerden, meyvelerden yararlanır. Çocuk güldür (Ağıt, Kara Dumanlı Ölüm) veya böğürtlen, salkım söğüt (Borçka Ağdı) tür. Şair çocuktaki yaşama sevincini anlatmak için bunlarla da kalmaz. Karanfil, vişne (Ağaçaltı Gemisi-Halk Albümü, Bilgi Yay. Haziran 1994, s. 89); elma, ayva (Ölüm) ;

ikiz kardeş	ölüm	Tabanca
çalışma azmi	ölüm	Dörtlükler
can kuşu	yaz ölümü	Yaz Ölümü
sevgi-şefkat	ölüm	Sele Gitmiş Küçük Kıza Ağıt

Şairin ölüm kavramını ifade etmek için kullandığı şiir isimleri de dikkat çekicidir.

dolmuş	Ağıt
cip	Kara Dumanlı Ölüm
otobüs	Borçka Ağdı/Etlik Otobüsü
tabut	Ağaçaltı Gemisi
tren	Ölüm
tabanca	Tabanca
vagon	Çaylar Kuyusu

3.1.2. Sevgi

Ceyhun Atufun şiirlerinde aşktan farklı bir kavram olarak değerlendirilen sevgi, onun sanatçılığının; keza eserlerinin temel unsurudur. Çünkü Ceyhun Atuf ismi sevgiyle özdeşleşen bir isim olarak kabul edilmelidir. Bu tema çeşitli yansımalarla dile getirilir. Sevgi bazen anne sevgisi, bazen vatan sevgisi veya çocuklara duyulan sevgi olarak telâkki edilir. Beşerî anlamda bir sevgiliye duyulan yakınlaşma, beraberinde aşkı da getirdiği için sevgi ve aşk kavramları birbirinden ayrı düşünülmüştür.

3.1.2.1. Sevgi (Katıksız Sevgi)

Ceyhun Atufun mizacına bakıldığında *sevgiye dost* bir insanla karşılaşılır. O insana dost, kendisiyle barışıktır. Böylesi bir tavır onun şiirlerinde katıksız bir sevgiyi ortaya koyar.

"Bir bağ kulübesinde

Pan baba, üvez ağaçları altından

Gelir çala çala yanıma

Kavalını bağ bozumunun" ²⁵³

Bir pastoral şiir örneği de sayılabilecek bu şiirde tabiatla başbaşa, kendisiyle olduğu gibi hayatla da barışık bir insanın samimi sevinçleri dile getirilmektedir. Anlatılan, küçük şeylerle mutlu olabilecek bir yüreğin hoşgörüsüdür.

3.1.2.2. Sevginin Kaynakları

3.1.2.2.1. Pir Sultan Abdal

Kansu'nun şiirlerinin temel yapısı katıksız sevgiyle, aşkla oluşur. O, model olarak Anadolu tarihine damgasını vuran erenlerin hoşgörüsünü, Yunusça, Pir Sultan Abdal'ca hissedilen sevgiyi yansıtır. Pir Sultan Abdal'ın Tanrı aşkı, tabiata duyulan yasaksız sevgisi, Ceyhun Atufun da itibar ettiği türdendir.

"Ve, Pir Sultan Abdal, yasaksız,

Seviyi, Tanrıyı, şarabı koyar

Önüme ikindide

Bir Sivas sekisinde" ²⁵⁴

3.1.2.2.2. Mevlâna

Kansu'nun dostluk ve sevgiyi işleyen şiirlerindeki temalardan birisi de Mevlâna'dır. Mevlâna bir sevgi ustası bir kaynaktır onun için. Hoşgörüye dayalı sevginin özünü oluşturan tasavvufî yaklaşım içerisinde değerlendirilemese de, onun şiirlerinde Mevlâna; katıksız, tanrısal bir sevginin uç noktasıdır. Mevlâna dostluğun kaynağı, dost arayanların durağıdır.

Ceyhun Atuf, dost arayışları içerisinde Yunus'tan önce bir derviş olarak Mevlâna'nın yanına uğrama, onun türbesini ziyâret etme arzusu içerisinde. Yunus Emre'ye duyduğu aşkla Mevlâna'nın sunduğu eşsiz sevgi sofrasına uğrar.

"Derviş gibi döndüm çevrende senin,

O eşsiz aşkıyla Yunus Emre'nin,

Uçtuğunu duydum, yeşil türbenin

²⁵³ Ceyhun Atuf Kansu." Göz Balı", Bir Kasabadan Resimler, s.99

²⁵⁴ Kansu, s. 99

Bir saray kuruldu mavi göklerde.

Kuruldu sevginin eşsiz sofrası

Sundu Yunus bana şifalı tası,

İçtim kana kana, içtim doyası

*Sarhoşluğum destan oldu dillere."*²⁵⁵

*Dost arıyorum, söyle dost nerede?"*²⁵⁶ diye Mevlâna'yla söyleştikten sonra, onun türbesinden sevgiyle, aşkla dolu olarak ayrılır. Artık o, dost arayan bir derviş durumundadır.

"Gün doğarken vurdum altın kapını,

Batarken terkettim yeşil kapını,

Okudum ve sevdim aşk kitabını,

*Dostu aramaya çıktım yollara."*²⁵⁷

3.1.2.2.3. Yunus Emre

Sevgi olunca Yunus da gözardı edilmez şair tarafından. Şairin Mevlâna'ya, Yunus'a olan aşkı insanî, katıksız ve riyâdan uzaktır. Mevlâna'ya , Yunus'a olan aşk dile getirilirken, şairin *Yunusca* bir tavır içerisinde şiir yazdığını görülür.

"Sevgi türettim bin kez asma dalından

Yunus'un bağında erdi üzüüm

Kızardı dirildi somunda ölüm.

*Sevgidir topraktan türettiğim can sözcüğü."*²⁵⁸

Şairin dostu arama, bulma arzusu hayatı boyunca devam eder. O, güzel olanın, sevgiyle dolanın peşindedir. Zira şair için sevgi herşeydir, hayatın kendisidir. Tabiatın insana sunmuş olduğu en büyük güzelliştir.

Ceyhun Atuf Kansu, *Sevgiyi Türetmek*(Güneş Salkımı, s.92) adlı terzarımayı andıran şiirinde sevgi kavramını değişik terimler içerisinde ifade eder.

²⁵⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Mevlana'nın Türbesinde", *İnkılâpçı Gençlik*, No. 59, (6 Eylül 1941)/**Bir Kasabadan Resimler**, s. 20

²⁵⁶ Kansu, s.20

²⁵⁷ Kansu, s.20

²⁵⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Sevgiyi Türetmek", *Güneş Salkımı*, s.92

<i>Sevgi</i>	<i>gecenin kara ipek saçları</i>
"	<i>çınar ağacı</i>
"	<i>karmızı alıç</i>
"	<i>oyun(çocukların ceviz oyunu)</i>
"	<i>Dede Korkut' un Türkçesi</i>
"	<i>sarı ayva</i>
"	<i>Yunus</i>
"	<i>can sözcüğü'dür.</i>

3.1.2.3. Anne Sevgisi

Şiirlerde yer alan anne sevgisi, çocukluğun güzel hatıralarından birisidir. O, anne ve ninni kavramlarını birlikte düşündüğünden, anne bütün sıcaklığıyla, şefkâtiyle şiirlerde yer alır.

*"Ne olurdu ben şu an, beşiğimde olsaydım,
Ve annem baş ucumda bir ninni söyleseydi,
Kendimi bir an için ilk yaşımda bulsaydım,
Ve annem baş ucumda 'Yavrucuğum' deseydi."*²⁵⁹

Anneye, annesine duyduğu sevgiyi ondan ayrılığın acısıyla bir ağıt şeklinde dile getirir. Bu anlatım içerisinde oluşturulan benzetmeler orijinaldir. Yeri gelir anne kalbi bir çiçek, ılık göğsü ise toprak olur, yeri gelir kefen, süslü bir kıyafet olarak anlatılır. Ölümü kabullenmez bir tavır içerisinde.

*"Karınca yuvaları artık açık dünyaya,
Yılanlar deliklerden uzanıyorlar suya,
Sen niçin daldın anne bir zamansız uykuya,
Niçin en güzel çiçek bu yıl açmadı."*²⁶⁰

En güzel çiçek olarak anlatılan anne, pek çok şiirde de böylesi çocukça arayışlar

²⁵⁹ Ceyhan Atuf Kansu: "Çocukluğum -1 ", Bir Çocuk Bahçesinde , s.18

²⁶⁰ Ceyhan Atuf Kansu: " Bekleyiş", Bir Çocuk Bahçesinde, s.24

içerisinde hissettirilir. Şiirlerde anne, yokluğuyla her zaman özlenen, ardından gözyaşı dökülen, bayram sevinçlerine katkıda bulunandır.

*"Kandilleri yanardı küçük minareminizin,
Yeni bir hayat başlar içinde evimizin,
Tatlıları yapılır bayram günlerimizin,
Annemin beyaz eli taze yufka kokardı."*²⁶¹

Anne sevgisi bahar sevinciyle bütünlenerek şiirlere yansıtılır. Anneden uzak kalmak baharı yaşamamaktır. Baharın tabiata sunduğu dirilik anneyi diriltmek için mucizevî güç olarak düşünülür.

*"Anne, bahar geliyor uyansana,
Çık, altın bir eşikte bekle beni,
En güzel tılsımları buldum sana,
Koklayabilmek için nefesini."*²⁶²

Ceyhun Atufun anneye karşı duyduğu sevgi, anne yokluğunun getirdiği özlem; şiirlerde ölümü münisleştirmesine sebep olur. Annesini yaşatmak için onun yerine ölmeyi ister.

*"Gül, güzel annem benim, benim rüyam,
İçimden çiçekli bir yol var sana,
Senin yerine biraz ben uyusam,
Anne bahar geliyor, uyansana!"*²⁶³

3.1.2.4.Vatan Sevgisi

Ceyhun Atuf Kansu'nun şiirinde ikinci dönem olarak değerlendirebileceğimiz 1950 sonrasında, ülke meselelerinin daha fazla ele alındığı gözlenir. Bu anlayış içerisinde dile getirilen her konu vatan kavramıyla bütünleştirilir. Bu nedenle şiirlerde çok net olmayan, sadece hissedilen bir vatan gerçekliği vardır. Ancak ilk dönem şiirleri için bunu söylemek mümkün olmaz. Çünkü 1950 öncesinde yazılmış şiirler içten gelen bir vatan sevgisini yansıtır. Oldukça lirik örneklerin sergilendiği bu dönem şiirlerinde sanatçı

²⁶¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Bayram", *Bir Çocuk Bahçesinde*, s.27

²⁶² Ceyhun Atuf Kansu: "Uyuyan Güzel Anneye", *Bağbozumu Sofrası*, s. 55

²⁶³ Kansu, s.56

vatanseverliğini bir aşk boyutunda sunar okuyucuya.

*"Beni vatanımın sevinç tacı gibi,
Yayla çiçekleriyle işle, ey Tanrım!
Benim aşkım olsun toprağın hür kalbi,
Yıl boyu bu sonsuz aşk için yaşarım."*²⁶⁴

Bu dönemlerde yazılmış olan şiirlerde somut bir vatan gerçekliği vardır. Sınır boylarıyla; her çeşit güzelliğiyle yaşayan, yaşatılan vatandan bahsedilir. Vatan, *"Yurdu yaşatmazsam niçin yaşarım,"* inancı içerisinde davet edici güzellikleriyle kabul edilir.

*"Kaldırın sancağı, vatan bizim.
Öpülesi toprak, kanlı beşik,
Uğrunda göğüsler delik deşik,
Yaşayan, uyuyan, yatan bizim!"*²⁶⁵

Hamasî yaklaşımlarla vatan sevgisinden bahseden Ceyhun Atuf için; vatan, uğrunda ölünebilecek bir mukaddes varlık, sınır boylarında ise sevgililerin beklediği bir yerdir.

*"Sınır boylarında hazır yatağım,
Göğsümden vurulup uzanacağım,
Yârin işlediği al yorgan değil,
Serilsin üstüme kanlı sancağım."*²⁶⁶

Ceyhun Atuf Kansu vatanın sevilmesini ister. Çünkü bu sevgiyle ötecek olan *istiklâl kuşu* eş ve çocukların sevilmesine imkân tanıyacaktır. Eş ve çocuklara duyulacak sevginin kaynağında da vatan sevgisi vardır. Gelecek nesillerin sorgulamalarından kurtulabilmek için -sınır boylarında- silah uçlarında açacak güllere karşı durmak, sevgilinin işlediği al yorgan yerine kanlı sancak altında yatmaya hazır olmak gerekir.

*"Sınır boylarında çocuğum, karım,
Yurdu yaşatmazsam niçin yaşarım,
Biz seni pazara göndermemiştik,*

²⁶⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Küçük Dua", *Bağbozumu Sofrası*, s. 97

²⁶⁵ Ceyhun Atuf Kansu "Zafer Poemi", *Bağbozumu Sofrası*, s. 112

²⁶⁶ Ceyhun Atuf Kansu "Sınır Boylarında", *Bir Çocuk Bahçesinde*, s.45

Yurdu satıp geldin der, çocuklarım." ²⁶⁷

3.1.2.5. Bayrak Sevgisi

Vatana duyulan sevgi bayrak sevgisiyle pekiştirilir. Vurgunu olduğu bayrağına, her sabah selâm duran sanatçı için; güzel bir rüya olarak kabul edilen bayrak, çiçeklerin rengiyle oluşturulmuş bir gül mevsimidir.

*"Kurduğum en güzel hūlya;
Bayrağım sana vurgunum.
Sende dalgalanır dünya,
Bayrağım sana vurgunum."* ²⁶⁸

Dünya vatandaşlığı düşüncesi içerisinde bazen bayrak kavramı hamasî duyguların ötesinde, evrensel özgürlük çerçevesinde mütalaâ edilir. Bayrak, dünya kardeşliği arzusunun bir sembolü haline getirilir.

*"Bütün bayrakları koklamak isterim,
Bütün çiçekleri kokladığım gibi.
Serilsin, halılar yerine güllerim,
Bende çarpsın sonsuz toprakların kalbi.
.....
Gök şu tılsımlı gök, şu sonsuz gök; bayrak!
Yaşamak onun hür, engin gölgesinde."* ²⁶⁹

3.1.2.6. Çocuk Sevgisi

Ceyhun Atuf Kansu, *dünyanın çiçekleri* olarak kabul ettiği çocuklara karşı her zaman sevgiyle doludur. Şiirlerin bir çoğu bu sevgiyi dile getirir. Ondaki sevgi merhametle karışık evrensel bir sevgidir. Sadece Anadolu'nun ücra bir köşesinde hastalıkla, ölümle mücadele eden değil; büyük kentlerin varoşlarında çocukluğunu yaşamayan, tükenen umutların sembolü çocuk da bu sevgiden nasibini alır.

Şiirlerden anlaşılacağı gibi sevginin sınırı yoktur. Ceyhun Atuf, uzak diyarlarda

²⁶⁷ Kansu, s. 46

²⁶⁸ Ceyhun Atuf Kansu: " Bayrak", *Bağbozumu Sofrası*, s. 93

²⁶⁹ Ceyhun Atuf Kansu: " Ben Bir Dünya Vatandaşıyım", *Bağbozumu Sofrası*, s. 100- 101

yaşayan, savaşların ortasında kalan; milliyeti, dini ne kadar farklı olsa da çocuk denen varlığa yardım elini uzatır. Çünkü çocuk gelecektir, onun için. Bu yüzden, Nuh Peygâmberi hatırlatacak şekilde düşler âleminde oluşturduğu gemisiyle *o beldeye* doğru yola çıkmayı düşünen sanatçı, yanına sadece çocukları almak ister.

"Çocukları almalıyız, bebekleri, oyun oynayanları

Geçip giden bütün gemilerin hayranları

Bütün denizlere âşık o küçük kalpleri

Kendi dünyalarında yüzen gemileri.

.....

Çocukları, yalnız çocukları alalım gemiye

Onlar açılabilirler böyle pervasızca ileriye.

.....²⁷⁰

Ceyhun Atuf, bir şiirinde Erzurumlu İmdat'tan bahseder. Sedefciğin ölümünü gecekondlu gerçekliği içerisinde anlatır. Meksikalı Alvarez'i hürriyet mücadelesi içerisinde dimdik gösterir. Hepsine birden dünyanın çiçekleri der ve kendini onların öğretmeni kabul eder. Bir çocuk hekimi olarak çare bulmakla yetinmez, onların öğretmeni olmaktan gurur duyar.

Çocuk; saflığı, temizliğiyle Ceyhun Atuf için çok şey ifade eder. Çocukluk günlerinin özlemiyle *"Çocuğum! Bu en büyük mutluluğum."* diyerek çocuğu anlatır kendince. Çocukça bir dünyanın sınırlarını çizer, hayâl âlemine dalar.

"Tahta kılıçlarla dikenlere karşı savaş,

Ağaçlara sevgi, yemişleri yiyen kuşlara taş,

Gölgeler yuvalarına çekilmekte yavaş, yavaş,

*Annemin bile bilmediği masallarla dolu uykum."*²⁷¹

3.1.2.7. Bahar Sevgisi

Bahar mevsiminin Ceyhun Atufun hayatında ve şiirlerinde önemli bir yeri vardır. Yaşama sevincinin kaynağı olarak da değerlendirilebilecek bu durum pek çok şiire güzellik katan bir çeşni olsa da; müstakil olarak bu tem üzerine yazılmış şiirlere de

²⁷⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Çocuklar Gemisi", *Çocuklar Gemisi*, s. 10-11

²⁷¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Birinci Senfoniden", *Bir Çocuk Bahçesinde*, s.29

rastlanır. Bahar ve çocuk bu tarz şiirlerin yapısını oluşturur.

*"Neş'yle uyandığım o Mayıs sabahları,
Başımı annem gibi okşayan tatlı rüzgâr,
İçlerinde zanbaklar açan çiçek tarhları,
Üstünde kertenkele dolaşan eski duvar.
Baharda bayıltıcı kokan iğde dalları,"*²⁷²

Bahar ayları sevinç ayları olarak kabul edilir. Ölümün karşısına bile baharın güzelliklerini çıkarılır. Bahar ayları doyumsuz bir sevgidir. Çünkü baharla birlikte şairin gönlünde sevgiler yeniden yeşermeye başlar.

*"Ceyhunum, içim bir bahar,
Bir başka bahar dışında,
Yaylâda ördüğüm rüzgâr,
Dağılır yârin başında,
Geldi, bahar geldi diye."*²⁷³

3.1.3. Düş

Ceyhun Atuf, hayâl kavramını; bilinçaltı düşler olarak değerlendirirken hayâle fazla yer vermese de bir mantık silsilesi içerisinde okuyucuya bunları sunar. Bu yaklaşım içerisinde sürrealist tavrın yansımaları gözlenir. Ona göre düşlerin kaynağı aşktır.

3.1.3.1. İdeal Sevgili (İzolde)

Ceyhun Atuf Kansu şiirlerinde aşk kaynağına doğru bir seyahat gerçekleştirirken soyut kavramları somutlaştırır ve aşkın adını koyar. Onun için aşk, düş âleminde mâbude-i şiir olan İzolde'dir.

*"Ne kaldı o düşten söyle, yola çıkarken, öncü aşk,
Bir ses anılıyorum karlı tepeleri ısıyan seslenince,
Vuran kırağıdır dallarına kırağının türküsü,*

²⁷² Ceyhun Atuf Kansu: "Çocukluğum-1 ", Bir Çocuk Bahçesinde, s.17

²⁷³ Ceyhun Atuf Kansu: " Geldi, Bahar Geldi Diye", Bağbozumu Sofrası, s.41

Kar güneşinde yanakları yanan İzolde' nin sesi

Tabutu tanıdın mı? Aç! Sarı gül giysisi,

Tatlı İzolde, çıkarıp çıkarıp öptüğüm milyon çarşı,

Tanıyorum biliyorum oraya ben gömdüm,

Ta kendisi, düşümdeki dağ o dağ,

Ölü, o güzel ölü!"²⁷⁴

Kansu, sanatçılar için değişmez bir olaydan, ilham kaynağından bahsederken birtakım imajlar oluşturur. İmajlar dünyası içerisinde önemli bir yer işgal eden düşün kavramı; muhayyel coğrafyalarda gezinen sanatçının duygu dünyasının yansımasıdır. Düş; itici, harekete geçirici dinamik olarak sanatçının ütopya oluşturmada en büyük etkendir.

Ceyhun Atuf duygusal bir sanatçı değildir; ancak düşün olmazsa şiir olmaz gerçeğinden hareketle gerçek ve hayâl onun şiirlerinde birbirinden ayrılmaz. Dikkati çekebilecek husus, düşler âlemini oluşturan dekorun seçimidir. Hayatında başka ülkelere hiç çıkmamış olan Ceyhun Atufun şiirlerinde dekor, garp kültürüyle, garp mitolojisiyle oluşturulur.

Düşten söz ederken sürrealist bir tavır sergiler ve bilinçaltını harekete geçirir. *Düş* ve *gece* bütünlüğü ortaya konur ve soyut somut kavramların birleşmesi dile getirilir. Sanatçının iç âlemindeki dalgalanmalar alışlagelmişin dışında dışa vurulur. *Düş* ve *aşk* bütünlüğü *İzolde'* yi ortaya çıkarır. Şiirin ilham perisi diye kabul edeceğimiz bu isim, Ceyhun Atufun şairliği açısından değerlendirildiğinde etimon- sprütiel'dir.

3.1.3.2. Düş ve Hayâl

Ceyhun Atuf, hakikatin sert yüzü karşısında düşlerin sıcaklığına, yumuşaklığına sığınır. Sadece kendisi için değil; sıradan insanlar için de düşlere müracaat eder. Yıllar boyu sanat eserlerinde yer alan hırs ve tatminsizlik, determinist bir anlayış içerisinde düşün gerçeğini ortaya koyar. Bir sinema filmi izlenirken genç kızların hayâlleri, şöhret ve zenginlik düşlerine kapılarını açar. Şiirinde yer alan ayakkabı boyacısı çocuklar için belki

²⁷⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Karlıdağ' daki Gömü", *Halk Albümü*, s.39-40

en güzel düş, atın üzerinde bütün heybetiyle geçen kahramanın yerinde olabilmektir. Düşlerdeki değişiklikler, bir egonun tatmini içindir.

*"Kavakların arasından dolunay,
Süzülür iri gözlü komşu kızı
Dudaklarında çekirdek,
Her bir düşü Belgin Doruk*

*Atını sürer o her zaman kahraman,
Ayakkabı boyacısı çocuk için
Ve hep duvar örücülerden yana
Dostu yorgansız ırgatların." ²⁷⁵*

Sinema filmlerinde olduğu gibi düşler halk için hep güzeldir. İyiliğe, doğruluğa, güzelliğe götürdüğü müddetçe düşlerin tılsımı bozulmaz. Bu nedenle Ceyhun Atuf beyaz perdeyi halk düşlerinin ak perdesi olarak niteler.

*"Bir alkıştır dünyamızdan
İyiliğe doğruluğa kardeşçe
Dolanarak sigara dumanlarından
Ulaşıyor ak perdesine halk düşlerinin." ²⁷⁶*

Başka bir şiirinde: *Mavi elişiden bir deniz yaptım / Yeşil tekneli bir kayık yüzdürdüm*²⁷⁷. diyen sanatçı için düşlerin yaşı, sınırı yoktur. Öyle ki düşler âlemi çocukluğa özlemin, hayâllere sığınmanın; kısaca ütopya oluşturma bir ifadesidir.

Ceyhun Atuf için düş; çocukluğa dönüş, rüya renklerden ev yapmak ve mutluluğu yakalamaktır. Bu sebeple her sanatçı için değişmez güç olan düş kavramı , Kansu tarafından da bütün zenginliğiyle yaşanır, yaşatılır.

3.1.4. Aşk- Sevişme

Ceyhun Atuf, gerek kentli, gerekse köylü yaşantısı içerisinde aşk ve sevişme duygularını gözlemlerine ve psikolojik tahlillerine göre değerlendirir. Şiirlerinde önemli bir tema olarak değerlendirilebilecek bu olgu bütün yalınlığıyla; ancak müstehcenliğe

²⁷⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Yaz Sinemaları", *Bir Kasabadan Resimler*, s.96

²⁷⁶ Kansu, s. 96

²⁷⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Elişi Defteri", *Bir Kasabadan Resimler*, s.21

düşülmeden dile getirilir.

3.1.4.1. Beşerî Aşk

Şiirlerde aşk kavramının insanlar üzerindeki etkileri somut bir şekilde dile getirilir, yaşanılan verilmeye çalışılır. Şair, aşk kavramını kimi zaman "ben" eksenini etrafında mütalaâ eder.

*"Yaz ayları gelir, kalbimde bir duygu,
Aşk diyeceksiniz hemen, aşk!
Aşk mı, çoktan yitirmişim o suyu,
Besbelli kurumuş bende o kaynak."*²⁷⁸

Aşkın ve sevişmenin coşkusu tabiatla içiçe verilir. Aşk platonik veya gizli bir biçimde değil; sevişme boyutuyla anlatılır. Karacaoğlan benzeri ifadeler içerisinde, şair zor olanı; yani Anadolu insanının görülen tarafını değil, gizli kalan yanını ortaya çıkarır.

*"Aklımdan o güzel geçende
Isınır evrenin toprağı
İki daldan bir olmuşuz
Sarmaş dolaş tek gövdede yüreğimiz.
Sıcak sıcak esen rüzgâr
Oluklarımızdan eser sevişirken
Varsa bir salkıma değse,
Kızarıverir birden has üzüm
Pişer dalında armut
Güzelimin adı Fadik"*²⁷⁹

Aşk ve sevişme sahnelerinin anlatıldığı ve erotik ifadelerin yer aldığı bu şiirin yazıldığı tarih 1960'dır. Onun şiirlerinde idealize edilmiş sevgiliden ziyâde, yaşanılan, sevişilen günlük hayatta her an, her yerde rastlanabilen sevgili imajı vardır. Bu cihetle Kansu'nun şiirleri eski şiirimizin genel çerçevesinin dışına çıkar. O, kavuşulabilecek; sevgiliyle yaşanabilecek aşkları, sevişmeleri dile getirir. Sevgi yasasını hayata uyarlar.

²⁷⁸ Ceyhan Atuf Kansu: "Değişik Türkü", Yanık Hava, s.15

²⁷⁹ Ceyhan Atuf Kansu: "Yitik", Halk Albümü, s.46

*"Sevişmek yasası her yerde bir
İlk esintisiyle mayıs yelinin
Körpe göğüsleri ürperir kızların
İlk öpüş hakkı bahar yelinindir
Ne olursa ondan sonra olur
Bir çiçek tarlasıdır genç kızlar
Çözölmüş göğüslerinden taşan güller
Uyanan erkek yelinin elinde,
Bulur sevgi yasasındaki yerini."*²⁸⁰

3.1.4.2. Aşk ve Kadın

Ceyhun Atufun şiirleri Anadolu kadınının ruh hallerini anlatan bir inceleme gibidir. Çoğunlukla ikinci plânda değeriendirilen Anadolu kadının düşünceleri, arzuları şair tarafından ön plâna çıkarılır. Kadının duygulanmaları, zevkleri, beklentileri ve tatminsizlikleri üzerinde durulur. Saf, lekesiz bir kadının kendi vücuduyla mücadelesi, arzularını tatmin etme çabası, yoksulluk sınırı içinde ele alınır. Şair tarafından kadın, sıcak bir tenin, aşka susamanın sembolü olarak görülür.

*"Benim tenim sıcak bir güldür
Solgun basmanın altında
Zerdalinin çilli derisi
Örter ballı elini Haziran' ın*

*Göl Hanım! Göl Hanım! Biliyorum
Basmanın altında gömleğim yok
Fakirin gömleği olur mu kardaş
Göğüslerim tutuşmuştur yazısında güneşin."*²⁸¹

3.1.4.3. Kadın ve Deniz

Ceyhun Atuf, kadın ve deniz birlikteliğinin peşindedir.

"Uzakta bir deniz, gözlerinizden

²⁸⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Polonez(Bahar Yeri Eski...Çok Eski...) Buğday, Kadın, Göl ve Gökyüzü, İmece, No.39, (Temmuz 1964), s.21

²⁸¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Göl Hanım", Halk Albümü, s.108-109

*Lacivert gözleri gelip geçer bir kadının
Gelip geçer kadın ile deniz."*²⁸²

Bu mısralar genel manada şiir sanatındaki deniz mitini -Yahya Kemal'deki *deniz* mitini (Açık Deniz-şiir) - çağrıştırmakla beraber; Tevfik Fikret'teki kadın ve deniz birlikteliğini (Balıkçılar- şiir) hatırlatır şekildedir. Şiirin tamamına bakıldığında, özellikle Tevfik Fikret'in *kadın deniz gibidir*, ifadesini hatırlamak mümkündür. Bu kanaatten hareketle şairin gerçek manada mutluluğu yakaladığını söylemek zordur.

*"Beyaz eller alınınıza değip geçer
Uyuşur sinirleriniz, âşksınız
Mutluluk mu? Aldanıyorsunuz."*²⁸³

Denizle düşlerini; limanla gönül ilişkilerini aynileştiren Ceyhun Atuf için kadın (sevgili) kavramı ütöpik bir varlığın sembolüdür. Sevgiliye duyulan özlemle, sığınma ihtiyacını bütünleştiren sanatçı, sonsuzluk arayışına girer ve deniz- kadın birlikteliğini ortaya koyar. Mitolojiye müracaat ederek tanrısal boyutta bir kadın imajı oluşturur.

*"Dudaklarında tuzlu deniz, seni öpmeliyim
Bu yolculukta güzelim, ilkönce bilmeliyim
.....
Kimler karşılayacak, hangi Tanrıçalar bizi,
De bana, hangi umutla ölçeyim denizi.
Mavi entarinde sular dalga dalgaydı
Bu sefer üflediğin bir başka havaydı:"*²⁸⁴

3.1.4.4. Anadolu Kadını

Anadolu sahnesinde kadının çaresizliği, çocuğun hayat mücadelesi, üzerinde en fazla durulan konudur. Anadolu kadını umutsuzluk sembolüdür. Kendi ifadeleriyle, *toprak dam- dünya*²⁸⁵ çelişkisi yaşanır. Anadolu kadını mekân değiştirerek bazen fabrika kapıları önünde çaresiz kalan kadın olur şiirlerde. Kadın ihtirastır, yoksulluktur, hayâl-hakikat çatışmasının odağıdır. Çocukluktan kadınlığa geçiş sürecinin yaşanmamışlığıdır.

²⁸² Ceyhun Atuf Kansu: "Mutlu Orman", *Bir Kasabadan Resimler*, s.76

²⁸³ Kansu, s.77

²⁸⁴ Ceyhun Atuf Kansu "Çocuklar Gemisi", *Çocuklar Gemisi*, s.6-7

²⁸⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Keskinli Döndü", *Halk Albümü*, s.87

Kendi deyişiiyle: " *Bir biliyor, yedi yaşını /Bir de biliyor, on yedi yaşını*"²⁸⁶ dediği kadın, Anadolu' nun değışmez kaderidir.

Ceyhun Atuf, Anadolu'nun değışmez kaderi içerisinde anlatmaya çalıştığı kadın karşısında duyarlıdır. Bir aydın kimliğiyle kadına ulaşmaya, kadın için birşeyler yapmaya çalışır. Yapılacak ilk iş de kadının dünya görüşünü değıştirmektir.²⁸⁷

Anadolu gerçekliğı içerisinde kadını objektif olarak gözleyen Ceyhun Atuf, onların çileli yaşantısını sert ifadelerle; bilinen gerçekleri anlatmakla okuyucuya sunar.

*"Yağmur yağar kadınların gözlerine,
Al kuşağa belemişler, sırtlarında bebeler,
Topaklı'da bir kahve gördüm, bağdaş kurdum,
Adamlar çay kahve içer uyur."*²⁸⁸

*"Dalsız kalasın, oğlumun dalını kıran
El bahçesinin zalımı ağaç
Kuzu oğlum! Meleme kurban olduğum
İmdat! İmdat oğul, imdat!"*²⁸⁹

Ceyhun Atuf Kansu, Anadolu'yu sevginin, aşkın, ihtirasın kaynağı olarak da değerlendirir. Yoksulluk bu kavramlar için de geçerlidir. Yoksulluk içerisinde hayatın sürdürülmesi, aşkı da yozlaştırır. Sevgi ve sevişme duygusuzlaşır, ruhsuzlaşır. İnsanların ruhen yorgunluğu aşka zaman ayıramamalarına sebeptir. Şair Anadolu kadınının bu konuda sıkıntısını dile getirir. Kadın her yerde kadındır. Duyguları değışmez, ancak tatminsizlik Anadolu kadının psikolojik rahatsızlığıdır.

*"Benim benim sıcak bir güldür
Solgun basmanın altında
Zerdalinin çilli derisi
Örter ballı elini Haziranın"*²⁹⁰

Ceyhun Atuf, savaşla içiçe yaşanan aşklarda mağdur olan kadını anlatır. Kadın, çocuk ve eş üçgeni üzerine çöreklenen kara bulutlar olarak, savaşları anlatır. Savaş

²⁸⁶ Kansu, s. 87

²⁸⁷ Ceyhun Atuf Kansu: " Eflâtun'un Bahçesi", Haziran Defteri, s. 51

²⁸⁸ Ceyhun Atuf Kansu: " Bozkırlar-Köylerim Uyur", Yurdumdan, s.38

²⁸⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Erzurumlu İmdat", Halk Albümü, s.95

²⁹⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Gül Hanım, Halk Albümü, s.108

kadının analığını, sevgili vasfını ortadan kaldırır. Kız mı, gelin mi, ana mı olduğunu anlayamadan gençliği uçup giden kadın, Ceyhun Atufun mısralarında ağıtlara konu olur.

"Ben gelin miyim neyim, ben taze gelin miyim?

Bilemedim nenni!

Hani benim erkeğim?

Uyu yavru şahan uyu nenni.

Baban uyur Aziziye kışlasında,

Erzurum askeri, çavuş, nenni.

Uyanacak vakit midir şimdi nenni,

Beni gelip sarmayınca,

Uyku tutar mı gözlerimi, nenni,

Nenni, gökçe donlun nenni."²⁹¹

3.1.4.5. Köy Aşkları

Ceyhun Atufun şiirleri aşk üzerine güzelleme gibidir. Bazen bir köylü gencin, bazen kentlinin bazen de bir dolmuş şoförünün aşkı dile getirilir.

"Çekmiş suyunu bırakmış

Kuzu kulağı tophuyor

Ben erik ağacındayım

Baktı mı yüreği hopluyor.

Emmim de teyze kızı almış

İnce dallara çıkıp erik attığında

On dördünde o da âşık değilmiş

Evlenmişler dört çocukları olmuş."²⁹²

Köy hayatı içerisinde çocuk yaşlarda başlayan aşkları anlatan Ceyhun Atufun kent yaşantısına bakışı farklıdır.

"Trağ olsun kadehlerin mutluluğu

Elma bahçesindeki kutsal çiftleşme

Yorgunluğu Âdem' in çimenler üzerinde

²⁹¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Şehirler- Erzurumun Erkekleri, Kadınları, Kızları", Yurdumdan, s.53

²⁹² Ceyhun Atuf Kansu: "Teyze Kızı", Güneş Salkımı, s.40

İrağ olsun, ırağ olsun.

Bir Naciye kalsın yanılmanın güzel dalı

Kentlerin tüm pencerelerinden

Üzüncünün denizlerine baksın, kara derin gözleriyle

Kazaya uğramış sevilere!"²⁹³

3.1.4.6. Kent Aşkları

Şairin köy ve kent aşklarına bakışı farklıdır. Köylerde yaşanan masûmane sevgiler kent hayatı içerisinde bu saflıktan uzak olarak değerlendirilir. Zira kent hayatının kendine has yoğunluğu birtakım duyguların farklı şekilde yaşanmasını gerektirir. *Dolmuş Sürücüsünün Türküsü*²⁹⁴ adlı şiirde olduğu gibi bu duyguyu yaşayan insanlar bir taraftan da hayatla mücadele etmek zorundadırlar.

Ceyhun Atuf, aşk kavramını şehir hayatına ait dekoratif unsurlarla ortaya koyar. Bu doğrultuda mutluluğa da ad koyar. Mutluluk; *bir ağaç beşiktir, bir bakıştır, bir gece çağırısı gözlerdir, yol boyu çalınan şarkılardır.*

"Çıkmış hane önüne

Kara gözlü tatlı bacı

Ayakkabılar kırmızı

Ne ister, ne söyler dudakları

Gülhatmi ister bahçesine

Sulamaya bir yazı

Beşik ister ağaç beşik." ²⁹⁵

3.1.4.7. Sevişme

Ceyhun Atuf *Çingene* adlı şiirinde *yabanıl döl kuşu* olarak düşündüğü çingene bir kadının sevgisinden, sevişmesinden söz ederken; önce aşktan bahseder, daha sonra sevişmeyi anlatır.

"Yabanıl bir döl kuşudur

²⁹³ Ceyhun Atuf Kansu: "Naciye", *Güneş Salkımı*, s.42

²⁹⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Dolmuş Sürücüsünün Türküsü", *Güneş Salkımı*, s. 60

²⁹⁵ Kansu, s. 60

*Kara mağarasından erkeğin
Gergin kanatlarını çırpan
Kadınlığın çiçek yaylasına"* ²⁹⁶

Sevişmeden bahsedilen mısralarda doğal davranılır. Bu doğallık müstehcenlik sınırlarını zorlayacak şekilde değil; şiirin estetiği içerisinde kabul edilecek seviyededir.

*"Öpülmeye açık, bir su
Taşar gelir kayasından göğsünün
Bir yeşil saz yumuşatır
Sevişmenin toprağını
Keman çalar bayır
Tapınısı başlar kadının
En güzel oyunu ayakların
Gül döşemesinde sevinin"* ²⁹⁷

Ceyhun Atuf için kadın ve erkek arasındaki ilişkilerde benzerlik söz konusudur. İster Anadolu'da isterse Fransa'da olsun sevişmeler hep aynıdır, özellikle kadının duygularında değişme olmaz.

*"Bir şişe şarap ve bir basma perde
Bakar Sen ırmağına
Gelir sevgilisi Andre'nin,
Girerler karanlığına sevinin
Değirmeninde ateş taşlarının
Aydınlık ekinini dudakların."* ²⁹⁸

Aşk temi üzerine yazılmış şiirler değerlendirildiğinde -özellikle sevişmenin anlatıldığı şiirlerde- anlatımın güzelliği içerisinde müstehcenliğin eriyip gittiği hissedilir.

*"Bir de dayanmış bin yıllara ipek
Seher rüzgârında tutkulu etek,
Bir yangında soluyormuş kadın*

²⁹⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Çingene", Halk Albümü, s.124

²⁹⁷ Kansu, s. 124

²⁹⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Fransa Bir Ozandır(Andre'nin Odası) Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", İmece, No.49, (Nisan 1965), s.17

*Duymamış bile uyandığını yanardağın
 Birleşmenin ateş yatağında
 Örtmüş evreni dudakların kar ateşi
 Sevilere saygı! Taş değil resimleri
 Erkeğin elleri öyle dipdiri; körpe göğüslerde
 Kadının gözleri baygın ipek."*²⁹⁹

Sevişme bazı şiirlerde sadakâtin bir yansıması olarak da dile getirilir. Eşini bekleyen kadının duygularını oldukça doğal ve sansürsüz bir şekilde yansıtan Ceyhun Atuf, müstehcenlikten uzaklaşarak sevişmeyi hayatın vazgeçilmez bir realitesi olarak kabul eder.

*"Kadınım saçlarını tarar aynada,
 Benim parmaklarım değmişcesine.*

.....

*Aklından ben geçerim güneşlenirken
 Kızartır al al olur ben öpmüşcesine*

.....

*Çocuğunu göğsüne bastırduğunda
 Erkekliğim geçer tâ iliğinden
 Benimle uzanıp yatmışcasına."*³⁰⁰

3.1.4.8.Romantizm

Ceyhun Atuf Kansu aşk konusunda sadece görülebilir, yaşanabilir olanı anlatmakla kalmaz; duygulara hitap edecek olanı da dile getirir. *Gizli Gece* adlı şiiri bu açıdan sanatkarane üslûbun seçkin örnekleri arasındadır.

*"Bu gecenin güzelliğini kimse söyleyemez,
 Tek tek saydığım yıldızlardan başka
 Yıldızlar aşkımızın dostları.
 Duydularsa onlar duyular yakından
 Gördülerse onlar gördüler dostça*

²⁹⁹ Ceyhun Atuf Kansu: " Japon Feneri(Sevinin Has İpeği)/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No.44, (Aralık 1964), s.20

³⁰⁰ Ceyhun Atuf Kansu: " Bekleyen Kadının Günü", *Haziran Defteri*, s.18-19

*Birbirimize vuran ışıkta!
 Parçaları bütüne düşen aydınlıkta,
 Bir de biz gördük birbirimizi
 Bu gecenin güzelliğini kimse bilemez,
 Senden benden, bir de
 Gecede gizlenen yıldızlardan başka."*³⁰¹

Romantizmin yansıtıldığı şiirlerde sevgili ile gökyüzü arasında birliktelik oluşturulur. Değer verilen kadınlarla gökyüzü özdeşleştirilir. Gökyüzü; kızı, sevgilisi, nişanlısı, karısı, anası ve nihayet tanrıçası olur. *En Güzel Kızı Evrenin* adlı şiirde bu amaçla her dörtlük bir yönüyle kadını ele alır.

*"Gökyüzü, kızım benim
 Güneş topuyla oynayan*

.....
*Gökyüzü sevgilim benim
 İnen çardağından yanıbaşıma*

.....
*Gökyüzü karım benim
 Günümün ekmeğini bölüşen*

.....
*Gökyüzü anam benim
 Yaz sıcakta doğuran*

.....
*Gökyüzü tanrıçam benim
 Anadolu'lu ilk kadın*

.....
*Gökyüzü kızım benim
 İnce seher kadınımdan"*³⁰²

3.1.4.9. Ayrılık/ Vefasızlık

Ceyhun Atuf aşkla beraber vefasızlığı, ayrılığı da dile getirir. Tabiatla bir çok

³⁰¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Gizli Gece", *Bir Kasabadan Resimler*, s.65

³⁰² Ceyhun Atuf Kansu: "En Güzel Kızı Evrenin", *Halk Albümü*, s.59-60

şeyin birlikte oluşunu, birbirlerine dayanak olma esprisi içerisinde değerlendiren sanatçı, insanlar arasında bu bağlılığın bulunmadığını hissettirir.

"Uyanmışlar sevgilerin örtüsünde

Mor menekşeler şubat güneşinde

Elini bırakmış mor damarlı akça yaprak

Duruyor örtünün üzerinde

Elini tutamıyorum

Tutamıyorum koklayamıyorum öpemiyorum

Tutup bir bir menekşeleri atıyorum

Elinin üzerine."³⁰³

Sevgiliye kavuşamayan şair, hatırlamanın coşkusuyla tabiata, tabiatın güzelliklerine sığınma arzusundadır. Çünkü sevgili hem çok yakında; hem de çok uzaktadır.

3.1.5. Yaşama Sevinci

Ceyhun Atuf Kansu'nun şiirlerinde dinamik güç olarak karşımıza çıkan bu tema değişik perspektifler içerisinde okuyucuya sunulur. Sanatçı yaşama sevincini, ölüm karşılığı olarak değerlendirir. Gündelik yaşantı içerisinde her türlü gelişmenin merkezinde bu duyguyu yaşamaya çalışır. Kimi zaman şairliğini hekimliğiyle kaynaştırdığında, nabız atışlarında yaşama sevincinin ritmini sayar.

"Birtakım insanlar göreceksin,

Nabızlarında titreyen yaşama sevgisidir,

Ölmek istemez inanma hiçbir

Tere batmış yastıklarında yine,

Bir sabah uyanmak isterler, yaşayarak."³⁰⁴

Kimi zaman ise sonsuz bir sevinç olarak gördüğü dünyanın güzelliklerine sığınarak düşler âleminde yaşama sevincini bulur. Düşler içerisinde oluşturulan dünya şiirlerde olağanüstü şekillerle yansıtılır.

³⁰³ Ceyhun Atuf Kansu: "Menekşeler", *Bir Kasabadan Resimler*, s.79

³⁰⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Bir Köy Hekiminin Sabahı", *Haziran Defteri*, s. 6-7

*"Çiçekli bir ağaçtan neşeyi silkeledik,
Yatıp gölgesine uzandık, uyuduk.
Düşlerimizi altın eleklerden eledik,
Tanrının dilinden şen şarkılar duyduk."*³⁰⁵

Ceyhun Atuf çocuksu hayâller içerisinde sevinçleri mutlulukları yaşar. Gamsız tasasız bir yaşantı içerisinde yaşama sevincini ortaya koyar. Çocukça duyguları yaşadığı anlarda yaşama sevinciyle dolar.

İdealist bir tavırla hareket eden Ceyhun Atufta yaşama sevinciyle beraber yer yer karamsarlık da hissedilir. Ancak Cumhuriyet dönemi Türk şairlerinde görülen ölümden korkma psikolojisi Ceyhun Atufta karşımıza çıkmaz. Onun için ölüm, sadece yapılacak işleri yarım bırakan olumsuz bir gelişmedir.

3.1.5.1. Çocukluk Özlemi

*"Şimdi bir trende olsam
Kar yağsa istasyona
Bir çocuktan yumurta alsam
Uzun ince saat kuleleri
Küçük kentlerin sokaklarına varsam
Akşam vaktinde ışıtsam evleri"*³⁰⁶

Dilek kipleriyle oluşturulan bu mısralarda yaşama sevincini çocukluğa dönme hayâli içerisinde kabullenen Ceyhun Atuf için mutluluk çocukça sevinçlerle elde edilir. Bir tren yolculuğu; satıcılardan alınan bir yumurtanın lezzeti onun için yaşamının tadıdır. Anlatılan küçük insanın mutluluğudur.

Ceyhun Atuf, yaşama sevincini masalların gizemli havasında bulur. Masal dünyasında yaşamak, çiçekler karşısında şarkı söylemek onu mutlu eder.

*"Ben bir masal bulutuyum, kar ozanı
Öyle düşlerle örtsem ki
Değişse toprağın düzeni"*

³⁰⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Bir Sonsuz Sevinçtir Bu", *Bağbozumu Sofrası*, s. 60

³⁰⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " Kar Şarkısı", *Halk Albümü*, s. 58

*Işıkla söylerim hep şarkınızı
Çiçeklerime bakın kar altından
Hazırlıyorum bahar bahçenizi”³⁰⁷*

Çocuksu düşünceler içerisinde yaşama sevincinin yansıtılması *Çocuk Parkı*³⁰⁸ adlı şiirde de karşımıza çıkar. Çocukça beklentiler içerisinde iyiliklerle, güzelliklerle dolu bir dünya arzulanırken evlerin huzurla, yurdun parklarla, bağlarla dolu olması arzulanır. Ona göre çocuklarla dolu bir dünya, gerçek mutluluk demektir .

*”Çağırır annelerimiz suç üstüüz
Evlerimiz... ama biraz bungun
Soluğu aldığımız gibi parklarda
Türkiye çeviriyoruz, annelerimizin durgun
Güzel doğa gözlerini... bilirler mi?
Türkiye hep çocuk parkı olsa
Yağmur yağsa hep bir sevinç büyüse
Bağlarımızla birlikte evlerin de yurdumuzun.”³⁰⁹*

Ceyhun Atuf yaşama sevincini çocukluğa dönüş olarak kabul eder. Bahtiyar günlerin çocukça duygular içerisinde yaşanacağına inanır. Birtakım hayâller, beklentiler ona yaşama sevincinin hazzını yaşatır.

3.1.5.2. Yaşama Sevincinin Kaynakları

3.1.5.2.1. Tabiatla Bütünleşme

Ceyhun Atuf Kansu'nun şiirlerinde vazgeçilemeyecek bir unsur olarak değerlendirilebilecek şey tabiatla insanın bütünleşmesidir. Sanatçı ağaçlarla çiçeklerle dost olur, onlarla konuşur. Hüznü ve mutluluğu birlikte yaşar.

*”Kimin gelinisin erik ağacı?
Beyaz duvak giymiş neşelenirsin.
Bahtiyarlığına gönlüm duacı,
Dilerim her çiçek murada ersin.”³¹⁰*

³⁰⁷ Kansu, s. 58

³⁰⁸ Ceyhun Atuf Kansu- "Çocuk Parkı", Güneş Salkımı, s. 97

³⁰⁹ Kansu, s. 97

3.1.5.2.2. Bahar Sevinci

Kansu için yaşama sevinci, çalışma gücünün dinamimidir. O, herkesin kendi işinde doyasıya ve gönülden çalışmasını arzular. Eşit bölüşüm içerisinde, insanların kendi işlerinde çalışma isteği bile şairin mutlu olması için yeterlidir.

*"Hangi yöne baksam bir sonsuz çalışma
Gökte ve güneşte mesut bir kardeşlik
Hep mahzun ırgatlar çıkıyor karşıma
Mintanları yırtık, çarıkları delik." ³¹¹*

Şiirlerde tabiatla içicelik hissedilir ve yaşama sevinci tabiatın varlığıyla ortaya çıkar. Tabiat bâkir haliyle sevinçlerin kaynağıdır. Hele Mayıs ayı; şaire göre güzelliği, yaşama sevincini yansıtmaya açısından bambaşkadır.

*"Bir aş vurduk çakal eriklerine
Sevimizin yaratıcı yemişi oldu erdi
Mayıs geri döndü can eriği sallandı
Kollarının beşiğinde sevdiğimin
Sabahtı bir bulutu sürdüm götürdüm
Serdim incir ağacı altına
Eğildim toprağı öptüm, otların damarından
Sıcacık, sevecen, mavi ak
Duru doğa sütünün kokusu
Sağıldı diri göğüslerinin bakracına." ³¹²*

Sanatçının bahar aylarına; özellikle de *Nisan* ve *Mayıs* aylarına karşı sevgisi fazladır. Mutluluk zamanı olarak değerlendirilen bu aylar şairin kendine has üslûbu içerisinde yüreğindeki coşkuların anlatımına zemin hazırlar. Yüreğini; çiçeklerden, otlardan, yağmurdan dokunacak bir bahar kilimi olarak kabul eden Ceyhun Atuf için, dokuma zamanı *Nisan*'dir.

"Gülümser kapımda nisan ana

³¹⁰ Ceyhun Atuf Kansu, "Erik Ağacı", *Bağbozumu Sofrası*, s. 71

³¹¹ Kansu, s.29

³¹² Ceyhun Atuf Kansu: "Ağustos Öğretisi- Tapınak", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 158

*Bir obadır yüreğim
 Tan yeline karşı başlar
 Yörük atı bir gümbürtü
 Yüreğim türküm.
 Bir ağacın gölgesinde
 Güneşimi yelimi
 Koşarım Türkmen kızlarının yanına
 Çiçeklerden, otlardan, yağmurdan dokusunlar
 Yüreğim bahar kilimi. ”³¹³*

Ceyhun Atuf Sümbül Zamanı³¹⁴ adlı şiirinde, şiirin isminden de anlaşılacağı gibi baharın gelişini sevinç içerisinde anlatırken; birtakım olumsuzluklardan da bahsetmektedir. Bahar, bazen kimsenin anlamadığı şekilde yitirilen ölü günler olarak ifade edilir, şair tarafından. Bahar günleri gelip geçer fakat kimse bunun farkına varamaz. Güzelliklerden haberdar olmak, hissetmek de önemlidir. Şaire göre hissedilmesi, farkına varılması gereken aslında yaşama sevincidir.

*"Çiçekçinin sepetinde,
 Yitirdiğimiz ölü günler arasında
 Haberimiz olmadan bir yerde gelişmiş
 Birden ayakkabı boyacısının orada,
 Bir sepette mor ve taze, sümbülcü sümbül satar,
 Anlarsın bahar gelmiş. ”³¹⁵*

Baharın gelişini anlatırken dolaylı yoldan Türkiye'nin gündemini de yakalamaya çalışan Ceyhun Atuf, bahara ait güzelliklerin neden anlaşılamadığına dair ipuçları verir. Yaşama sevincinin doyarsa hissedilememesini kendince yorumlar.

*"Karanfil sokağının başında,
 Gazete satıcı var ya orda,
 -Afyon haberleri, büyük ihaleler, küçük ilânlar
 Mor ve ince kokusu bir uzak toprağın. ”³¹⁶*

³¹³ Ceyhun Atuf Kansu: " Yüreğim Bir Kilimdir Yayladan", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 118

³¹⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Sümbül Zamanı", *Ataç*, No. 27, s.14

³¹⁵ Kansu, s. 14

Ceyhun Atuf için yaşama sevinci, çiçekle, bahçeyle özdeşdir. O, tabiat dekoru içerisinde yaşama sevincini ortaya koyar. Böylesi bir atmosfer içerisinde *benim sevincim de bir başkadır*, diyen sanatçı ümitle dolu yüreğinin yansımalarını anlatır.

*"Benim sevincim de bir başka sevinçtir
Bir kızkardeşim var salınmış bahçede
Duvağını kendi dikmiş bir gecede
Adı, diyelim ki badem çiçeğidir
İlk o görmüş bahar yelinin yüzünü
Âşık oluvermiş, gençlik ne diyelim
Her bir dilediği olsun, dileyelim
Nasıl olsa ümit doldurmuş göğsünü"*³¹⁷

Tabiatla yaşama sevincini özdeşleştiren Ceyhun Atuf için yaşama sevinci tabiatı güzelleştirmek, cana can katmaktır. Çocukların, büyükanne ve büyükbabaların; kısacası herkesin toprakla bütünleşmesiyle hissedilen sevinçtir. Şair için toprak ve insan bütünlüğü sevinçlerin en güzelini doğurur.

*"Çabuk, çabuk... yarından tezi yok
Lâle soğanları almalı
Evin önündeki toprağı kabartmalı
Hazırlamalı yastığını, yorganını
Lâleler ekilecek buraya
-Haydi çocuklar... Büyükanne, büyükbaba!-
Kan güneşi lâleler boy atmalı
Topraktaki can kökümüzden"*³¹⁸

Yaşama sevinci bir aşktır, ümittir, hayâldir *Saraycıklı Mavi*³¹⁹ adlı şiirde anlatıldığı gibi. Bir *yıldız ağmasıdır*. Mavi adlı bir genç kızın düşleri, sevinçleri, türküleri; çiçekler ve kuşlarla dostluğudur.

"İstasyon ardında evi

³¹⁶ Kansu, s. 14

³¹⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Çiçek Açmış Badem Dalı", *Ülkü*, No. 69, (1 Ağustos 1944), s.13

³¹⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Ey Önünde Lâleler", *Varlık*, No. 676, (15 Ağustos 1966), s. 11

³¹⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Saraycıklı Mavi", *Halk Albümü*, s.129

*Kızın adı mavi
 Gökyüzümü eğirir
 Gözlerinin yününden
 Bir türkü, bir çağanak, bir türkü
 Oynar hep ayakları
 Nereye bassa mutlu eder
 Topraklarının gülü.*"³²⁰

Tabiatla içiçe olmak şeklinde anlatılan yaşama sevinci, bazen de katıksız bir Tanrı inancındadır. İnsan gönlünde korkudan uzak bir Tanrı sevgisidir. Böğürtlen, alıç, ayva, erik gibi meyvelerin bulunduğu dağ yollarında gezinmektir.

*"Bir kır yolundan vursam
 Bursalı ortaçağda işlenmiş ipek
 Gibi yumuşak toprak yoldan
 Yaban erik dallarında
 Sesleniyor
 Çekirgeler ve otların gezgini yel
 Böğürtlenler kızarıyor
 Gülümsüyor çoban alıç
 Çocuk boncuğu yemişleriyle
 Bir yaban ayva ağacı."*³²¹

Yaşama sevinci hayatın her safhasında rastlanabilecek insanların küçük mutlulukları üzerine düşünülür. Bir panorama içerisinde bazen bir kamyon şoförünün;

*"Sevinci istemekte haklıdırlar
 Hayrabolu şoförleri"*³²²

Bazen çocukların;
"Sevinci istemekte haklıdırlar

³²⁰ Kansu, s. 129

³²¹ Ceyhan Atuf Kansu: "Yumuşak Kır Yolunda Yürümenin Türküsü", *Türk Dili*, No.301, (Ekim 1976), s. 34

³²² Ceyhan Atuf Kansu: "Hayrabolu Çalgıcıları", *Halk Albümü*, s. 130

Hayrabolu çocukları”³²³

Bazen terzilerin ve arabacıların;

"Sevinci istemekte haklıdırlar

Terziler ve arabacılar”³²⁴

Genel olarak da çiftçilerin, avcılarının, kadınların sevinci olarak şiirde yansıtılır.

Şair için yaşama sevinci; büyükanne, büyükbaba yanında yağmurlu erik dallarından baharın ilk çiçeği olarak çıkan torunun varlığıdır. Yeni bir hayat, yeni bir düşünce ve yeniden hayata başlamak, dünyaya yeniden bakmaktır.

"Sen şu günleri al yanına

-Dedi ısıltılı su sesiyle büyükanne

Gerekir belki bize-

Nerede gerekecek?

-Sordu büyükbaba, Belki

Orada, dengimizi açtığımızda-

Ben çıkarım günlerin ipeğinden

-Dedi torun, yağmurlu erik dallarında

İlk çiçeği baharın

Güz toprağımıza düşen

Büyükanne! Büyükbaba !”³²⁵

Ceyhun Atuf için küçük sevinçler, ümitler yaşama sevincinin ta kendisidir.

"Horoz şekeri duvar

Gülpembe basma sever

Avlusunda dut ağacı

Gülhatmi ister bahçesine

Sulamaya bir yazı

Beşik ister ağaç beşik

Sallamaya bir avazı

³²³ Kansu, s. 130

³²⁴ Kansu, s. 130

³²⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Güz Dönemi", *Milliyet Sanat*, No.270, (27 Mart 1978), s.23

*Taşırum sepetimde kara üzüm gözlerini*³²⁶

Kimi zaman da bir idealizmin yansıması olarak anlatılmaya çalışılan yaşama sevinci, bu ülke için birşeyler yapabilme mutluluğunun insanlar tarafından hissedilmesi olarak okuyucuya sunulur. Gönlü sevinçle dolu olan Ceyhun Atuf, bunun yansımasını *Küçük Araba Sürücüsü* adlı şiirinde bir arabacı çocuğun, çocukça ifadeleriyle dile getirir.

"Aldım başımı, Sincanköyden çıktım bozkıra

Taşlardan yansır tekerlerin türküsü

Seher sessizliği bölen benim hey!

Anamın ak dişleri parlar güneşte

He hey de savrulan harmanlara, yeşeren bostanlara

He hey ayaklarımı dalamadan çakır dikenleri

Kuru otlar üzerinden sürüyorum arabamı

*Ne de sürüyorum he hey gidiyorum hey.*³²⁷

Yaşama sevincinin diğer bir ismi de kardeşliktir Kansu'nun şiirlerinde. Sevinci, mutluluğu, kardeşliği ortaya koyduğu şiirlerinde yaşama sevincini temel güç olarak olarak değerlendiren Ceyhun Atuf, hedefinin barış ve kardeşlik olduğunu belirtir ve Eski Yunan'dan tüm insanlığa barış ve kardeşlik duygularını sunar.

"Oh! Eski Yunan'dan bize kalan ağaç

Barış ve hürriyet kokan sakın gölge

Seninle beslenmiş Eflâtun, o bilge

*Hikmetinden bana bir yeşil yaprak aç*³²⁸

Şiire bakıldığında tabiatla, ağaçla, çiçeklerle, kuşlarla dost; kendisiyle barışık bir şair olarak hissedilen Ceyhun Atuf yaşama sevincini her yerde, her fırsatta dile getirir.

"Ne güzeldir boylu boyunca uzanmak

Yeşil küpelerdir belirmiş zeytinler

Gök, huzurda bulup düşüncemi iner

*Mavi kanadını boşlukta çarparak*³²⁹

³²⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Dolmuş Sürücüsünün Türküsü", *Güneş Salkımı*, s. 60

³²⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Küçük Araba Sürücüsü", *İmece*, No.54, s. 21

³²⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Zeytin Gölgesi", *Ülkü*, No. 94, (16 Ağustos 1945), s.25

Küçük sevinçler, hayaller Ceyhun Atufu mutlu eder. Yaşanan veya yaşanılır olan her şey yaşama sevinciyle dolması için birer bahanedir. Yiyip içerken alınan zevkle eş tutulur bu duygu. Yaşama sevinci bir akasya sofrasında yeme içmedir.

*"Bir dilim ay, bir dilim kavun
İner akasya sofrasına,
Rakıya, peynire, kırmızı bağ elmasına
Batı göğünde birdenbire
Çoban yıldızı, akmaya başlar çeşme"³³⁰*

Ceyhun Atuf Yunus'un sevgisini bu sofraya katmak suretiyle yaşama sevincini belirgin hale getirmekte, soyut kavramları somuta dönüştürmektedir. Bu sofrada şair için önemli olan, insana insanca davranmak; kardeşliği sunmaktır.

*"Göklerin dağ başında
Birdenbire indirip heybesini Bozkır Emre
Uzatır yalnızlığın alıcını
Bir yanı sarı yıldız yüzü
Işıldar birdenbire
Çoban yıldızı seviyle!"³³¹*

Küçük mutlulukları yaşama sevincinin kaynağı olarak kabul eden Ceyhun Atuf bazen, demiryolunu gören bir insanın hâlinde bu duyguyu yansıtır. Ülkede meydana gelen yenilikler, gelişmeler yaşama sevincinin kaynağı olarak mütalaâ edilir. Çünkü demiryolunu görmek dünyaya açılmak demektir. Demiryolu, baharı güzelleştiren yaşama sevincini anlatan bir unsurdur.

*"Demiryolu görmek bile güzel
Dünyaya açılan bir kapı var önümüzde
Yorulmuşsunuz traverslere basıp yürüyen
Dosdoğru erikler açarken İstanbul şehri
Hiç böyle bahar görmediniz ömrünüzde."³³²*

³²⁹ Kansu, s. 25

³³⁰ Ceyhun Atuf Kansu: " Ağustos Ayrıntıları-Akşam", *Türk Dili*, No.231, (Aralık 1970), s. 17

³³¹ Kansu, s. 17

³³² Ceyhun Atuf Kansu: " Demiryolu", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 61

Şiirin devamında bu sevinç insanın ümitsizliğini, sevgisizliğini ortadan kaldıran bir güzellik olarak anlatılır. Demiryolu aşkların, hasretliğin, karanlığın çaresidir. Gelişmişliktir, yaşama sevincidir.

*"Demiryoluna bakmak da güzel tepeden
Aşksız da olsa, umutsuz da olsa insan dopdolu olsa
Bu köyden bu karanlıktan bu sessiz damlardan
Aşka çıkabilirim dersin umutla dolabilirim
Bir demiryolu olsa..."*

Ceyhun Atuf karşıt düşüncelerden hareket etmek suretiyle de yaşama sevincinin varlığını, gücünü anlatmaya çalışır. Yaşama sevinci *Aşık Veysel*'in dediği gibi ölüme meydan okumaktır. *Yaşamak olmasaydı ölümle dost olurum*³³³ diyen *Aşık Veysel* gibi, şair de yaşama sevincinin güzelliği içerisinde ölüme düşmandır.

*"Bir saz vurur... seher sularında
Aşık Veysel ne demiş:
Ölüm benim arkadaşım
Ölüm ölüm hey kırmızı güllerine...
Yaşama olmasaydı ve uzak bir denizi dalgalandıran gözleri
Arkadaş olurum belki ölümle."*³³⁴

Şair Kurtuluş Savaşı' nı örnek vermek suretiyle, bir savaştan hareketle yaşama sevincinden bahseder. Türk insanının gönlünü dolduran sevinç, *Nisan* (23 Nisan) ayıyla birleştirilerek duygular daha da güzelleştirilir.

*"Bu gökyüzü altında dedim, Türk halkı
Mutlu bağımsız özgür yaşamalı
Öptüm toprağı yeniden doğruldum, içimden
İçimden dağ suları akıyordu
Hayat sevincine selam olsun diye
Dirilen kök düşünceye selam olsun diye
Kırkikindi yağmurlarına benzeyen
Bu gürül gürül mısraları yazdım*

³³³ Ceyhun Atuf Kansu: "Yaşamadır Arkadaşım", Güneş Salkımı, s. 58

³³⁴ Kansu, s. 58

*Oh dedim, tapar gibi, oh dedim Nisan ayı,
Umumlu güzel gözlerim gülümser çiçekteydi."*³³⁵

3.1.5.2.3. Renkler

Yaşama sevincinin kaynaklarından birisi olarak kabul edilen tabiatla insan bütünleşmesi renklerin diliyle okuyucuya sunulur. Renklerin kendine has dünyası içerisinde yolculuk yapan Ceyhun Atuf, çocuksu duygularla renkleri bir araya getirmek suretiyle bir şiir dili oluşturmaya çalışır. Yaşama sevincinin bir yansıması olarak da kabul edilebilecek bu tavır, düş ve gerçek arasındaki ince çizgiyi belirlemekle kalmaz, realitenin ortaya koyduğu birtakım olumsuzluklar içerisinde bile insanları yaşama sevinci doğrultusunda ümitlendirir.

*"Yeşil elişiler, bahçe oldular
Kırmızı benekli, çiçekler açtı
Bahçeme arılar uçup doldular,
Renk, renk köylü kuşlar bahçemden uçu."*³³⁶

3.1.5.2.4. Mevsimler

Şair için yaşama sevinci, korkulardan, masallardan sonra gelen bahardır. Bir çiğdemdir, gül yaprağıdır, kar yıldızıdır. Yaşama sevinci Ankara'da kapanan gece kitabının sonrasındır.

*"Gece kar yağdı
Kar çocukluğumdan bakar
Bir yıldızın bilinçaltıyla
Biriktirdim omu
Korkulardan, masallardan
Sonra bahar
Bir çiğdemdir Ankara'dan
Kapa gece kitabını
Gül yaprağıyla, kar yıldızıyla."*³³⁷

Yaşama sevincinin kaynağı bahardır, Ceyhun Atuf için. Çok kısa sürede

³³⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Nisan Ayı", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 69

³³⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Çocuk Parkı", *Güneş Salkımı*, s. 97

³³⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Yılbaşı", *Halk Albümü*, s. 189

yaşanacak olsa da bahar mevsiminin insana sunduğu hazlar insanı mutlu eder. Bütün kış baharın sevinciyle yaşayan insan, kısa sürecek bu lezzetle yetinmelidir.

*"Hep böyle midir âdetin
Hazırla beni bütün kış
Sonra bir anlık bu nakış
Örtümü derleyip gittin"*³³⁸

Veya lezzete varabilmek için kışın esecek fırtınalarda ümitle şarkı söyleyebilmektir. Yaşama sevinci ümittir, fırtınaya rağmen dalların kırılmamasıdır.

*"Güzel havalarda şarkı söylemek kolay
Güzel havalarda düş kumak kolay iş.
Fırtınada umudumu yitirmeden insan
Eğilmeden yürüyerek şarkı söylemeli."*³³⁹

3.1.5.2.5. Müzik

Ceyhun Atufun birçok şiirinde yaşama sevincinin kaynağı olarak ortaya çıkan bu unsur, bazen bahar mevsiminin müjdecisi, bazen bir zafer musikîsi, bazen de bir ninni ahengiyle yer alır şiirlerde. Şair ses ve rüya üzerine kurduğu dünyasında musîkinin etkisiyle gönül diyarlarına ulaşmaya çalışır.

Musikî, "Allahım! komuşmak istiyorum ben" mısraında ifade edildiği gibi şairi uhrevî âleme taşıyan bir vasıta olur. Ceyhun Atufun aradığı sükûnetin kaynağıdır. Kısacası ötelere ulaşmak, yaşama sevinciyle dolmak için vazgeçilmez unsurdur.

*"Gel, ey benim ruhumun cenneti, gel, sen,
Kemanlar, sükûnete çağırın beni.
Ilık ılık bahardır yaylârdâ esen,
Duydum, rüzgârın beni beklediğini.
Haydi, kemanlar, bütün kemanlar çalsın,
Sürüklesin bir büyü beni dünyadan,"*³⁴⁰

³³⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Elma Ağacıyla", *Ülkâ*, No. 88, (16 Mayıs 1945), s.7

³³⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Fırtına", *Haziran Defteri*, s.12

³⁴⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Musiki Hasreti", *Bağbozumu Sofrası*, s.118-119

3.1.5.2.6. Dekoratif Unsurlar

Ceyhun Atuf kendisini mutlu edecek beklentiler içerisinde. Yaşama sevinciyle dolu olan sanatçı hayatın olumsuzlukları karşısında her ne kadar sitemkâr davransa da küskün değildir. Çünkü bir elma ağacına benzettiği dünyasına, acılardan uzak adı sevinç olan misafirlerin gelmesini beklemektedir.

*"Bana da öyle uğruyor
Elma ağacım her bahar
Bilinmez nerde işi var
Kapımı çok geç vuruyor
Hayata küsmeyelim hiç
Sende acı, bende acı
Dünya bu elma ağacı
Misafirimiz her sevinç" ³⁴¹*

Şiirlerde; toprak, güneş, gül, çiçek, ağaç, böcek, gök, zerdali ağacı, insan, çocuk hep bir arada düşünölmek suretiyle yaşama sevincinin tablosu çizilir. Tabiata ait unsurlar bu tablonun güzelliklerini oluştururlar. Özellikle çocukça duygularla yaşama sevinci yansıtılmaya çalışılır.

*"Odama ilkin güneş girmeye başladı
Çok erken geliyor, saat tam altıda
Ekmeğimde eski günlerimin tadı
Gülle beraberiz artık kahvaltıda
Hep bahar işleri, beyaz dal işleri
Kalbimde sürdüğüm o güneşli tarla
Sonra, gülümseyen dünya yemişleri
Bütün insnlara, bütün çocuklara." ³⁴²*

Ceyhun Atuf, insanların mutlu olabilmeleri için yaşadıkları âlemde her çeşit güzelliğin farkına varabilmesini ister. Zira o, yakın çevresinde dekoratif unsur durumunda bulunan ve ona mutluluk veren herşeyi yaşama sevincinin kaynağı olarak düşünür. Küçük şeylerle teselli bulur. Bu bazen, akan ince bir suyun sesi olur şiirlerde.

³⁴¹ Kansu, s. 118

³⁴² Ceyhun Atuf Kansu: " Bahar İşleri", Bir Kasabadan Resimler, s. 28

*"Küçük şeyleri sevmeyi öğrenmelisin
Yorgunsun, öğle vakti acıkmışsın,
Bütün güzel yemekleri umutup
Şu akan ince suyu dinlemelisin."*³⁴³

3.2. Sosyal Temalar

3.2.1. Rejim Meselesi

3.2.1.1. Demokrasi Bilinci

Ceyhun Atuf Kansu'nun bir çok şiiri Cumhuriyet- Demokrasi bütünlüğü üzerine kuruludur. Millî Mücadele yıllarından sonra ortaya çıkan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin varlığını ve devamlılığını Cumhuriyet ve demokrasi bilinci içerisinde değerlendiren sanatçının şiirleri bu doğrultuda mesajlar taşır. Demokrasi kavramından söz edilirken önce demokrasi bilinci üzerinde durulur.

*"Dinle! Çağırıyor beni İstanbul
Gel desen de ey Osmanlı gül gelemem artık
Bu göğü bir bulan dönmez artık
.....
Mavi boya ipliğinden şehirlerin
Bir cicim gibi
Ve önümüz Sivas' tır
Başkaldırmıştır Osmanlı' ya Mustafa Kemal!"*³⁴⁴

Ceyhun Atuf için " Cumhuriyet" yaşama sevincidir, toprağın yeşermesidir.

*"Sen de bir gün Ekim kırağısında
Yaşama ağacının insan yaprağı
Düşeceksin güz yeliyle
Anıların gül dalından
Toprağı yeşertmeye çocukluk çimeniyle"*³⁴⁵

Ceyhun Atuf için ekim kırağı yaşama ağacının insan yaprağı, Cumhuriyet,

³⁴³ Ceyhun Atuf Kansu: " Akan İnce Su", Haziran Defteri, s.4.

³⁴⁴ Ceyhun Atuf Kansu: " Haziran Göğü", Varlık , No.756, (Eylül 1970) / Halk Albümü s.158

³⁴⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Yaprak Dökme Süremi", Türk Dili, No.244, Ocak 1972 / Halk Albümü, s.159

yeşermeye başlayan çocuk çimenidir. Birtakım sembollerle Cumhuriyet fikrini anlatmaya çalışan şair için Cumhuriyet; saflığı ve güzelliğiyle filizlenmeye başlayan bir çocuktur.

3.2.1.1.1. Demokrasinin Tanımı

Ceyhun Atuf Kansu, *Demokrasi*³⁴⁶ adını verdiği bir şiirinde de, demokrasi kavramını sadece soyut olarak değil; düşünce ve icraat olarak dile getirir. Demokrasi kavramı geleneksel olanın dışına çıkma, alaturkadan kurtulma, düşleri sehere çağırma ve tekdüzelikten kurtulmadır. Çocukların *güneş okuluna* gitmesidir.

*"Elleriyle düzledikleri sabah yollarında
Güneş okuluna gidiyor çocukları
Güneş ışığından geliyor ekmek
Tekdüze değildir hiçbir şey
Değişmiştir dolmuşların gidiş yolu
Başa geçmiş taşıyorlardır kendilerini." ³⁴⁷*

Ceyhun Atuf, halk yönetimi olarak kabul ettiği demokrasi kelimesini kullanmaz. Daha çok halk yönetimi ifadesi geçer şiirlerde. Demokrasi şuurunu soyut kavram olma özelliğinden çıkararak, halkın rahatlıkla anlayabileceği bir boyuta ulaştırır. *Halk yönetimi* ifadesi ona göre daha güzeldir.

*".....
Vuruluyorlar nedendir seher vakti sular ısırken
Halk yönetimi diye uyandıkça
.....
Akşam güneşiyle günü uğurlamak
Senin elinde, halk yönetiminde
....
Ebem kuşaklarıyla hep, bil ki elektrik ana
Dostun su gücü halk yönetiminde" ³⁴⁸*

Şiirde genel manâda 27 Mayıs tarihi gündeme getirilmekle beraber, her bölümde

³⁴⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Demokrasi", Yansıma, No. 34, Ekim 1974/ Bir Kasabadan Resimler, s. 150

³⁴⁷ Kansu, s. 150

³⁴⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Halk Yönetimi ", Güneş Salkımı, s.88

halk yönetimi ifadeleriyle demokrasi şuuru da vazgeçilmez bir unsur olarak anlatılmaktadır. Son mısraların tamamında halk yönetiminden bahsedilmektedir.

3.2.1.1.2. Demokrasi Arzusu

Ceyhun Atufun demokrasi anlayışı evrensel manada insanın mutluluğu üzerine inşa edilir. Demokrasiyi halk yönetimi olarak isimlendiren sanatçı, uygulanabilirlik açısından baktığı bu hadiseyi geniş bir çerçevede değerlendirirken demokrasiyle yönetilen ülkeler içerisinde insanların mutsuzluğuna tahammül edemez. Bu sebeple onun şiirlerinde özellikle Amerika karşıtı yaklaşımlar ön plâna çıkarılır. Şair için Amerika lüks yaşantının sembolü durumundadır. Ancak sefalet içerisinde yaşayan insanlar da vardır. İşte bu dengesizlik Ceyhun Atufun eleştirilerinin kaynağıdır.

Ceyhun Atuf, Amerika örneğinden hareketle kabul ettiği demokrasinin çerçevesini belirler. Bu anlayış içerisinde her insana eşit yaklaşım vardır. Sıradan insanın mutluluğu üzerine oluşturduğu düşünceleri içerisinde zengin ve fakir ayrımına karşı çıkar. Bu ayrımın kendine göre en fazla yaşandığı, yaşatıldığı yer olarak gördüğü Amerika, ona göre demokrasinin yanlış işletildiği bir ülkedir. Merhamet duygusunun etkisiyle insanların zavallı bir şekilde yaşamasına tahammül edemez.

"Küçük hanımlar, küçük beyler

Zenci bir çam ağacının

Holivutlu gül dalları altında

-Ana açım... Ana açız!

Ölmüş yatar pirinç tası-"³⁴⁹

İki farklı yaşantının ele alındığı şiirde, asıl eleştirilen rejimdir. Kansu'nun Amerika'ya bakışı Vietnam'da yaşanan hadiselerle çok daha olumsuzlaşır. Kamboçya'daki direnmenin yüceliğini ortaya koyarken kapitalist rejim yerilir. Kamboçya'daki direniş, *yüreğin ağulu tarlasında direncin pirincinin boy vermesidir*.

"Bayan ile bay Karti

Yaz evinde komukları

Şölen şenlik içindeler

³⁴⁹ Ceyhun Atuf Kansu: " Ağulu Pirinç ", Güneş Salkımı, s.54

*-Irmak boylarında Kamboçya' da
Pirince gaz döküldüğü sıralarda"³⁵⁰*

Savaş karşıtı bir yargının hissedildiği şiirlerde Kansu, Amerika'nın tavrını " *Dünya Sultanlığı*" arzusu içerisinde değerlendirir. Vietnamlılarla taraf görünen şair, Amerikan askerlerinin Vietnam'da bulunuşunu haksızlık olarak değerlendirir. Orada yapılanlar şair için bir vahşettir. Kansu, *Amerikan Filmi (Güneş Salkımı, s.47-53)* adlı şiirinde bir tezi ortaya koyar: *İnsan her zaman iyidir, kötü olan ideolojilerdir.*

Ceyhun Atuf Amerikan karşıtlığını şiirin her mısraında hissettirir. Vietnam'daki direnmeyi, mücadeleyi; Kurtuluş Savaşımızdaki mücadele ruhuyla özdeşleştirir. Gerçek dostlarımızın; topraklarımız, dağlarımız, ormanlarımız olduğunu anlatır.

3.2.1.2. Demokrasi ve Osmanlı

Şiirlerde demokrasi fikri, yeni oluşan Cumhuriyet'in insanlara bahsettiği nimet olarak düşünülür. Bu dayanaktan hareketle şair , Osmanlı' yı yabanla bir olup kötülükler yapan, insanların ufkunu karartan bir sis olarak görür. Başka bir ifadeyle onun için özgürlüğe inen sis perdesidir.

*"Yol görünmüyor
Görünmüyor dağın özgür başı
Dumanlı...
Kesmiş geçidimizi Osmanlı
Yabanla bir olup Bolu dalarında
-Tevfik Fikret ozanın tarihsel yoğun sisi-
Kalkar yürümekle sis
Çiy erir dallarda"³⁵¹*

Tevfik Fikret'in *Sis* şiiri hatırlatılarak, sis kavramı bu şiirde Osmanlı olarak düşünülmüştür. Ancak şaire göre sis, kalıcı değildir. Mücadele azmi karşısında halkın dokunmasıyla dağılır, kaybolur.

*"Kim demiş sis kalıcıdır
Birden dağılır kurt havası*

³⁵⁰ Ceyhun Atuf Kansu: " Ağulu Pirinç", *Güneş Salkımı*, s.54

³⁵¹ Ceyhun Atuf Kansu: " Sis", *Güneş Salkımı*, s. 73

Kanlı pençesi haksızlığın

Çürüyüp gider bir gübrelikte ³⁵²

Şiirlerde demokrasinin varlığı Osmanlı'nın varlığına ters bir gelişme gösterir. Ona göre demokrasinin gerçekleşmesi, statükoya başkaldırmayla; başka bir ifadeyle Osmanlı'yı gözardı etmeyle mümkün olacaktır. Ceyhun Atuf demokrasi bilinci oluşturmayla millet olma gerçekliğine de zemin hazırlar.

"Dirilterek ölü evinden

Salmışlardı çağa doğru

Bir ulusun haklarını

Başkaldırmışlardı Osmanlı'ya

Sürüp Türkmen atlarını ³⁵³

3.2.1.3. Demokrasi ve Halk

Şaire göre sis olarak görülen Osmanlı haksızlığın da kaynağıdır. Halkın dokunuşu, yani azmi; başka bir deyişle gücünü halktan alan demokrasi, insanlara güneşli bir yolu bahşeder.

"Halkın dokunduğu güneşli yolda

Ağaçların ışıltılı çiy telleri

Duvaklar sevileri

Güz güneşini türküler

Türkmen atlarında gelinler! ³⁵⁴

Ceyhun Atuf Kansu, demokrasi kavramını birtakım benzetmelerle ortaya koyar. "*Bahar Gelmiş Bildin mi?*", adlı şiirinde bahar ve demokrasi bütünleştirilmek suretiyle demokrasi bilinci oluşturulmaya çalışılır. *Bahar gelmiş bildin mi?* mısraının tekrarıyla güzel bir ahenk temin edilmeye çalışılırken, pekiştirici unsur olarak da demokrasiden bahsedilmektedir. Özellikle şiirin son bölümü demokrasi açısından dikkat çekecek durumdadır.

³⁵² Kansu, s.74

³⁵³ Ceyhun Atuf Kansu: "Kemalciler", *Bağımsızlık Gülü*, s.44

³⁵⁴ Kansu, s. 44

*"Bahar gelmiş bildin mi?
Bildim emme... Halk oğlunun gülüşü
Çığırmalı dallarda
Yönetimlerin en güzeli
Baharın geldiğini unutturmamaktır insanlara."*³⁵⁵

Şair, demokrasi, cumhuriyet gibi kavramları halktan ayrı görmez. Yeni bir yönetimin halk üzerindeki olumlu tesirlerinden bahseder.

*"Koyaktaki bir elmayı
Boyar kırmızı can gülüşüne
Sevincin ırgatıdır Ekim ayı
Bayram halkın olacaktır."*³⁵⁶

Cumhuriyetten bahsedilirken bu kavram anlamlandırılmaya çalışılır. Cumhuriyet, şiirde anlatıldığı gibi birtakım haksızlıkların, kötülüklerin sonudur.

*"Bolu beylerine arka verenler
Subaşıları, alışçılar, verişçiler
Yemişçiler, yiyciler, zindancılar, dolapçılar
Karabasan duvarlar dayandıkları
Yıkılmıştır birer birer
Ankara kalesi Cumhuriyetçilerin elindedir
Yarın , halkın olacaktır."*³⁵⁷

Halkın mücadelesi neticesinde elde edilen Cumhuriyet yönetimi, bir sevinç, bir mutluluk olarak dile getirilir.

*"Bir bardak su içtim, dağ suyu serinledim
Yaşadığıma dua ettim, yaşamalıydım
Bir de Afyon' dan, Niğde' den, Erzurum' dan
Baktım gelirler Ankara' ya doğru*

³⁵⁵ Ceyhan Atuf Kansu: " Bahar Gelmiş Bildin mi?" , Güneş Salkımı, s.79

³⁵⁶ Ceyhan Atuf Kansu: " Top Sesleri", Güneş Salkımı, s.93

³⁵⁷ Kansu, s.94

*Kim varsa inanmış Kemal Paşa' ya
Derin inancından halkımın kurtuluş dileğinden
Yirmi üç Nisan dedim, Millet Meclisi' ni açtım
Bu gökyüzüne dedim Cumhuriyet yakıştır
Cumhuriyet demeli bu baharın adına.”³⁵⁸*

3.2.1.4. Yerlilik/ Millîlik

Şair mahallî renklere karşı sempatik tavrını karşılaştırma yoluyla açıklar. Sakarya üzerindeki "Beylikköprüsü" nün onun iç dünyasındaki duygulanmaları dile getirişi, Amerika'daki "Broklin" köprüsüyle karşılaştırılarak dışa vurulur. Bu karşılaştırma çağrışım aracıdır. Şairi maziye götürür hayâllere daldırır.

*"Geçeriz hep bu köprüden
-Hiçbir şey konuşamayız sizinle
Ne geceden yaz dili böcek seslerinden
Ne tan yerinden güçlü türküsünü gelen günün
Beylikköprü' dür adı köprümün
Çay içmeye geçtiğim erkenci halk sofrasına
Trense, vurdum duymazlar treni-
Sizin köprümüz Broklin Köprüsü
Benim köprüm Beylikköprü...”³⁵⁹*

Bu mukayese içerisinde halkla Amerika kavramlarını bir arada düşünür. Bir yanda yerli, millî unsurlar; diğer yanda Amerikancı tavır vardır. Şiirde Amerika eleştirilir.

3.2.1.5. Halk Yönetimi

Ceyhun Atuf Kansu demokrasi- cumhuriyet mesajını verirken kendine has üslûp özellikleri içerisinde bu soyut kavramları somutlaştırır, güzelleştirir. Güzellik, benzetmelerle sağlanır. Halka yönelik yazılan şiirlere bakıldığında Ceyhun Atuf un güzel bir alfabe oluşturduğu gözlenir.

³⁵⁸ Ceyhun Atuf Kansu: " Nisan Ayı", *Varlık*, No.419, (1 Haziran 1955)/ *Bir Kasabadan Resimler* s.68

³⁵⁹ Ceyhun Atuf Knsu:" Beylikköprü", *Güneş Salkımı*, s. 38

Cumhuriyet Demokrasi Halk Yönetimi

"

*mavi gök
ekim kırağısı
güneşli yol
güz güneşi
ekim ayı
bayram
yarın
güneş okulu*

Bunların yanında demokrasi inancını ortaya koyan mısralar da dikkat çekicidir.

"Bu göğü bir bulan dönmez artık / Yaşama ağacının insan yaprağı / Halkın dokunduğu güneşli yolda / Ağaçların ıspanlı çiy telleri / Türkmen atlarında gelinler / Halk oğlunun gülüşü-Çığırışmalı dallarda / Yönetimlerin en güzeli / Sevincin ırgatıdır Ekim ayı / Ankara kalesi Cumhuriyetçilerin elindedir / Yarın, halkın olacaktır / Bu gökyüzüne dedim Cumhuriyet yakışır/ Cumhuriyet demeli bu baharın adına / Güneş okuluna gidiyor çocukları / Güneş ışığından geliyor ekmek / Tekdüze değildir hiçbir şey, vb.

Sanatçı halka bağlılığını, halk yönetimi hakkında ortaya koyduğu düşünceleriyle yoğurur. O kendince halk için en güzel olanı; halk yönetimini savunur. Böylesi bir yönetimin faziletini, önemini anlatır. Ona göre halk yönetimi; dost gücü, insanların gücü, Anadolu'yu süsleyen, güzelleştiren halk gücüdür. İnsan, varlığını, yaratıcılığını küçük görmemelidir. Kimseyi de yaşama hakkına yetkili kılmamalıdır.

*"Aman bırakma can ormanı halkım
Gücünü kimselere bırakma sakın
Kimseyi efendi kılma yaşama hakkına
Kimseyi üstün tutma kendinden, hele hiç
Küçük görme varlığını, yaratıcılığını
Sen bulursun her umarı halk yönetiminde."³⁶⁰*

Şair için halk yönetimi insanlara ölümü değil, *can gülünü* getirendir. Halk

³⁶⁰ Ceyhan Atuf Kansu: " Halk Yönetimi", Güneş Salkımı, s. 88

yönetimi insana insanca güzellikleri sunan yönetimdir.

*"Sakla kurşunu dursun Mustafa Kemal in tüfeğinde
Ödemiş' in yaylasında, Köroğlu dağ başlarında
Atacağın günler gelir kurtuluş savaşı,
Barışa, toprağa, emeğe inancını sürdür yine
Ölümü değil can gülünü sür bahar günlerine
Çiçekle namlunu halk yönetimiyle..."³⁶¹*

Bu yaklaşım içerisinde Ceyhun Atuf için halk yönetimi; barış, toprak, emek demektir. Bahar günlerine can gülünün sürülmesi, toprağın güllerle donatılmasıdır. Namluları çiçekle donatılmış silahlarla elde edilen yaşama hakkıdır. Bu yaşama hakkına ters düşecek herşey, şairin tepkisine sebep olur. Halkın yararına olmayan hiçbir şeyi onaylamayan sanatçı; halka dönük, halkın yararına olmayan neşriyattan, özellikle de gazetecilikten utanır.

*"Gecekonduarda oturan halktan dizicilerin
Çıkardığı sabah gazeteleri
Okudukça halka karşı olan satırları
Kalem, senden utaniyorum."³⁶²*

Halkı özellikle gecekonduarda gören şair, gazete vb. neşriyat içerisinde halk kokusunu almak amacındadır. Bu şekilde sanatçı misyonu hakkında da düşüncelerini sergiler.

*"Kalem neye yarar diyorum, kalem neye yarar
Bir halk kokusu olmalı gazete kokusu
Aşağılıklarla ıslanmış cenabet kâğıt
Kâğıt senden utaniyorum."³⁶³*

Ceyhun Atuf, halk yönetimini kardeşçe bölüşmek, eşitlik içerisinde yaşamak olarak değerlendirir. Halka dönük tavırlar sergilerken, her yönüyle halkı tatmin edecek değerleri bütünlük içerisinde verir.

³⁶¹ Kansu, s.90

³⁶² Ceyhun Atuf Kansu: " Kötü Gazete", Güneş Salkımı, s.66

³⁶³ Kansu, s. 66

*"Bölmek orta yerinden gemilerin getirdiği güneşi
Bir sana bir bana vermek ne güzel."*³⁶⁴

3.2.1.6. Anayasa

Ceyhun Atuf Kansu *Anayasa* adını taşıyan diğer bir şiirinde "Anayasa" kavramına bir anne şefkatiyle yaklaşır.

*"Güzelliğine bak anayasanın
Nasıl emziriyor herkesi
İhanet edeni, hayır diyeni bile
Besliyor ak südüyle"*³⁶⁵

Anayasa öyle bir annedir ki; bağlar, birleştirir ve kardeşliğin sağlam temellerini oluşturur.

*"Bağışlayıcı, bağlayıcı, birleştirici
Kardeşliğin sağlam kavakları üzerinde
Eşitliğin gökyüzünü tutuyor
Ayırmıyor halkı birbirinden"*³⁶⁶

Anayasayı müşfik bir anne olarak gören Ceyhun Atuf, o annenin neler yaptığını da şiirinde anlatır. Özgürlük, toprak, adalet, öğrenme hakkı, yönetim, halkın üstünlüğü gibi güzel ve temel kavramları gerçekleştirdiğini söyler. Cahilliğin, kavganın, geri kalmışlığın, önüne geçecektir. Şairin bahsettiği bu değişiklikler ona göre, ancak devrimle gerçekleşebilir.

*"Devrim olacak, devrim olacak
Hem kardeş kardeşi vurmada
Ilık güneşlerle ısıırken ortalık,
Açan ilk gül demokrasi olacak."*³⁶⁷

Ceyhun Atuf Kansu bu düşüncelerin birer umut olarak kalacağını; ancak kırılmayacağını, bitmeyeceğini de belirtir.

³⁶⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Havza Yollarında Mustafa Kemal", *Güneş Salkımı*, s.167

³⁶⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Anayasa", *İmece*, No.19, (Kasım 1962), s.6

³⁶⁶ Kansu, s. 6

³⁶⁷ Kansu, s. 6

*"Ve kimse, bu taze dalı kıramaz,
Kimse kıramaz umudunu halkının
Kan çiçekleriyle açmış bu anayasa varken
Kimse önleyemez yarınki demokrasiyi." ³⁶⁸*

3.2.1.7. Demokrasi Mücadelesi

Ceyhun Atuf Kansu, uğruna baş koyduğunu söylediği demokrasi kavramını kardeşler cümbüşü olarak niteler. Sevgi ile, şevk ile söylediği demokrasi bilincine ulaşabilmenin mücadelesini de yapan sanatçı, demokrasiye gönülden, derinden inandığını; temelinde eşitlik ve güzellik bulunan bu duyguyu; *çalışan, seven, inanan soylara/ Gösteriyor, derinden gösteriyorum*, der.

Ceyhun Atuf, demokrasi bilincinin kolayca oluşamayacağını; demokrasinin mücadele olmaksızın gerçekleşemeyeceğinin farkındadır. Bu nedenle uzun bir süreç içerisinde bu doğrultuda sergilenen gayretlerden söz eder.

*"Biz bu günlere ha deyip gelmedik;
Biliyor derinden biliyorum.
Aşiyanda Tevfik Fikret Magosa'da Namık Kemal
Hayatımın tâ içinden: Şiirin aklın hakkın savaşları
Havza yolundan otomobille Mustafa Kemal
Kan döken bu uğurda inleyen sessiz halkım
Hayatımın tâ içinden geçiyor." ³⁶⁹*

3.2.2. İhanet

Ceyhun Atuf Kansu *iharet* temini bir çok şiirinde ele alır ve bu temi satılık gönüllerin eleştirisi çerçevesinde değerlendirir. Bu yurdu parçalayıp yutmaya çalışan, menfaatleri uğruna milleti satmaya çalışanları affetmez. Politikanın estetiğini yapmaya çalışan sanatçı, bu konuda gerekirse estetikten dahi vazgeçer; ancak ihaneti gözardı etmez. Hele hele böylesi insanların çokluğu karşısında hayretler içindedir.

³⁶⁸ Kansu, s. 6

³⁶⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Demokrasi", *Bağımsızlık Gülü*, s.22

3.2.2.1. Kuvvacılara Karşı Olma

3.2.2.1.1. İstanbul - Yönetim

Sanatçı iki İstanbul'dan söz etmek suretiyle vatanseverlik ve ihanet kavramlarını sembolize eder. Ona göre İstanbul'un bir yanı iyi, bir yanı kötüdür. Kendince bir değerlendirme yapan biraz da abartılı davranan şair için iyi olanlar kuvvacılar, kötü olanlar ise padişah taraftarlarıdır. Eleştirisini daha da ileri götüren sanatçı, padişah ve taraftarlarını hain - namussuz olarak anlatılır.

*"Sen İstanbul bir yanın uykuda ve hain
Bir yanın Damat Ferit Sultan Vahdettin
Bir yanın gizli ordusu Mustafa Kemal' in
Anadolu'ya silah kaçran namuslu Üsküdar. " ³⁷⁰*

Şairin iyi-kötü ayrımında kullandığı kelimeler ve isimler dikkat çekicidir.

<i>İyi</i>	<i>Kötü</i>
<i>Üsküdar</i> (silah kaçran)	<i>Galata</i> (komprador)
<i>Erenköy</i> (bahçe-güzellik)	<i>Yıldız</i> (boyun eğen)
<i>Fatih</i> (ulusal kurtuluş)	<i>Büyükkada</i> (Amerikan sigarası)
<i>Anadolu Kavağ</i>	(ekmek)

Atatürk ve kuvvacılar

Padişah ve taraftarları

Bu şekilde İstanbul'un iki yüzünü yansıtan sanatçı; Atatürk ve kuvvacılardan yana olan İstanbul'u takdir eder. Mahallî- millî renklere bağlılığı; hem kurtuluş yıllarında; hem de sonrası dönemlerde Amerika karşıtı bir düşünceye sahip olmasına sebep olur. Aksi bir durumun halktan kopma anlamına geleceğini savunur ve eleştirir.

Ona göre Osmanlı "Kuvayı Millîye"ye karşı; yani vatanın kurtuluşuna karşı ihanet içerisindedir. Allah adına, Peygamber adına Osmanlı'nın bu insanlara, köylülere karşı kötülük ettiği düşüncesindedir.

"Köylü kanıdır al gelincik

³⁷⁰ Ceyhan Atuf Kansu: "İstanbul", *İmece*, No.66, (Ekim 1966), s.24

*Biçilir ihanetin orağıyla çok eski
Baba İshak asıldığı günden beri
Avlanır Osmanlı
Millici dağlar avlak*"³⁷¹

3.2.2.1.2. Anzavur

Şair göre Osmanlı'ya dost olan, kendisine düşmandır. Bu sebeple kuvvacılara karşı duran Anzavur da bir düşmandır onun için.

*"Kara bir dumandır Anzavur
Biga'da Muhammet ve bir torba altın adına
Bulayıp bayrağını köylü kanına
Geçer gider bir orman yangını
Yakarak ince dal Kuvayı Milliyeyi."*³⁷²

Şair böylesi bir ihanetin ve hainlerin karşısına Çerkez Etem'i çıkarır. Doğru yanlış demeden çeteye karşı aynı silahla cevap verir. Bu konularda duyarlı olan sanatçı aynı zamanda taraflıdır da. Çerkez Etem hesap sormak için şiirde yer alır. Hem Osmanlı'dan hem de Anzavur'dan hesap sorar.

*"Yetişir dört nala
Ormanlardan geçerek
Bir özlemin dövdüğü yalın kılıç
Varır Düzce'ye Çerkez Etem
Kimdir köylünün kan kirazını
İngiliz basmasına ve kadife altınına satan?
Vurun öyleyse başını."*³⁷³

Ceyhun Atuf Anzavur ismine karşı büyük bir öfke duyar. Bu nedenle onu müslüman kimliğine bürünmüş bir İngiliz uşağı, bir din sömürücüsü olarak anlatır.

*"Adı Osmanlı Paşası
Saldırgan sömürgeci maşası*

³⁷¹ Ceyhun Atuf Kansu: " Köylü Kanı", Güneş Salkımı, s.147

³⁷² Kansu, s. 147

³⁷³ Kansu, s.147-148

*Kırılalı bacaklarıyla seğırtip gelir
Vurmaya Anadolu halkını
Gâvur oğlu gâvur.*³⁷⁴

3.2.2.1.3. Damat Ferit

Ceyhun Atufun değerlendirmelerine göre İngiliz aşısıyla beslenen Osmanlı'nın son yönetimi, özellikle de Damat Ferit ihânetin merkezinde yer alır. Millî mücadele içerisinde kuvvacılara yapılanlar en büyük ihanet olarak değerlendirilir.

*"İhanetin ağacı dal budak salaraktan
İngiliz aşısıyla
Sürgünledi çam toprağını Gerede' nin
Ankara' ya bakar konakları Gerede' nin
Millicilerden akan ince kan deresine.
Millici atıyla dere boyu giderken
Saati işler durur halâ yüreğinin sesiyle
Damat Ferit askerinin soyguncu yelek cebinde."*³⁷⁵

Şair için Kuvayı Milliye; ihanetin hızlı atlarının ayakları ve Anzavur'un bayrakları altında bir ezilmiş yayladır.

Kansu'nun bakışları her zaman Ankara'ya doğrudur. İstanbul'un bireysel hataları onun için telâfisi mümkün olmayan yaralara dönüşür. Hele, hata Kuvayı Milliye'ye yapılmışsa tepkisi büyük olur. Yahya Kaptan adlı genç bir kuvvacının, bir Osmanlı komutanı tarafından vurulması ona göre ihanetin en büyüğüdür.

*"Tavşancıl köyünde bir çeşme önünde
Durdu kolları bağlı Yahya Kaptan
Susadım dedi, susuzum yıllardan beri
Dersaadet üsteğmeni Abdurrahman
Suya ve kolları bağlı olana hainlik etti
Su içerken yılan bile dokunmaz insana
Yılandan kötüdür insanın satılmışı*

³⁷⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Kemalciler", Bağımsızlık Gülü, s.44

³⁷⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Gerede", Güneş Salkımı, s.135

Yerde bir kalpak ve iki ayak

Kuvayı Milliye Komutanı Yahya..."³⁷⁶

Şiirde böylesi duygulanmalarla beraber, duyarlılığı ortaya koyacak şekilde kullanılmış oldukça sade mısralar da dikkati çeker. *"Su incedir dil acı/ Ve dağlar taze sular verir bağrından/ Dil ana büyütür halkın acısını/ Su aka aka büyür, insanın kanını ateşlerde yaka yaka,* gibi ifadelerle oluşturulan dramatik tablonun romantizmi, daha da etkileyici bir hâl alır.

Şair halk oğlu olarak nitelediği kuvvacıları ve bunlara destek veren çetecileri Osmanlı'ya karşı verdikleri mücadelede yalnız bırakmaz. Çünkü ona göre bu mücadele *Osmanlı'nın kara gecesine* bir başkaldırıdır. Kısaca ihanete karşı koymadır.

"Başkaldırır kara gecesine Osmanlı'nın

Çocukluğun ay çiçeği Yörük Ali Efe

Ve ilk odur düzde savaşmaya

Dağ iner ilk çağrıya, dağ dıyar acısını..."³⁷⁷

3.2.2.2. Vatan Hainliği

Ceyhun Atuf, vatan hainliği düşüncesini *Satılık Adamlar Çarşısı*³⁷⁸ adını verdiği şiirinde *"Aklın kabakları beğen beğen/Satılık düşünceler salatalık"* mısralarıyla büyük bir aşığılama içerisinde dile getirmeye çalışır. Oldukça sert ifadeler kullanan sanatçı yürekleri satılık olanların çokluğunu da *"Yürekleriyle satılık bataklık/Çok kalabalık.* mısralarıyla belirtir.

Şair, siyaset uğruna çığırkanlık yapan; kendi ifadeleriyle *parti-purtu* çalışmaları içinde gündelik yaşayan; namustan, töreden, yasadan, erdemden bir şey anlamayan bu insanları *diplerini gübre ile doyuran mahlûkât*³⁷⁹ olarak kabul eder. Ceyhun Atuf baştan sona ağır bir eleştiriyi, hicvi ortaya koyan şiirleriyle şimşekleri üzerine çeker. Sert ifadelerden bazıları şöyledir:

"Gündelik çığırkanlar, ilke devşiriciler"

"Kiminin değeri kalp altın"

³⁷⁶ Ceyhun Atuf Kansu:" Yahya Kaptan", *Güneş Salkımı*, s.131

³⁷⁷ Ceyhun Atuf Kansu:" Yörük Ali Efe", *Güneş Salkımı*, s.119

³⁷⁸ Ceyhun Atuf Kansu:" Satılık Adamlar Çarşısı", *İmece*, No.23, Mart 1963, s.6

³⁷⁹ Kansu, s. 6

"Büyük uşaklık ağacı bir günde"

"Yüreklerimizi yemiş bitirmiş leş kurdu"

"Gül yaprağını yedik bitirdik"

"Biz yok ettik yeryüzünde şimdiedek herşeyi!"

"Gelen en güzel seheri tırtıl tırtıl yiyen

Biziz insanlarca gökyüzünü didik didik eden."

"Pis dişlerimizle kemirdiğimiz o güzel gökyüzünden"

"Deviririz koca ağaçları bile"

Satılık Adamlar Çarşısı adlı şiirden aldığımız yukarıdaki mısralardan anlaşılacağı üzere, şairin siyasîlere bakışı olumsuzdur. O, hiçbir parti ayrımı yapmadan böylesi bir tavır ortaya koyar. Ceyhun Atuf Kansu için vatan hainliğinin en büyüğü İngiliz'e satılmaktır. Kuvayı Millîye güçlerine karşı Osmanlı içerisinde düşmanlarla işbirliği yapanları, İngiliz tüfeğine kurşun satan kallesler olarak niteler.

"Kalleştir hainin kurşunu

Mert olsa hiç satılır mıydı?

İngiliz malı tüfeğe." ³⁸⁰

3.2.2.2.1. Osmanlı

Ceyhun Atufun ihanet temî içerisinde ele aldığı Osmanlı, Cumhuriyete karşı çıkma yönüyle bu çerçevede değerlendirilir. Özellikle cumhuriyete karşı olanların hain olduklarından söz eder. Osmanlı'nın son dönemlerinde ortaya konan tavır yüzünden bunları düşünen Ceyhun Atuf, Malazgirt'ten bu yana birtakım sıkıntılarla bugünkü durumuna getirilen vatana karşı, yapılabilecek her kötülük karşısında hassastır, serttir.

"Yaylalarından yarın oksijenimi satarsınız

Ve korkuyorum alfabemdeki ulusal besini

Türkülerimi sevincimin gezineği

Ağlamak hakkımı bile ağutlarda

Bağımsızlık yelinin yolunu kesersiniz de

Bir gün omurumun altın madenini vererseniz

Dağlarımı da satarak el oğluna

³⁸⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Kemalciler", *Bağımsızlık Gülü*, s.47

*Alın gidin o gün, hayrını görün demokrasinin"*³⁸¹

Şair, cumhuriyetle beraber kazanılan birtakım değerlerin ihanet içerisinde olan insanlar tarafından yok edileceği endişesini taşır. İnce bir mizah ve hiciv üslûbuyla ele alınan bu durum cumhuriyet ve demokrasiye sahiplenme bilincinin bir yansımasıdır.

3.2.2.2.2. İşbirlikçilik

Ceyhun Atuf Millî Mücadele yıllarında duyarlılık göstermeyenleri işbirlikçi olarak kabul eder. Kim olursa olsun şahsî menfaatlerini ön plâna çıkaranları eleştirir. Bu durumu somut bir şekilde ifade eder. Kurtuluş mücadelesi içerisinde birtakım köprülerin düşmanı engelleme amacıyla havaya uçurulması eşrafın işini engelleyeceğinden, onların bu duruma karşı çıkışlarını bir ihanet olarak değerlendirir. Ona göre Anadolu insanı uyanmalı ve böylesi hainlere karşı durmalıdır. Bu yüzden gaflet içerisinde bulunan Anadolu insanına kırılgan, işbirlikçi olarak anlatılan insanlara karşı ise öfkeli.

*"Köprü! der Aydın Nazilli eşrafı
Pamuk balyaları ve incir taşıma için
Gerekli bizlere... Yörük Ali buyurur kızanlara:
Köprü! der, bir işbirlikçiliğin uzanmasıdır.
Topraklarınıza, çarşılarınıza, çavdarlarınıza
Yörük ağacıyla dikili çadırlarınıza."*³⁸²

Ceyhun Atuf, düşmanla işbirliği yaptığına inandığı Osmanlı yönetimine düşmüştür. Bu sebeple Osmanlı, ezikliğinin, ihanetin kaynağı olarak anlatılır. Bu doğrultuda yönetimle bağlantısı olan ve menfaat peşinde koşan eşraftan bazı insanların Kuvayı Millîyecilere ihânet ettiğini ve önde gelen isimleri öldürttüğünü anlatır. Kendi açısından haklı gördüğü efelerin, feryatlarını dile getirir.

*"Osmanlı ezincini tattığımızdan
Efe olduk Nazilli dağlarında, kaçak ve ürkek,
Vardık... Denizli istasyonu, bahçeleri nardır
Ama ne vardır bu sessizliğin ardında
Biz haber beklerdik Sökeli Ali efeden*

³⁸¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Haraç Mezat", İmece, No. 65, (Eylül 1966), s.14

³⁸² Kansu, s.120

Getirip kodular önümüzekardaş ölüsünü

Denizli eşrafı vurdurmuş ve gözleri

Sönmüş bir kestane ateşidir, kül!." ³⁸³

Ceyhun Atufun Osmanlı'yı ihanet içerisinde göstermesi *Maraş Gerillası* adlı şiirinde de karşımıza çıkar. Ancak bu kez Osmanlı'ya karşı çok sert ve acımasız bir tavır içerisinde: "*İstanbul uyuyordu köpeksi bir güneşte.*"³⁸⁴

Şaire göre *köpeksi bir uyku* içerisinde gaflet ve ihânet içerisinde olan Osmanlı karşısında, Anadolu dimdik ayaktadır. Uyanıklık hali Maraşla, Sütçü İmamlarla sembolize edilir. *27 Mayıs 1920*³⁸⁵ adlı şiirinde anlatıldığı gibi İstanbul'un yedi tepesi tutulmuş ; gaflet ve ihânet içerisinde olanlar yüzünden işgâle karşı konamamıştır.

3.2.2.2.3. Osmanlı-İngiliz Ortaklığı

Ceyhun Atufun, şiirlerinde anlattığı gibi tahammül edilemeyen olay İngiliz ve Osmanlı ortaklığıdır. Sanatçı bunu satılmışlık olarak değerlendirir. *Öğretmen Arif in Defteri*, adlı şiirinde asıl görevi öğretmenlik olan bir gencin şehit olmasından söz eden Kansu, bu gencin emperyalizme karşı savaşını övgüyle anlatır. Yokluk, yoksulluk içerisinde çırpınan öğretmen Arif, büyük bir mücadele örneği vermesine rağmen emperyalizme yenilmekten kurtulamaz .

"Bir de anız yanığı defter

İnce öğretmen yazısıyla şu yazı:

"İlk duyduğum bir sözdür emperyalizm

Ne derler ona Türkçe' de?

Soluk yorgun kanımızda bir kere

Toprağımızda ilerlerken İngiliz tüfekleriyle

Öğrendim emperyalizmi Bolu dağlarında

Anladım satılmışlığın Osmanlıcası!"³⁸⁶

³⁸³ Ceyhun Atuf Kansu: " Dağ Ateşleri", *Güneş Salkımı*, s.117-118

³⁸⁴ Ceyhun Atuf Kansu: " Maraş Gerillası", *Güneş Salkımı*, s.113

³⁸⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "27 Mayıs 1920", *Güneş Salkımı*, s. 137

³⁸⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " Öğretmen Arif in Defteri", *İmece*, No.64, (Ağustos 1966), s.13

3.2.3. Gençlik ve Spor

Pek çok sanatçının idealize ederek üzerinde çalıştığı genç ve gençlik kavramları Ceyhun Atufun şiirlerinde de önemli bir tema olarak değerlendirilir. Sanatçı bir milletin yaşama sevinci, mücadele gücü olarak kabul ettiği gençlerden çok şeyler bekler.

3.2.3.1. Gençliğin Misyonu

Onun şiirlerinde yer alan gençlik Atatürk'ün ideal bir kimlik içerisinde sunduğu ve devleti emanet ettiği gençliktir.

*"Gençlik bir daldırma söğüttür,
İrmağın mil toprağında
Açar yeşillerini ve yapraklar
Akan suya verirler saçlarını
Başlangıçtır öyleyse sevgiye
Bir kırmızı şaraptır masada
-Bir daha duymayacağımız şiir-"³⁸⁷*

Gençlik bir daldırma söğüttür, Ceyhun Atuf Kansu için. *Yaşamının utkusudur gençlik öyleyse*, mısraıyla tamamladığı şiirinde gençliği sevgiye başlangıç, yeryüzünü yeşerten bir yeşil dal olarak algılar. *Gençlik bir daldırma söğüt*, *bir kırmızı şarap*, *bir daha duyulmayacak bir şiirdir*.

Sanatçı *"Durgun ve sazlık bataklığından uzakta/ Bir su düzenlemesidir gençlik"* diyerek bütün saflığı berraklığı içerisinde gençlere sevgisini sempatisini dile getirir, gençliği bir ümit olarak değerlendirir. Milletlerin hayatında genç ve dinamik güçlerin geleceğe dönük yapılanma içerisinde ne denli önemli olduğunun farkında olan sanatçı, idealize ettiği gençlerden çok şeyler bekler. Bir çok sanatçıda olduğu gibi gençlik, Ceyhun Atuf için de, şiiri oluşturan asıl unsur durumundadır.

Ceyhun Atuf Kansu, gençliği -geleceğin umudu olma özelliğiyle- Atatürk'ün beklentileri içerisinde ön plâna çıkarır. O, zeki, sağlıklı, sporcu bir gençliği geleceğin güvencesi olarak değerlendirir. Ona göre aydın bir yolda, izlerini bırakarak koşacak olan Türk koşucuları; gücün , dinamizmin sembolü olarak mazi-hâl-âti bütünlüğünü sağlayacaklardır. Bu sebeple sanatçı önde gelen koşucuların isimlerinden bahseder.

³⁸⁷ Ceyhun Atuf Kansu: " Ağustos Öğretisi- Gençlik", *Bir Kasabadan Resimler*, s.145

Balkan oyunlarında isim yapmış Türk koşucularını takdirle anar.

*"En güzel defnelerini küçük Çamlıca' nın
Adımlarımızın altına atıyorum, yeniden yeşeriyorlar
Mavi- deniz gibi- özgür sağlam bir gençlik
Koşuyor çivi izleri bırakarak aydın bir yolda
Toprağın yüreğinde adımlarımızın sıcaklığı
Balkan oyunlarının Türk koşucuları
Ekrem Koçak, Haydar Erturan, Osman Coşgöl!"³⁸⁸*

Türk Edebiyatı içerisinde oldukça az rastlanan bir durumla karşılaştığımız bu şiirde Kansu doğrudan sporcu isimlerinden bahsetmek üzere farklı bir şiir anlayışı izler.

3.2.3.2. Spor ve Kardeşlik

Ceyhun Atufun kimi şiirlerinde yer alan spor temi gençliğe ait bir dinamizm olarak dile getirilir. Sanatçı için dinamik bir güç olan gençler, Atatürk'ün de beklentilerine cevap vermeli; ahlâk sahibi sporcular olarak geleceğe ulaştırılacak mesajların yarışlarını yapmalıdırlar.

*"En güzeli, en yücesi koşup koşup düşleriyle
İnsanca, kahramanca, dostça, kardeşçe
Yüz-yıl koşmuş denemiş yolları, yoklamış
Güzel bir dünya açılıyor, beyaz güvercinler
Koşuyorlar ulusların gençliği yan yana
Yaşamayı bir olimpiyata benzetiyorum
İnanarak, severek koşmaya başlamalıyız
Yenilen de özgür, eşit somunda, yenen de
Koşabilmiş olmanın saadeti erkekçe, korkusuzca
Şölen sofrasında yan yana somuncu, birinci gelenle!"³⁸⁹*

Omun şiirleri yaşayanla, yaşananla ilgilidir. Sosyal hayatın her yönüyle ilgili yaklaşımlar Kansu'nun şiirlerinde yer alır. Bu şiirde dikkati çeken bir başka konu spor ve kardeşlik mesajıdır. Şair, sporun özüne uygun olarak barış kavramını da okuyucusuna

³⁸⁸ Ceyhun Atuf Kansu: " Koşucular", Bir Kasabadan Resimler, s.72

³⁸⁹ Kansu, s.74-75

hissettirir.

Sanatçı spordan bahsettiği şiirlerinde bile sosyal davalar peşindedir. O, evrensel boyutta kardeşlikten söz ederken insanlığın spor çerçevesi içerisinde bütünleşmesini, dünya kardeşliğinin hiç değilse bu şekilde sağlanmasını ister.

Ceyhun Atufun hayatına ve sanatına hakim olan, sınırların ötesinde sosyalleşme arzusu, başka bir deyişle dünya kardeşliği düşüncesi ondaki idealizmin kaynağı durumundadır.

3.2.3.3. İnkılâpçı Gençlik

Ceyhun Atuf gençliği inkılâpçı ruhuyla ön plâna çıkarır. Gençliğin bu gücünden istifadeye çalışır. Gençliğin sevgileri, beklentileri, cinsel arzuları, idealizmi, halk devrimi arzuları gibi hususlar üzerinde durur. Ona göre genç nesil, değerlerine sahip çıkmalı; geçmişle, tabiatla, kültürle bağlarını koparmamalıdır.

*"- İlkönce iğde ağaçları gitti
Bilmem nereye, o baygın kokulu göğüsleriye
Sonra bağ evini yaktilar
Bir avuç topraktı ve kırmızı tuğla yığını
Tartışarak halk yönetimini
Rüzgârda ince bıyıklarıyla genç öğrenciler
Geçtiler farkında bile olmadan ağacın
Bozkırlı gün görmüş bu eski vatandaşın"*³⁹⁰

Ceyhun Atuf Kansu değerlerini kaybetmeyen gençlikten yanadır. Ona göre gençlik halk yönetimini tartışmalıdır, fakat halka halkın değerlerine, köylüye, geleneklerine de ters düşmemelidir. Böylesi genci konuşturur şiirlerinde.

*"Ve haberiniz yok, komlarda yağ kandilleri
Akmaz çeşmeleri bozkırların
Sizlerin adınıza ısıyoruz
Sizlerin adınıza akıyoruz
Sizlerin adınıza bunca kavga."*³⁹¹

³⁹⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Bulvarda Yaşlı Bir Armut Ağacı", *Halk Albümü*, s.96

³⁹¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Üniversiteliler", *Bağımsızlık Gölü*, s.24

Güzel beklentiler içerisinde olan Ceyhun Atuf, gençlerin fikirleriyle değil güçleriyle tartışmaları karşısında üzüdür. Yetmişli yılların sonlarına doğru Türk siyasî hayatında başlayan olumsuz gelişmeler, şairin dünyaya bakışını da değiştirir. Onun beklentilerine cevap verecek gençlik elde silahlarla birbirleriyle çatışma halindedir. Bu durum karşısında en çok üzülenlerden birisi Ceyhun Atuf Kansu'dur.

*"Akşama doğru bir boş kovan getirdiler,
Ortaokullu öğrenciler
Siyasal Bilgiler bahçesinden.
Sessizliğini üzücünü anlattılar meydanın
Ezilmiş çimenler üzerinde bulmuşlar,
Yeni vurulmuş iiveyik, daha sıcak."*³⁹²

Gençliğin halk yönetimine katılabilmesi açısından beklentiler içerisinde olan sanatçı; bu katılımın fikir boyutunda olmasını, yapıcı olabildiğini ister. Yetmişli yıllara damgasını vuran gelişmeler içerisinde gençlik, şiddeti benimsemekte ve varlığını güç gösterisiyle ispatlama yoluna gitmektedir. Demokrasi ile iç içe olan şairin tahammül edemediği taraf budur. Bu gelişmeler karşısında şair hayatının son dönemlerinde gençliğe küser. Çünkü, beklentilerine cevap bulamaz ve gençliği bir yozlaşma içinde görür.

Hülâsa, sanatçının arzuladığı gençlik; kendi değerlerine saygılı, geleceğe yönelik düşüncelere sahip olan, halk yönetimine sahip çıkan, kültür emperyalizmine karşı duran, Anadolu'yu bilen, halkı tanıyan dinamik güçtür. Şair için bu güç demokrasinin güvencesi olmalıdır. Okumalı, çalışmalı, fikir üretmelidir. Üretilen fikirler belli coğrafyalarla sınırlı olmamalı, bütün insanlığın faydasına yönelmelidir. Kısacası dünya kardeşliği içerisinde, haksızlıklara karşı duran, ezilen, sömürülen halklara umut ışığı olmalıdır.

İdealize ettiği gençliği bu şekilde tanımlayan şair, Amerika karşıtı bir gençlik tasavvur eder.

*"Bir genç Yevtuşenko'yu okumaya
Çay içmeye oturdu bulvar kahvesine
Ortaçağ'dan kalmış yıkık bir duvar gibi
Ağaç bir çelişkiydi kentin orta yerinde"*

³⁹² Ceyhun Atuf Kansu: "Mermi Kovanı", *Bağımsızlık Gülü*, s.27

*Vişneli dondurma yiyip, sakal büyüterek
Gençliğin aynasını tutarak geleceğe
Pırıl pırıl bir kurtuluş şenliğinde
Geçip gittiler Vietnam' ı komuşarak*"³⁹³

3.2.4. İnkılâp (Devrim)

Ceyhun Atuf Kansu'nun Atatürk temiyile beraber üzerinde en fazla durduğu tema *devrim* düşüncesidir. Devrim bir eşit bölüşmedir, toprak, su, gök bölüşümüdür Kansu için. *Bölüşmedir temel işlem*, derken yaşayan bütün insanların yaratılmış olan her türlü nimetten faydalanabilmesi arzusundadır.

3.2.4.1. Devrim İdeali

Devrim ideali, şairin Anadolu tabiatından ve insanından algıladığı güzel bir kokudur. Bir çiğ tanesinde, çorbanın dumanında, lambada, dağlarda, mavi köknar ormanlarında koklanan bir güldür, güzel bir kokudur.

*"Bir yüce dağdan bir yüce dağa
Dikmişim ışıklı direklerimi
Bir devrimi kokhuyorum
Bir çiçek arabasının ardından
Dağ yoluna dökülen orman menekşelerinde"* ³⁹⁴

Ceyhun Atuf, *Haziran Ağaçları*³⁹⁵ adlı şiirinde Fransız devrimini hatırlatacak sözler sarfeder ve bu olayla beraber herşeyin güzelleştiğini, sevinçlerin, mutlulukların doyusıya yaşandığını anlatır. Kullanılan bu üslûp şairin Anadolu için düşündüğü devrime zemin hazırlama ve özlemlerini belirtme açısından dikkat çekicidir.

Sunulan tablo içerisinde; insanlar ve bütün canlılar sevgiyi, sevinci, mutluluğu yansıtmaktadırlar. Ölüm bu tablo karşısında yenik düşer ve uzaklaşır gider. Çünkü haziran ağaçları, ceviz, üvez, vişne, zerdali, iğde, elma ağaçları altında insanlar mutlu, kaplumbağalar sevinçlidir. Bu yaklaşım bir ütopyayı ortaya koyar, hayâl edilen; olması istenilendir. Üvez ağaçları altında gül koklayarak Fransız devrimini okuyan liseli genç

³⁹³ Ceyhun Atuf Kansu: "Bulvarda Yaşlı Bir Armut Ağacı", *Halk Albümü*, s.96-99

³⁹⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Halk Kokusu", *Güneş Salkımı*, s.75

³⁹⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Haziran Ağaçları", *Bir Kasabadan Resimler*, s.88

kızın hayâlleri, beklentileridir.

*"Orada üvezler altında şimdi,
Fransız devrimini okumakta,
Gül koklayarak bir liseli kız." ³⁹⁶*

3.2.4.2. Devrimciler

Kansu, devrim kavramını millî mücadele ile özdeşleştirir. Kuvvacıların Anadolu'nun kurtuluşu için çabaları bu bağlamda değerlendirilir. Ona göre devrim, *Anadolu dokuması halk bayrağının, bir güneş gibi tüfek ve türkülerin alanına dikilmesidir. Veya halk ağacında mor güneş açılması ³⁹⁷* dır.

"Al tüfeği, sür türküyü namluya/ Yıldızların bile yazıldığı orduya"/ "Mor güneş açan, devrimin halk ağacında" ³⁹⁸/ Tüfek çatmış dağ yıldızları" gibi orijinal mısralarla da desteklenen bu anlayış içerisinde sanatçı Anadolu için yapılan her türlü gayreti devrim çerçevesi içerisinde değerendirir. Özellikle Kuvayı Millîyeciler Kansu için başlarında devrim yelleri esen yiğitlerdir. Bunlar en büyük devrimi Anadolu'nun Osmanlı'dan kurtuluşuyla gerçekleştirirler şaire göre.

*"-Efendim?
Bizim savaşımız köylüden yanadır.
Emekteki devrimci gülden yanadır.-*

.....

*Biz İstanbulluyuz ve her zaman
Osmanlı ezmiştir Anadolu' yu" ³⁹⁹*

3.2.4.2.1. Devrim ve Atatürk

Devrim için ölüm bir yenilgidir, ⁴⁰⁰ düşüncesine sahip olan sanatçı buradan hareketle devrim ve Atatürk eşitliği üzerinde durur. Atatürk'ün ölümü üzerine ortaya çıkan bu cümle, Türk devriminin eksik kalışının sanatçı üzerindeki etkilerini yansıtmaya açısından önemlidir. Çünkü ona göre devrim bir liderini bir devrimciyi kaybetmiştir.

³⁹⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Haziran Ağaçları", Bir Kasabadan Resimler, s.88

³⁹⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Kurtuluş Yayılsı", Güneş Salkımı, s. 129

³⁹⁸ Kansu, s. 129

³⁹⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Kuyulu Kahve", Güneş Salkımı, s.157

⁴⁰⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Bozkır", Güneş Salkımı, s. 70

Kaybedilen sadece bir devrimci değil, devrimlerdir. *Giden nasip, öncü traktör, elden giden buğday*⁴⁰¹ dır. Yunus'un *"Bir garip öldü diyeler"* diyerek üzüldüğü gibi, şair de bir halk babasını kaybetmenin üzüntüsünü yaşamaktadır.

"Kırk yıldabir geçer elimize

Halk babası gidiyor, çıkmış elimizden.

Ölüm bozkırlı bir gizemdir.

*Devrim için ölüm bir yenilgidir."*⁴⁰²

3.2.4.2.2. Devrim ve Öğrenci

Şair için devrim, sevgi atomunu parçalamaktır. Sevginin bütün insanlara saçılmasıdır. Eşitliktir ve bütün insanlara sunulması gerekir.

"Bu yüzden gizil gücüdür güneşin devrim

Sevgi atomunu parçalarsak eğer bir

Kiraz bahçesi birdenbire yeryüzü

Halkın atomuna vursa ışığın güneş hızı

*Eşitlik çınarının duldasında insanoğulları"*⁴⁰³

Ceyhun Atuf, öğrenci ve devrim kavramlarını birlikte düşünür. Çünkü onlar devrimin ipekçi ustalarıdır. Halk yelinin bayrağını dut yaprağından dokurlar. Onlar bozuk düzen çalgıcısına, yarının yiğit bağlamacısı olarak karşı çıkarlar. Kısaca bu insanlar, Anadolu insanıdır. Tanyeri menekşesinin türküsünü çalarlarken, gecekondu önlerinde insanlara mutluluk bahşederler.

"Öğrenciler... devrimin ipekçi ustaları

Halk yelinin bayrağını

Dokurlarken dut yaprağından

Asıl şimdi yaşanır

Eski saat kuleleri

Tanyeri menekşesinin

*Türküsünü çalarken..."*⁴⁰⁴

⁴⁰¹ Kansu, s. 70

⁴⁰² Kansu, s. 70

⁴⁰³ Ceyhun Atuf Kansu: "Güneşin Gizil Gücü", *Güneş Salkımı*, s.46

⁴⁰⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Menekşeli Türkü", *Güneş Salkımı*, s.77

3.2.4.3. Devrim ve Ankara

Ceyhun Atuf devrimin gerçekleştirilmesi konusunda üniversiteden, üniversitelilerden ilgi bekler ve onların bu konuda aktif olmasını ister. *Ankara* adlı şiirinde bağımsızlık özlemi içerisinde bir üniversitelinin devrim anlayışı dile getirilir. Bu arada şair Türklük şuurundan hiç bir zaman uzaklaşmaz. Ona göre Ankara halk fırınıdır, kutsal devletin merkezidir. Tamamlanmamış bir devrimin mekânıdır. Devrim bu mekân üzerinde açan eşitlik, kardeşlik çiçeğidir.

Şair devrim mücadelesini onur meselesi olarak anlatır:

*"Denizden geliyor atlı
Fatih Sultan Mehmet' in Söğütlü beyaz
Atını sürdüğü yerden
Sarayburnu' dan:
Yirmi dokuz harfli güzel alfabesiyle
Sürerek yeniden dirilişin namlusuna
Geçiyor bir onur denizini"*⁴⁰⁵

Şiirde her ne kadar devrimden açıkça bahsedilmemişse de Atatürk ve Fatih Sultan Mehmet'in yolları şair tarafından bir noktada buluşturulur. Buluşma noktası olarak devrimci kişilikleri gösterilir. Bağımsızlık kavramı devrim düşüncesi içerisinde verilir. Devrim veya bağımsızlık gibi düşünceler ve ifadeler, anlatım içerisinde bir çiçek kadar güzel olarak sunulur. Çünkü, Kansu için Anadolu bir gül bahçesidir.

Ceyhun Atuf için devrimin merkezi olan Ankara, zamanla bu ayrıcalığını kaybeder. Zira Atatürk'ü anlamayanlar yüzünden Ankara vatandaşından ayrı kalmış, vatandaşsız kalmış bir yabandır şair için. Önyargılı hareket etmeyen sanatçı, Anadolu'ya yabancılaşan Ankara'ya küser ve vatandaş aramak, devrimi yaşatmak için *"Allahaismarladık"* diyerek Ankara'dan ayrılır.

*"Allahaismarladık Ankara,
Yirmi dokuz muhtarip yıldan sonra,
Terkediyorum artık, Allahaismarladık.
Düşüncemin yeşil vâdisinde güz yağmuru,*

⁴⁰⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Denizden Gelen Atlı", Güneş Salkımı , s.69

*Şimdi vatanımda, şimali şarkîye doğru
Pancar ve tütün ekilen bölgelere
Şimali şarkîye gidiyorum..."⁴⁰⁶*

3.2.4.4. Çankaya

Ceyhun Atuf'un devrim inancı içerisinde özellikle Çankaya'nın önemi büyüktür. Bağımsızlık tapınağı olarak görülen Çankaya, güz devrimcisinin, Atatürk'ün mekânıdır. Çünkü o tapınağın süt taşı, çeşmesinden her zaman nasibini alır. Süt taşı güzel Türkçe ile, sevgilerle dolmaktadır. Türkçe'ye sahip çıkıldığı için, Çankaya bir tapınaktır. Türk devriminin mimarının bulunduğu yerdir.

*"Türkçemle geldim al beni
Elini dilinde yoğuran ananın
Hamuruna katılan maya
Bir gönül ekmeğine pişir beni
Çankaya bağevindeki çeşmeden
Akıyor tapınağın süt taşı arkında..."⁴⁰⁷*

3.2.4.5. Halk Devrimi

Ceyhun Atuf halk devrimini; halkın devrim isteğini doğal karşılar. Nasılki tabiatla birtakım gelişmeler, yenilikler meydana geliyorsa halkın devrim inancının önüne de geçilemez. Bu doğrultuda Anadolu devriminin önemli isimlerinden saydığı Pir Sultan'ın, çetecilerin veya Kuvayı Millîyecilerin ortaya çıkması da ona göre bu tabîî süreç içerisinde gerçekleşmiştir.

*Su devrimini ırmak yapar
Yaz devrimini toprak
Güneş üretir gücünü
Halk atomundaki devrimin"⁴⁰⁸*

⁴⁰⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Şimali Şarkîye Doğru", Yanık Hava, s.3

⁴⁰⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Bağımsızlık Tapınağı", Güneş Salkımı, s.84-85

⁴⁰⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Katık", Bir Kasabadan Resimler, s.117

3.2.4.6. Anadolu Devrimi

Bu aşamada da Osmanlı'ya karşı tavrını ortaya koyan; Osmanlı'yı halkı ezen olarak niteleyen Ceyhun Atuf Kansu' ya göre Anadolu devrimi, köylü bostanında çatlayacak bir kan kırmızı karpuzdur.

"-Nizami Bey, der, usulca ve rakı kokusuyla

Bir gün böyle kan kırmızı

Çatlayacaktır köylü bostanında Anadolu devrimi-"⁴⁰⁹

3.2.4.7. Anadolu Devrimcileri

3.2.4.7.1. Baba İlyas-Baba İshak-Hacı Bektaş Veli

Kansu, Anadolu devrimi içerisinde devrimci kişilikler olarak Baba İlyas, Baba İshak, Hacı Bektaş isimlerini sıkça kullanır. Bu isimler kardeşliğin, mutluluğun tesisinde sanatçı için önemlidir. Bu kanaât Anadolu'daki ermişlerin aynı zamanda devrimci bir ruha sahip oldukları tezini de teyid ederler. Şair halk ağacının yeşermesi, meyve vermesi için böylesi ermiş- devrimcilere ihtiyaç duyulduğunu savunur. Şair bu aşamada seçici değildir. Ona göre doğru Osmanlı'ya karşı çıkışla, direnişle orantılıdır. Bahsedilen isimler şaire göre Anadolu insanının İstanbul'a direnişinde lider olarak gördüğü isimlerdir.

Sanatçı *Baba İshak*⁴¹⁰ adlı şiirinde güzel tabiat tasvirleri içerisinde devrim motifini işlerken bahsedilen bu kişiliklerin savaşıacağı üç şeyden söz eder: *Baskı, ezinç ve yağma...* Sarılacak, sahiplenilecek üç şey de evrensel boyutlarda sunulur : *Buğday, su ve güneş...*

Ceyhun Atuf, devrim bilincini belli şahsiyetler, belli mekân ve belli bir hedef üzerine yerleştirir.

<i>Ermiş-devrimci</i>	<i>Mekân</i>	<i>Hedef</i>
<i>Baba İlyas</i>	<i>Sivas</i>	
<i>Baba İshak</i>	<i>Maraş</i>	<i>Bozkır(Anadolu)-İnsan</i>
<i>Hacı Bektaş</i>	<i>Konya</i>	

⁴⁰⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Kuyulu Kahve", *Güneş Salkımı*, s.157

⁴¹⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Baba İshak", *Halk Albümü*, s.167

Amasya

Horasan

Çorum

Kırşehir

Tokat

Adıyaman

3.2.4.7.2. Dede Korkut

Ceyhun Atuf Kansu *Banu Çiçek*⁴¹¹ adlı bir başka şiirinde de devrim temasını Dede Korkut hikâyelerinden istifade ile dile getirmeye çalışır. Şiirde dikkati çeken nokta hikâyelerdeki gibi - *isli kavak, tepelerde çam yastığı, ulu bir gürültü, ak kavak oda* - sıfat tamlamalarından yararlanılmasıdır.

"Adını omurladım, boyumu oğuzladım

Soyumun imrenesi

Banu Çiçek gözlerini, Burla Hatun hallerini

Bir adım gittim özledim

Gönül der ki: Üç öpülür, bin sevilir

Kavga kopar, can verilir

Uğruna devrim yapılır

Halkımın gönencesi

Bir gün ak kavak odaya

Oğuz töresi güvey olmaya

Dört bir bucak koklamaya bahçeni

Beyrek girer yaz gecesi"⁴¹²

⁴¹¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Banu Çiçek", *Halk Albümü*, s. 106

⁴¹² Kansu, s. 106

3.2.5. Eşitlik - Kardeşlik

Ceyhun Atuf Kansu'nun şiirlerinde evrensel sevgiye dayalı bir eşitlik, kardeşlik sunulur. O, dünya denizlerini dolaşan bir gemiyle adları; aşk, dostluk, kardeşlik, olan limanlardan yük alıp, yük boşaltma peşindedir. Bu çabının sınırı yoktur; hedef insanı mutlu etmektir. Bu yüzden kardeş sevgisiyle şafakları döndürmek, insanlığa hizmet etmek ister.

*"Ey dünya vatanı, ey acılı kalbim, sen,
Bir kere özledin ya insanlığı, yeter bu teselli,
Bakarsın bir sabah çocukların en güzeli
Kardeş sevgisiyle döner şafaklar içinden."*⁴¹³

3.2.5.1. Halk Kardeşliği

Şair için; umutlar, beklentiler kardeşlik içindir. Ona göre insanların üzerindeki baskılar kırıldığında, azaldığında kardeşlik gerçekleşecektir. Ona göre liderlerin aksine "- Halktır denizlerin en güzeli!" dediği halk arasındaki kardeşlik zaten mevcuttur.

*"Şöyle demişler, böyle demişler, söylemişler:
Zincir paslanmıştı
Otlar yeşermiş
Akça ağaç ana ıslı ıslı
Emzirir halk oğlunun türküsünü
Dirilen insan dalı
Şimdi bir çoban ateşi yakmalı
Toprağın yıldız dölünden
Işımalı kardeşliğin yüzü
Halk yaylasında."*⁴¹⁴

Sanatçı, tabiatla ne varsa bunların eşit olarak bölüşülmesini, insanların, yaratılmış olan güzelliklerden istifadesini arzular. Ona göre somut, soyut ne varsa bu bölüşüm içerisinde değerlendirilmelidir. Bu düşünceyle eşitlik meselesine sosyal gerçekçi tavırla yaklaşılır. Ceyhun Atuf için kardeşliğin sınırı, coğrafyası olmaz. Kardeşliği bütün

⁴¹³ Ceyhun Atuf Kansu: " Dünya Çocukları", Çocuklar Gemisi, s.14

⁴¹⁴ Ceyhun Atuf Kansu: " Kaçkar Dağı", Bir Kasabadan Resimler, s.125

güzelliklerin bölüşümü çerçevesinde düşünür.

Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü adlı eserinde Viyana Saati (İmece, S.34, Şubat 1964, s.13) başlığı altında yazmış olduğu, *Kardeşlere Diyedir* şiiriyle gülleri, başakları, yaban çileklerini herkesin sofrasına sunmaya çalışan Ceyhun Atuf, aynı zamanda şiir hakkındaki düşüncelerini de ortaya koyar.

*"Bir gül dikmişsem bahçeme bülbüller için değil
Çocuklar koklasın diyedir sabah okula giderken
Sürmüşsem engin tarlaları buğday vermeye,
Başakları birlikte biçelim diyedir.
Bu güzel yaban çileklerini toplamışumdır,
Hepimizin akşam sofrasına sunayım diye. "*

Eşitlik ve bölüşüm arzusu Anadolu erenlerinin isimlerinden istifade edilmek suretiyle ortaya konurken, bu yolla Anadolu insanının hissiyatı yakalanmaya çalışılır, temennilere destek sağlanır.

*"Buğdayı üleştiren eşit
Hacı Bayram ermişin teriyle
Köylü mintanıyla tenim arasında
Kuşluk yelini bölüşerek"⁴¹⁵*

Sanatçı, herşeyin eşit olarak dağılmasını arzularken bunun uygulanmadığı "hâl" i, değiştirilmesi gereken ortaçağ zamanı olarak kabul eder. "Halkçılık"ın sevgiden hareketle yorumu sayabileceğimiz bu düşünceden hareketle Ceyhun Atuf, bütün dünyayı; kâinatı, tabiatı insanların eşit malı olarak görür.

*"Hatun bozkır dokuduğundan tanyerini gül ipek
Gel evimizin güneş direğini dikelim
İlk işimiz hamuru yoğurmak, ekmeği doğramak olsun
Gökyüzünden saydığımız eşitlik sütüne!"⁴¹⁶*

3.2.5.2. Merhamet Duygusu

Ceyhun Atuf Kansu, dünyanın neresinde olursa olsun kardeş bildiği bütün

⁴¹⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Bozkırı Geçmek", Halk Albümü, s.171

⁴¹⁶ Kansu, s. 173

insanlara dostluk elini uzatır. Hırpalanan, insanca değerlerden uzak kalan, kötü muamele edilen, ezilen herkesi yanına çağırır. Hülâsa, ayrımcılık karşısında kardeşlik ruhunu benimseyen bir tutum içerisinde.

*"Seni ayırmışlarsa gel bana işte elim
Seni kovmuşlarsa gel bana işte evim
Sessizce söyle ezildiğini kardeş kulağıma,
Ellerini getir ellerimin içine koy
Buyur ediyorum seni tapınağıma*

Sus yalnız, ses etme, bir olduk sus!"⁴¹⁷

Sanatçı dünya kardeşliği arzusunu özellikle eğitim çerçevesinde gerçekleştirmeye çalışır. Bu tavrı belirginleştirmek, somutlaştırmak amacıyla mitolojik yaklaşımlarla süsler. Kansu için kardeşliğin merkezinde çocuk vardır.

*"Köy öğretmeni yazdım adını Helena!
Biçilmiş taze kavak kokar odası,
Sabahat öğretmendir adı Toroslarda,
Karanlık penceresinde gaz lambası.
Okul resmi yapar milyonca çocuk,
Tahta sıralarda dost güneş;
Kimi yonca halinde elma ağaçlarının
Kimi çizer defterine kar halısını
Yollar kapanmış dağ köylerinin."⁴¹⁸*

Devrim mücadelesi veren her insanı kardeşlik, eşitlik şemsiyesi altında toplayan Ceyhun Atufun kardeşliğe, eşitliğe bakışında taraf olma sözkonusudur. Devrim inancı içerisinde insanların eşitlik mücadelesini takdir eden sanatçı, bu insanların milliyetine bakmadan onlarla birlik olur. Kardeşiliğin, eşitliğin kaynağı sanatçı için özgürlük mücadelesidir.

"Sekiz yıl bile geçmedi aradan

⁴¹⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Sakya Muni/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No.45, (Ocak 1965), s.17

⁴¹⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Alp Türküleri(Dağ Köyü)/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü, *İmece*, No..38, (Haziran 1964), s.17

*Eşitlik verdi güzel başını,
 Fıransa halkı sana oyun oynadılar
 Taşra beyleri ve de kent soyluları,
 Bozdular devrim yasasını
 Özgürlük senin ekmegindi
 Kardeşlik sofrasında bölünmeliydi
 Eşitliğin bıçağıyla halk çeliği
 Can verdi altında vatandaş Baböf!"⁴¹⁹*

3.2.6. Bağımsızlık/Özgürlük

Ceyhun Atuf Kansu'nun bir çok şiirinde *gül* olarak değer verdiği özgürlük temi üzerinde durulur. Bazen *Türkçe'nin özgür kollarında*, bazen *türkülerde burcu burcu* kokan ve *bilgeliliğin ana gülü*⁴²⁰ olarak anlatılan özgürlük kavramını en fazla ele alınan tema olarak kabul etmek gerekir. İlk şiirlerinde de dikkati çeken bu tema çocukça düşler içerisinde sunulur okuyucuya. *Gönlüm hürriyetimdir* diyen sanatçı uçurtması çalınan bir çocuk için yaptığı mücadeleyi bile özgürlük uğruna düşünür. Zira onda katı kurallara bağlı bir özgürlük anlayışı yoktur. Özgürlük, sanatçının en çok düşündüğü; rüyalarında bile çiçek açmış bir türkü olarak gördüğü kavramdır.

*"Seni yaz gecelerinde,
 Samanyoluna bakarken biteviye düşünürüm.
 Zamanın en dar yerinde,
 Böyle altın zincirlerle bağlı hep sana yürürüm."*⁴²¹

Şiirlerde ele alınan bu tem, sadece bize ait sınırlar içerisinde değerlendirilmez. Çok geniş bir alan içerisinde, bütün dünyayı saracak şekilde evrensel boyutlarda düşünülür. Bu sebeple özgürlük için millet olarak yaptığımız mücadele, dünyada görülen örneklerle kıyaslama içerisinde verilir.

*"Ben bilirim, kurtuluş savaşı dediler mi
 Akbaş cephaneliğini basan Hamdi bey*

⁴¹⁹ Ceyhun Atuf Kansu: " Fıransa Bir Ozandır(Eşitlik Gıyotinde)/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü, *İmece*, No.49, (Nisan 1965), s.17

⁴²⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Bağımsızlık Gülü", *Bağımsızlık Gülü*, s.54

⁴²¹ Ceyhun Atuf Kansu: " Hürriyete Övgü", *Bağbozumu Sofrası*, s. 106

*Nasıl genç omuzlarında halk ordusunun
Taşır tüfekleri, kağnısında gecelerin
Ben bilirim, Viyetnamda onaltısında bir kız
Dudaklarını yakan erkenci bir yıldız
Nasıl söz keser onunla, dağ seherinde
Nasıl dirilir erkek kollarında bağımsızlığın*"⁴²²

Millî bilincin, yurtseverlik kavramının bir bildirgesi durumunda olan bu şiirde görüldüğü gibi millî mücadelemiz, Vietnamlıların mücadelesi ile birlikte verilir. Şair için aynı görülen bu mücadelelerin haklılık sebeplerine bakıldığında, benzerlik oluşturma'nın uygun olduğunu söylemek zordur. Bir sentez olarak sunulan bu anlayış, şairin ihanete karşı verilen mücadelede farklılık olmadığı kanaatini, ortaya koyar.

3.2.6.1. Özgürlük Kavramı

Gerçek manâda özgürlüğün toprağa bile sinmesini isteyen Ceyhun Atuf, aynı şiirin *Bağımsızlık Askeri* başlığını taşıyan bölümünde Mustafa Kemal'i bu doğrultuda özgürlük savaşçısı olarak anlatır. Nerede olursa olsun özgürlük için savaşanların Mustafa Kemal ırmağından beslendiklerini belirtir.

*"Gözetliyordu sarp kayadan,
Mavzeri elinde.
İlkel askeri kurtuluş savaşının
Bir Cezayir köylüsü.
Çıplaktı ayakları, pişmiş toprak
Soluktu yüzü sıtmadan.
Damarlarındaki ateş başkaydı
Gelmişti Mustafa Kemal ırmağından,
Dağdan dağa, halktan halka akarak."*

Ceyhun Atuf özgürlük düşüncesini mevsimlerle sembolize eder. Ona göre en uygun mevsim bahardır. Şiirde anlatılan Bahar Çiçeği ismini de bu doğrultuda değerlendirmek gerekir. Zira Ceyhun Atuf'un kızının ismi de Bahar'dır.

Şair *İnancımın Denizi*⁴²³ adlı şiirinde "Mayıs" ayıyla beraber insan gönlünü hoş

⁴²² Ceyhun Atuf Kansu: " Ben bilirim", *İmece*, No. 79, s.11

eden gelişmelerden bahseder. Özellikle mayıs ve özgürlük kavramları bütünleştirilir.

*Bulutların alıp getirdiği geniş
En eski özgürlüğü insanoğlunun
Hapishanelerde, baskılarda, bunalımlarda
Bizim olan en eski, bizim olacak hep
Mayıs göğüne, mavi göğsüne omun .”⁴²⁴*

Şair özgürlük kavramını renklerle anlatırken, aylarla da güzelleştirir. Mayıs ayıyla birlikte "Ağustos" ayı ve mavi renk soyut anlamda özgürlüğü dile getirir.

*"Düştüm yanık yollara
Yaşamamın mavisinde
Yiğit ağustos usta boyarsın göğümü
Bağımsızlık mavisine”⁴²⁵*

Ağustos ayı hem mevsim olarak güzelliğin, sonsuzluğun -mavi renkle birlikte- yansımasıdır, hem de Kurtuluş Savaşı açısından önemli zaferlerin yaşandığı bir aydır.

Özgürlüğü bütün insanların muhtaç olduğu bir kavram olarak değerlendiren sanatçı, bazı kavramları özel manâda düşünürken özgürlük kavramını genel için düşünür; *özgürlük hepimiz içindir*, der.

*"Yel kimin?
Çiçek döşü kırım.
Toprak kimin?
Emeğin ve ekmeğin.
Su kimin?
Susuzların.
Gül kimin?
Türkülerin.
Ya özgürlük?
Hepimizin.”⁴²⁶*

⁴²³ Ceyhan Atuf Kansu: "İnancımın Denizi", Halk Albümü, s.76

⁴²⁴ Kansu, s. 76

⁴²⁵ Ceyhan Atuf Kansu: " Ağustos Ayrıntıları-Sabah", Bir Kasabadan Resimler, s.129

⁴²⁶ Ceyhan Atuf Kansu: " Halk Devleti", Güneş Salkımı, s.65

3.2.6.2. Özgürlük Hayâli (İmgesel Özgürlük)

Ceyhun Atuf Kansu, özgürlük kavramını *deniz mit'i* içerisinde değerlendirir. Türk şiiri içerisinde örnekleri görüldüğü üzere deniz ve özgürlük kavramları birlikte düşünülür. Yahya Kemal'in de ifade ettiği gibi sonsuz bir susuzluk içerisinde denizin gücüne inanan şair, özgürlük arzusunun boyutlarını anlatmaya çalışır. Özgürlük eşittir deniz, formülü çerçevesinde denizden bahseden bütün şiirlerin özgürlüğü anlattığına inanır.

"Deniz bir kalem kutusu verdi çocuklarına

Hep mavilerden

Bayraklar köpüklerden

Yazın dedi: "Özgürlüktür deniz!"

Yazılacak güzel sözler vardır yan yana

Birden büyür o zaman gözlerimiz

Denizin bayrağını okudukça,

*Yazar özgürlüğü toprağın defterine."*⁴²⁷

Özgürlük temini Anadolu coğrafyası üzerinde değerlendiren Ceyhun Atuf Kansu, Anadolu insanının geçimini temin etmek için sürdürdüğü mücadelesini özgürlük mücadelesi olarak niteler. Halk ve bürokrasi arasındaki çelişki özgürlük merkezi etrafında değerlendirilir.

"Bir babanın oğulları

-Yol çavuşunu vurdıydı...adam içerde-

Bir türküyü açıyorlar, özgürlük ekmeğini

*Yufka yolun üzerinde ."*⁴²⁸

Şair, *türkü*, *özgürlük ekmeği*, *yufka yol*, gibi kavramlarla Anadolu insanının geçim derdini ve bu süreç içerisinde karşılaşılan problemleri dile getirmeye çalışır. Hayatın devamı için karşılaşılan problemler onun için özgürlüğün önünde duran engellerdir.

Ceyhun Atuf, halk kahramanı Koroğlu'yu özgürlüğün savunucusu olarak anlatır. Ona göre aşkın, yiğitliğin sembolü olan Koroğlu; aşkı için verdiği mücadelede özgürlük peşinde koşmaktadır.

⁴²⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Ağustos Öğretisi-Gösteri Yürüyüşü Denizin", *Bir Kasabadan Resimler*, s.151-152

⁴²⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Bozkırda Bir Araba", *Halk Albümü*, s.125

"Bir köpük, dağ yeli nakış incecik

İçer Koroğlu

Sözün pınar duruluğu!

Bırak içsin ki dağ ozanı

Sazında insan düzeni

Söylesin en güzel türküleri

Seviler üzerine gökyüzü kuşu

Özgürlüğü bir ozan at üzerinde...⁴²⁹

Sanatçı Anadolu'nun folklorik değerlerinden istifade etmek suretiyle sadece özgürlük temini ifade etmekle kalmaz; modern Türkiye içerisinde Çankaya merkezli olarak özgürlük arayışını sürdürür. Çankaya, şair tarafından özgürlük tapınağı olarak anlatılır. Bütün güzelliklerin kaynağı orasıdır.

"Yanıyor akşam oldu ırakta

Eski bitek toprakta gün tekerlek

Gece sevilerinin testici ustası

Uyandı ısıyor şimdi su

Çankaya bağevindeki çeşmeden

Akıyor tapınağın süt taşı arkında.⁴³⁰

Aynı şiirin devamında güneş gömüsü, çınar dalı olarak nitelendirilen özgürlük arayışının Kurtuluş Savaşı'yla birlikte başladığı belirtilir.

"Hep yaşayan bir ölümden gizlencem dirimden

Çıkartıyorum bulmuşum güneş gömüsünü

Bir elimde yanar dalı

İzmir' e yürüyen atlıların

Bir elimde çınar dalı bağımsızlık . "⁴³¹

3.2.6.3. Yaşama Sevinci ve Özgürlük

Şair yaşama gayesi olarak özgürlüğü ortaya koyar. Onunla o kadar özdeşleşir ki bir lokma aş, sığınabileceği yuvası, dostluğu özgürlük üzerine inşa edilir. Can damarı

⁴²⁹ Ceyhan Atuf Kansu: " Üç Köpük", Halk Albümü, s. 162

⁴³⁰ Ceyhan Atuf Kansu: " Bağımsızlık Tapınağı", Güneş Salkımı, s. 84

⁴³¹ Kansu, s. 85

özgürlüktür.

"Gezen ense kökümde, izleyen beni

Ve soran bir ses durmadan:

- Adın ne senin?

- Özgürlüktür benim adım

Nerede oturuyorsun? Yerin nerede?

- Özgürlük ülkesinde

Ve söyle gizlendiğin kenti?

*- Özgürlük başkentimdir."*⁴³²

Şiirin tamamı dikkate alındığında bir tezin ortaya koyduğu görülür. Bir şairin, aydın bir insanın amacının ve ideallerinin neler olduğunu anlatması açısından dikkati çeken ifadeler, Ceyhun Atufun sanatkârlığını ortaya koyması açısından da önemlidir.

3.2.6.4. Ferdin Özgürlüğü

Ceyhun Atuf özgürlüğün bedeli üzerinde durur. Özgürlüğün ne anlama geldiği, nasıl elde edileceği ve değerini de şiirleriyle anlatmaya çalışır. O sadece popülizm çerçevesinde özgürlüğü dile getirmez; ona erişmenin insana vereceği hazları da ortaya koyar.

"Tam hapishaneye karşı oturmuş biri

Kavaklı kahvede akşam üzeri

Kurtulmak için ve özgürlüğün değeri

*Suç işlemeli suç!"*⁴³³

Şair suç işleyen bir insanın düştüğü hapihaneden kurtulma arzusunu özgürlüğün ne olduğunu anlatmak için örnek olarak sunar. Ona göre insan eğer bir çaba neticesinde belli değerlere sahip olursa onun kıymetini daha fazla bilir.

Kansu anayasa ve özgürlük kavramlarını birlikte düşünür, özgürlüğün teminatı olarak anayasayı gösterir. Olmazsa olmaz, prensibine uygun olarak anayasanın her türlü hakkın kaynağı ve koruyucusu olduğunu savunur.

"Doğunca bebek bilmez nerde doğduğunu

⁴³² Ceyhun Atuf Kansu: "Özgürlüğüm Ben", *Halk Albümü*, s. 77

⁴³³ Ceyhun Atuf Kansu: "Kavaklı Kahve", *Halk Albümü*, s.88

*Gökyüzüdür gözlerine inen mavi kuş
Özgürlüğü çocuklarına emziren ana
Besler anayasanın süt damarlarıyla onu.*⁴³⁴

Anayasa ve özgürlük şair için çocukları besleyen süttür. Böylesi bir gıdayla beslenen çocuk, insan haklarının güvenliği içinde eşitliğin ne olduğunu anlar.

*"Kişisel gülü açar insanca hakların
Avucunda güneşli arması adaletin
Yürümeler, söylemeler, koşmalar evreninde
Bölünmez eşitliği çocukların.*⁴³⁵

Şiirin geneline bakıldığında anayasanın herşeyin kaynağı olduğu fikri üzerinde durulduğu gözlenir. Anayasa insan haklarının, özgürlüğün, insanca yaşamının teminatı olarak değerlendirilir.

3.2.6.4.1. Vatandaşlık Bilinci

Ceyhun Atuf vatandaşlık -yurttaşlık- bilinci içerisinde mitolojiden hareketle de özgürlük temi üzerinde durur. Bu topraklar üzerinde yaşayan insanların, *yurttaşlık* bilinci içerisinde özgürlüğü tatmasını ister.

*"Yurttaş reis olduk mı bir tabakada
Bozkır da bizden yanadır
Ermiş gönlümüzde güneş fırını
Öyleyse köylü ekmek
Yolaklarda defne dalı özgürlük
Bizden yanadır hep toprağımızın tarihi
Haberimiz olmalı bunlardan.*⁴³⁶

Hem Kurtuluş Savaşı'ndaki mücadele; hem de Anadolu insanının çalışması, sanayileşme, ekonomik gelişmeler ve vatan uğrunda gayretler şair tarafından bağımsızlık yolunda mukaddes çabalar olarak anlatılır.

"Bakın çocuklar bizim ilk dersimiz bağımsızlık

⁴³⁴ Ceyhun Atuf Kansu: " Anayasa", **Halk Albümü**, s.49

⁴³⁵ Kansu, s. 49

⁴³⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " Ağustos Öğretisi- Yurttaşlık Bilgisi", **Bir Kasabadan Resimler**, s.137

Anladınız değil mi? Haydi başlayın artık!.”⁴³⁷

Yukarıdaki mısralarda olduğu gibi bölüm başlarında geçen " *Bakın çocuklar bizim ilk dersimiz bağımsızlık*" ifadeleriyle çocuklara bir ders öğretimi şeklinde duyurulan bağımsızlık düşüncesi, çeşitli değerlerin açıklanması için tekrarlanır. Mısralar, fikir boyutundan aksiyon boyutuna geçen düşüncenin sergilenmesi içindir.

Ceyhun Atuf özgürlük meselesini sadece belli bir dönemle sınırlı tutmaz. Anadolu'nun Türkleşmesi, İslâmlaşması cihetinde emek sarfetmiş olan *Dadaloğlu, Hacı Bektaş Veli, Kaygusuz Abdal, Yunus Emre, Kırşehirli Ahiler* ve *Mustafa Kemal* gibi isimler özgürlük mücadelesinde önemli isimler olarak değerlendirilir.

3.2.6.4.2. Statükoya Karşı Koyma

Ceyhun Atuf, özgürlük temini bazen sürrealist bir tavır içerisinde, farklı çerçevede dile getirmeye çalışır. Mevcut düzene karşı mücadele, adalet arzusu, özgürlük arayışı semboller yardımıyla ifade edilir. Özgürlük arayışı gücün varlığını da ortaya koyar. Tavşanın atmacaya, atmacanın avcıya boyun eğişi gibi insanlar da bu arayış içerisinde bazen çaresizdirler. Bu çaresizlik içerisinde özgürlük arzusu, tavşanı atmacaya, avcıya karşı koyabilecek güce erişir.

*"Bir tavşandı bu,
Çıksın mı? çıkmasın mı?
Bir atmacaydı bu,
Çıksın mı? Çıkmasın mı?
Bir avcıydı bu,
Çıksın mı? çıkmasın mı?
Bıktım dedi, sinerek yaşamaktan
Daha güvenli, ölmeyi beklemekten açıkça
Avcılara ve atmacalara karşı olmak,
Ve korkunun düziüne çıktı tavşan.”⁴³⁸*

3.2.6.4.3. Dil Özgürlüğü

Ceyhun Atuf Kansu, özgürlük arayışını tekdüze bir çizgi üzerinde düşünmez. Ona

⁴³⁷ Ceyhun Atuf Kansu: " Bağımsızlık Öğretmeni", *Güneş Salkımı*, 174

⁴³⁸ Ceyhun Atuf Kansu: " Tavşan", *İmece*, No. 57, (Ocak 1966), s.5

göre özgürlük, ferdin her yönden serbestliğidir. Şairin özgürlüğü ise, Türkçenin özgürlüğü, yani dilin, kalemin özgürlüğü demektir.

*"Biz kuramadık Paşa Kemal
Düşlediğimiz o kardeş düzeni
Tanrı'dan insana inen düzeni
Ardındadır Kaygusuz Abdal ile Yunus Emre
Güvercin uçurduk Kırşehirli Ahilere
Hepsi arkandadırlar
Bir gönül bağına çevir öreni
Türkçe yasaklandığından beri
Susmuş Anadolu bülbülleri"*⁴³⁹

Şiirde bahsedilen isimler aynı zamanda Türkçe'nin bağımsızlığı için mücadele veren insanlar olarak anlatılmaktadır. Türk şiirini halk şiiriyle içiçe değerlendiren Kansu; *Dadaloğlu, Kaygusuz Abdal, Yunus Emre* gibi isimlerle Türkçe'nin gerçek kimliğini bulduğunu düşünür.

Sanatçı özgürlük temini üniversiteyle, üniversiteliyle bayraklaştırır. Üniversiteli gençlere birtakım mesajlar ulaştırırken, ön plâna çıkan ise özgür düşüncenin üniversite - bilimtay- zihniyeti olarak kabul edilmesi arzusudur.

*"Gecen yıldızsız kalacaksa
Kitapların ortaçağ kentlerinde
Bilimtaya girme oğul
Samanyolu ağılında yıldız uyutan çoban
Daha yararlıdır senden o zaman"*⁴⁴⁰

Şair tarafından üniversitenin amacı, fonksiyonu böyle tayin edilir. Son söz olarak da özgürlüğün en çok tadılacağı merkez olarak düşünülen üniversite için bir iddia konur ortaya. Daha doğrusu bu bir dilek, bir arzudur. *"Görmezsem seni vaktin özgür çardağında/ Ha girmiş ha girmemişsin üniversiteye/ Bilim doğayı insana değiştirmektir, hey oğul!"*⁴⁴¹

⁴³⁹ Ceyhan Atuf Kansu: "Bozkır Yolu", *Güneş Salkımı*, s. 121-122

⁴⁴⁰ Ceyhan Atuf Kansu: "Ağustos Öğretisi- Üniversite", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 143

⁴⁴¹ Kansu, s. 144

3.2.6.5. Halkın Özgürlüğü

Ceyhun Atuf, halk ve özgürlük temalarını birlikte değerlendirir. Ona göre sevgi ve özgürlük, halkı saran baskıyı, kısıtlamaları ortadan kaldıran homojen bir yapıdır. Ufukları saran esâret sisinin panzehiri ise özgürlüktür. Özgür olmayan insanların başlarında her vakit sis perdesi vardır.

"Sis dağılır, sözlerinden inerek
Gelen aydınlık ırmağıyla kızlığın
Alacakaranlık, süt sağıldığında
Dağılır gider onun bakracında
Anam sütü gibi apak olur gün
Sakladığı ceviz ağacı sandıktan
Çıkarıp diker umudun çiçek tohumunu
Yorulmuş, kurumuş yüreğin toprağına
Bahçeler bezeyicisi elleriyle
Ve özgürlüğün kuş dilleriyle halk ana!"⁴⁴²

Sis kavramı bir çok sanatçıda olduğu gibi Ceyhun Atufta da özgürlük karşıtı bir anlam ifade eder. Sis kelimesiyle anlatılan bir gerçek vardır, Osmanlı...

Yol görünmüyor
Görünmüyor dağın özgür başı
Dumanlı...
Kesmiş geçidimizi Osmanlı
Yabanla bir olup Boğu dağlarında." ⁴⁴³

Ceyhun Atuf, Tevfik Fikret'in "Sis" şiirine bir gönderme yaparak oradaki anlamla bütünlük oluşturur. *Tevfik Fikret ozanın tarihsel yoğun sisi/Kalkar yürümekle sis*⁴⁴⁴ mısramında özetlediği gibi sisin sürekli olmayacağı tesellisiyle kendini avutur. Sis dağılmasıyla beraber özgürlük; pırıl pırıl bir alfabe, okul, tarla, fabrika ve emek olarak karşısına çıkacaktır. Şair için özgürlük, dağların doruğunda erişilmesi zor, ama güzel olan bir şeydir.

⁴⁴² Ceyhun Atuf Kansu: "Halk Ana", Halk Albümü, s.177

⁴⁴³ Ceyhun Atuf Kansu: "Sis", Güneş Salkımı, s.73-74

⁴⁴⁴ Kansu, s. 74.

*"Pırıl pırıl bir alfabe
Açar aydınlık yaprağını
Birden yolların ucunda
Okullar tarlalar fabrikalar
İşildar emeğin güllerinde
Dağların özgür doruğundan
İner çocuklar ellerinde
Güneş söğüdü değneklerle."*⁴⁴⁵

Şair sisin kalıcı olmadığına inanır. Ardından mutlaka aydınlığa çıkılır, özgürlüğe ulaşılır. Çünkü haksızlık olarak nitelendirilen sis bir noktada durmak, bitmek zorundadır.

*"Kim demiş sis kalıcıdır
Birden dağılır kurt havası
Kanlı pençesi haksızlığın
Çürüyüp gider bir gübrelikte."*⁴⁴⁶

3.2.6.6. Özgürlük Mücadelesi

*Bağımsızlık; halkın kendini tanıması ve güvenmesi, milli orduların kurulması, bilinçsizlikten kurtulma, köylünün yönetime katkısı ile gerçekleşir*⁴⁴⁷, diyen sanatçının olayı hamasî duygular içerisinde görmeme eğilimi vardır. Çünkü o, bu mücadelede kan yerine zafer akmasından yanadır. Bu yüzden çocuklar bile bu mücadelede yerlerini alırlar onun şiiirlerinde.

*"Kan değil, zafer akar benim savaşlarımda,
Hürriyet için ölümler genç kurşun askerlerim,
İnsanlığın cenneti saklı göz yaşlarımda,
Yeni bir bahar çağı getirecek zaferim!"*⁴⁴⁸

O, *Köylü Bir Ulusun Savaşı*⁴⁴⁹ adlı makalesinde Vietnam'la Türkiye arasında ilişki kurarken Vietnam Komünist Partisi Vietkong ile Türk Kurtuluş Savaşı'ndaki Mustafa

⁴⁴⁵ Kansu, s. 74

⁴⁴⁶ Kansu, s. 74

⁴⁴⁷ Ceyhan Atuf Kansu: "Kurtuluş Savaşı İlkeleri", *İmece*, No. 5, (1968), s. 4-5

⁴⁴⁸ Ceyhan Atuf Kansu: "Çocukluk Aşkı", *Bağbozumu Sofrası*, s.42

⁴⁴⁹ Ceyhan Atuf Kansu: "Köylü Bir Ulusun Savaşı", *İmece*, No. 84, s. 3-5

Kemal birlikleri arasındaki benzerlikler üzerinde durur. Bir ideoloji veya millî bir dava uğruna yapılan mücadeleler arasında oluşturulan bu birliktelik tartışmaya açıktır.

Ceyhun Atuf Amerikalılarla birleşen Saygon hükûmeti ile, İngilizlerle birleşen İstanbul hükümetini bir arada düşünür. Bu düşünce özgürlük temiyile oluşturulan şiirlerin de kaynağı durumundadır. Ona göre mekân, sadece Vietnam coğrafyası değil; özgürlük mücadelesine sahne olan her yerdir.

*"İlk değil zulme karşı,
Son değil hak uğruna,
Bu kurşun eski kurşun
Çıkan halkın namlusundan.
İlk değil dünyanın her yerinde
Son değil ve her zaman,
Bir kayın ağacı kalır halkın elinde
Zulmün hesabını görecektir."*⁴⁵⁰

Bir başkaldırı adamı, bir direnişçi, direnişin sembolü olan Jose Pablo Castilla adlı şahsın direnişinin anlatıldığı şiirde, özgürlük için seçilen bu isimler, kurşuna dizilenlerin ne ilki ne de sonuncusu olarak ifade edilir. Zaman ve mekân ne kadar farklı olsa da bu mücadelenin devam edeceği tezi savunulur.

Şair Anadolu'dan manzaralar sunarken tabloda birdenbire Vietnam belirir. Anadolu insanının kurtuluş mücadelesinden bahsedilirken Vietkongların savaşı anlatılır. Çünkü şair her iki coğrafyada yapılan mücadeleyi bağımsızlık mücadelesi, yani haklılığın mücadelesi olarak kabul eder. Bu sebeple birbirinden ayırma ihtiyacı duymaz.

*"Kar yağdı dün gece
Kar yağmış Kars'a
Bingöl'e bir buçuk metre
Saygon- Bütün gece
Vietnamlı çeteciler
Kendi kan kardeşleriyle
Ve deniz piyadeleriyle*

⁴⁵⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Franko' nun Adamı", *İmece*, No.17, (Eylül 1962), s.10

*Çarpışmışlar yaylalarda ve sokaklarda
Vuruşan onlardır bal gibi yurd severler
Vietnamlı Kuvayı Milliyeciler."*⁴⁵¹

Ceyhun Atuf Kansu, dünyada özgürlük uğruna verilen mücadelelerin hepsini takdir eder. Özellikle de Avrupa'yı ve Vietnam'ı örnek olarak gösteren şair, öğrenci olaylarını özgürlük mücadelesi olarak değerlendirir.

*"Bilmem dost, dinliyor musun
Radyoları
Ravalpindi, Prag ve Paris
Yeni bir ekmeği mayalıyor dünya
En eski buğdayından
Özgürlüğün
Ravalpindi' den dün
Gelen haber şöyle:
İstasyonlarda vuruyorlar öğrencileri
Sen yine sevgiyi söyle."*⁴⁵²

Şairin gönlü özgürlük mücadelesi veren herkese açıktır. Ancak onun gönlünde Vietnam'ın yeri başkadır. Düşünceleri içerisinde Amerikan karşıtlığını hissettiğimiz şairin aynı şiirinde Vietnam'daki mücadele ile Avrupa'daki mücadelenin örtüştüğünü görürüz.

*"Sesi bir yumuşak sazla üflen
Ufak tefek bir kadın
Dün aldım haberini
Savaşçı ve matematik öğretmeni
Güney Vietnam'lı ana
Kızının adı Bahar Çiçeği
Savunmaya Kurtuluş cephesini
Delta çiçeklerinin ve pirincin hakkını
Korumaya gelmiş Paris'e*

⁴⁵¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Radyo Haberleri", *İmece*, No. 83, (Şubat 1968), s. 6

⁴⁵² Ceyhun Atuf Kansu: "Sen Yine Sevgiyi Söyle", *Halk Albümü*, s.135

Sen yine sevgiyi söyle . "

Özgürlük kavramının anlatılması için seçilen mekânlardan birisi de Cezayir'dir. Özgürlüğün şair için ne anlama geldiğinin bilinmesi açısından *Buğday, Kadın Gül ve Gökyüzü* adlı eserinin *Kurtuluş Ordusu*(*Tarım Devrimi*)⁴⁵³ başlığı taşıyan şiirindeki bazı mısralar dikkat çekicidir.

"Bağımsız olabilmesi için bir milletin

Buğdayın özgür olması ilkönce

Yani Cezayir köylerinde ekmeğin

Ekmeğin özgür olması için

Buğdayın özgürlüğe serpilmesi gerek,

Tarlanın sürülmesi öyle ise

Özgürlük sabanlarıyla olmalı

Öyle ise, toprak özgür olmalı ilkönce,

Bağımsızlık bu demek! "

Özgürlük mücadelesi içinde geri kalmış ülkelerin Ceyhun Atufun dünyasında ayrı bir yeri vardır. Cezayir'den Tunus'a; Türkiye'den Afrika'nın ortalarına kadar geniş bir coğrafyada özgürlük mücadelesi veren ülkeler şairin gönlünde daha da yücelirler. Bu yüzden 1960'larda öldürülen Kongo devlet başkanı Lumumba'nın ardından yazdığı bir şiirinde Ceyhun Atuf, insan hakları konusunda öncülük eden Avrupa'yı sessiz kalışı nedeniyle suçlarken onlara güvenenlerin aldatıldığını söyler.

"Aldandın sen Lumumba

Aldandım ben.

Aldatıyorlar gazetelerle, televizyonlarla

Batı, -O, Eflâtunda kaldı- batı? neymiş batı?

Anamalın sömürgeci saltanatı

.....

Bağımsızlıklar satılan çarşılar Çombelerle

Ve kanlı yumruğu bekçilik edenlerin

⁴⁵³ Ceyhun Atuf Kansu: "Kurtuluş Ordusu", *Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü, İmece*, No. 50, (Haziran 1965), s. 12

Tefeci konaklarında batılı Brükselin. ⁴⁵⁴

3.2.7. Halk

1950'den sonra şiire bakışında büyük değişiklikler olan şairin halka yönelişi, onun şiirlerinin özünü oluşturur. Hem şiirin hem de düşüncelerinin başlangıcı olarak kabul edilebilecek halk gerçeği; Ceyhun Atuf tarafından denizlerin en güzeli olarak kabul edilir. Hayatını halka hizmete adanmış söyleyen sanatçı, her seviyeden insanı ele almak suretiyle halk kavramını yüceltmeye çalışır. Halk kokusunu, halktan insanları; bir çiğ tanesinde, çorbasının dumanında, lambada, dağlarda, ilk düşen karda algıladığını hissettiğimiz şairin hayatı halkla içiçedir.

*"Bir çiğ tanesinde kokladım seni
Çorbamın dumanında, lambada
Ebegümeci toplayan kadıncık ellerinde
Kuzukulaklarında, yağmur sofrasında
Kokladım seni
Bir taş gibiydin kalaylı, sıcak."* ⁴⁵⁵

3.2.7.1. Halkın Tasviri

Sanatçı halkı anlatabilmek amacıyla birtakım kavramları kendine göre değiştirir. Ona göre tabiat ana, halk anadır. Çocukları besleyen, yeşili canlandıran, yaşama sevincini verendir. Halk ana bir beklentidir, ümittir kendince. Karanlığa gömülenleri aydınlığa çıkaracak güçtür. Şaire göre halk gücü herşeye muktedirdir.

*"Sislerdeyiz, alacakaranlıkta
Oysa ışıklar orda, bir adım atsak
Alıç ağacı altında köylü çoban gülü
Biz gömdük kendimizi karanlığa
Bir adım, bir adım daha
Sis dağılacaktır ve alacakaranlık
Dönüşecektir güneş çarşısı sabaha
Bir dokuma işliğidir halk ananın sözleri*

⁴⁵⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Lumumba", *Bağımsızlık Gülü*, s.41

⁴⁵⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Halk Kokusu", *Güneş Salkımı*, s.75

*Durmadan dokur, yedi ışın evrenden
En sağlam giyitini çocukların .”⁴⁵⁶*

Ceyhun Atuf Kaçkar Dağı⁴⁵⁷ adlı şiirinde de mitolojik bir çerçevede eski bir Anadolu halk söylentisini modernize eder. Bu şiir içerisinde dikkati çeken; umudun, insanlığın süsü, halktan söz edilmesidir. Halk kavramının önemini vurgulamak için mitolojik dönemlere kadar inen sanatçı, tabiatın varlığıyla beraber insanların halk olabilme mücadelesinin de sürdüğünden bahseder.

*”Şimdi, ağır ağır mavi gök urbayı kuşanmış
Yürüyen çobanlardır
Çayırı süte çevirmeye
Çıkarlar dağın başına
Halkın simgesini çiçekleyerek.”⁴⁵⁸*

3.2.7.2. Halk Bilinci

Ceyhun Atuf için halk, millî mücadelenin kahramanı, vatan toprağının koruyucusu, dağ köylerinde yaşayan ve vatan toprağını emeğine mülk eden milyonlarca insandan mürekkep homojen bir yapıdır. Kansı bu homojen yapının sevdalısıdır.

*”Ben bir gün bu dağ köyünde
Sevilecek en güzel şeyi sevdim.
Ağaçtan, kerpiçten, topraktan, taştan
Barınakları içinde doğan, yaşayan, ölen,
Vatan dediğimiz toprağı emeğine mülk eden,
Halk denen milyonları sevdim yenibaştan.”⁴⁵⁹*

Şairin halkı anlatmak için sembolik manâda düşündüğü halk tanımı da farklıdır.

*Çakal Dağı'nın eteğine vardı ki Mustafa Kemal,
Vakit alaca karanlık, dağın eteğinde bir kahve,
Kahvede düze inmiş eşkiyalar, Karadeniz uşakları,*

⁴⁵⁶ Ceyhun Atuf Kansı: " Halk Ana", Halk Albümü, s. 177

⁴⁵⁷ Ceyhun Atuf Kansı: " Kaçkar Dağı", Bir Kasabadan Resimler, s. 124

⁴⁵⁸ Kansı, s. 124

⁴⁵⁹ Ceyhun Atuf Kansı: " Dağ Köyü", Bir Kasabadan Resimler, s. 55

*Kaynıyor Erzurum işi semaver, çay demleniyor,
Uyanmış su, gözleri adamların susuz gözleri sıcak
Mustafa Kemal baktı, tanıdı, hepsi halk.*⁴⁶⁰

Direnış içerisinde bulunan ve şairin sempati duyduğu bütün insanlar halktır ona göre. Halkı oluşturan temel unsuru mücadele olarak gören şairin, aynı hedefler uğruna mücadele eden herkesi halk olarak nitelemesi dikkat çekicidir.

3.2.7.3. Fert ve Halk

Ceyhun Atuf Kansu, halkı anlatırken olaya fert açısından yaklaşır. Halktan insanları ele alır, onların aşklarını, sevinçlerini dile getirir. Halktan olan bir insan için mekân, zaman ve milliyet önemli değildir. Nerede olursa olsun halktan olanların yanındadır.

*"Koştı Parya masal kuşunun sesine
Bambu ağaçlarının göğşe kavuştuğu yerde
Çocuk düşlerinden kalma bir konak
Durdı kapısında... Mihlandı kaldı,
Bey kızının konağı... kutsal bülbülleri sevmek yasak!"*⁴⁶¹

Ceyhun Atuf Hintli bir gencin aşkını dile getirirken engellerden bahseder. Ancak seven için engel yoktur. Çünkü halk kızının ismi Sevgi'dir. Halk oğlu ise bir tornacıdır, halktandır. Halk kızı bütün dişiliğiyle, tabiiliğiyle halk oğlunu arzular. Şaire göre sevgiler, sevilir, sevişmeler, halktan olursa güzeldir.

*"Alır bir tornacı oğlanı
Götürür Mart göğüne
Kentin en işlek parkında
Konuşurlar evlenmekten."*⁴⁶²

Şair için ekmek mücadelesi yapan, doyasıya aşklar yaşayan insanlar halkı oluştururlar. Halk denilen tablo içerisinde; fabrika işçisi, gecekondu ahalisi, sevinçleriyle aşklarıyla kadını erkeği; kısacası ekmeğin kutsal sınırında bekleyen Anadolu'nun her

⁴⁶⁰ Kansu, s. 55

⁴⁶¹ Ceyhun Atuf Kansu: " Sakya Muni(Paryanın Sevisi)/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", İmece, No.45, (Ocak 1965), s.17

⁴⁶² Ceyhun Atuf Kansu: " Halk Kızı Sevgi", Halk Albümü, s. 100

tarafından bu tablonun sevdalısı olan insanları görmek mümkündür. Şair için halk, kalabalık bir yürek tarlasıdır. Halk ölüm ve zulüm karşısında sevincin, esprinin kaynağı; Orta Anadolu'nun güneşli sözleriyle karanlığın yüzünü aydınlatmak isteyen, gülen insan Nasrettin Hoca'dır.

*"Akşehir' in ortasında
Halkın diktiği nar ağacıdır
Ölüme karşı gülümseyen
Türbesine vardım
Gelen yazmış giden yazmış
Mavi taş zaman duvarına
Nasrettin Hoca'nın gözlerinden
Gülümseyen bir yazıyla
Dayanan halkın gönül yaprağına."*⁴⁶³

Halktan insanlar; bir kadının geçim derdi, hastalığı, yemesi - içmesi sanatçının ele aldığı konular arasındadır. Böylesi insanların dertleriyle dertlenmek, sorunlarına çare bulmak arzusunda olan Kansu; çözüm bulamadığı olaylar karşısında da olayları en sert şekilde vererek vurdumduymaz insanların dikkatlerini çekmeye çalışır.

*"Kızartma yok, kızartmalar yasak
Bakıyor tek yönlü bir beslenmeden:
Ne diyor bu adam?
Hangi kızartma, doktor?
Av eti diyelim ve patlıcan kızartması
-Kitaplarımız öyle yazıyor-
Canım doktor, gülüm doktor, ben bir işçi kadını
Ama dediğin olsun
Kızartma yemem bundan sonra
Ebegümeçini güneşte kızartırsam..."*⁴⁶⁴

Kansu halk arasında yaşayan isimleri dile getirmekle de halk kavramını

⁴⁶³ Ceyhan Atuf Kansu: " Nasrettin Hoca' nın Gülen Yazısı", Halk Albümü, s.188

⁴⁶⁴ Ceyhan Atuf Kansu: " Halk polikliniği", Güneş Salkımı, s. 31

isimlendirmeye çalışır. Bu isimler tabiatta mevcut olan mefhumlarla bağlantılıdır. *Cebrail, Irgat, Güldeste, Gülkız, Gülgıymış* gibi isimlerle şair kendince bir gül alfabesi oluşturur. Onun halkı değerlendirişi, güllerle mütenasip bir tavrın çerçevesini hazırlar. Ona göre halk bir kitap, insanlar da o kitabı süsleyen güllerdir.

"Bir gül alfabesidir, halkın yapraklarında

Tebriz Kapısı'ndan Kars topraklarına

Uzanır bir gül töresinin sevinci

Kent mezarlığına bakar Cebrail'in evi."⁴⁶⁵

3.2.7.4. Aydın- Halk Bütünleşmesi

Sanatçı halkı yaşamadan hiçbir şeyin yapılamayacağını, halkı hesaba katmadan halkın yönetilemeyeceğini düşünür. Bu sebeple Türk aydınının bir an önce hatadan geri dönmesini ve halka, yaşayana yönelmesini arzular. Bu dönüşün temelinde sevgi olmalıdır, halkın sesi duyulmalıdır diyen sanatçı; doğuranın, besleyenin, dünyayı insanca gürültülerle, insanca türkülerle dolduranın sesine karşı yüreklerin açık olmasının bir çok sorunu da ortadan kaldıracağına inanır. Çünkü halkçılık Ceyhun Atufun şiirlerinde çok önemli bir kavramdır. Halk kavramı sanatçının hem düşüncesinin; hem de şiirinin başlangıcıdır.

Ceyhun Atufa göre halk kaynayan bir ırmaktır. Nerede olursa olsun coğrafyalara sığmayan nehirler gibi bütün halklar arasında birliktelik vardır. Halkı anlatmak için genel olarak Anadolu'yu düşünen sanatçı, bazen de Anadolu'dan çok uzak mekânlardaki halkların ıstırapıyla yanar. Onun amacı insanca yaşamayı geçerli kılmak; yaşama sevincinin iki kaynağı, halk ve buğdayın yeniden hayat kazanabilmesine yardımcı olmaktır.

"Kılıçtan geçirilmiş genç köylülerin

Kanıdır öyle akar Vistül

Yüzyıllar boyu at nallarıyla

Ezilmiş diri buğdayların

Yeşil kanıdır öyle akar Vistül.

⁴⁶⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Kars Adları", *Halk Albümü*, s.120

*Bitmez tükenmez özgürlük özlemidir
İner gelir Polonya dağlarından
Yeniden diriltmeye insanı ve buğdayı
Halkın kaynayan ırmağı.*"⁴⁶⁶

3.2.7.5. Halkçılık

Atatürk İlkeleri içerisinde en fazla "Halkçılık" ilkesini işleyen sanatçı, hayat kavgasını sürdüren ve bu kavga içerisinde hem galip, hem mağlup olan insanları anlatmaya çalışır. Bir çarşı olarak değerlendirdiği bu dünyayı, umutların, beklentilerin mekânı olarak kabul eder. Ona göre halk; umut aynacısıdır, umutları ise güneşin parıltısıdır.

*"Kapalı odalar bana ağı çiçek
Çarşıya çıkıyorum çarşıya
İçerim sümbül, nergis, menekşe satıyor
Umut aynacısı olmuş halk
Gönlünü güneşe tutmuş bekliyor
Isınsın tohum, ekmek gelir ardından
Sonra sabah sefaları komuşkan ve güleryüzlü."*⁴⁶⁷

Ceyhun Atuf Kansu, halktan yana tavrını, her hareketinde halkı gözetme arzusuyla dile getirir. Onun için en büyük değer halktır, halk kutsaldır. Sözlerine halkla başladığını bütün çabalarının halk için olduğunu anlatır. Bütün arzusu halka güzellikler sunabilmektir. Onun halkçılığı siyasi bir doktrin değil halkla bütünleşme gayretidir.

*"Halk dedim sözümün iptidasında,
Ne varsa yer yüzünde sana kul yazdım
Hürriyetini verirsen yanılıp şaha
Şaha da, sana da, bana da hepten yuh olsun."*⁴⁶⁸

3.2.7.6. Demokrasi ve Halk

Demokrasi ve halk kavramlarını birbirinden ayrılmaz bir bütünlük olarak gören

⁴⁶⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " Polonez(Kanlı Irmak)/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No.39, (Temmuz 1964), s. 21

⁴⁶⁷ Ceyhun Atuf Kansu: " Çarşı", *Zonguldak Uyanış Gazetesi*, (20.04.1973) /*Halk Albümü*, s.179

⁴⁶⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Halka Bakan", *Bağımsızlık Gülü*, s.5

Ceyhun Atufa göre halkın oluşabilmesi sadece insan topluluklarının varlığına bağlı değildir. Halk olabilmenin temel şartı demokrasidir. Demokrasi sayesinde fertler halkı oluşturur. Soyut ve somut kavramları değerlendirmek suretiyle bir sorgulama içerisine giren sanatçı, halk ve demokrasi bütünleşmesini kendince anlatmaya çalışır.

"Ne yalan, ne alkış sesleri

Demokrasi teklerin halk olmasıdır.

Ve halkın tekler haline gelmesi

Ovalarda dağbaşlarında ey yüzbinler."⁴⁶⁹

Şair, yurdun örtülü bir aydınlıkla çevrili olduğunu; ancak halk olabilmekle bu örtünün açılabilceğini kabul eder. Halk olabilmek de kolay değildir. Halk olabilmek için mücadele gerekir. O, halk denen yapıyı nitelik açısından değil, nicelik açısından oluşturmaya çalışır. Şair, kendi dünyasında sürekli olarak ne zaman halk olunacağı sorularıyla başbaşadır.

"Dört yılda bir radyonun saydığı

Aslında bir yurdun örtülü aydınlığı

Güneşli ve güzel gücünden habersiz

*Dedim, ne zaman halk olacaksınız?"*⁴⁷⁰

3.2.7.7. Halkın Mücadelesi

Kansu, halkın kendisini esir eden zincirlerden kurtulduğu andan itibaren türkülerin sadeliği içerisinde mutlu olacağına inanır. O zaman kendi ifadesiyle her taraf çiçeklerle donanacak; mitolojik dönemden günümüze her güzellik halk için, insanlar için olacaktır. Ona göre insanlık, kendisini saran zincirlerden kurtulabildiği zaman bu güzelliklere kavuşacak ve halk olacaktır.

"Şöyle demişler, böyle demişler, söylemişler:

Zincir paslanmıştı

Otlar yeşermiş

Akça ağaç ana ıslıl ıslıl

⁴⁶⁹ Ceyhun Atuf Kansu: " Bir Cevizin Gölgesinde", Bir Kasabadan Resimler, s.104

⁴⁷⁰ Kansu, s.104

*Emzirir halk oğlunun türküsünü
Bir utku çiçeğidir açılır güneşe doğru
Dirilen insan dalı.*⁴⁷¹

Halkı yaşayan bir varlık olarak kabul eden Ceyhun Atuf Kansu için halkı sevmek demek; yaşayan insanların ana kaynağına, halka yüreklerin açılmak demektir. Ancak o, kavram insana değil; canlı insana sevgi sunar. Yüreklerin kapıları halka kapalı ise, halk sevimlikten korkuluyorsa, ne kadar uğraşılırsa da yararlı şeyler yapılamaz.

Ceyhun Atuf halkı şekillenmiş, yoğrulmuş bir yığın olarak kabul etmez. Böyle olsa bile bunu değiştirmenin gereğinden söz eder. "Halkla birlikte hareket edilmelidir" fikrini esas alan ve fikrine bağlı kalan Kansu, bu düşünceleri sebebiyle eleştirildiğini anlatırken; ne yapılırsa yapılsın halk ona uyar, felsefesinin yanlışlığına dikkat çeker.

3.2.8. Hapishane

Hapishane, Ceyhun Atufun şiirlerinde pek fazla değerlendirilmeyen temalar arasındadır. Bu tema sadece özgürlüklerin kısıtlanması olarak ele alınır. Adi suç kabilinden değerlendirilebilecek suçların bitiş noktası hapishanedir şair için. Onun şiirlerinde hapishane kavramı düşünce özgürlüğünün sonu olarak ele alınmaz. Sadece sıradan suçlara bağlı bir mahkûmiyetin mekânı olarak anlatılır. Mahkûmiyet aşta yoğunlaşır.

*"Herkes uyuyordu hapishanede saat dokuzda doğru
Herkes umutmuştu suçunu uykularda.
Bir o uyumuyordu, bir de dost parçası ay
Özgür parçasıydı onun dışarda ay.
Baktı dar pencereden ay da uyumuyordu.
Ne yaptım da düştüm diye anıladı
Anıladı da bir haz seli geçti içinden
.....
Suçları orada yetiyordu, yaz gecesinde,
Apaçık.*"⁴⁷²

⁴⁷¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Kaçkar Dağı", Bir Kasabadan Resimler, s. 121

⁴⁷² Ceyhun Atuf Kansu: "Kasaba Hapishanesinde", Haziran Defteri, s. 61

Ceyhun Atuf bu temi dramatize ederek ele alır. Onun bu tutumunun temelinde hapishaneye karşı olma düşüncesi hâkimdir. Çünkü onun hayat felsefesinde ne tutuklamaya ne de hapishaneye yer yoktur. *Tutuklamayın ozanları* ⁴⁷³ diyen sanatçı için tutuklamama isteği sadece şairlerle sınırlı değildir.

Sanatçı hapishane veya tutuklanma gibi olumsuz eylemleri dile getirirken fonda bahar mevsimini, keza yaşama sevincini yansıtır. Hapishanenin salt gerçekliği içerisinde olaya yaklaşmaz; insan ve toplum üzerindeki olumsuz yansımalarını da anlatır.

Ceyhun Atuf tutuklanmış, özgürlükleri kısıtlanmış olanların ruh hallerini yansıtırken kendi duygulanmalarını dile getirir. Onun için kollarında kelepçe, jandarmalar arasında hapishaneye doğru giden bir genç, gençliğiyle, duygularıyla bir bahardır. Bahar mevsiminin güzelliğine mahkûmiyeti yakıştıramaz.

O gencin psikolojisini süslü bir anlatımla yansıtırken oluşturduğu dramatik tablo içerisinde gençten yana tavrını koyar ve okuyucuda bir acıma hissi uyandırır. Şair, gencin işlediği suçu araştırmaz. Gençliğe tutuklanmayı yakıştıramaz. Şiirde bunu dile getirirken seçtiği renklerle bir armoni oluşturur. Renkler, kelepçeli genç için oluşturulan acıma hissini anlatmak için belli tonlardan seçilir.

"Kara kazaklı bir genç
Gözlerinin yarısında hüznün
Yarısında gülüşü kara üzümün
Duruyor yol kıyısında
Ellerinde kelepçe
İki candarma arasında,
Nisandır adı ayın
Ve bir sarı çiğdem
Ayaklarına dolanır gencin"⁴⁷⁴

Ceyhun Atuf Kansu, hapishane kavramını karşıtlıklar içerisinde anlatır. Hapishanede bulunan insanların aşkları yaşama sevinçleri dile getirilirken yaşama sevinci ve ölüm karşıtlığı oluşturulur. Şairin amacı hapishane kavramını belirgin hale getirmektir. Duygu yoğunluğu içerisinde ele alınan bu tem çiçeklerle, meyvelerle mûnis hale getirilir.

⁴⁷³ Ceyhun Atuf Kansu: "Tutuklamayın Ozanları", Güneş Salkımı, s.59

⁴⁷⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Ayaş Yolunda", Varlık, No. 741, (1969), s.11

Şair için hapishane dış dünyadan kopmak, hayâller içerisinde yaşamak anlamındadır.

*"İki türkü bilirdi, unuttu birini
Hapishaneden çıkar çıkmaz
Hapishaneye getirdiğini umutmaz:
Türküsü, ağzı karanfilli Nimet'in
Türkülerde bir kiraz sözü var
Isırmak sözü...Birleşimi öpmek oluyor
Nimet'in ılık ılık suladığı
Bir yaz çayırdı uzandı" ⁴⁷⁵*

Şair bir mahkûmun elişilere yansıttığı duygularına önem verir. İnsanı temel sayan bir anlayışa sahip olan sanatçı, sevda uğruna yaşanan mahkûmiyet karşısında duyguludur. Sevgilerin özgürlüğünü yansıtan şair, sevgi konusunda sınırlayıcı değildir. Onun şiirlerinde sevgi, sonsuzluk arayışı olarak şekillenir. Bu arayışın kaynağı, mekâm da hapishanedir.

*"Sinop'tan aldım bir yelkenli
Arzu ile işlendiği belli
Belli kişi denizi fazla özlemiş
Bütün hasretini bu gemide gizlemiş
Kedi karanlığında yapmış bu gemiyi, mahpus
Aydınlıkta yolculuk edenlere mahsus" ⁴⁷⁶*

Aydınlıkta yolculuk edenlerin gözleriyle yelkenlilere işlenen nakışlar, şair için desenlerin en güzelini oluşturur. O, mahkûm duyguların özenle nakşettiği somut bir örnek üzerinde, insan ruhundaki dalgalanmaları yansıtır.

Kansu, şiirleriyle mahkûmların nakışları arasında bütünlük oluşturur. Kendisi şiirleriyle duygularını yansıtırken, diğer bir yansıma olarak elişi yelkenliden bahseder. Sanatçı açısından duygulanmaların kaynağı olarak kabul edilen hapishane, şiiri oluşturan temel güçtür.

"Bir gün ilk şiirimi söyledim

⁴⁷⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Dövmeli Adam", *Halk Albümü*, s. 113

⁴⁷⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Mahpus Yelkenli", *Bir Kasabadan Resimler*, s.32

*Sinop'a vardım, önünde deniz
Aldım seni açıl diye ey yelkenli
Aydınlık için işlendiğin besbelli
Bir yanda gün ıştır, deniz ışılar
Duvarları aşmış iki kavak hışılar..."⁴⁷⁷*

3.2.9. Kan Davası

Anadolu'yu bütün gerçekliği ile yansıtmaya çalışan Ceyhun Atuf Kansu'nun en az işlediği temalardan birisi *kan davası*dır. Sanatçı, yaşama sevincini bütün şiirleri için vazgeçilmez unsur olarak kabul ettiği için kan davası gibi olumsuzluklar üzerinde yoğunlaşmaktan uzak durur. Çünkü böylesi olumsuzluk karşısında aydın bir kişinin psikolojisini anlatmakta zorlanır. Aydın kimliğinin bu durum karşısındaki duyarsızlığı onu kahreder.

*"Ali'yi vurmuşlar beyaz atı üstünde
Ardından girmiş kurşun Ali ölmek üzere
Ali'nin kız kardeşi ağlar yazıda,
Alim Alim seni benim için vurdular,
- Hep böyledir efendim birbirlerini öldürürler
On ikisinde çocuğun kuşağında saldırma..."⁴⁷⁸*

Ceyhun Atuf için kan davası, yüreklerden eksik olmayan korkudur. O, kan davası ile içiçe bir yaşantının, yaşarken ölmekle eş olduğunu düşünür. Kan davası bir kaçıştır, duyguların tükenişidir şair için. Ceyhun Atuf böyle bir sorunu inkâr edilemez bir gerçeklik olarak sunarken karşı tavrını da ortaya koyar. İnsanca yaşamanın önüne çıkan çirkin bir engeldir ona göre.

*"Kahve ocağında bir tabanca buldular
Kimindi? Kahveci Musa'nın
Olmaz dediler dairede
Tabanca taşımak düpedüz..."⁴⁷⁹*

⁴⁷⁷ Kansu, s. 33

⁴⁷⁸ Ceyhun Atuf Kansu: " Bir Köy Cinayeti Karşısında Aydın Kişinin Durumu", *Haziran Defteri*, s. 23

⁴⁷⁹ Ceyhun Atuf Kansu: " Kahveci Musa", *Halk Albümü*, s. 94

Ceyhun Atuf bu şekilde büyük şehirlere göçün sebepleri üzerinde de değerlendirmeler yapar. Anadolu'dan büyük kentlere olan göçlerin arkasındaki gerçeklerden birisi de kan davasıdır.

Kan davası pek çok sosyal hadisenin kaynağı olarak anlatılır şair tarafından. Bu olumsuzluk sadece ölüm ve öldürme eylemlerinin kaynağı olarak düşünülmez; geniş manâda çocukların geleceğini etkileyen önemli bir sorun olarak ele alınır. Tahammül edemediği taraf da budur. Çocukların etkilenmesi karşısında, *kan kavgası* olarak yorumladığı bu olumsuzluk karşısında çaresizdir. Bu sebeple hadiseyi oldukça dramatik bir şekilde değerlendirir.

İnsanların geçim derdiyle yaşama sevincini kaybettiği bir anda böylesi bir manevî ağırlığın çocuklar üzerinde telafisi mümkün olmayan yaralar açacağı endişesiyle hareket eden Kansu, Türk toplum yaşantısı içerisinde mevcut olan bu gerçekliği-tek başına üstesinden gelemeyeceğini bile bile-ortadan kaldırmak ister. Bu konuda aydınları ve halkı duyarlı olmaya çağırır, yardımlarını bekler. Bir şair olarak mısralarında hüznü yansıtmak suretiyle karşı çıkar. İnsanların taşıyamıyacakları yüklerden bahseder.

"Kahveci Musa dört nüfus

Bir de kan kavgası ardında

Bir gözü kördü küçüklüğünden

*Vurulmak korkusu yüreğinde"*⁴⁸⁰

3.2.10. Kahramanlar

Ceyhun Atuf Kansu'nun şiirlerinde dikkati çeken başka bir husus da millî, mahallî ve yabancı kahramanlara yer verilmesidir. Sanatçı bu şekilde bir tema zenginliği sağlarken, kahramanların sorumluluk alanını üç kavram üzerine belirler: Millî mücadele, özgürlük ve rejim...

Kansu için halka dönük her çaba kahramanca bir mücadelenin varlığını ortaya koyar. Bu sebeple içinde bulunulan olumsuz şartları değiştirmeye çalışan; halkı için statükoya başkaldıran her insan, sanatçı nazarında bir kahramandır.

⁴⁸⁰ Kansu, s. 94

3.2.10.1. Millî Kahramanlar

3.2.10.1.1. Atatürk

Çalışmamız içerisinde Atatürk'le ilgili olarak müstakil bir bölüm oluşturulduğundan bu bahis oldukça sınırlı tutulmuştur. Atatürk ismi Ceyhun Atufun hayata bakışında, sanatının oluşumunda önemli bir isimdir. Bütün çalışmalarında dinamik bir güç olarak kabul ettiği Atatürk, 1950 sonrası şiirlerinin hemen tamamında adından bahsedilendir. Şair için Mustafa Kemal havası taşımayan şiir hiçbir şey ifade etmez.

"Şiir diyeceksiniz, insanlığın kızkardeşi şiir

O mu? Bağımsızlık gülü, emek menekşesi

Bir seher tazeliğiyle sarmış ulusumuzu

Mustafa Kemal havasında gelecektir... Öyle bir hava."⁴⁸¹

3.2.10.1.2. İsmet Paşa

Kurtuluş mücadelesi, Ceyhun Atuf tarafından şiirlerle âbideleştirilir. Anadolu coğrafyasına yayılan ve her saatiyle her zaferiyle Ceyhun Atuf tarafından şiirsel bir anlatımla okuyucuya sunulan *Kurtuluş Savaşı* içerisinde, İsmet Paşa'nın rolü, sanatçının beğenileriyle dile getirilir. Şair için mücadelenin, hürriyet ateşinin ismidir İsmet Paşa.

"- Saat üç: Tanyeri nerdeyse ısıyacak-

'Haymana mevzilerinde son ihtiyatlar

Kan verecek, can verecek

Bir adım yer vermeyecek

Bu topraklar savunulacak! '

Altında dağ yıldızı gibi bir ad

Tozlu yüzünde yüce bir niyet:

'Garp Cephesi Kumandanı, İsmet' ⁴⁸²

3.2.10.2. Halk Kahramanları

Ceyhun Atufun şiirlerinin oluşumunda halk kültürünün; bu kültürle oluşan edebiyatın içerisinde de bazı isimlerin önemli rolü vardır. Hem şiirlerin çerçevesini

⁴⁸¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Mustafa Kemal Havası", Güneş Salkımı, s.172

⁴⁸² Ceyhun Atuf Kansu: "Süleyman Asafın Kuşları, Sakarya Meydan Savaşı, 141

oluşturan hem de sanatçının mücadele azmine katkıda bulunan bu isimlerden bazıları bir çok şiirin temasını oluşturacak boyuttur.

3.2.10.2.1. Dadaloğlu

Ceyhun Atuf Kansu için önemli sayılabilecek isimlerden birisi *Dadaloğlu*'dur. Dadaloğlu farklı bir kimlikle, farklı bir görevle şiirlerde yer alır. O, Kurtuluş Savaşı yıllarında direnmenin- bozkırın- önderidir. Saz elinde Millî Mücadele'ye iştirâk eder.

"....

Avşar dağlarından kar gelir

Açar yolu at üzerinde Daaloğlu

....⁴⁸³

Dadaloğlu'nun yanında "Heyet-i Temsiliye" nin, Millî Mücadele'nin sığınağı *Hacı Bektaş Veli* vardır.

"....

Bir üzüm bağının ortasında

Karşılar birden Hacı Bektaş Veli

Bozkırın yaz güzeli

Salkımlarıyla insan gönlünün

....⁴⁸⁴

Kansu millî mücadele için Dadaloğlu'yla beraber, Kaygusuz Abdal' ın, Yunus Emre' nin, Kırşehirli Ahilerin de desteğini alır.

"....

Var git karlı güneş yoluna

Ardındadır Kaygusuz Abdal ile Yunus Emre

Güvercin uçurduk Kırşehirli Ahilere

Hepsi arkadadırlar

....⁴⁸⁵

Ceyhun Atuf en sonunda kendisiyle Dadaloğlu'nu özdeşleştirir, onu kendi yerine

⁴⁸³ Ceyhun Atuf Kansu: " Bozkır Yolu", *Güneş Salkımı*, s.121

⁴⁸⁴ Kansu, s. 121

⁴⁸⁵ Kansu, s.122

konuşturur.

"Biz Dadaloğlu dalından sürmeyiz, dağlardayız

Padişah fermanı yasakladığından beri

Bir çiçeği, bir yeli, bir suyu, bir gülü

..... "486

Şair için Dadaloğlu bir başkaldırmadır. Bu özelliğiyle şiirde yer alır. Ege'de zeybeklerin, efelerin lideri, Kuvayı Milliye ruhunun önderidir.

3.2.10.2.2. Köroğlu

Kansu'nun şiirlerinde en çok sözü edilen kahramanlardan biri de Köroğlu'dur. Köroğlu, yeri gelir Atatürk'le özdeşleşir; yeri gelir bir kamyon şoförü olarak anlatılır. Hepsinden öte Köroğlu, *halk oğlu* (çocuğu) olarak tanıtılır.

Sanatçı Mustafa Kemal'e Köroğlu'nun, Anadolu insanı tarafından aynı görüldüğünü, bu şekilde değerlendirildiğini söyler.

"Mahmur Dağı' nın dumanlarına baktı da dedi,

Mustafa Kemal, Köroğlu olmak ne güzel şu dağlarda.

.... "487

Ceyhun Atuf Kansu, Köroğlu'yu örnek göstererek bir zamanlar Osmanlı tarafından eşkiya olarak adlandırılanların halk olduğunu, Mustafa Kemal' e söyler.

"Çakal Dağı' nın eteğine vardı ki Mustafa Kemal,

Vakit alaca karanlık, dağın eteğinde bir kahve,

Kahvede düze inmiş eşkiyalar, Karadeniz uşakları,

Kaynıyor Erzurum işi semaver, çay demleniyor.

Uyanmış su, gözleri adamların susuz gözleri sıcak,

Mustafa Kemal baktı, tanıdı, hepsi halk. "488

Halk kokusudur, güller çimenlerden gelir, gibi çok yalın mısraların da yer aldığı bu şiirde, Köroğlu'nun şair tarafından nasıl değerlendirildiği de anlaşılır. Köroğlu; halk

⁴⁸⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Dağ Ateşleri", Güneş Salkımı, s.117

⁴⁸⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Havza Yollarında Mustafa Kemal", Varlık, No.465, (1 Kasım 1957) / Güneş Salkımı, s.167

⁴⁸⁸ Kansu, s. 167

oğlu, bir kurtarıcıdır. Sonraki yıllarda da Mustafa Kemal olarak karşımıza çıkar. Bir başka şiirinde ise Köroğlu, sürrealist bir tavırla Anadolu sevgisinin sembolleştirildiği isimdir. Bir kamyon şoförünün Anadolu sevgisi dile getirilirken modernize edilmiş bir Köroğlu ile karşılaşılır.

"Ben Köroğlu' mu bilirim, dağ bıçak!

Kesti bir gece yolumu

Sırtında kara kepenek

Bıyıklarında donmuş orman"⁴⁸⁹

Fantastik bir uyarılma içerisinde, Köroğlu kamyon şoförü; muavin Ayvaz; kamyon da Kırat'a benzetilir. İnsanların ekmek mücadelesi Köroğlu'nun Bolu Beyi 'yle mücadelesi kadar büyük gösterilir.

"Köroğlu geçmiş direksiyon başına

Yanında Ayvaz!

Koca bir kamyondur, kırat

Yol verin dağlar hey

Yükümüz Kandıra ormanlarından

Çam tomruklarıdır indirdiğimiz

İnerler kentin düziine

Güneş almış caddelerde türkü söyler

Bolu dağlarından getirdiğimiz

Bir akça kardır tomrukların sırtında

Çekerler kahvenin ömüne, kamyon kar beyaz

Yeni Köroğlu, yeni Ayvaz!"⁴⁹⁰

Köroğlu, direnmenin, karşı koymanın timsalidir. Mücadele azmidir. Dağlardan şavkı vuran gizli bir güçtür. Mücadele için yol seçeceklerin yolları hep Köroğlu'na ulaşır. Dağların adı Köroğlu'dur. Yollar hep Köroğlu'na çıkar.

"Yol ayrımında bir yol seç ivedi

⁴⁸⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Şoför Mehmet' in Türküsü", *Türk Dili*, No.150, (Mart 1964) / **Bir Kasabadan Resimler**, s.94

⁴⁹⁰ Ceyhun Atuf Kansu: " Sakaryalı Kamyon", *Güneş Salkımı*, s.25

*Bozkır, deniz, dağlar ve kalesiyle Sinop
Yurdumuzdur bizim hep aydınlık
Bir yanı hep karanlıkta
Mı birden ne oldu, dağları seçtim ben
Köroğlu ateşleri yanarken...." ⁴⁹¹*

Köroğlu ismi yaşama mücadelesini çağırıştırır. Mücadelenin ismi olmakla beraber türküleriyle bir sevinci de yansıtır. Şair bu yönüyle şiirinde Köroğlu'dan bahseder Köroğlu türküleri söyler.

*"Çingiraklı at arabası
Taze biçilmiş çayırlarla yüklü
İçim sevgiyle dolu bal küleği
Ayçiçeklerinden yağa
Köroğlu' mın türkülerinden dağa çıkılır
Büyük Melen deresinden bir çakıl taşı
Yunmuş yıkanmış bir öğretidir bana." ⁴⁹²*

Kansu'ya göre Köroğlu millî mücadele içerisinde de vardır. Halk oğlu Köroğlu halkı; Bolu Beyi ise padişah ve taraftarlarını sembolize eder.

*".....
Yaylanın suçsuz otları arasından
Bolu beyi dirilmiştir.
Vurulmuştur Köroğlu çarşının ortasında
Köroğlu halk oğludur, kör hoca Osman oğlu
Dağlardan bir duman iner
Millicilerden akan ince kan deresine.
Kör Ali bir uzantıdır Bolu' dan
Yürür beylerin el ulağı Kara Ali' yle." ⁴⁹³*

Üç Köpük adlı şiirde Köroğlu özgürlüğün sesi, sevginin timsalidir. Şair halk

⁴⁹¹ Ceyhan Atuf Kansu: " Ağustos Öğretisi-Yol Aramak", *Yansıma*, No.35, (Kasım 1974) / **Bir Kasabadan Resimler**, s.154

⁴⁹² Ceyhan Atuf Kansu: " Ağustos Öğretisi- Yurttaşlık Bilgisi", *Yansıma*, No.28, (Nisan 1974) / **Bir Kasabadan Resimler**, s.138

⁴⁹³ Ceyhan Atuf Kansu: "Gerede", *Güneş Salkımı*, s. 135

gücünü, sembolize ettiği Koroğlu ile ortaya koyar.

"Bingöl dağlarından üç köpük

Bekler Koroğlu

.....

Mavi, gelir dağ türküsüyle

İçer Koroğlu

.....

Bir köpük, dağ gizi yalıcık

Mavi, gelir seke seke İçer Koroğlu

.....

Bir köpük, dağ yeli nakış incecik

İçer Koroğlu" ⁴⁹⁴

Kansu şiirlerinde millî mücadele ruhunu, Atatürk'e olan sevgisini ve bağlılığını dile getirir. Şiirde kullanılan motifler, imajlar bu realite doğrultusunda önem kazanır. Kansu'nun halk için şiir yazma endişesi, halka ait herşeyi şiire yerleştirme anlamına da gelir.

3.2.10.2.3. Ferhat

"Olgun, sarı bir ekindir Ferhat

Yeşil buğday gözlerinde Şirin' in

Hele ot çiçek karışığı şu kır kokusu

Nereden gelmektedir?

Hacı Bayram cönklerinden gelmektedir

' N' oldu bu gönlüm, n' oldu bu gönlüm?'

Ölüm! Bir kuru daldan dönüşür badem çiçeğine

Öyleyse dirilir halk ekini. " ⁴⁹⁵

Halk ekinini diriltmek için *Ferhat'ın Şirin için dağları delmesi*; *Hacı Bayram Veli nin ses vermesi*, gerekir. Ferhat, Şirin, Hacı Bayram Veli gibi isimler üstlendikleri yeni görevlerle şiirde anlatılmak isteneni pekiştirirler. Bu anlatım içerisinde Ferhat bir halk kahramanı olur.

⁴⁹⁴ Ceyhun Atuf Kansu: " Üç Köpük", *Yansıma*, No. 4, Nisan 1972 / *Halk Albümü*, s.161

⁴⁹⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Haziran Göğü", *Varlık*, No.756, (Eylül 1970) / *Halk Albümü*, s.157-158

*"De ki, gürzü vurmuştur Ferhat
Şimdi gür diye halk dağından
Akacaktır kurtuluşun güzel suyu" ⁴⁹⁶*

Kansu'nun şiirlerinde *Ferhat* isminin özel bir yeri vardır. Onun takdir ettiği Ferhat; yapılamaz, başarılamaz denilen işleri yapan, başaranıdır. Ferhat Atatürk'dür. Halk dağını delen, halka özgürlük ırmağını ulaştıran, harareti söndürenidir.

*"Bu kaya, Ferhadın deldiği kaya
Bu su, onun akıttığı sudur olsa olsa
Bir de ben vurdum kayanın bağına
Işıl ışıl Selçuk çinisi bir su" ⁴⁹⁷*

Şiirde tarih ve folklor birleştirilmeye çalışılır. Aynı zamanda yaşama sevincinin de yansıması görülür. Ferhat'ın Şirin'e su getirmesi manevî tatmindir. Şair bu tür güzelliklerle hayatın kolaylaştığını belirtir.

*"Oturduk çay içtik, yıllar sonra orası
Ilık bahar çayı kokar yıllar sonra
Yeşermiştir oturduğumuz yer artık solmaz
Orada bak, bizim seccademiz
O günden beri çiçekler durur bir dikdörtgeni
Gölgesinde kış görmeyen kiraz ağacının,
Işıldar, Ferhadın Şirine getirdiği su!" ⁴⁹⁸*

Şair için Ferhat, halk çocuğu, halk kahramanıdır. Gerilik, karanlık, yoksulluk karşısındaki Mustafa Kemal'le aynı havayı yansıtır. Mustafa Kemal'in mücadelesi Ferhat'ın dağları delmesi, gibidir.

*"Aşka benzer, şevke benzer, Ferhad' la dağ delmesi
Künk döşemesi, su çekmesi Amasya' ya
Mustafa Kemal' in kağnıları taş taşıırken*

⁴⁹⁶ Kansu, Ağs.

⁴⁹⁷ Ceyhan Atuf Kansu: " Çay Şöleni", *Türk Dili*, No.187, (Nisan 1967) / *Bir Kasabadan Resimler*, s.108

⁴⁹⁸ Kansu, s.108

*Ulu yapıların yükselmesi, öyle bir hava"*⁴⁹⁹

3.2.10.2.4. Hacı Bayram-ı Veli

Kansu'nun Anadolu erenlerine karşı hassasiyeti bilinmektedir. Bunlar içerisinde özellikle *Hacı Bayram-ı Veli*, *Yunus Emre*, *Hacı Bektaş-ı Veli* gibi isimler her zaman ön plândadır.

"Yaz oymağı göçüp gitmiştir çoktan

Ağustos, çiftçisi Hacı Bayram' ın ardından

Külekler , orakları ve bağ bıçaklarıyla

Kar güneşi altından biter belki

Hacı Bayram Veli' ye selam etmeli

.....

Başkaldırmış ve savaşın komuğu

Açar ellerini, bir ermiş devrimciyi

Çağurmaya, imeceye

Davrandımı Hacı Bayram Veli orakla

*Biçilir Ankara ovasından bile birlik köylü kurtuluşu."*⁵⁰⁰

Şaire göre bir Anadolu çiftçisi olan Hacı Bayram Veli, ekilen birlik ürününün biçicisi, derleyicisidir. O, bir direnişçi, devrimci, imececidir. *Bozkırı Geçmek*⁵⁰¹, adlı şiirde ise Kansu, Hacı Bayram'ı âdil, bölüşümcü eşitlikçi bir kimlikle karşımıza çıkarır.

"Buğdayı üleştiren eşit

Hacı Bayram ermişin teriyle

Köylü mintanım la tenim arasında

*Kuşluk yelini bölüşerek"*⁵⁰²

3.2.10.2.5. Yunus Emre

Kansu, Yunus'u, Hacı Bayram'a dost görür. Kendisi de Hacı Bayram'la, Yunus'la dosttur. Dostluklarının kaynağında köylülük, rençberlik vardır.

⁴⁹⁹ Ceyhun Atuf Kansu: " Mustafa Kemal Havası", *Varlık*, No..585, (1 Kasım 1962) / *Güneş Salkımı*, s.170

⁵⁰⁰ Ceyhun Atuf Kansu: " Hacı Bayram Veli", *Güneş Salkımı*, s.123-124

⁵⁰¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Bozkırı Geçmek", *Yansıma*, No. 11, (Kasım 1972)/ *Halk Albümü*, s.171

⁵⁰² Kansu, s. 171

*"Gel dost, Yunus'la buğday biçelim
Gel dost, suyu çevirelim bostana
Gel saz keselim dost porsuk kıyısından
Kar gömüsünü güneş çeşmesine çevirelim, gel dost!"*⁵⁰³

Ceyhun Atufun Yunus'a karşı tavrı farklıdır. Yunus'a hayrandır. Çünkü Yunus, yaşama sevinci, bozkırın süsü, Anadolu'nun kendisidir.

*"Göklerin dağ başında
Birdenbire indirip heybesini Bozkır Emre
Uzatır yalnızlığın lıcını"*⁵⁰⁴

Yunus, Ceyhun Atuf Kansu için sonsuzluk arayışı, özgürlük demektir. Yunus' la bir deniz miti oluşturulur.

*"Hep birlikte yürüdüler
Bacılıklar, kardaşlıklar
Ki biz deniz soyu
Yosunlardan Yunus Yalvaç'a dek hep diriyyiz
Kaçma isteği Robenson'da ilk ada
Karaların ağaçlarla yürüdüğü gemi
Özgürlüğün ilk ozanları!"*⁵⁰⁵

3.2.10.2.6. Hacı Bektaş-ı Veli

Sanatçı, halk edebiyatı, halk kültürü içinde birtakım isimleri klâsik anlayışın dışında farklı özellikler içerisinde, farklı fonksiyonlarıyla anlatır. Bu anlatım içerisinde felsefe de vardır.

*"Varolmasak nedir bu toprak
Çakadiken bayırından aşağı ermiş Bektaş
Varolmasak nedir bu toprak
Bir ışıltılı emektir sürer miyiz*

⁵⁰³ Kansu, s.172

⁵⁰⁴ Ceyhun Atuf Kansu: " Ağustos Öğretisi- Akşam", *Türk Dili*, No.231, Aralık 1970 / **Bir Kasabadan Resimler**, s.131

⁵⁰⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Ağustos Öğretisi- Gösteri Yürüyüşü Denizin", *Yansıma*, No.35, (Kasım 1974)/ **Bir Kasabadan Resimler**, s.151

*Alaca çuval buğdaylara bozkırı"*⁵⁰⁶

Şiirde, iğreti olsa da Bilge Tales ve Hacı Bektaş arasında bir bağlantı kurulur, felsefe yapılır. Halk şiiri motifleri ve isimler sevgiyle, mutlulukla eşdeğer olarak anlatılır. Mitolojiden yararlanma da sözkonusudur.

"Bir bağ kulübesinde

Pan baba, ivez ağaçları altından

Gelir çala çala yanıma

Kavalımı bağbozumunun

Ve, Pir Sultan Abdal, yasaksız,

Seviyi, Tanrıyı, şarabı koyar

*Önüme ikindide"*⁵⁰⁷

3.2.10.2.7. Pir Sultan Abdal

Pir Sultan Abdal ismi - üstlendiği fonksiyonla- Kansu'nun şiirlerinde çokça bahsedilen isimlerdendir. Hatta mizahî yaklaşımlar içerisinde bile bu isme rastlamak mümkündür. Ceyhun Atuf, Amerikan mandasından bahsederken Pir Sultan Abdal'la dertleşir.

"Manda kendi mandamızdır

Ne ki Pir Sultan Abdal Kardaş

*Komuktur İstanbul Efendisi"*⁵⁰⁸

Atatürk ve Pir Sultan, mazi ve hâl bütünlüğü içinde aynı ideal etrafında bir araya getirilir.

"Duyduk senden Türkmen koruncası baba Kemal

*Yaylamızı kurtarmaya yol gider."*⁵⁰⁹

Baba Kemal ifadesi, Pir Sultan ismiyle bir araya geldiğinde belli bir çerçeve içerisinde birliktelik oluştururlar. Bağlantıyı oluşturan "baba" kelimesidir.

⁵⁰⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " Ağustos Öğretisi- Felsefe", *Yansıma*, No.31, (Temmuz 1974) / *Bir Kasabadan Resimler*, s.142

⁵⁰⁷ Ceyhun Atuf Kansu: " Göz Balı", *Türk Dili*, No.176, (Mayıs 1966) / *Bir Kasabadan Resimler*, s.99

⁵⁰⁸ Ceyhun Atuf Kansu-" Şıvas Mandası", *Güneş Salkımı*, s.111

⁵⁰⁹ Kansu, s.112

3.2.10.2.8. Baba İshak

Kansu bazı konularda sembolleşmiş isimler üzerinde fazlaca durur. Her ne kadar halk şiiri içerisinde duyulan isimler olmasa da, bunlar Anadolu'da başkaldırının temsilcileri durumundaki şahsiyetlerdir. *Baba İshak*⁵¹⁰ ismi Kansu açısından önemlidir. Ona göre Baba İshak, ihanetin orağıyla biçilmiş bir ekindir.

*"Köylü kanıdır al gelincik
Biçilir ihanetin, orağıtl çok eski
Baba İshak asıldığı günden beri
Avlanır Osmanlı"*⁵¹¹

Horasanlı Baba İshak, şaire göre kardeşlik ve ekmekteki güneşin parıltılarını yayar. Halkı için bir önderdir. Seslenişi Ferhat kentine doğrudur.

*"Hey oğul, gel gidelim seninle Ferhat kentine
Sevinin dal dal sarktığı elma bahçelerine."*⁵¹²

Kansu , seviyi (aşk) halk hikâyelerinde, hikâye kahramanlarında bulur. Ona göre en büyük devrimciler, aşk ustaları, bu kahramanlardır. *Gönüller çardağı Hacı Bektaş gününe dek...* mısraında bahsedildiği üzere Hacı Bektaş'dır. Aynı şiirde Hacı Bektaş'la Baba İshak arasında bağlantı kurar. Baba İshak'a yapılan kıyımdan bahsedilir.

*"Sürdü halk daltının kırımı, yarayı gül yaprağıyla saran
Gönüller çardağı Hacı Bektaş gününe dek...
Yetişemediğinden ermiş dut ağacı Baba İshak
O kanlı kıyımdan kalmadır, Anadolu' da açan her gelincik!"*⁵¹³

Şair, Baba İshak'ı öldürenlerin, sevgiye-aşka düşman olduklarını söyler. Onun şiirlerinde rastlanan isimler arasında hem halk şairlerini, hem de hikâye kahramanlarını görmek mümkündür.

⁵¹⁰ Baba İshak, Hacı Bektaş Veli' nin mürididir. " Mamafih Azerbaycan' dan Anadolu' ya yayılan bu dervişler teşkilatının en mühim siması, Gıyas al- Din Kayhusrav 11 zamanında, "babailer isyanı" namı ile mâruf olan büyük hareketi hazırlayan Baba İshak (kendi taraftarları arasındaki lâkabı ile Baba Rasûl Allah) tır. Bunun müridi olan Hacı Bektaş' a nisbetle, bektâşiya adını kullanmışlardır." / *İslâm Ansiklopedisi* 2. C, s.165

⁵¹¹ Ceyhun Atuf Kansu: " Köylü Kanı", *Güneş Salkımı*, s.147

⁵¹² Ceyhun Atuf Kansu:" Baba İshak", *Özgür İnsan*, No.6, Kasım 1972 / *Halk Albümü*, s.167

⁵¹³ Kansu, s.169

*"Kaptanlar, kahvehane garsonları, yapı işçileri
Kırmızı traktörü sarı denize sürenler
Kadınların çiçekli döl yatağından gelirler
Bir çocuğun tohumunu güne katarak
Beyler uyurken günaydın radyosundan
Dinlerler bir umudun folklorunu
Karacaoğlan ne der? Karacaoğlan ne eder?"⁵¹⁴*

3.2.10.2.9. Karacaoğlan

Demokrasi fikrinin ele alındığı şiirde, geleneksel olanın dışına çıkma arzusu dikkati çeker. Çok açık olmayan ifadelerle, allegorik tarzda kaleme alınan şiirde, Karacaoğlan'dan bahsedilir. Karacaoğlan hem folklorik bir isim, hem de idealize edilmiş bir kahramandır. Ceyhun Atuf Karacaoğlan ismini hem mücadeleci yönüyle; hem de üslup yönüyle şiirlerinde yansıtır.

*"Bana tüyden hafif gelir,
Gün ışığında bakışın.
Kız on beşinde sevilir,
Söyle senin kaçtır yaşım."⁵¹⁵*

3.2.10.2.10. Nasrettin Hoca

Nasrettin Hoca'ya karşı da Ceyhun Atufun özel bir sempatisi vardır. Çünkü şaire göre Nasrettin Hoca halktır. Halkın zekâsını, espri yeteneğini yansıtır. Nasrettin Hoca, gülen insandır. Karanlığı yenen bir yüz, halkımızın gülen gözleridir.

*"Türbesine vardım
Akşehir göğü mavi
Gülen gözleri halkımızın
.....
Nasrettin Hoca'nın gözlerinden
Gülümseyen bir yazıyla*

⁵¹⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Ağustos Öğretisi- Demokrasi", *Yansıma*, No.34, (Ekim 1974) / **Bir Kasabadan Resimler**, s.150

⁵¹⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Buğday Tarlasına Şiir", *Bağbozumu Sofrası*, s.73

*Dayanan halkın gönül yaprağına
Orta Anadolu' nun güneşli gözlerini,
Gülen insan yener karanlığın yüzünü..."⁵¹⁶*

Ceyhun Atuf Kansu *Nasrettin Hoca*'yı Türk insanının gülen çehresi; mizah kültürümüzün, zekâ seviyemizin ölçüsü olarak kabul eder. Nasrettin Hoca'ya karşı hayranlık duyan şair, sevecen tavırlar içerisinde onu hem halk kültürümüz, hem millî zekâmız; hem de espri anlayışımızın sembolü olarak görür. Nasrettin Hoca Ceyhun Atufun düşüncelerini yansıtmaya açısından bir araçtır. Halk arasında çok iyi bilinen fıkralar şair tarafından değişik bir şiir diliyle yansıtılır.

*"Sayın kadı efendi, soruyorsunuz bize,
"Hoca toplumcu musun?" diye,
Ne haddimize efendim, ne haddimize
Biz kim toplumcu olmak kim?*

.....

*Fincancı katırlarını ürkütmüşüz de
Adımız toplumcuya çıkmış bu gürültüde
Akşehir çarşısı ortasında
Halka şadırvan olmuş bir dilimiz var." ⁵¹⁷*

Şair için Nasrettin Hoca toplumcu olma yönüyle kıymetlidir. Gücsüzün hakkını güçlüden sorduğu için, önemlidir. Sıkıntılar içerisindeki Anadolu insanını, güldürdüğü, rahatlatığı için sevecendir. Kısaca o, şaire göre bir çok yönüyle devrimcidir. Sanatta faydacılığı ön plânda tutan şair için Nasrettin Hoca bir dava adamıdır.

Nasrettin Hoca'dan örnekler verilerek gülmenin güzelliği, gülmenin gücü anlatılmaya çalışılır şiirlerde. Ceyhun Atufa göre gülmek; adaleti, kardeşliği meydana çıkarır. Kendi ifadeleriyle gülen insandan zarar gelmez. Gülen insan halkın gönül yaprağına dayanma gücü verir. Karanlığın yüzünü gülen insan yener.

"Gülen insan

⁵¹⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Nasrettin Hoca'nın Gülen Yazısı", *İlgaz*, No.154, (Temmuz 1974) / *Halk Albümü*, s.187

⁵¹⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Nasrettin Hoca Duruşması", Akşehirde Nasrettin Hoca, *İlgaz*, Özel Sayı, No. 20, s.13

*Dayanır hemi kendisine
Hemi mal azgını ezincine
Tüm kanlı düzenlerin,
Akşehir' in ortasında
Halkın diktiği nar ağacıdır
Ölüme karşı gülümseyen!
Gülen insan yener karanlığın yüzünü."*⁵¹⁸

Ceyhun Atuf Kansu, Nasrettin Hoca'yla birlikte olduğunu, onun gibi düşündüğünü belirtir.

*"Nasrettin Hoca seninleyim her zaman
Halkın yanbaşında bu yüzden
Gülmeyi yasak kılan kara gözler karşısında
İyimserliğin ebesi gökyüzünden
Alıp gülümserliği saklıyan yüzyıllarca
Gitsem bulurum seni Anadolu' nun her çarşısında."*⁵¹⁹

Sanatçının Nasrettin Hoca'ya bu bağlılığı Anadolu'ya, Anadolu insanına bağlılığından kaynaklanır. Her iki söz ustasını buluşturan, birleştiren zemin Anadolu'dur. Bu topraklar üzerinde yaşanan birtakım haksızlıklar, kendisinin de belirttiği gibi 13. asırdan itibaren Nasrettin Hoca'nın mizahî tavrıyla eleştirilir. Kansu da bu haksızlıklara meydan okumaktadır.

*"Nasrettin Hocam Sultan dağından çektiğin odun
Yanar ateş olur iyimserliğe
Düzenin ağır değirmen taşında
Tanenin sevincidir un
Yok olmakta var buğday tanesi iken
Un ekmeğe değişir hiç olmazsa
Ekmek halktır güler pişince
Ortaçağın us tanımaz karanlığında,"*⁵²⁰

⁵¹⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Nasrettin Hoca' nın Güzel Yazısı", Akşehir' de Nasrettin Hoca, *Ilgaz*, Özel Sayı, No.20, s.14

⁵¹⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Nasrettin Hoca", Akşehir' de Nasrettin Hoca, *Ilgaz*, Özel Sayı, No.20, s.14

⁵²⁰ Kansu, s. 14

Ceyhun Atuf Kansu, sözün gücü üzerinde durur ve bu yolla Nasrettin Hoca'yı yâd eder, takdir eder. Gülmeceyle adaletin sağlanabileceği kanaatindedir.

*"Beyler kale tutmuşlarsa karşıda
Tüm tartılar bozulmuşsa çarşıda
Eteklerinden gülmenin yapraklarını
Kasaba yolunu yarına döşemek ne güzel
Yarın hep gülen halkındır.
Gülmecenin yumuşak taşlarını fırlatarak
O laf anlamaz, söz dinlemez o karabasan düzenin
Bir küçük taşını oynatmak yerinden"⁵²¹*

Ceyhun Atufun Nasrettin Hoca'ya böylesine ilgi duyması, Nasrettin Hoca'nın nüktedanlığı etrafında da değerlendirilmelidir. Çünkü Nasrettin Hoca kendi devrinin haksızlıklarına mizahî yolla karşı çıkan ideal bir tiptir. Ceyhun Atuf da halk kültüründen yararlanmak suretiyle mevcut düzenin haksızlıklarına karşı koymaktadır. Nasrettin Hoca Anadolu'dur, Anadolu insanıdır; yani halktır. Halkçılığı kendisine şiar edinmiş olan Ceyhun Atuf da mücadelesini halkın sorunları üzerinde yoğunlaştırmaktadır. Her ikisi de Türkçe'nin gücüne, kısacası söze inanan, bu yolla hedefe ulaşmaya çalışan karakter özelliği gösterirler. Ceyhun Atufun, *Ilgaz* dergisinin özel sayı olarak Nasrettin Hoca'yı işleme karşısındaki sevinci bir bütünleşmeyi ortaya koyması açısından önemlidir.

Kansu, Nasrettin Hoca'yı hâlde yaşatabilmek amacıyla ona ait fıkraları manzum halde okuyucuya sunar. Çok bilinen fıkralardan hareketle takip edilen bu yol, okuyucunun dikkatini daha fazla çekmesi açısından plânlanmış bir çalışmadır. *Erken Doğan*⁵²² adlı şiirinde de olduğu gibi şiir kompozisyonu içerisinde, şairin kendine has üslûbuyla verilir.

*"Hoca evlenmiş birgün almış bir dul
O da bir kul
Doğuruvermiş kırk gün sonra Tanrı armağanı bir bebek
Dönerken çarşıda görmüşler Hoca' yı*

⁵²¹ Kansu, s.15

⁵²² Ceyhun Atuf Kansu: "Erken Doğan", Akşehir'de Nasrettin Hoca, *Ilgaz Özel Sayı No.20*, s. 13

Bir rahle almış gidiyor eve”⁵²³

3.2.10.3. Yabancı Kahramanlar

Ceyhun Atuf Kansu için statükoya başkaldırmanın sınırı yoktur. Hangi coğrafyaya hangi millete mensup olursa olsun insanların sorunları Ceyhun Atuf için önemlidir. Bu doğrultuda mücadele eden her insan onun gözünde büyür ve şiirlerinde yer alır. Bu sebeple milletlerin tarihî gerçekliği içerisinde çağlara kafa tutan, baskılara boyun eğmeyen her insan bir kahraman olarak kabul edilir.

Ceyhun Atuf Kansu'nun birer kahraman olarak kabul ettiği yabancı isimler belli coğrafyalarda yoğunlaşır. Bir kaç örnekle ifade edilmeye çalışıldığında, kahramanların; Avrupa, Lâtin Amerika ve Uzak Doğu'dan seçildiği görülür. Bu yoğunlaşmanın perde arkasında rejim meselesi vardır ve sanatçının bakışı da siyasî boyuttadır.

3.2.10.3.1. Avrupa

Ceyhun Atufun birer kahraman olarak kabul ettiği isimler utanç içerisinde yaşamaya karşı çıkan kahramanlar olarak tanıtılır okuyucuya.

"Utanç zulüm bu dünyada durdukça

Giyyom Tel gene gelir,

Çeker okunu düşürmek için,

Utancı omura çevirmek için

Elmayı can evinden vurur.”⁵²⁴

Şair için İspanya, halk kahramanlarının; zeytin ağaçlarında, kilise kapılarında, alanların duvarlarında, demiryolu duraklarında aramıyor ilanlarıyla süslüdür. Ceyhun Atuf şiirsel bir üslûpla sevecen bir tavırla aranılana cevap verir. Ona göre aranan; *bir gözlük, bir bıyık, bir ses, bir sevi, bir işlik, bir şarkı, bir güneş, bir boğa, bir şarap, şarabın at sürdüğü dağ yoludur*⁵²⁵.

Şair bir başka şiirinde Fernando Lopez adlı kahramanı anlatırken, diğer

⁵²³ Kansu, s. 14

⁵²⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Alp Türküleri-Giyyom Tel", Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü, *İmece*, No. 38, (Haziran 1964), s.17

⁵²⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Arama", *Halk Albümü*, s.185

örneklerde olduğu gibi, kahramanlığı hayatta kalabilmeyle, *marabalıktan* kurtulabilmeyle, insanca yaşamayla eş tutar.

"Fernando Lopez'in ekmeği

Candarmalar elinde

.....

Fernando Lopez sürer toprağı maraba,

Ekmek toprak ve candarmalar

*Bağlıdır el kapısında."*⁵²⁶

3.2.10.3.2.Lâtin Amerika

Meksika, Şili, Brezilya gibi geri kalmışlıklarıyla öne çıkan ülkeler Ceyhun Atuf için gerçek halk kahramanlarının yetiştiği yerlerdir.

Devrim arzusuyla tutuşan gönüllerin anlatıldığı şiirlerde bazen düşleri, özlemleri ve şarkılarıyla Alvarez adlı bir çocuk; bazen tekrarlarla ezberletilmeye çalışılan Barrientos, Miranda, Ovando gibi halk kahramanları;

"Barrientos

Miranda

Ovando.

Olmadı yeni baştan:

Ovando

Miranda

Barrientos.

Yinele oğlum yeniden

.....

*Dört milyon çarpı devrim"*⁵²⁷

3.2.10.3.3. Diğer Ülkeler

Ceyhun Atuf Kansu Anadolu dışı fakirlik ve çaresizlikten bahsederken *halk tarihinin ırmağı* içerisinde bu doğrultuda verilen mücadeleyi kutsal sayar ve bu

⁵²⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "İspanyol Ağıdı- Fernando Lopez'in Ekmeği", Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü, İmece, No. 48, (Nisan 1965), s.15

⁵²⁷ Ceyhun Atuf Kansu: " Güney Amerika", Güneş Salkımı, s.64

mücadeleyi Anadolu coğrafyasındaki çabalarla özdeşleştirir. Çünkü özgürlük inancı, ideali ona göre bütün direnişlerin güç kaynağıdır.

Özellikle Vietnam'dan bahseden sanatçı bedenleri gibi adları da kaybolan halk kahramanlarının yanında yer alır. Gönlü onların yanındadır.

"Ölmedik bir gün daha

Türkiye'de, Vietnam'da, Brezilya'da

İşe dövüşe, seviye yer var

Kuşluk vaktinden kuşluk vaktine"⁵²⁸

3.3. Aydın Problemi

3.3.1. Ben Çevresinde Teşekkül Eden Temalar

Ceyhun Atuf şiirlerde hem sanatçı hem de sıradan insan kimliğiyle ortaya çıkar. Sanatçı kimliği bir aydın misyonu oluştururken arayışlar içerisindeki Ceyhun Atuf toplumu yönlendirmeye çalışan, sorumluluğunun bilincinde bir insandır.

3.3.1.1. Aydın (şair) kimliği

Ceyhun Atuf Kansu 1950'den sonra şiirin mecrâsını değiştirirken şiiriyet yerine sosyal bir dava uğruna mücadele eden kimlik sergilemeye başlar. Yer yer çok sert bir mizacın yansıyabileceği bu yolda şiirini gerektiğinde bir silah gibi kullanır. Kendini bir halk şairi olarak tanıtan, halka hizmet etmeyi plânlayan sanatçı, tutarlı bir çizgi oluşturarak hem şiirin yapısında; hem de dil anlayışında yenilikler oluşturmak suretiyle halka yaslanır. Artık bu aşamadan sonra *ben* yerine *biz* hâkim kılınmaya başlar.

Ceyhun Atuf için gerçek şiir bu şekilde belli amaçlar doğrultusunda yazılmalı ve politikanın estetiği yapılmalıdır.

"Yarın bize soracaklar:

Ne yaptınız, kırk -elli yıl yaşadınız?

.....

Hiçbir şey yapmadık

Konuştuk ve oturduk... Oturduk ve konuştuk"⁵²⁹

⁵²⁸ Ceyhun Atuf Kansu: " Kuşluk Vakti", Halk Albümü, s.107

Sanatçı, kendisine bu ülke için ne yaptınız diye sorulduğunda, hiçbir şey yapmadık, yapamadık demeyi kendine yakıştıramaz. Çünkü o, son yurdumuz olarak kabul ettiği Türkiye Cumhuriyeti'ni yaşatabilmek, bu topraklara sahip olabilmek amacıyla gücü nispetinde yapabilecekleri olduğuna inanır. Bir aydının sıradan insanlardan çok daha etkili olduğunun farkındadır.

Ceyhun Atuf birşeyler yapabilme amacıyla destek arar ve o desteği Anadolu'nun kendi tarihinde bulur. Bu sebeple tarihî akış içerisinde kendisine sevgi ve direnç aşılayan *Yunus*'la, *Pir Sultan Abdal*'la, *Dadaloğlu*, *Hacı Bayram Veli* ve tüm erenlerle bütünleşir. Apaçık bir yol olarak isimlendirdiği yolunda önüne çıkan engelleri aşmak için Koroğlu dağlarına gider. Yeni bir yurt kurar ve gücünü *Atatürk*'ten alır.

Kansu, sanatta çizgisini bu şekilde belirlerken aydın kimliği içerisinde mücadeleciliği ön plâna çıkarır. Bu aşamadan sonra şiiriyet açısından zayıflıklar görülmeye başlanır. Ceyhun Atuf böylesi bir eksikliğin farkındadır. Ancak ona göre şair her vakit özgürlüğü söyleyen olmalıdır.

Ceyhun Atuf, barış ve sevgi kahramanı gibidir. En büyük dileği barışı ve sevgiyi hâkim kılmak olan sanatçı, bu arzusunu bazen *Nasıl olsa gelecek* gibi bir nakarat mısralarıyla dile getirir. Nasıl olsa gelecek, dediği; barış ve sevgidir. İnsanların mutlu hayatıdır, insanca yaşantısıdır. Şairin bir çok beklentisi vardır. Çok açık olarak ortaya koymasa bile, bu beklentiler sosyal konular üzerinde yoğunlaşır.

*Barış ve sevginin çiğdemiyle,/ dağ ardı evlerinden yürüyerek,/ kar çiçekleriyle büyüyerek,/ çocukların gözlerinden gelecek/ Nasıl olsa gelecek.*⁵³⁰ diyen şair hiçbir engelin önünde duramayacağı, gelecek diye bahsettiği şeyin yüceliğini bu mısralarla anlatır. Bahsedilen çocuksu sevinçler, mutluluklar, yaşama sevinci ve barıştır.

Ceyhun Atufa göre şair sorumlu insandır. Çocuklar karşısında yüreğinde heyecan duyar. Her şey bir yana çocukların geleceği için çaba gösterendir.

*"Ah, ben bir gün tepelerden, tepelerden,
Varıp önünüze, önünüze dikilip duracağım,
Aydınlardan, hekimlerden, öğretmenlerden,*

⁵²⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Yarın Bize Soracaklar", *Halk Albümü*, s.83

⁵³⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Nasıl Olsa Gelecek", *Halk Albümü*, s.79-82

Bir gün soracağım, bu çocukları soracağım. ⁵³¹

Şairce beklentiler içerisinde öncelikli olarak çocuklar değerlendirilir. Çünkü, gelecek onların; mutluluk onların hakkıdır. Ceyhun Atuf gün gelip de birileri tarafından sorgulandığında” ne yaptınız?” sorusuna cevap verememe korkusu taşır.

"Yarın bize soracaklar:

Ne yaptınız, kırk- elli yıl yaşadınız?

- Kırçiçeği, kokuyla dokur bozkırı-

Birtakım yazarları okuduk

Okuduk ve korktuk...Korktuk ve okuduk

Özgür değildik hiçbir zaman

Rüzgârlarımız dolu curnal tozlarıyla" ⁵³²

3.3.1.2. Çocukça tavır

Ceyhun Atuf Kansu çocukluk günlerine dönme iştîyâkı ile çeşitli şiirler kaleme alırken dış âlemin sertliği karşısında birşeylere sığınma isteği duyar. Onun için en güzel *sığınca* çocukluktur.

"Çocuklar beni de aranıza alınız, nolur,

İçimde ağlamak, ağlamak iştîyâkı var,

Kaybettiğimi aradım: Bu ne bir parça renk,

ne bir parça mur,

Ben cennetimi kaybetmişim çocuklar." ⁵³³

Ceyhun Atuf çocukluğa dönüşü şiirlerde sadece istek olarak belirtmez. Çizdiği tablolarla, kullandığı renklerde de bu hissiyât sezilir. Onun için çocukluk her an yeşil bir bahçe, hür zamanlara yolculuk; başka bir ifadeyle ninni zamandır.

Sanatçı için çocukluğun en güzel yanı, bir annenin çocuğunun baş ucunda ninni söylemesi, yavrucuğum demesidir. Bu sebeple ilk yaşların özlemi vardır Kansu' da. Çünkü o yaşlarda bayramlar daha güzeldir.

⁵³¹ Ceyhun Atuf Kansu: " Kızamuk Ağdı", *Yanık Hava*, s. 31

⁵³² Ceyhun Atuf Kansu:" Yarın Bize Soracaklar", *Varlık*, No.652, (15 Ağustos 1965) / *Halk Albümü* , s.83

⁵³³ Ceyhun Atuf Kansu: "Bir Çocuk Bahçesinde", *Bir Çocuk Bahçesinde*, s.8

*"Ne güzel bayramları vardı çocukluğumun,
Bir mavi balon bana bahtiyarlık verirdi." ⁵³⁴*

Ceyhun Atuf için çocukluk, soyut bir dünyaya yolculuk, hayâl âlemlerinde gönlünce yaşamak, masal dünyasında bir kahraman olmaktır.

*"Hülyalarımınla dolu bir destidir masallar,
Döküldükçe, altın bir su gibi akar yollar,
Ve ıslak bir mendille gözlerimi bağlarlar,
Duyuyor musun? Dağlar beni çağırıyorlar." ⁵³⁵*

Çocuklar Gemisi adlı şiir kitabının ilk sayfasında yer alan mısralarda şairin çocukça beklentileri, birşeylere sığınma arzusu dile getirilirken çocuklarla dolu bir dünyanın özlemi yansıtılır. Ceyhun Atuf, denizleri sakın bir dünya olarak tablolaştırılan bu mekânda annesinin masallarını dinlemek; bahçesinde koca yemişlerin bulunduğu bir yer olarak tanıtılan bu yerde kaybedilen hatıraları bulmak niyetindedir.

*"Annemin masalları hep oraya aitti
Kimbilir belki o da oraya gitti
.....
İşte o dünya bu dünya
Hep çocuklarla dolu dünya." ⁵³⁶*

3.3.1.3. İç Huzursuzluk

3.3.1.3.1. Bedbinlik

Gerek hayata bakışından, gerekse aydın bir kimliğin sorumluluğundan kaynaklanan gönül huzursuzluğu Ceyhun Atufu hayatı boyunca rahatsız eder. O, Anadolu insanının dertleriyle gözyaşı dökerken dünyanın neresinde olursa olsun zor durumda kalan insanlarla aynîleşir. Bu durum şairin iç âleminde birtakım sıkıntılar oluştururken; bir aydın olarak üstlenmiş olduğu sorumluluğun ağırlığı, yüreğini her zaman yakan bir türkû halini alır.

"Kendi yurdunda sanki gurbetteyim

⁵³⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Bayram", *Bir Çocuk Bahçesinde*, s.27

⁵³⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Yolculuk, *Bir Çocuk Bahçesinde*, s.37

⁵³⁶ Ceyhun Atuf Kansu, *Çocuklar Gemisi*, s.1

*Kendi yurdunda sanki sürülmüş
Kendi yurdunda her gün korkuda
Kapımın her çalınışında.*

*Yaz sabahlarının güzelliğini
Kardeşçe bölüşmek için
Söylüyorsam türkülerimi
Yine de bir türkü var içimde" ⁵³⁷*

3.3.1.3.2. Ütopya Oluşturma

Ceyhun Atuf iç huzursuluğunu giderebilmek amacıyla kendi ifadesiyle sığınca arar. Aranılan illâ da bir coğrafya değil, bir o beldedir.

*"Beklediğim mektub geldi göklerden,
Beni bahçesine çağırıyor ay,
Kırık bir dal gibi suya değerken,
Beklediğim mektub geldi göklerden." ⁵³⁸*

Şiirin geneline bakıldığında eşsiz mavilikle örtülü bir dünyadan bahsedildiği görülür. Bu dünya, içinde güzel güllerin koktuğu, bir cennet olarak düşünülen, her yanı maviliklerle örtülü itibarî bir âlemdir.

Sanatçı böylesi bir dünyayı rüyâ âlemi olarak tasavvur eder. Herşeyin paylaşıldığı, arzuların dağları aşacağı bir yerdir o belde.

*"Sen, benim ilk rüyam, ilk arkadaşım ol,
Ağlarsan beraber göz yaşı dökelim,
Gülersen sevinci kardeşçe böleriz,
Dağları arzula, beraber çıkarım," ⁵³⁹*

3.3.1.3.3. Hayâl (İmaj)

Ceyhun Atuf bir başka şiirinde ayna imajıyla ruhunu, iç âlemindeki huzursuzluğu yansıtmaya çalışır. Bir çok şair tarafından da değerlendirilebilecek bu sembol, sanatçının

⁵³⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Aydın Gurbeti", Güneş Salkımı, s.28

⁵³⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Mektub", Bir Çocuk Bahçesinde, s. 41

⁵³⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Hatıralar Şiiri", Bağbozumu Sofrası, s.13

arayışlarını ortaya koyması açısından önemlidir.

*"İstikbâlî işledim onun içine,
Ümitlerimin renkli çinileriile,
Öyle istikbâl ki rüya ve ışık,
Şekil verdi büyümlü elleri ile.*

*Aynam, içinde yalnız ben olmalıyım,
Seni işleyen, sana hayran olan ben."*⁵⁴⁰

3.3.1.3.4. Boşvermişlik

Ceyhun Atuf realiteler karşısında iç âleminde yaşattığı huzursuzluğu şiirlerine yansıtır. Bu sebeple onun hayata bakışında bedbînlik hissedilir. Ona göre hayatın özü deliliktir.

*"Uyan Diyonizos, mahmur bağlarda,
Hayatın özünü buldum; delilik!
Şarkımı söyleyip, gezdim dağlarda,
Hayatın izini buldum; delilik!"*⁵⁴¹

3.3.1.3.5. Yalnızlık

Hayatın özü olarak gördüğü deliliğin ötesinde Ceyhun Atufun realiteden kaçışı yalnızlığa sığınmayla sonuçlanır. Ancak yalnızlık ona bazen mutsuzluk yerine huzuru sunar. Sürrealist bir tavırla bu kavrama yaklaşan sanatçı, normalde yalnızlık gibi hissedilen bu durumu sadece insanlardan uzaklaşma olarak kabul eder. Ancak tabiata sığınmayla yalnızlığı ortadan kalkar.

*"Yalnız kalmış ağaçları severim,
Onlar hep başka şeyler konuşurlar.
O, hangi çardak altıdır derim,
Orada öz dostlarla buluşurlar."*⁵⁴²

Ceyhun Atuf, bazen çocukluğa sığınmak suretiyle yalnızlıktan uzaklaşmaya çalışır.

⁵⁴⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Ayna", *Bir Çocuk Bahçesinde*, s. 44

⁵⁴¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Bağbozumu Şenliği", *Bağbozumu Sofrası*, s.27

⁵⁴² Ceyhun Atuf Kansu: "Yalnızlık Ağacı", *Bağbozumu Sofrası*, s. 34

İlk şiirlerinde görülen bu hissiyât arayışlar içerisindeki sanatçının ruh hâlini yansıtır.

*"Çocuklar beni de aranızda alınız, nolur,
İçimde ağlamak iştîyâkı var,
Kaybettiğimi aradım: Bu ne bir parça renk,
ne bir parça mur,
Cennetimi kaybetmişim çocuklar." ⁵⁴³*

Yalnızlık temi, Ceyhun Atufun şiirlerinde ben'e ait bir gerçeklik olmanın ötesinde Anadolu'nun değişmez kaderi olarak da anlatılır. Ona göre Anadolu, tükenmez bir yalnızlık içerisinde hep uyumaktadır. Uyuyan; bozkır Anadolu'dur, Anadolu insanıdır ve Türk aydınıdır.

*"Sonra biz uyuruz tükenmez bir yalnızlıkta,
Rüyamızı dolanır şehir, ev, çarşı,
Bir gider bir geliriz kalabalığa karşı,
Aşkın dallarına kurulmuş bir salıncakta." ⁵⁴⁴*

3.3.1.3.6. Nikbînlik

Ceyhun Atuf, insanların kötü olamayacağını; ancak kötülüğün rejimlerden kaynaklanabileceğini savunan bir insandır. Bu nedenle mevcut pek çok olumsuzluğu bu eksen etrafında değerlendirirken, hayata ümit dolu gözlerle bakar. Yaşama sevincini şiirlerindeki yapının temel unsuru olarak kabul eder.

Şiire başladığı yıllarda bu iyimser hava fazlasıyla kendini hissettirir.

*"Toprak bir destiyim ki ağzıma kadar dolu,
Mayıs ayı gibiyim saadetten deliyim,
Bahçemde dikenlerim bile güzel kokulu,
Uykularımda bile gün ışığı doluyum." ⁵⁴⁵*

Ceyhun Atuf Kansu, bu dönemler içerisinde gönlünden hiç eksik etmediği yaşama sevincine ruhundaki denizde bir liman yapar ve güzellikleri burada toplamaya çalışır. Yaşama sevinci, şaire çocukça heyecanları yaşatır .

⁵⁴³ Ceyhun Atuf Kansu "Bir Çocuk Bahçesinde", *Bir Çocuk Bahçesinde*, s.8

⁵⁴⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Yalnızlık değirmeni", *Yanık Hava*, s.58

⁵⁴⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Nikbînlik", *Bir Çocuk Bahçesinde*, s.15

"Sabah olup çocuklar uyandığı zaman
 Sevinçle görecekler ki dolmuş bütün liman
 Beyaz gemilerle, güzel gemilerle, eski gemilerle
 Dinle o zaman bendeki türküyü: "Demirle,
 Gel ey âşık gemi, benim ruhum bir denizdir." ⁵⁴⁶

Böylesi bir ruh yapısıyla sanat hayatına başlayan şairin sosyal meseleleri daha geniş bir perspektiften görüp değerlendirmeye başladığı yıllarda bu iyimser kimlikten yavaş yavaş uzaklaştığı görülür. İyimserlik belli konularda yoğunlaşır. Türkiye'nin geleceği konusunda beklentileri olan Ceyhun Atuf 'un Türk insanına; özellikle de Atatürk'e güveni ölümüne kadar devam eder.

3.3.2. Şair Beklentileri

Ceyhun Atuf Kansu, kendi ifadesiyle *politikanın estetiğini* yapmağa başladığı andan itibaren sanatçı kimliğini tartışmaya başlar. Ona göre sanatçı sıradan insandan farklı, toplum karşısında sorumluluklar taşıyandır. Bu nedenle sanatçıdan beklentileri vardır. Bu beklentiler genel olarak ülke sorunları, ülke yönetimi etrafında toplanır.

3.3.2.1. Aydınım (Şairin) Amacı

Ceyhun Atuf, sanat hayatının ilk yıllarında klâsik bir çizgide hareket eder. Bu çerçevede şiiriyet ön plâna çıktığı için belli bir faydacılık düşünülmez. Ferdî temaların ele alındığı ilk şiir örneklerinde sanat endişesi hissedilir; ancak 1950'lerden sonra yayınlanan şiirlerde Ceyhun Atufun, "sanatçı kimdir?" sorusuna cevap aradığı gözlenir. Keza bu arayış hayatının son dönemlerine kadar da devam eder.

Ceyhun Atuf, şiirin ulaşacağı, şairin sunacağı hedefleri belirler. Ona göre şair, yoksul halk için mutluluk formülü olmalıdır. İnsanların mutluluğu; *ışık üzre, çiçek üzre, gök üzre* yapılacak güzel işlerle sağlanmalıdır.

Kansu maddî ve manevî sahada yapılacak ilerlemeler için kaynak belirler. Onun şiirlerinin kaynağı Atatürk'tür. Gerçek bir Atatürkçü olan sanatçı, yabancı ideolojilerden hiçbirini kabullenmez.

İnsanların sevinci, mutluluğu için güzel şeyler düşünen Ceyhun Atufun gönülleri hoş edecek, birlik beraberlik içerisinde hür bir ortam oluşturacak dilekleri, istekleri

⁵⁴⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Çocuklar Gemisi", *Çocuklar Gemisi*, s.5

vardır. O anlattıkları ile sadece kendine değil; kendisini sanatçı kabul eden herkese bir sorumluluk sunar.

*"Dokumacı ustası olmaya yeniden
Toplamaya kopmuş iplikleri rüzgârların elinden
And içtim yeniden giydirmeye gönlünüzü
Yeni baştan çıkırıklarını çevirmeye değer!
Uğraşlarım, bunca çabalarım, akıttığım kan
Beraber olalım diyedir, yaşadığımızda
Kendimce bakmışım ne çıkar gökyüzüne
Dağların hür bahçesinde açmış seher yıldızını
Bir benim görmem neye yarar?"⁵⁴⁷*

3.3.2.2. Ülkücü Aydın

Şair bir ideal peşindedir. Ona göre bu ideal kalkınmayla, kardeşlikle pekiştirilmelidir. İdealize edilmiş, mitolojik güzelliklerle yoğrulmuş bu anlayışın fonunda Türkiye gerçekleri vardır. Gürleyen, çağlayan suların olduğu yerde hayâl edilen yaşantı; hem millî mücadelenin zaferiyle, hem köy evlerinde yanan ilk elektrik lâmbasıyla mutlu ve ışıklı bir ortam içinde düşünülür.

*"Kutsal toprağın kurtuluşunu söyleyeceğim sana
Köy evlerinde yanan ilk elektrik lambasında
O Kuran halk işi betiği, göstereceğim sana
Kız kardeşlerine, oğlan kardeşlerine adanan o güzel dünya
Sonra ellerinden tutacağım, köpük dalı ellerinden
Sonra çağlayanların ışıklı köprüsünde duracağız
.....
Umutulmaz akşam yemeğinde..."⁵⁴⁸*

Evet şairce duygular, hayâller şiirin temasını oluşturmaktadır. Her ne kadar farklı bir üslûp ortaya konsa da şairin isteklerini somutlaştırmak mümkündür. Anadolu'nun kurtuluşu, teknolojik gelişme, katıksız bir inanç, şairin Türk insanı için istekleri

⁵⁴⁷ Ceyhan Atuf Kansu: "Ozan Sızlanışı", *Varlık*, No.429, (1 Nisan 1956), *Halk Albümü*, s.32-33

⁵⁴⁸ Ceyhan Atuf Kansu: "Alabalık Sofrası", "Yeni Şiirler Antolojisi 1959", Varlık Yay. *Halk Albümü*, s.41-43

arasındadır. Böylesi bir kalkınmışlık romantik bir sahne içerisinde insanların gönül hoşluğunu ortaya koyar. Mutlu müreffeh bir yaşantı, idealize edilendir.

Şair gün olur çocukça davranışlara bürünür, çocuksu şiirler yazar. Ceyhun Atıfta bu durumu görmek mümkündür. Şairin beklentileri, hayâlleri zorlayacak boyuttadır. Ruh âlemini bütün saflığıyla ortaya koyar. Semboller yardımıyla olması gerekenden bahseder.

*"Mavi elişiden bir deniz yaptım,
Yeşil tekneli bir kayık yüzdürdüm,
Maviliği öptüm, denizi öptüm.
Yelkenleri, rüzgâr, rüzgâr gezdirdim." ⁵⁴⁹*

Yukarıdaki dörtlükte bir çocuk oyunundan kesitler sunulur. Avuçlar arasında oluşturulan bir dünya ve mutluluk yansıtılır. Mavi bir eliş üzerine yeşil renkli bir tekne çizilir ve hayâl âleminde yolculuğa çıkılır. Birdenbire bir bahçe, çiçekler, arılar ve kuşlar o âlemi doldurur. Kullanılan renkler beklentilerin ortaya konması açısından dikkat çekicidir. Sonsuzluk, gönül huzuru, sevgiyle dolup taşan çocukça sevinçler, birer boya darbesiyle oluşturulur. Şair için tahayyül noktasının ufuk çizgisi olmaz. Ceyhun Atuf da bu rahatlık içerisinde şairce beklentilerini tablolaştırır.

*"Rüya renklerinden, bir güzel çizdim,
Kollarında güller, geldi, kapıma,
'Elişi defterim!' onu kapama...
O benim bahtiyar çocukluk resmim." ⁵⁵⁰*

Çocukluk şairin dediği gibi bahtiyarlığın adıdır. Bahtiyarlık rüya âlemi içerisinde düşünülmelidir. Şairin bahtiyarlığı kendince oluşturduğu yeni bir hayattır. Beyaz ve mavi renklerin hakimiyeti içerisinde emsâlsiz bir âlemi ortaya koyar. Bu âlemin kapısı güllerle örülüdür. Mavi pencereler *sonsuzluk arayışı*, rüya renkleri *mutluluk* çizgisidir. Her ne kadar eliş defterinde bir rüya âlemi oluşturulsa da, şairce mutluluk budur. O, mevcut olanın değil; olması gerekenin peşindedir.

Şair bu duyguları *Dağ Köyü*⁵⁵¹ adlı şiirinde daha belirgin şekilde sunar. Semboller

⁵⁴⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Elişi Defteri", *Bir Kasabadan Resimler*, s.21

⁵⁵⁰ Kansu, s. 21

⁵⁵¹ Ceyhun Atuf Kansu- "Dağ Köyü", *Yeni Şiirler Antolojisi*, Varlık Yayınları, 1952/ *Bir Kasabadan Resimler*, s. 56

realiteye; beklentiler Anadolu gerçeğine dönüşür. Demiryolu, mavilik, ormanlar, vatan, halk, köy okulları, bilgi, öğretmen, su, hürriyet, köy ve köylü gibi terminoloji çıkar karşımıza. İşte şairin sevinci burada odaklanır, realite burada başlar. Bu alfabe şairin sevincini veya kederini yansıtır. Bunlar mevcut olandır. Her zaman görülendir. Ancak şairin beklentileri bunlardadır. Şair Anadolu'da; Anadolu'yu, Anadolu insanını düşünür. Kendince en güzel düşünce de budur. Bir köy öğretmenin düşünceleriyle, düşüncelerini birleştirir. Ortaya çıkan, aydın bir insanın düşüncesidir.

"Ben bir gün bu dağ köyünde" mısraıyla başlayan şiirinde kendisini mutlu edecek birşeyleri gördüğünü söyleyen Ceyhun Atuf, neler gördüğünü şöyle anlatır:

"Ben bir gün bu dağ köyünde
Düşünülecek en güzel şeyi düşündüm
Köy okulları dedim, dünyamızı dünya eden,
Bilgiler uğruna vurulmuş turnalar misali
Çırpınır çaresizlikten ve sevgiden,
Düşmüş köy çocuklarının önüne öğretmen." ⁵⁵²

3.3.2.3. Aydın Misyonu

Ceyhun Atuf Kansu bir şairin sorumluluk alanı içerisinde, her şeyden haberdar olmayı; köyde, kentte kısaca evrende olup bitenleri takip etmeyi gösterir. Ona göre şair her şeyi duymak zorundadır. Kendi deyimiyle *antenleri hep gerili olmalıdır*. Millîlik çizgisi içerisinde türküler, ağıtlar ve bayramlar özel ilgi alanı oluşturmaktadır. *Dörtlükler* adını verdiği şiirinde her dörtlüğü bir konuya ayıran Kansu, "Ozan" başlığıyla sunduğu dörtlüğünde kendi kişiliğinde şairi şöyle tanıtır:

"III. Ozan
Ben bir ulusal böceğim, adım ozan
Antenlerim hep gerili ve dıyar
Köyde ne var, kentte ne var, evrende ne var
Ve köylüler ve ağıtlar ve bayramlar." ⁵⁵³

Bu dörtlük şairin hayat felsefesini anlatır. Buradan hareketle şair tarifi çıkarmak

⁵⁵² Kansu, s. 56

⁵⁵³ Ceyhun Atuf Kansu: "Dörtlükler", Güneş Salkımı, s. 78

da mümkündür. Şair; köyde, kentte, evrende olup biteni araştıran; köylünün bayramıyla, kederiyle ortak duygular hissedene, kendi değerleriyle kendine yön tayin edendir. Ona göre aydın bir insanın neş'e içerisinde olması da mümkün değildir.

*"Ben, ah, şen bir adam olamam,
Hazindir memleketimin türküsü,
Bir mezarda taze bir çocuk ölüsü,
Ah, duramam artık duramam!"*⁵⁵⁴

Kansu, sanatçının sorumluluklarından, beklentilerinden söz ederken örnek olarak *Mehmet Akif Ersoy*'u gösterir. Akif in şairce hareket ettiğini, kendi insanı için çabaladığını anlatır. Millî Mücadele yılları içerisinde Akif in üstlenmiş olduğu rolü takdir eder. Anadolu'nun müdafaası için insanımızın gayrete getirilmesi konusunda Akifin tavrı, Kansu'ya göre gerçekten şair olmanın yansımasıdır.

*"Toplanmıştıılar yedi kubbeli Nasullah Camii'nde
Minberde inancının sakalını
Eskil çobanlar gibi büyüten Mehmet Akif Bey
.....
'-Ey inananlar-' Bir hutbedir şiiri
Kendini İslâma verdiği günden beri
....
-Emperyalizmin amansız düşmanı-
....
Kutsal çağrı sözüm budur Kastamonu halkı
Anadolu gönül kalenizdir, vermeyin kalenizi."*⁵⁵⁵

Yukarıdaki mısralar sanatçıların müşterek bir noktada toplandıklarının örneğidir. Kansu'ya göre şair, politik fikri ne olursa olsun bu fikrin estetiğini yapar. Akif in Anadolu insanını kurtuluş için galeyana getiren sözleri " kutsal çağrı " olarak nitelendirilir. Akif in şiirini bir hutbe olarak değerlendiren Ceyhun Atuf, " *Anadolu gönül kalenizdir, vermeyin kalenizi.*", mısraı ile sanatçının sorumluluklarından birisini ele alır ve bu yönüyle Akifi takdir eder.

⁵⁵⁴ Ceyhun Atuf Kansu: " Cumartesi Gecesi", *Yanık Hava*, s. 55

⁵⁵⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Nasrullah Camii", *Güneş Salkımı*, s.155-156

3.3.2.4. Toplumcu Şair

Ceyhun Atuf, şairleri büyük sorumluluklar yüklenmiş aydın insanlar olarak kabul eder. Ona göre şair, sadece şiir yazan değil; ülke meselelerine kafa yorandır. Bu sebeple şairlerin yönetime katılmalarını; ancak fikriyat boyutuyla sorumluluk almalarını ister. Böylesi bir tavır, sanatçının görev alanını belirlemesi açısından önemlidir ve Ceyhun Atufun şiirleri bu doğrultuda hazırlanmış birer mesaj niteliğindedir.

"Yutmayın şu yalanı yeryüzü ozanları

Yurt yönetimine karışmaz şiir

Oturun dizeler yaratın budur işiniz!

Der kuramcılar, pastahane eleştirmenleri.

Yan yana geldiğinden sözcükler uyumla

Yüreğin iz düşümüdür devlete" ⁵⁵⁶

Şiirin estetiği üzerinde değil; politikanın estetiği üzerinde durduğunu söyleyen sanatçının açıklamaları sanatın fonksiyonu üzerinde tartışma başlatacak boyuttadır. Çünkü, şiir estetikten uzaklaşmakla şiir olma özelliğini kaybeder.

Toplumculuk çizgisinde hareket eden, herhangi bir edebî topluluk içerisinde yer almayan Ceyhun Atuf, kalemini sosyal davalar uğrunda konuşturmayı hedefler. Ona göre sanatçı, sanat zevkinden ziyade topluma ulaşmanın hazzını yakalamalıdır. Aksini düşünen veya uygulayanların karşısındadır. Yurt yönetimine, toplum meselelerine karışmayan şiiri yalan; şairi ise kandırılmış olarak niteler.

"Bindokuz yüz kırk bir mayısında Paris

Bir çizmedir insanlığa ihanet

Barbar adımlarında Nazizmin

Yasaklanmıştı aşk ve şarap

Yeraltılarında, mahzenlerde

Ozanlar şarapları sakladılar bir tohum gibi

Bahar çiçekleriyle gizli gizli

Özgürlüğü büyüttüler dizelerde." ⁵⁵⁷

⁵⁵⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " Ağustos Öğretisi- Yurttaş Ozan", *Yansıma*, No.28, (Nisan 1974) / *Bir Kasabadan Resimler*, s.133

Ceyhun Atuf, sanatçıların felâket anlarında bile insanların ümitli olmaları gerektiğinden bahsederken, üç şeye sahip çıkmalarını arzular. Şiirde sembolik olarak dile getirilen; şarap(kalem-silah), aşk(tohum,güzellik), dize(özgürlük) kavramları sanatçıya yüklenen sorumlulukları anlatması açısından da önemlidir.

Kansu, ülke yönetiminde şairlerin ilham kaynağı olarak Atatürk'ü almaları arzusundadır. O halde şair tek başına değildir, onu kollayan gözetten Atatürk'le beraberdir. Atatürkçülük'ten güç alan şiir; insanımızı, toplumumuzu, sıkıntılarımızı anlatmalıdır. O, Atatürk'ün ortaya koyduğu ilkeler doğrultusunda; yeni bir ülke, yeni insanlar, yeni töreler, yeni hayatlar oluşturmak üzere bir şairin üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesini ister.

Şair, ekmek, halk, gönüldür Kansu için. Yokluğa, ırgatlığa, çobanlığa çaredir. Yeni bir baht, halkı ayakta tutmak için bir güç, bir dayanaktır. Şair bir aracıdır. Ona göre Atatürk'ten; ilke ve inkılaplarından aldığı feyzle insanları hoşnut edecek şeyler meydana getirmelidir.

"Adımı çoban babamdan öğrendiğim Atatürk

Yolun gelip bizim köye düştü mü?

Düşse idi kurar idin yasanı

Yoksul üzre fakir üzre, halk üzre.

.....

Düşse idi açar idin yolları

*Işık üzre, çiçek üzre, gök üzre."*⁵⁵⁸

3.3.2.5. Aydın Bağımsızlığı (Şair Hürriyeti)

Ceyhun Atuf, şairler ince söğüt dalına benzeyen bağımsızlığı koklamak için kara kışın kabuğunu yontmak zorundadırlar⁵⁵⁹, der. Ona göre bahar suyunun kokusu her tarafa ancak böyle yayılır.

"İnce söğüt dalı bağımsızlığı

Koklamak için taze taze

⁵⁵⁷ Ceyhun Atuf Kansu: " Fıransa Bir Ozandır(Direnci Ozanların) / Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No.49, (Nisan 1965), s.17

⁵⁵⁸ Ceyhun Atuf Kansu:" Bayburt Toprağından Tahir' in Yaktığı Türkü", *İmece*, No.68, s.23

⁵⁵⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Dağ Köyü", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 56.

Yontun kara kışın kabuğunu

Yayılsın ortalığa bahar suyunun kokusu...⁵⁶⁰

Sanatçının bahar suyunun kokusu olarak değerlendirdiği yaşama sevinci ve mutluluk kolayca elde edilemez. Kara kışın geçmesi beklenmelidir. İnce söğüt dalına benzeyen bağımsızlık, kara kıştan kurtulmalı bahara erişmelidir. Bağımsızlık mücadelesi zordur, sıkıntılıdır. Güzelliği de buradan kaynaklanır.

Bu doğrultuda mücadele eden, bağımsızlık isteyen şairlerin söyledikleri sebebiyle tutuklanmamasını isteyen Kansu, şairin tutuklanmasının birtakım fonksiyonların engellenmesi anlamına geldiğini belirtir. Bir şairin tutuklanması demek, Kansu için:

- "- ana dili tutuklamaktır,
- ana sözcüğümü tutuklamaktır,
- yaşamın pınarını tutuklamaktır,
- nisan başlangıcında bir daldan üreyen bir gül haberini dondurmaktır,
- gökyüzünü Türkçe' den yoksunlamaktır,
- zemheriyi sürdürmektir,
- taze bir dalı su yürürken kırmaktır,
- Muş ovasında ot biçen köylüyü tutuklamaktır.

Kansu'ya göre ozanı tutuklayan toplum farkında olmadan kendini tutuklar.

3.3.2.6. Şair ve Eğitim

Ceyhun Atufa göre şairin en büyük beklentisi eğitim sürecinin sağlıklı işlemesidir. Eğitim konusunda hassas olan Kansu, en büyük gerçek olarak *bilgiyi* kabul eder. Türkiye'nin istikbâlini Anadolu'nun eğitilmişliğinde görür. Ona göre köyden, köylüden başlayacak bu eğitim çaresizlik içinde çırpınan köy çocuğunun, Türkiye gerçeğini değiştirecek güce erişmesini sağlayacaktır.

Evrensel manâda düşünmenin, aydın olabilmek için gerekli olduğuna inanan Ceyhun Atuf, ideale ulaşma yolunda birtakım sıkıntıların yaşanacağını bilir. Belirsizlikler, bilinmezlikler içerisinde olması gerekeni arar. O, görünenin değil; görünmeyenin peşindedir. Bir ışık ardında -ışık uzaklarda olsa da - korkuya kapılmadan, duraksamadan yürür.

⁵⁶⁰ Kansu, s. 56

Böylesi bir tavır *Dante*'yi, onun *İlahi Komeya*'sını hatırlatır. Ceyhun Atuf Kansu, ıssız bir ormanda kendine yol bulmaya çalışan *Dante* gibidir. Şairce bir çaba içerisinde mücadelesini sürdürür; *Beatrice*'in yanı ışı ın peşinden koşar.

*"Kurt seslerini duyuyorum
Ormanı yalnızgececeğim
Bulutların karanlığından kar
Akçakavaklara kar düşüyor
Duruyor, yeniden bakıyorum
Yanılmıyorum ışı k orada."*⁵⁶¹

3.3.2.7. Evrensellik

Ceyhun Atuf, şairce beklentilerini anlatmak için şair ve ırmak birlikteli ı oluşturur. Ona göre suyun çağlaması, şairin çağlamasıdır. Şairin gönlünden kopan feryad, ırmak olur taşar. Önünde hiçbir engel kalmaz. Su saflı ın, engel tanımazlı ın sembolüdür. Şair de engel tanımamalı, coşmalıdır Kansu'ya göre.

Gönülle su arasındaki ba ı lantrıyı dile getiren sadece Ceyhun Atuf de ildir. Asırlar öncesinde Yunus Emre;

*"Daş dun yine deli gönöl
Sular gibi çağlar mısın
Akdun yine kanlı yaşım
Yollarımı bağlar mısın?"*⁵⁶²

mısralarıyla, gönlündeki feryadı coşkun akan ırmaklarla özdeşleştirir. Şiirin devamında *"N' idem elüm ermez yâre / Bulunmaz derdüme çare"* mısralarıyla da gönülle- ırmak arasındaki ilişkiyi kurar. Şair, çaresizlik içerisinde bir ırmak olur çağlar.

Ceyhun Atuf, şair ve ırmak birlikteli ını oluştururken bazı şahsiyetlerle ırmakları bütünleştirir. Ona göre, sanatçı kendi sınırları içerisinde akan; bazen de yata ını zorlayan bir ırmaktır.

Lorca

Guadalkivir

⁵⁶¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Kar Havası", Bir Kasabadan Resimler, s.66

⁵⁶² Mustafa Necati Bursalı, Yunus Emre Hayatı ve Bütün Şiirleri , İst. Çelik Yayınevi, 1986, s.192

Gorki Volga
 Ultava Smetana
 Yunus Emre Porsuk

Coşkuyla akan ırmak olarak anlatılan sanatçı, bu akış içerisinde yol ararken kendi değerlerinden istifade eder. Yolunu, ülkesinin şartlarına göre tanzim eder. Gün gelir, Porsuk Nehri'nin kaderiyle; Anadolu insanının kaderi birleştirilir ve Yunus'la da sembolleştirilir. Ceyhun Atuf, şair ve ırmak birlikteliğini evrensel manada bu felsefe üzerine kurar. Ona göre ülke gerçekleri, bir sanatçının evrensel vasfının ortaya çıkmasında en büyük etkidir.

*"Ozanlardır ırmakların başı
 Deli gönül kaynar gelir
 Yunus Emre kayasından
 Irmaklar taşır ölümlerini ozanların
 Guadalkivir' de Lorca
 Porsuk suyunda Yunus Emre" ⁵⁶³*

Kansu'ya göre şairlerin kelimeleri ıslıl ıslıl Bursa bıçağı gibi olmalıdır. Sözleri keskin; ancak kardeşlik, bölüşme üzerine yumuşak ve mutedil olmalıdır. Şairler sözlerini kardeşlik için, bölüşmek için kullanmalıdır. Dilin gücünü sosyal davalar için düşünen Kansu, Anadolu insanının her türlü derdine sözle çözüm bulmaya çalışır.

*"Bileyin sözcükleri ozanlar
 ıslıl ıslıl Bursa bıçağıdır söz
 Toprağın kokusu, çeliğin kokusu
 Ateş çıkaran sözcüklerin kokusu
 Buğday tarlasındaki gelincik yelinin kokusu
 Yayılm ekmeğin ortasından" ⁵⁶⁴*

⁵⁶³ Ceyhun Atuf Kansu: " Irmaklar ve Ozanlar", *Varlık*, No.734, (15 Ocak 1969) / *Halk Albümü*, s.134

⁵⁶⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Ekmek ve Bağımsızlık", *Yansıma*, No.3, (Mart 1972) / *Halk Albümü*, s.160

3.3.3. İdealizm

3.3.3.1. İdealizm

Ceyhun Atuf Kansu, mücadele azmini insanların üstlendiği onurlu bir sorumluluk olarak değerlendirir. Her insanın yeni doğan günle beraber hayata umutla bakmasını, ülke için birşeyler yapmasını ister. Bu istek yaşama sevincinin yansıtılması, ümitsizliğin sona erdirilmesi içindir.

Yaşama sevincini idealizmin varlığına bağlayan Ceyhun Atuf için, aydın olabilmenin belirtisi, insanlara sunulacak ümitler ve sevinçlerdir.

*"Güller bile açılmadan, taze toprak tüterken
Nasıl erken uyanırsa karşı bayırı sürmeye
Vaktin güzelliğini bilmeyen çiftçi
Daha güzel bir hayata başlamak için insanlar
Erkenden uyanmanı bekliyorlar, ısıtmanı aydın günü
Seslenmeni, öne düşmeni, işe başlamanı
Taze dağ suyu gibi uyanıp akmaya başlamanı
Şafak sökmeden yola düşmeni en önde."*⁵⁶⁵

Ceyhun Atufun beklentileri ozanlardan, aydınlardandır. Onların daha çok çalışmasını, insanlar için iyi şeyler yapmasını ister. Aksi halde sanatçı onları suçlamaktan, eleştirmekten çekinmez.

*"Çalışkan kullarına nasıl gülümserse güneş
Sen ozan soyu, sabah vaktinin bir parçası
Sen de erken uyanmalısın, çok erken, çok erken
Yurdunun şafağında emeğin bulunmalı
Taze dağ suyu gibi uyanıp akmaya başlamanı
Şafak sökmeden yola düşmeni, en önde!"*⁵⁶⁶

Ceyhun Atuf için ozan, engel tanımaz dağ suyudur. Bir önder, bir lider, bir emekçidir. İnsanlara daha güzel bir hayatı sunmaya çalışandır. Kısaca ozan sosyal dava

⁵⁶⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Mayıs Sabahı Erken", Halk Albümü, s.37-38

⁵⁶⁶ Kansu, s. 38

peşinde koşan kişidir.

Ceyhun Atuf Kansu, *şiiir bağımsızlık, emek, kardeşlik için mücadele etmelidir*, der. O halde ozan mücadelecii olmalıdır şaire göre. Mücadelenin ilk aşamasında da Mustafa Kemal'i anlatacak şiirler yazılmalıdır. Kısaca Mustafa Kemal havası estirecek şiirler yazılmalıdır.

*"Şiir diyeceksiniz, insanlığın kızkardeşi şiir
O mu? Bağımsızlık gülü, emek menekşesi
Bir seher tazeliğiyle sarmış ulusumuzu
Mustafa Kemal havasında gelecektir... Öyle bir hava." ⁵⁶⁷*

3.3.3.2. Kardeşlik Arzusu

Şair ortaya konacak mücadelenin; kardeşlik içinde güzel bir dünya açmak, beyaz güvercinler uçurmak arzusuyla düşünülmesi gerektiğinden bahseder. Bu sebeple sporcuların elden ele devrettikleri bayraklar gibi mücadelenin de sonsuza dek sürmesini arzular. Türk takımı bu koşu içerisinde hep birinci olmalıdır. Çünkü buna ihtiyaç vardır ve boşa geçirilecek zaman yoktur.

*"Yaşamayı bir olimpiyata benzetiyorum
İnanarak, severek koşmaya başlamalıyız
Yenilen de özgür, eşit sonunda, yenen de" ⁵⁶⁸*

Sanatçı, bir bitmeyen maraton olarak kabul ettiğii bu yarış içerisinde koşucuların kutsal bir işi gerçekleştirdiğini düşünür. Çünkü bu kahramanlar gittikleri her yere özgürlüğü, gençliği, çalışma azmini götüreceklerdir. Çünkü ona göre bu yarış Türk gençliğinin halkı için koştugu yüce bir yarıştır.

*"Ey kutsal maraton koşucusu yurdumun
Halkın sevgi bakışları önünde*

....

*Gençleştirip geçtikleri yeri diriltip özgürlükle
Yakıyorlar bir bir ışıklarını uyumuş evlerin*

⁵⁶⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Mustafa Kemal Havası", *Güneş Salkımı*, s. 172

⁵⁶⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Koşucular", *Bir Kasabadan Resimler*, s.75

Bu sabahtır deyip koşuyorlar kırk bin metre!"⁵⁶⁹

3.3.3.3. Mücadelenin Gereği

Ceyhun Atuf yaşamak için gerekirse ölümün göze alınabileceğini, yanardağ eteklerinde toprakların yeniden sürülebileceğini anlatır. Maksat sabah sofrasında bir kaşık çorba bulabilmektir. Yaşamak ne kadar zor olsa da insan direnmelidir şaire göre.

*"Yanardağ ısıttı bir gece
Bire bin ekinleri,
Susmuş eteklerinde yanar dağın
Yeniden sürülürken topraklar: kaşıklar taş,
Sabah sofrasında buğday çorbası taş."⁵⁷⁰*

3.3.3.4. Mücadelenin Kutsallığı

Sanatçı ekmek için yapılan mücadeleyi siyasî platform içerisinde değerlendirir. Oluşturduğu egzotik tablolarda başka diyarlardan sembolik kahramanlar seçmek suretiyle evrensel manâda bir mücadeleden bahseder.

*"Fernando Lopez'in ekmeği
Arslan ağzında -Arslan ağzı bir çiçektir-
Kopar koparabilirsen
Fernando Lopez'in ekmeği
Candarmalar elinde
Fernando Lopez sürer toprağı maraba,
Ekmek toprak ve candarmalar
Bağlıdır el kapısında."⁵⁷¹*

Ceyhun Atuf özgürlük uğrunda mücadeleyi kutsal bir çaba olarak değerlendirirken, bu çabanın aşklardan bile üstün olduğunu ortaya koyar. Hele hele özgürlük uğruna noktalanan aşklardan bahsetmek suretiyle mevcut tabloyu daha da dramatikleştirir.

⁵⁶⁹ Kansu, s. 74

⁵⁷⁰ Ceyhun Atuf Kansu: " Japon Feneri(Taş Buğday)/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No.44, (Aralık 1964), s. 20

⁵⁷¹ Ceyhun Atuf Kansu: " İspanyol Ağzı(Fernando Lopez'in Ekmeği)/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No.48, (Nisan 1965), s. 15

*"Ayaklarıyla söylüyor türküsümü
-Kırmızı bir güldür topukları-
Bağlıyor gözlerini erkeğine*

*Mavi göğünden Meksika'nın
Dokuduğu sağlam kara ipliklerle,
Ayaklarıyla içiyor andını vura vura
Çiçek bayramında, şenlik gecesinde
Toprağa yazıyor ve bir damla kan
Alıp bir gül düğümü atıyor seviye!"⁵⁷²*

3.3.3.5. Sınırsız Mücadele

Kansu için mücadelenin sınırı ve mekânı yoktur. O, nerede olursa olsun ortaya konan direnişin, mücadelenin yanındadır. Sadece bir sanatçı olarak kendisinin değil; bütün objelerin mücadeleden yana olduklarını belirtir. Mücadelenin seyri içerisinde; şarkılar, tahta atlar, söğüt dalı kılıçlar nihayetinde ölüm vardır. Aslında mücadele eden fikirler ve hayâllerdir.

*"Polonya düşer! dayanır Varşova sokakları
Varşova düşer, dayanır şarkılar.
Dayanır bir yerde ağız mızıkasıyla çocuklar
Tahta atları gül çitleri ardında
Kapı önlerinde kalır söğüt dalı kılıçlar
Bir direnmedir ölüm,
Dağ başı rüzgârlarından çocukların estirdiği." ⁵⁷³*

Sanatçının simgeleştirdiği mücadele kavramı imece olarak da anlatılır. Gençliğin imecesi onun için en büyük imecedir. Zira şair için imece özgürlük etrafında bir arayıştır.

*"Sonra gençliğin imecesi
Kan karışmış ekine*

⁵⁷² Ceyhan Atuf Kansu: " Viva Zapata(Güller, Gözler ve Kan)/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No. 51, (Temmuz 1965), s. 17

⁵⁷³ Ceyhan Atuf Kansu:" Polonez(Bir Direnmedir Polonya)/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No.39, (Temmuz 1964), s. 21

*Beyazıd meydanında
Özgürlük mücadelesi.*"⁵⁷⁴

3.3.3.6. İmece

Millî birliğin tesisinde, mücadelenin, kalkınmanın önemi üzerinde duran şair; *ulusal imecenin* bir milleti kaldıracığından, kalkındıracağından söz eder.

*"Köylülerin oturduğu bir kahvede
Söz edilirken güz ekiminden birdenbire
Şavk vurması gözlere ulusal imeceden
Doğrulup kalkması bir ulusun, öyle bir hava"*⁵⁷⁵

Mücadele azmi, Mustafa Kemal'in varlığıyla, kişiliğiyle özdeşleştirilir. Onun büyük gayreti, şaire aşk için dağları delen Ferhad'ın mücadelesini çağırıştırır. Vatan için, Anadolu insanı için yapılan mücadele halkın emeklerinin karşılığı olarak düşünülür.

*"Ölünen toprak bölünmüş, yaşayana verilmiş
Emek kul olmaktan kurtarılmış
Gül açıyor bahçelerde, tütün, mısır, incir
Şıkır şıkır oynuyor kızların ellerinde, öyle bir hava."*⁵⁷⁶

Şair için ulusal imecenin en güzel örnekleri, eğitimde Köy Enstitüleri ve üniversite öğrencilerinin özgürlük mücadelesiyle; Millî Mücadele içerisinde Sakarya Meydan Savaşı'nda gizlidir.

*"Ne varsa güzel hepsi de imece
Biri yirmi iki gün yirmi iki gece
Bağımsızlık imecesi bozkırlar ortasında
Bin dokuz yüz yirmi birde."*⁵⁷⁷

3.3.4. Gaflete Düşmeme

Kansu, millet olmanın; dolayısıyla gelişmenin önünde en büyük engel olarak halkın gaflet içerisinde olmasını gösterir. İnsanın, aklına set çekmesiyle insanca

⁵⁷⁴ Ceyhan Atuf Kansu: "Ulusal İmece", *Bağımsızlık Gülü*, s.52

⁵⁷⁵ Ceyhan Atuf Kansu: "Mustafa Kemal Havası", *Güneş Salkımı*, s.170

⁵⁷⁶ Kansu, s.171

⁵⁷⁷ Ceyhan Atuf Kansu: "Ulusal İmece", *Bağımsızlık Gülü*, s.52

yaşamaktan uzaklaştığını belirtir. Yıllarca haksızlıklar karşısında sesini çıkaramayan, sesini kimseye duyuramayan Türk insanının artık kendine gelmesini, Türk aydınının da bu gelişmelere yardımcı olmasını ister. Akli, iradi insanı arzulayan şair bir aydın olarak kendisini bu doğrultuda sorumlu kabul eder.

*"Akli uyandırın gecenin ortasında
Uyandırın gün menekşelere değmeden,
Sözün gücünü kullanın, yazının gücünü
Ama sakın kullanmayın akli uyutmakta."*⁵⁷⁸

Her dördlüğün son mısraında *"Ama sakın kullanmayın akli uyutmakta"* feryatlarıyla ortaya konan gerçeğe, Ceyhun Atufun çok değer verdiği düşünce ve aklın önemi doğrultusunda yaklaşmak gerekir. Sanatçı akli uyutmama amacıyla bazı tespitlerini ortaya koyar. Şaire göre akli uyutacak şeyler, *afyon, Türkçe, Tanrı inancı ve kutsal kitaplar*⁵⁷⁹dır.

Bu düşüncesiyle zihinleri karıştıran şair, belli ölçüler içerisinde hepsinin faydasını da ortaya koyar. Ancak aşırılığa kaçıldığı sürece insan aklının zarar göreceği düşüncesini belirtir. Uyanık olmanın gerekliliği üzerinde durarak; afyon sağlık için, türkü haz için, Tanrı iman için, kutsal kitaplar inanç için önemlidir, der. Onun kabul edemediği aşırılıktır.

Ceyhun Atuf Kansu, çağın gelişmelerine ayak uyduramayan insanları sevmez. Bu sebeple Atatürk ilkeleri doğrultusunda bir düşünceyi benimser. Bu düşünce içerisinde medenilik vardır, ilerleme vardır. İnsan aklının varlığı, büyüklüğü karşısında saygı duyulmasını arzulayan sanatçı, bu gücün doğru kullanılmasını, insanı etkisiz kılacak geleneksel hale gelmiş yargılardan uzaklaşılmasını ister.

3.3.5. Sosyal Adalet

Ceyhun Atuf Kansu, sosyal adalet düşüncesi içinde eşitlik, bölüşüm gibi kavramlar üzerinde durur. Şiirlerde insanların geçimlerini temin etmek için yaptıkları mücadele, hayattan beklentiler ve paylaşma arzuları dile getirilir.

*"Tutun der bir ev hanımı
Mal almak der bir gözü doymaz"*

⁵⁷⁸ Ceyhun Atuf Kansu: " Afyon", *İmece*, No.63, (Temmuz 1966), s.7

⁵⁷⁹ Kansu, s. 7

*Sabah uyurken herkes, çıkar sokağa açığöz
 Alır tüm caddeleri parkları
 Doğudaki toprakları
 Güneyde defne gölgesi denizleri
 Yalın sağlam bir kural
 Bölüşmektir yeryüzünün güzelliğini”⁵⁸⁰*

Şiirin buraya kadar olan bölümünde bir umut ve bölüşme düşüncesi sergilenir. Sonrasında ise olması gerekenler anlatılır. Ceyhun Atuf bu sözler ve düşüncelerle bir noktada toprak reformu diye adlandırılabilir görüşleri ortaya koyar.

*”Herkes uyanırken
 Toprağı işleyene toprak
 Gemileri yürütene deniz
 Ormanlarda ev döşemesi ağaçlardan
 Yürüyen gölge yollarında bıçkıcılara”⁵⁸¹*

Şair böylesi bir bölüşümü gerçekleştirdikten sonra bazı insanları, bazı mevkileri uyarır.

*”Tıknefes olmaz zenginlik
 Yoksulluk düşmez yatağa
 Yanlış öğretmişler ekonomiyi
 Tutumlu hanımlar, para babaları, mal biriktiriciler
 Onlardan önce uyanın ki bir sabah
 Yolların güneşini bölüşmeye
 Siz uyurken doldurmasınlar diye sepetlerini
 Diktiğiniz bağlarda kan damlası altın üzümleğinizle.”⁵⁸²*

Ceyhun Atuf, bazen de mitolojik kavramlardan yararlanmak suretiyle tanrısal boyutta bir kardeşlik ve eşitlik üzerinde durur. Bu gücü kendinde toplar paylaştıracı, bölüştürücü vasıflarla çözüm arar. Böylesi bir tavır iradî insan arayışı içerisinde olan Ceyhun Atufun sorumluluk alanını belirler. O, şairlerin tanrısal güçle hareket etmesini

⁵⁸⁰ Ceyhun Atuf Kansu: " Ağustos Öğretisi-Ekonomi", **Bir Kasabadan Resimler**, s.147

⁵⁸¹ Kansu, s. 147

⁵⁸² Kansu, s.148

arzularken, abartılıdır. Sanatçının, halka yönelik şiir anlayışı içerisinde bu tür kavramlardan söz etmesi; onun açısından ele alınması gereken yaklaşımlar olarak tabii bir boyut içerisinde değerlendirilmelidir. Çünkü o, sık sık belirttiği gibi politikanın estetiği içerisinde böylesi hususların halkın, Anadolu insanının en büyük derdi olduğunu savunur. Bir aydın olarak da duyarlılığını gösterir.

Sanatçı sosyal adalet kavramını doğrudan kullanmasa da birtakım anlatımlar içerisinde ve uygulamalarla bunu gerçekleştirmeyi hedefler.

"II. Ekin İşi

Birleştirci ol, ekin bağlar gibi

Tane ayrumunda döven taşı ol, sert

Harman yerinde halkın payını gözet

Yumuşak ol, akça anam un gibi"⁵⁸³

Düven taşının sertliği, akça ananın yumuşaklığıyla tanelerin ayrumında dahi titiz olunmasını isteyen sanatçının, asıl anlatmak istediği; yönetim mekanizmasında olması gereken adalettir. Keza ağır aksak işleyen bu mekanizma halkın gayretleriyle sağlanacaktır.

"Şu yol üzerinde ne güzel döner,

Çalışan türkü söyleyen tekerlek

Toprağın bereketini çekerek

Nimetlerin bölüşüldüğü pazara iner,"⁵⁸⁴

Ceyhun Atuf Kansu sosyal adaleti sağlamak amacındadır. Yıldızsız gök altında, kör bir gecede ilkel bir adalet anlayışını yadırgar. Başkentin ortasında kanunlarla bu adaletin sağlanması arzusundadır. 1962'de kaleme alınan *Çağdaş Koçero*⁵⁸⁵ adlı şiirinde kanunlar ölçüsünde adalet isteğini belirten şair, sosyal adaletin sağlanmasıyla beraber gayr-ı kanunî işlemlerin de sona ereceğini anlatır. Aksi halde herkes gücü nisbetinde adalet sağlama peşinde koşar.

Sanatçı açısından yeni kurulan bu devlet ve yeni yönetim, doğru uygulandığı sürece sosyal adaletin teminatıdır. Ancak adaletin temininde geç kalınması veya âdil

⁵⁸³ Ceyhun Atuf Kansu: "Dörtlükler", *Güneş Salkımı*, s. 78

⁵⁸⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Döven Tekerlek", *Bağımsızlık Gülü*, s. 10

⁵⁸⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Çağdaş Koçero", *Güneş Salkımı*, s. 24

olamama gibi gelişmeler kendine göre adalet sağlamaya çalışacak Koçeroları ortaya çıkarır.

İlkel bir adalet düzeni temin etmeye çalışan kişilerin zenginden alıp fakire vermeyle, kötülerini alınlarından vurma ile sosyal adaleti sağlayamayacaklarını anlatır. Kısacası Ceyhun Atuf çağdaş bir ülke içerisinde Köroğlu olmak veya Robin Hood'culuk oynamak düşüncesine karşıdır.

"Yıldızsız gök altında kör gecede

İlkel adaletin düzeni

Zenginlerden alıp fakirlere vermek

Alınından vurmak kötüyü

Öyle olmaz koçero gardaş

Toplumsal adaleti kurmalı

Güpe gündüz iken ortalık

Dağda değil başkentin ortasında"⁵⁸⁶

3.3.6. İradî İnsan

Ceyhun Atuf Kansu, Cumhuriyetle beraber yeni bir oluşum içerisinde giren ülkemiz insanların; çalışkan, mücadeleci, kararlı, istikrarlı fertler olarak bu ülke için çaba sarfetmelerini ister. Onun beklentisi, Osmanlı döneminde sessiz kalan Türk insanının fert olma şuuruna erişmesidir. Millet olma gerçeği içerisinde en büyük değişiklik olarak gördüğü bu hadise *iradî insan* arayışından başka bir şey değildir.

Bir çok sanatçıda olduğu gibi Ceyhun Atuf da kendine göre bir insan hedefler. İnsanın gücüne inanan sanatçı, iradî insanın çoğalmasıyla ülke problemlerinin ortadan kalkacağını kabul eder. Böylesi büyük değişimleri zamanın akışına bırakmak istemeyen sanatçının hemen her şiirinde ya anlatıcı, ya da anlatılan kimliği içerisinde iradî insan arayışları hissedilir.

Ceyhun Atuf için insan önemlidir. İnsana yönelik kötülüklere müsamaha göstermez. İçindeki cevherin farkına varamayan insana karşı da tahammülü yoktur. İnsana inanan, ondaki yükselme azmine aşırı duyarlı olan sanatçı, mücadele eden

⁵⁸⁶ Kansu, s. 24

insandan yanadır.

*"İnsana dayanıyorum orda burda
Dağlarda kamyon sürenlere ve göl kıyılarında
Saz kesen kadınlara
Çocuklarına, torunlarına onların
Türkülerle gelen doğum günlerine"*⁵⁸⁷

Şairin inandığı insan sadece düşünce boyutuyla bir yerlere gelmiş insan değildir. Hayatını kazanma çabası içerisinde her türlü zorluğa karşı koyan insandır. Erkek veya kadın ayrımı yapılmadan ele alınan konunun özünde, kendine yetebilme anlayışını aramak gerekir. Keza kendine yetebilecek insanlardan oluşmuş toplumlar ilerler, şaire göre.

Kansu, çalışan, düşünebilen, ayakta durabilen insanlara karşı yapılabilecek kötülükler, haksızlıklar karşısında serttir, sitemkârdır, tahammülsüzdür.

*"Bulutların alıp getirdiği, geniş
En eski özgürlüğü insanoğlunun
Hapishanelerde, baskılarda, bunalımlarda
Bizim olan en eski, bizim olacak hep
Mavi göğüne, mavi göğsüne onun"*⁵⁸⁸

Sanatçı, sosyal yaşantı içerisinde her türlü işte görülen çalışan, üretken insanların yanındadır; onları takdir eder. Hayatın her aşamasında insan merkezli bir yaşantı dile getirilir:

*"Apartman kapısından insana çıkıyorum
Toprak olam köy evinden insana
Bir istasyona iniyor insana çıkıyorum
Sarı ekin anızından geçiyorum
İnsana çıkıyorum."*⁵⁸⁹

Nereden olursa olsun insana çıkmayı, insana ulaşmayı, insanı anlatmayı gaye edinen sanatçı için güçlü, kararlı insanı ortaya çıkarmak en güzel olaydır. Çünkü insan

⁵⁸⁷ Ceyhan Atuf Kansu: "İnancımın Denizi", Halk Albümü, s.76

⁵⁸⁸ Kansu, s. 76

⁵⁸⁹ Ceyhan Atuf Kansu: "İnsana Çıkmak", Halk Albümü, s.57

dünyadır, kısacası her şeydir.

*"Denizlerin ve dağların iyodundan
İspanak demirinden, Ergani bakırından
Kömür yataklarından, kalorifer kazanından
Kan, gözyaşı ve iç salgılardan
İnsana çıkıyorum."*⁵⁹⁰

Ceyhun Atuf'un bütün çabası insana ulaşmak, insana hizmet etmektir. O hekimlik mesleğiyle Anadolu'yu dolaşırken de kendi çabaları içerisinde insana birşeyler vermeyi hedefler. Bütün güzelliklerin kaynağı olarak gördüğü insanı yüceltir. Dünyayı değiştirecek gücü insanda bulur. Namık Kemal'den itibaren başlayan şiirde güçlü insanı oluşturma ve dünyayı değiştirme arzusu daha gerçekçi bir şekilde Ceyhun Atuf'ta görülür. O, insanı sadece hamasi duygular etrafında mücadele eden bir varlık olarak değil; hayatın her safhasında karşılaşılabilecek yönleriyle ele alır.

*"Çalışan insan ne kadar güzeldir
İrgat, marangoz, kunduracı
Dalgalı ekin denizinde orakçı
Hepsi bu söylediğim türküyü bilir
Çalışan insan ne kadar güzeldir."*⁵⁹¹

Onun iradî tip olarak gösterdiği insan; düşünendir, mücadele edendir, hayatını kazandır, bilim adamıdır, herkes gibi yaşayandır. Bu özellikleri bile yeterli görmeyen şair, yaşadığı mekânı zorlayan, bu dünyayı aşabilecek gücü gösteren insanı arar.

*"Dolunayın dağlarına bakıyorum
Gökteki fizik maviliğe,
Atom parçalanması, ışığın güce dönüşmesi
Uzay gemilerinden boşluktaki yörüngede
İnsana çıkıyorum."*⁵⁹²

⁵⁹⁰ Kansu, s. 57

⁵⁹¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Dönen Tekerlek", Bağımsızlık Gülü, s.10

⁵⁹² Kansu, s. 10

3.4. Mekânla İlgili Temalar

3.4. 1. Anadolu (Türkiye)

Ceyhun Atuf Kansu şiirlerinde kendi fikirleri ve hayâlleri doğrultusunda Türkiye'yi anlatır. Anadolu'nun bir çok yerini hatırlatarak bir harita çıkarır. Amacı Türkiye'yi öğrenmek, öğretmektir.

Türkiye haritasında Kars'tan Edirne'ye her yöreyi görmek, bulmak ve yöreler için yazılmış şiirler okumak mümkündür. Sadece kent yaşantısını değil; Anadolu'nun en ücra yerlerini bile iyi bir gözlemcinin şiir diliyle tanımak, insanlarıyla dost olmak sözkonusudur.

Sanatçı, dolu dolu geçen ömrünü Anadolu insanına hasrederken Türkiye'nin sosyolojik haritasını çıkarır. Bir öğretmen kimliğiyle bu haritanın yorumunu yapar. Yorumlar geleneksel olanın dışındadır. Oluşturulan harita Ceyhun Atufun sanatçı kimliğini ortaya koyması açısından önemlidir. Anadolu karşısında yabancı olmayan sanatçı, değerlendirmelerinde fikir ve duyguları birbirine yaklaştırır.

*"Türkiye'yi öğrenmeye yola çıktık, Türkiye yayla konak
Üç penceresi denize bakar, Kapıdağı'nda üzüm gözleriyle bakar
Edremit'te zeytin gözleriyle denize bakar
Fındık dallarını aralamış Vona'dan denize bakar
Antalya'da büyür gözleri, uyuyamaz denize bakar"*⁵⁹³

Teşhis sanatıyla canlandırılmaya çalışılan Türkiye kavramı, öylesine anlatılır ki, bu anlatımdan hareketle şairin vatana hayranlığının boyutlarını tespit etmek mümkündür. Türkiye her tarafı güzelliklerle dolu bir cennettir, ona göre.

Türkiye Anadolu'dur, köylerdir, Anadolu insanıdır. Şairin hayran olduğu Türkiye, Salucu köyünden Necmi'nin gömleğinde kokan Türkiye'dir.

*"Öğretmenim geldim, üstüm başım kir kokar
Saçlarım yıldızlara değmiş seher yeli kokar
Günaydın öğretmenim, deneyerek söylüyorum
Türkiye büyüktür diyorum, dağlarından denizlerine"*

⁵⁹³ Ceyhun Atuf Kansu: " Salucu Köyünden Okula Gidenler", Halk Albümü, s.34

*Şu şafak vakti doğudan batıya
Okullara doğru yürür üşüyen ayaklarla
Ağarmış köy okullarında ilk buzlar kırılırken
Türkiye Salucu'ndan Necmi'nin gömleğinde kokar."*⁵⁹⁴

Şairin bahsettiği Türkiye; saçları yıldızlara değen bir öğrencinin, okullara doğru yürüyen ve üşüyen küçücük ayakların, ağarmış köy okullarının , Salucu'ndan Necmi'nin anlatıldığı haritadadır.

*"Küçük ellerim büyür orda Türkiye haritasında/ Çocuk parmağım öyle kalır, toprağında küçücük"*⁵⁹⁵ diyen anlatıcı Türkiye ile bütünleşmenin kıvancını taşır. Küçücük parmakların harita üzerindeki mutluluğu, şairin hayâlinde yaşattığı Türkiye sevdasından güç alır. *Sonra bitmez tükenmez özlemlerle Türkiye* diyen şair, Türkiye'yi bitmez tükenmez özlem olarak anlatır. Türkiye şair için güzelliklerin kaynağıdır. Özleme karşılık verebilecek her türlü mükemmellik Türkiye haritasında saklıdır.

Ceyhun Atuf Kansu'ya göre Anadolu, içinde ümit ve ümitsizliklerin; yaşama sevinci ve ölümün; eşitlik ve eşitsizliklerin; gurbetlik ve kavuşmaların; barış ve savaşların; güzellik ve çirkinliklerin bir arada görüldüğü geniş bir sahnedir. Bu sahneyi dolduran oyuncular ise hep dramatik boyutuyla çelişkileri sergilerler. Genellikle ; ümitsizlik, ölüm, eşitsizlik, gurbet duygusu, çatışma ve çirkinlikler ön plândadır. Ancak şairin gayesi bu atmosfer içerisinde olayları güzele yönlendirmektir. Çünkü Kansu, kederin, ümitsizliğin şairi değildir.

Bir mücadele adamı olma hissiyatına sahip olan Ceyhun Atuf, insana, insanca yaşamaya ters düşen her şeyle mücadele eder. Mücadelesi bir sonuca gitmek şeklinde değil; yanlışlıkları ortaya koymak yönüyledir. Anadolu insanının konuşmaktan dahi kaçındığı birçok konu onun mısralarıyla dile getirilir ve kamuoyu oluşturulur.

Ceyhun Atuf Kansu'nun 1960'da kitap halinde neşredilen *Yurdumdan* adlı eseri bu açıdan bir Anadolu güzellemesi gibidir. Bu eser içerisinde denizler, ırmaklar, dağlar şehirler ve bozkırlardan bahsedilirken Anadolu ve Anadolu insanı bütün çıplaklığıyla okuyucuya sunulur. Bir Anadolu destanı olarak da değerlendirilebilecek eserde en ücra köylerden, istasyonlara varıncaya kadar Anadolu'nun bir çok yüzü sergilenmeye çalışılır.

⁵⁹⁴ Kansu, s. 36

⁵⁹⁵ Kansu, s. 36

3.4.1.1. Anadolu Haritası

Kansu' nun şiirlerinde Anadolu, rengarenk motiflerle bezenmiş bir kilimdir. Bahar, bir özlem dokuması; saz, bir yaz yelidir. Yayla, lâle, kuzu baharı anlatan birer motiftir. Anadolu mayısta güzelleşen bir Türkmen kızıdır.

Anadolu kilimini dokumakta her şehrin, her ismin önemi vardır. Şair yaşama sevincini Anadolu haritasında gösterirken gün olur Ağrı' dan, Taşlıçay'dan söz eder (*Yörük Gelini, Halk Albümü, s.128*) ; gün olur Sakarya'dan başlamak üzere Söğüt'e gelir (*Ağustos Öğretisi-Halk Tarihi, Bir Kasabadan Resimler, s.155*).

İnsan isimleri Kansu'nun şiirlerinde Anadolu'yu anlatan birer semboldür. Şair Ağrı'dan Taşlıçay'dan söz ederken toprağı, mevsimi düşünür: "*Kotan- baba; Tazegül-ana; Bahar-gelin*"⁵⁹⁶ şeklinde güzel bir bütünlük oluşturur.

Sakarya'dan başlayan Anadolu seyahati ; Mekece, İznik, Orhangazi, Gebze, Bursa, Söğüt güzergâhı içerisinde Anadolu'nun bir bölümünün haritasını çıkarır. Burada şairin deyişiyle "*Tanrı yiyiti, güneş küpesi, yüz şenliği*" zeytin katık olur emeğin mekânı, barış isteği Anadolu insanına.

Kendince bir Anadolu haritası çıkarmaya çalışan Ceyhun Atuf Kansu; "*Seç gönlünce bir otağ deyip,/ Anadolu haritasını önüme serseler,/ Neresi söyle, neresi deseler?....*"⁵⁹⁷ diye bir iç-monolog oluştururken, şiirlerinden anlaşılacağı üzere: Bütün Anadolu, şeklinde cevap verir. Böylesi bir kanaatin ilk kıvılcımları Turhal'da parıldamaya başlar.

Anadolu şehir şehir Ceyhun Atufun şiirlerinde yer alır. Kimi zaman birer *hayâl* , *düş*; kimi zaman *aydınlık bir yol*; kimi zaman *Sakaryalı bir kamyon*; kimi zaman *demlenmiş bir Rize çayı*...

Şair *Boynum Bükük*⁵⁹⁸ adlı şiirinde Giresun, Alucra, Amasya seyahati içerisinde yayla Anadolu'yu , Bozkır Anadolu'yu anlatır. Bozkır Anadolu'yu sevmez; ancak bir mücadele sembolü olarak kabul eder. Anadolu'nun güzelliğini, hülyalar içinde yaşama arzusunu bu şiirde dile getirir.

⁵⁹⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Yörük Gelini" , *Varlık*, No.723, (1 Ağustos 1968)/ *Halk Albümü s.128*

⁵⁹⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Bir Tepeden Bakıp...", *Yanık Hava* , s.41

⁵⁹⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Boynum Bükük", *Bir Kasabadan Resimler*, s.46

3.4.1.2. Anadolu'nun Tasviri

3.4.1.2.1. Göç

Anadolu, bütün güzelliklerine rağmen insanını güzelleştirme, mutlu etme konusunda ketumdur. Güzelim topraklar, insanıyla dostluk kuramamıştır. 1960' lı yıllarda Anadolu'dan İstanbul'a göç meselesi, bir çok aydın üzdüğü gibi Kansu'yu da etkiler. Bu sebeple aydınlarımızın Anadolu karşısındaki duyarsızlığına hayıflanır. Çareyi Mustafa Kemal'le dertleşmekte bulur.

*"Od yok ocak yok eski hanlarda,
Yolları tozudur Bayburt göçü
Erzincan yollarında bir garip toz.
Nerde benim insanların
Hani çocuklar Erzurum göçmüş
Ot biter taze tümseklerde.

İyice gördün mü Mustafa Kemal?
İyice gördüm.
Tek tek gördüm hepinizi." ⁵⁹⁹*

Anadolu, güzellikleri bir yana yoksulluğu, mutsuzluğu da akla getirir şiirlerde. Gerek ekonomik, gerekse geleneksel yapısı insanların maddî ve manevî yönden tatminsizliğini hazırlar. Şair bunun sıkıntısını şiirlerinde dile getirir. Anadolu gerçeği hayâl- hakikat çelişkisi içerisinde verilir.

Şair , *Derdiyok*⁶⁰⁰ adlı şiirinde Arpaçaylı Derdiyok'u başkente umutla gönderir, umutsuzlukla geri çevirir. Başkent umut ve umutsuzluğun adıdır. Erzurum, Erzincan, Anadolu' nun yoksulluğunu yansıtan mekânlardır. Ancak Anadolu insanı başkente yaklaşmakla da bahtiyar olmaz.

*"Doğu bozkırından geliyordu adam
-Erzurum treninde üçüncü mevki-*

⁵⁹⁹ Ceyhan Atuf Kansu: "Erzurum Günleri", Atatürk ve Kurtuluş Savaşı, İst. Bilgi Yayınevi, Ocak 1997, s. 31

⁶⁰⁰ Ceyhan Atuf Kansu: "Derdiyok", *Varlık*, No. 700, (15 Ağustos 1967) / *Halk Albümü*, s.117

*Yasaklayın yoksulluktan sözetmeyi
Yasaklasanız da geliyor demiryolundan
Vardı başkentin kapısına
Bu kentin kaç kapısı var?
-Girdi yoksulluk kapısından
Çıktı umutsuzluk kapısından-⁶⁰¹*

3.4.1.2.2. Irgatlık

Anadolu insanı demiryolunda, tütün dizmede, yapı işinde bir işçi, bir ırgattır şair için. Onlar tek göz evlerinde mutluluğu ararlar. "*Su bardağındaki gül* ", onların yaşama sevincidir.

*"Yorgun dönüyor demiryolu işçisi
Tütün dizmekten ana, yapı işinden oğul
Dalından kesilmiş bir gül
Bakıyorlar su bardağında
Bakıyoruz çul çağut içinde
Karakavak odalarda
Yatan kızlara ad koymuşlar, beşiklerde
Birine Akgül diye, Sarıgül diye birine..."⁶⁰²*

Sevinç zamana ve mekâna bağlıdır. Zaman, haziran; mekân bağ evidir. İsimler yaşama sevincini yansıtır. Kız çocukları Akgül, Sarıgül'dür. Aile, hayat mücadelesi içinde yaşama sevinci ile doludur. Yaşama sevinci, ümide bağlıdır. Anadolu gerçeği içerisinde kanaatkâr tavır, küçük ümitlerle yaşama sevincini hazırlar.

<i>demiryolu işçisi</i>	<i>baba</i>		
<i>tütün dizen</i>	<i>ana</i>	<i>haziran</i>	<i>tek göz ev= mutluluk</i>
<i>yapı işçisi</i>	<i>oğul</i>		
<i>Su bardağında gül</i>	<i>Akgül, Sarıgül(kız çocukları)</i>		

Irgatlık Anadolu insanının değişmez kaderidir Ceyhun Atuf için. Bir parça toprağa

⁶⁰¹ Kansu, s. 117

⁶⁰² Ceyhun Atuf Kansu: "Gül Töresi", *Halk Albümü*, s.93

sahip olabilme hayâliyle yaşayan bu insanlar, kendi topraklarında değil; başka sevinçlere katık olabilmenin buruk neş'esi içerisinde hayatlarını sürdürenlerdir.

*"Destisi küçük bir gölgede,
Bir ahlâat gölgesinde uyur.
Ekmeği; toprağa gülmede,
Yol kıyısında taze çayır.*

.....

*Kalbinin en kutlu yerinde,
Sofraya duasını yaydı,
Şu geniş dünya üzerinde,
Bir parça toprağı olsaydı."*⁶⁰³

3.4.1.2.3. Yoksulluk

Ceyhun Atuf bir başka şiirinde Anadolu gerçeğini sembollerle ortaya koymaya çalışır (Yola Çıkanlar, Halk Albümü, s.18) . Yoksulluk, karanlık yol, bulut, üşüyen ayaklar, Anadolu insanının tükenen umutlarıdır. Kansu bu ifadelerin karşıtlarını da ortaya koyar. Anadolu'nun problemleri, sıkıntıları realiteye uygun şekilde dile getirilir. Gereksiz yere insanları hayâllere boğmaz. Anadolu insanı âriftir, zekidir. Şair, bu insanların yaşantısıyla, hayâlleri arasındaki çelişkinin farkındadır.

<i>yoksulluk</i>	<i>yaşama sevinci</i>
<i>karanlık yol</i>	<i>salkam salkam ışık yatan heybe</i>
<i>bulut</i>	<i>yıldız</i>
<i>üşüyen ayaklar</i>	<i>sapsarı bir ayva</i>

Ancak inatla bu yoksulluklara, mutsuzluklara karşı koymaya çalışan insanlar vardır. Şiirlerde Anadolu insanının yaşama sevinci, direnişi gülle özdeşleştirilerek ortaya konur. Bir gül alfabesi oluşturulur şair tarafından. Cebail, Gülander, Irgat, Güldeste, Gülkız, Gülgıymış gibi isimler gecekondlu hayatı içerisinde Anadolu'nun ücra yerlerinden göç eden insanların yaşama sevincine ne ölçüde düşkün olduklarını anlatır. İşte bu güç, bir gül töresini; kardeşçe, mutluluk içerisinde yaşama arzusunu anlatır.

⁶⁰³ Ceyhun Atuf Kansu: "Irgat", Bağbozumu Sofrası, s.88-89

" Yıldız yününü buker akşamları
Torunlarını giydirmeye
Adı Gülgiymiş" ⁶⁰⁴

3.4.1.2.4. Taşralık

Ceyhun Atuf Kansu Anadolu'yu kendine göre adlandırmaya devam eder. Anadolu; taşradır, kar güzeldir. Aydınların üzerinde durması gereken bir realite olarak kabul edilen taşra Anadolu, en az İstanbul kadar güzeldir.

"Ah çektiğimi işitmeyeceksiniz
Ben Beylerbeyi'nden öğretmen Rasim
Çocuklarıma öğreteceğim
Anadolu'nun İstanbul kadar güzel olduğumu" ⁶⁰⁵

Sanatçı için taşralık kavramı gerçeklerden uzak kalmak, düşlere sığınmak olarak değerlendirilir. Ona göre kar güzeli olarak anlatılan Anadolu, birtakım arzuların gizlendiği, baskı altında tutulduğu mekândır.

" Genelevin kapısını
Vuruyor bir taşralı
Tatmaya kar elmasını
Bir yosmanın dudağından

Kar yağıyor çarşıya
Senin işin söz ustası ?
İlerde dağlar var ya; benim işim
Kar güzeli Anadolu" ⁶⁰⁶

3.4.1.2.5. Hastalık

Kansu'ya göre bozkır birliktir, köylünün kurtuluşudur. İki önemli düşmanı vardır: Sıtma ve tefecilik. Biri o dönemlerin çaresiz hastalığı; diğeri ise manevî yönden çöküşüdür. Bir hekim olan Kansu'nun hastalık karşısındaki duyarlılığı, şiirini de etkiler.

⁶⁰⁴ Ceyhun Atuf Kansu: " Kars Adları", *Varlık*, No.704, (15 Ekim 1967) / *Halk Albümü*, s.120

⁶⁰⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Öğretmen İstanbul'u Düşünüyorum", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 44

⁶⁰⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " Kar Çarşısı ", *Varlık*, No.716, (15 Nisan 1968) / *Bir Kasabadan Resimler*, s.109

"Alilerin kızı Emine'yi gördüm,
Öldü... Yusuf'ların Kadir öldü, emmisinin Durdu öldü,
İkindiye doğru evlerine vardım,
Gördüm Döne öldü, Ali öldü, Dudu öldü." ⁶⁰⁷

Diğer hastalıktan bahsetmesi ise sosyal adaletsizlik karşısındaki duyarlılığındandır. *Dut yaprağında yeşil damar*, ⁶⁰⁸ olarak nitelendirdiği halkın; bozkırın iki düşmanı karşısındaki çaresizliği şairi üzer.

3.4.1.3. Gelişme İdeali

Tarım ve teknolojiye dayalı gelişmişlik ideali Kansu'nun şiirlerinde Anadolu kiliminin motifleri gibidir. Çünkü bu motifler insanların yüzünü güldürür, kilimi güzelleştirir. Onun asıl aradığı kilimleri motiflerle bezeyecek; *dostsuz tabiat* olarak kabul ettiği Anadolu'daki cevherleri çıkartacak, öğretmenlerdir.

"Irmaklar da bekler bizi,
Eğitmenlerini, öğretmenlerini," ⁶⁰⁹

Anadolu; Toroslar, Ereğli Bozkırı, Konya' dır. Bozkır ve teknoloji her ne kadar uyum içerisinde olmasalar da bu beklentiyle şair mutluluğu yakalama arzusundadır. İnsan yaşadığı yerle benzerlik gösterir. Onun hayatına teknolojinin yerleşmesi mutluluk demektir.

"Ceyhun der. Ereğli bozkırın süsü,
Toroslardan gelir güneyin sesi,
Bir köylü kızına benziyor güzü
Ilık ılık duman kokunca yeli." ⁶¹⁰

Ceyhun Atuf, "Emek bir salkım kızdır güz güneşinde" diyerek Anadolu'nun tarıma, sosyolojiye uygun haritasını çıkarır gibidir. "Kan toprağın gözlerinden yürür" diye anlattığı zeytin, Anadolu'nun barışçı kimliğini, barışsever insanını anlatması açısından da önemlidir.

⁶⁰⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Kızamuk Ağdı", Yanık Hava, s. 30

⁶⁰⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Hacı Bayram Veli", Güneş Salkımı, s.123

⁶⁰⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Yeşilirmak", Yanık Hava, s.10

⁶¹⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Ereğli Türküsü", *İnkılâpçı Gençlik*, No.56, (16 Ağustos 1941)/*Bir Kasabadan Resimler*, s.19

Şaire göre Anadolu değişimin, inkılâbın mekânıdır. Tabîî seyri içerisinde bu değişim insanla paralellik gösterir. İnsan eliyle yapılacak bu tür değişiklikler Anadolu bütünlüğü içerisinde birtakım yer adlarıyla beraber bir coğrafyada oturtulur.

3.4.1.3.1. Ümit

Şair, Anadolu'nun güzelliğini dile getirir. Anadolu- İstanbul eşitliğini güzellikte temin eder. İstanbul karşısında Anadolu' yu ezik bırakmaz. Çünkü Anadolu, vatanın güvertesi; hatırlama - hatırlatma yeridir. Başlıbaşına güzelliştir. Anadolu'da görev yapan bir öğretmene İstanbul'u düşündürür. İstanbul güzeldir, ancak Anadolu da bir o kadar güzeldir. İstanbul Anadolu için dinamik bir güçtür. Anadolu da İstanbul'un kaynağıdır (Öğretmen İstanbul'u Düşünüyorum, Bir Kasabadan Resimler, s.42) .

Ceyhun Atuf Kansu İstanbul'dan söz ederken bu şehri umudun kaynağı, mekânı olarak nitelendirir. İstanbul "*ekmeğin kutsal sınırı*" dır . Ona göre Anadolu'nun geçim teknesidir. Çiçekdağı, Boğazlıyanlı insanları kendisine çeken bir cazibe merkezidir (Kalabalık, Halk Albümü, s.118). Yoksulluğun bitiş mekezi olan İstanbul'a yürek tarlası Anadolu'dan, ekmeği aşmak için, akın akın insanlar göçmektedir. "*Tek insan olurlar ekmeği aşınca*" dediği Anadolu insanı için İstanbul, bir ümit olsa da , ümitsizliği de yaşatır.

3.4.1.3.2. Mutluluk

Sanatçı, Anadolu gerçeği içerisinde anlık mutluluklara da ulaşır. Anadolu'nun tabîî güzellikleri onu mesteder. Hayâller üzerine kurulu Anadolu güzellemesi yapar. Sürrealist tavır içerisinde basit sebepler oluşturmak suretiyle mutluluğu yakalar. Bu mutluluk sıradan insanın mutluluğudur.

"Manavda mürdüm eriği

Kara üzüm ve karpuz

Şoförler kahvesinde

Demlenmiş Rize çayı.

Kavak yeli dönüşür denize

Gelir girer pencereden

Burgaz adası birdenbire

Sait Faik şarabıyla ⁶¹¹

Ceyhun Atuf Anadolu gerçekliğini, bozkır Anadolu ifadesiyle dile getirirken birtakım olumsuzluklarına rağmen, mutluluk kaynağı olarak da değerlendirir. Bozkır Anadolu, yaşama sevincinin dinamiğidir. Çünkü bozkır sevgidir, güzelliştir. Onun sığındığı, hayran olduğu, hülyalarda yaşatılan yerdir. Toroslar, Namrun Yaylası, Giresun, Alucra, Amasya bu mutluluğun dekoru durumundadır.

"Gezmiş gibi olurum, o çocuklara baktıkça

Hele iyitmişsem o çocukları

Giresun da benim olur Namrun Yaylası da

Bozkırda yatar değirmen olurum

Suyu çeker hülyalaruma veririrm

Gönlüm büyük.... ⁶¹²

Bozkır Anadolu, çeşit çeşit otlarıyla, güzel kokularıyla, verimli topraklarıyla mutluluk kaynağıdır. O yüzden şair toprakla özdeşleşmek ister. Böylesi bir yaklaşım *Aşık Veysel*'i de hatırlatır gibidir.

".....

Hey Talib' in bozkırı, benim bozkırım

Seni baştan başa süren

Pulluk ben olmalıyım ⁶¹³

3.4.1.3.3. Milliyetçilik

Şair, Anadolu'yu milliyetçilik duyguları içerisinde de değerlendirir. Kendi ifadeleriyle *politikanın estetiğini* Anadolu coğrafyasında gerçekleştirir. Beğenmediği "kapitalist" düzen karşısında yerli renkler, mahallî kaynaklar, kısacası Anadolu ön plâna çıkar. Amerikan karşıtlığını bizim değerlerimize bağlılıkla ortaya koyar. "*Sizin köprünüz Broklin Köprüsü / Benim köprüm Beylikköprü*" ⁶¹⁴

⁶¹¹ Ceyhun Atuf Kansu: " Ağustos Ayrıntıları- Öğleyle İkinci", *Türk Dili*, No. 231, (Aralık 1970)/*Bir Kasabadan Resimler*, s.130

⁶¹² Ceyhun Atuf Kansu: " Boynum Bükük", *Varlık*, No. 374, (1 Eylül 1951) / *Bir Kasabadan Resimler* s.47

⁶¹³ Ceyhun Atuf Kansu: " Benim Bozkırım", *Varlık*, No.87, (1 Ekim 1952) / *Bir Kasabadan Resimler*, s.53

⁶¹⁴ Ceyhun Atuf Kansu: " Beylikköprü Şiiri", *Güneş Salkımı*, s.36

Ceyhun Atuf Anadolu'yu yavan, kuru ifadelerle anlatmaz. O, tabiatı hissettirecek terminolojiyi kullanır şiirlerde. Sanatçılığının önemli bir özelliği olan sıfat tamlamalarından yararlanma eğilimi, türkû formunu kullanmasıyla -klâsik manâda değil- zirveye ulaşır. Türkû Anadolu'dur, Anadolu insanıdır. Yumuşak Kır Yolunda Yürümenin Türküsü (Halk Albümü, s.191) adlı şiirinde kullanılan kelimeler bize tabîi bir bahçeyi hatırlatır: Bursa, İznik, yaban eriği, böğürtlen alıç, yemiş, ekmek vb. Sadece yalın kelimelerle değil sıfat tamlamalarıyla da bu güzellik perçinleşir:

"çoban alıç / yaban ayva ağacı / gizem ağacı / duru göl / sevgide yülzen Tanrı"

3.4.1.4. Köroğlu Anadolu

Ceyhun Atuf, Anadolu için yazdığı şiirleri birer güzelleme olarak sunar. İşte bu güzellemelerden birisi de Köroğlu Anadolu'yu anlatır (Ağustos Öğretisi- Yol Aramak, Bir Kasabadan Resimler, s.153). Devrim inancı, aydınlık , yol ayrımı olarak gördüğü Köroğlu'ya Anadolu'yu; İzmit, Bilecik, Kütahya, Bolu, Ankara, Sinop ve İstanbul'u gezdirir. Halk şiiri motiflerinden yararlanmak suretiyle Köroğlu'yu yol ayrımına getirir. Bundan sonrası halkın gücüyle gerçekleşecektir.

Sanatçı *Şoför Mehmet' in Türküsü*⁶¹⁵ , adlı şiirinde okuyucuyu Köroğlu'yla bir defa daha yanyana getirir. Urfa, Sakarya, İzmit, Çorum dolaşılırken Sakaryalı kamyonla Köroğlu özdeşleşir. "Ben Köroğlu'mu bilirim, dağ bıçak" dediği mısra ile Sakaryalı kamyon motorunun "erkek türküsü" bu özdeşliği kurar. Karlı dağları, engelleri aşan Köroğlu ile, teknolojiyi bütünleştirir. Dün ve bugünüyle Anadolu anlatılır.

3.4.2. Bozkır

3.4.2.1. Bozkır

Ceyhun Atuf Kansu, Anadolu'yu anlatırken bozkırı farklı değerlendirir. Ancak bozkırın bütün olumsuzlukları Anadolu'yu topyekün etkiler. Anadolu; çerçi, dut kurusu, çay, üvez, böğürtlen ve masal terimleriyle özdeşleştirilir. Bozkır ise ağrı, acı, dert ve kurt kavramlarını hatırlatır (Çerçi, Halk Albümü, s.182). Anadolu' nun güzellikleri, bozkırın varlığı sebebiyle insanları mutlu etmekten uzaktır. Şair, bozkırı şöyle anlatır:

⁶¹⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Şoför Mehmet' in Türküsü" ,*Türk Dili*, No.150, (Mart 1964) / Bir Kasabadan Resimler s.94

"Kaba kaba ne güzel soluyorsun ha bozkır
 Yavşan otlarında Tanrı, kısa ekinlerde insan.
 Çocuk boncuğu pembe çiçeklerinde devedikenlerinin,
 Yıkanmış taze yüzü sabah güneşinin.
 Uzaklarda buğdaylarla sararan toprak, bir yerde,
 Uzaklarda, biçer döverin sesi, erkenci bir yerde.
 Boz yılanların uyandığı delik,
 Sazlıklardan kalkan ördekler,"⁶¹⁶

Ceyhun Atuf, " *Seherde çıkar az gider uz gidersin*"⁶¹⁷ şeklinde, halk şiirini hatırlatan mısra ile yeniden Anadolu'yu dolaşmaya başlar. Anadolu insanının ırgatlığa gidişi; Oltu, Pasinler, Erzurum, Gemerek güzergâhı içerisinde yoksulluğun yolu olarak anlatılır. Adları Allica, Güllüce, Dellice olan tabiatla içiçe bu insanlar ümitle, yaşama sevinciyle gurbetliği yaşarlar. Anadolu'nun asıl yüzü budur. Cumhuriyet'ten yaklaşık otuz yıl sonra dahi bu sıkıntılar bitmemiştir.

Bu sıkıntılar dile getirilirken, şairin ifadeleri dikkat çekicidir. Olay dramatik bir tablo içerisinde verilmeye çalışılır ve farklı anlatımlar, süslü tamlamalar karşımıza çıkar.

" gözlerimiz oltu taşı / yoksulluğun ayranı / kilimi yeşil yonca / güneşli yün "

.....

" Saçlarımız eğirmededir kar çilesini "

" Ayaklarımız bir ırmaktır / Akar gider Anadolu boyunca "

" Gözlerimiz dağ çeşmesi "

Ceyhun Atuf Kansu için bozkır; bir sığınca⁶¹⁸ dır. Direnmenin mekânı, Kurtuluş Savaşı'nın başlangıç yeri olduğu için önemlidir. Bozkır, Ankara'dır, Millî Mücadelenin merkezidir. Bozkır, Anadolu'dur. Şairin deyiimiyle, *Anadolu bir kurtuluş telgrafıdır, tellerinde göç kuşu*" barındıran.

3.4.2.2. Sığınma -Sığınca

Kansu'nun şiirlerinde bozkır, önemli bir ayrıntıdır. Hatta ayrıntıdan öte; anlatılmak

⁶¹⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " Bozkırlar-Bozkır Ermiş", *Yurdumdan*, s.30

⁶¹⁷ Kansu, s. 30

⁶¹⁸ Ceyhun Atuf Kansu: " Manastırlı Hamdi Efendi", *Halkçı*, (4 Kasım 1973)/ *Güneş Salkımı*, s.125

istenen asıl kavramdır. Şairin Anadolu'ya bakışı bellidir. Bu bakış içerisinde " Anadolu-Bozkır" eşitliği bütün şiirlerde yoğunlaşmış bir fikir yumağı halini alır. Şaire göre bozkır iki şekilde önemlidir. Bir yanda Millî Mücadele'ye dekor teşkil etmesi; diğer yanda insanımıza sunduğu çileli yaşantı.. Bu sebeple bozkır şair için bir önemli unsurdur şiirlerde.

Şair bozkırı isimlendirir, canlandırır. Sivas, Şarkışla, Kayseri, Karahöyük, Kırşehir vb. mekânlar bozkır olarak anlatılır. Bozkırla bütünleşenler vardır; Dadaloğlu, Hacı Bektaş Veli, Kaygusuz Abdal, Yunus Emre gibi.⁶¹⁹

Seçilen mekânlar, seçilen isimler dikkat çekicidir. Direnme, birlik, bütünlük coğrafyası olarak bozkırdan bahsedilir. Kısaca bozkır, Anadolu'dur, bir başlangıçtır. Kurtuluş Savaşı yıllarında *Paşa Kemal*'in⁶²⁰ direnme için, Heyet-i Temsiliye' yi oluşturmak, kardeş düzeni kurmak için hayat buldukları, nefes aldıkları yerdir. Bozkırın, bağımsızlık erenleri Mustafa Kemal'in arkasındadırlar.

Kansu'ya göre bozkırlı olmak yurttaşlık, özgürlük, vatandaşlık kelimeleriyle eştir. Bozkırı tanımadan, bozkıra bozkırlıya yaklaşmak mümkün değildir. Çünkü bozkırlının; Orta Anadolu insanının fantezileri yoktur. Onların dünyası denizden uzak, temmuz güneşi altında tekdüze bir yaşantıya eştir.

*"Sen bilmezsin denizi herhalde
Bozkırın temmuz toprağında
Güneş balı zerdalileri arılara
Bırakan Orta Anadolu insanı"*⁶²¹

3.4.2.3. Direnme

Ceyhun Atuf, Anadolu'nun her tarafında yaşayan insanlarla aynı güzellikleri, aynı sıkıntıları paylaşır. Çünkü bu toprakların tarihi bozkırda yazılmıştır. Bu nedenle şair bozkırın ve bozkırlının tanınması gerektiği üzerinde durur.

Kansu'ya göre: *Bir Türkmen ağıdudur bozkırda insan.*⁶²² Bozkır direnmedir, işgâle

⁶¹⁹ Ceyhun Atuf Kansu: " Bozkır Yolu", *Halkçı*, (3 Kasım1973) / *Güneş Salkımı*, s.122

⁶²⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Ağustos Öğretisi- Yurttaşlık Bilgisi", *Yansıma*, No. 28, (Nisan 1974) /

Bir Kasabadan Resimler, s. 137

⁶²¹ Kansu, s. 137

⁶²² Ceyhun Atuf Kansu: " Gereke", *Güneş Salkımı*, s.135

karşı güçtür. Millî Mücadele'nin, Kuvayı Milliye'nin ruhudur. Bozkırlı; Köroğlu, *Kör Ali*, *Kara Ali*, *Binbaşı İhsan Bey*, *Mahmut Bey'* dir.⁶²³ Şair, bozkır temini çoğunlukla bu doğrultuda değerlendirir.

Anadolu insanı karşılaştığı zorluklarla mücadele etmekten kaçınmaz. Bu nedenle şair, birlik ve beraberlik için, hürriyet için ilk hamlenin hep bozkırlıdan geldiğini düşünür. Bozkır; Türkmen'iyile, Seymen'iyile, Ahi'siyle, ermiş- devrimci Hacı Bayram Veli'siyle Ankara ovasından birlik ve kardeşliği biçmiştir. Köylü kurtuluşunu gerçekleştirmiştir.

3.4.3. Gecekondu

Ceyhun Atufun şiirlerinde üzerinde önemle durulan, işlenen temalardan birisi de "gecekondu" meselesidir. Özellikle 1960' lı yıllara ait şiirlerde yoğunlaşan bu sorun ve gecekonduyan kaynaklanan sosyal çalkantılar dramatik boyutuyla kaleme alınır. Şairin tavrı gecekonduyu ihtiyaç olarak değerlendirenlerden yanadır.

3.4.3.1. Çaresizlik

Çaresizlik içerisinde yaşayan fakir insanların barınabilecekleri bir mekân olarak düşündükleri gecekonduya sığınma arzusu dile getirilirken; şiirlerde çaresizliğin nelere yol açabileceği, ne tür zorlukları aşabileceği anlatılır.

Gecekondu meselesi sosyal bir yara olarak nitelendirilmekle kalmaz; şiirlerde insanların psikolojilerine de yer verilir. Özellikle kadın ve çocuk bu çerçevede değerlendirilir. Çocukça beklentiler, çocuksu istekler yanında, kadın psikolojisi, kadınca arzular da bir hekim dikkatiyle ortaya serilir.

Gecekondu hayatı içerisinde Anadolu insanının çaresizliği, sıkıntısı bir kadının duygulanmalarıyla anlatılır şiirlerde. Kadının mahkûm olarak yaşadığı anlatılırken tekdüze hayatın insan üzerindeki olumsuzlukları belirtilir.

"Göçmüş bir ayva dalıdır

Gölgesinde gecekonduyun

Vakit bulursa çamaşırdan ve çorbadan

*Fatma dönülecek bir yol arar."*⁶²⁴

⁶²³ Kansu, s. 135

⁶²⁴ Ceyhun Atuf Kansu: " Gecekondu Beşlisi ", *Varlık*, No. 654, (15 Eylül 1965), *Halk Albümü* s.85

Gecekondu meselesi, beklentilere cevap alamamış bir genç kadının maziye dönük arayışları içerisinde tablolştırılır ve gecekondu-kadın çatışması şeklinde şiire yansıtılır. Yansıyan ise olumsuzluktur. Şairin bu doğrultuda anlatmak istedikleri ise; toprak kavgaları, mahkûmiyet ve nihayetinde geride kalan kadın ve çocuklardır.

3.4.3.2. Çatışma

Gecekondu meselesi, Kansu tarafından siyasî boyutuyla düşünülmez. İnsanî boyut çok daha önemlidir ona göre. Gönü gecekonduşuz bir hayattan yanadır; ancak bir realite olarak da bu durumu kabullenir.

" Nisan çiçekleri

Sümbül satar

Karanfil sokağında

Çiçekçi,

Dört beş demet maydanoz

Bir sepette

Gecekondulardan bir adam

Yeşil maydanoz satar

Akşam yemeğine. ¹⁶²⁵

Gecekondu mahallesinde bir yanda nisan çiçekleri (sümbül, karanfil); diğey yanda yeşil maydanoz vardır. Çiçekler geçim derdini düşünmeyenlere satılmak için hazırlanır. Ancak, karın doyurmaya çalışanlar daha çoktur.

Şiirde anlatıldığı gibi gecekondu hayatıyla; rahat bir hayat çelişkisi sunulur. Bir yanda gönün tatmin edilmesi; diğey yanda midenin doyurulması vardır. Tok bir karınla istenilecek bir demet gül, gecekondu hayatı içerisinde fantezidir. Gülle, maydanoz karşılaştırması oldukça enteresan; bir o kadar da sert ve yalındır.

3.4.3.3. Sefâlet

Ceyhun Atufun şiirlerinde gecekondu ve çocuk bir araya geldiğinde sefâlet bütün çıplaklığıyla yansır. Fakirlik ve çaresizlik bu iki unsurla birleştğinde gözlerden yaşlar süzölür. İşte Kansu'nun tahammöl edemeyeceğı görüntü budur. *"Sele Gitmiş Küçük Kıza*

⁶²⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Nisan ", *Varlık* , No. 723, (1 Ağustos 1968) / *Halk Albümü*, s.127

Ağut ⁶²⁶ adlı şiirde Sedef diye bir çocuğun ekmek almak için evden çıkıp geriye dönmeyişi, çarpık kentleşme ve bunun sonucu olarak sele kapılan gecekondu insanlarının dramı çarpıcı sahnelerle sunulur okura.

*"Geçip gitmişti gece kondular üzerinden,
Fakirler düşmanı dağ selleri,
Yüreksiz su! Bilinçsiz su! Katil su!
Çiçekleri sulamayan, çeşmeleri beslemeyen
Bir boğmaya gücü yeten, alçak su"* ⁶²⁷

Sedefciği alıp götüren, gecekonduları silip süptüren su, şair tarafından yüreksiz, bilinçsiz, katil olarak anlatılır. Kısaca fakirler düşmanıdır. Oysa su; çiçekleri sulamalı, çeşmelerden insanları ferahlatmak için akmalıdır. Sedef de bir çiçektir; ama su onu öldürmüştür.

Şiirin her mısraı asrın sonlarında da devam eden gecekondu problemini yalın bir şekilde ortaya koyar. Çarpık kentleşme, yolsuz elektriksiz mahalleler, susuz düzensiz yerleşim yerleri bu dönemde de Sedefciklerin gönüllerince yaşamalarına manidir.

Kansu gecekondu gerçeğini objektif bir şekilde değerlendirir. Fakirlik ve çaresizliğin kural tanımazlığı da beraberinde getirdiğini anlatır.

*"Şurda toprağım tapusuz
-Bu dünyanın tapusu kimde?
Fakir fıkaranın Tanrısı
Korur elbet evimizi
Sen bana doktor bey, üç gün ver
Selvi kavak keseceğim
Gececondumu örtmeye
Benim korkum gelen kıştan!"* ⁶²⁸

Şiirde, gecekondu yapma arzusu engel tanımaz bir gerçeklik olarak verilir. İnsanlar çaresizlik içinde, gelen kış mevsiminin korkusuyla bir an önce barınacak yer

⁶²⁶ Ceyhan Atuf Kansu: "Sele Götürmüş Küçük Kıza Ağut", Türk Dili, No. 119, (Ağustos 1961)/ *Bir Kasabadan Resimler*, s. 84

⁶²⁷ Kansu, s. 84

⁶²⁸ Ceyhan Atuf Kansu: "Selvi Kavak", *Varlık*, No. 711, (1 Şubat 1968) / *Halk Albümü*, s.126

yapma çabasındadırlar. Barınak tapusuz da olsa; korkulacak olan kış mevsimidir. Başka türlü korkuyu düşünmezler. Çünkü; çaresizlik her türlü korkunun üstesinden gelen bir güçtür şair için. Tek göz oda mutlu olmak için yeterlidir.

"Kiralananmak- kiralanmamak

İşte bütün sorun bu!..

Veredursun beyler dayalı döşeli evlerini

*Tek göz oda vermez gecekonduarda halkımız."*⁶²⁹

Kansu, başka bir şiirinde gecekondu sorununu varlık ve sefâlet çelişkisi üzerinde yoğunlaştırır. *Yeryüzünün güzelliği bölüşmektir*, diyen sanatçı yoksulların yanında, zenginlerin karşısındadır.

"Besin özgürlük ve sevinç

Uğrar o zaman yol üzeri her eve

Bölüşülür gökyüzü altında

Alyuvar atlarının taşıdığı hava

Tiknefes olmaz zenginlik

Yoksulluk düşmez yatağa

*Yanlış öğretmişler ekonomiyi."*⁶³⁰

Şair, yanlış öğretilen ekonominin idealizm çerçevesinde değerlendirildiğini; oysa realitenin para kazanmadan yana olduğunu söyler. Bir yanda gecekonduyun ırgatça yaşantısı, bir yanda oturdukları yerlerden para kazananlar. Şair için gecekonduyun en büyük gerçeği budur.

Sanatçı gecekondu sâkinlerinin sefâlet içerisinde yaşamalarına rağmen büyük bir zenginliğe sahip olduklarını anlatır. Çünkü onlar *yolların güneşini bölüşebilecek* güçtedirler; ancak bunun farkında değildirler. Bu nedenle şiirin devamında *"Onlardan önce uyanın ki bir sabah/..... Siz uyurken doldurmasınlar diye sepetlerini/ Diktiğiniz bağlarda kan damlası altın üzümlerinizle."/*⁶³¹ ifadeleriyle gecekondu insanını çalışmaya, uyanık olmaya davet eder.

⁶²⁹ Ceyhan Atuf Kansu: "To let or not to let", *Bağımsızlık Gülü*, s.43

⁶³⁰ Ceyhan Atuf Kansu: " Ağustos Öğretisi- Ekonomi", *Yansın*, No.32, (Ağustos 1974)/ *Bir Kasabadan Resimler*, s. 148

⁶³¹ Kansu, s. 148

3.4.4. İstanbul

3.4.4.1. İstanbul Telâkkisi

Ceyhun Atufun şiirlerine bakıldığında İstanbul'a karşı taşıdığı hisler net olarak anlaşılamamaktadır. *Osmanlı İstanbul* olarak ifade edilen İstanbul şehrine karşı sanatçının antipati duyduğu ortadadır. Asırlarca Osmanlı'nın payitahtı olan İstanbul şehri Ceyhun Atuf için bir şey ifade etmez. Özellikle Cumhuriyet fikri etrafında İstanbul'un kıymeti yoktur. O Anadolu şairi olarak İstanbul'a karşı küskünlüğünü ve öfkesini belirtir.

3.4.4.1.1. Olumlu Bakış

İstanbul Anadolu'yu gündemde tutmak için bazen bir malzeme olarak düşünülür. Ceyhun Atuf bir kasaba öğretmenine İstanbul'u düşündürürken İstanbul'la ilgili bir çok hatırayı ortaya koyar. Beylerbeyi, Çamlıca, Erenköy, Rumelihisarı, Bağlarbaşı, Kalamış, Acıbadem semtleri şairin gözleri yaşartırcasına güzel hatıralarla doludur.

"Kasabada ilkokul öğretmeni

Beylerbeyi'nden Rasim

Oturmuş bu akşam vaktinde

İstanbul'u düşünüyordu.

İlkönce kaysılar, ardından erikler

Küçük Çamlıca'yı hatırlatırcasına

Erenköyü'nde bir badem ağacını

*Özletircesine çiçek açtılar."*⁶³²

Ceyhun Atuf Kansu, İstanbul'a duyduğu sevgiyi birtakım mısralarda daha da yoğunlaştırır. Bu mısralar aynı zamanda İstanbul'un semtlerini tanıtmak, güzelliklerinden bahsetmek içindir.

Anadolu'da görev yapan İstanbullu öğretmeni konuşturan sanatçı: *"Rumelihisarı'ndaki çınar ağacı/ Bağlarbaşı'ndaki kahvede dinleniyorum/ Kalamış vapurunda, deniz rüzgârında/ Bilmezsiniz Acıbadem' den ileri/ Sanki Çamlıca'dan rüzgâr esiyor."*⁶³³ gibi mısralarla Anadolu ve İstanbul birlikteliğini oluşturmaya çalışır. Hayâller içerisinde İstanbul'u düşünen bu öğretmen Anadolu'da görev yapmaktan da

⁶³² Ceyhun Atuf Kansu: "Öğretmen İstanbul' u Düşünüyorum", *Bir Kasabadan Resimler*, s.42

⁶³³ Kansu, s. 42

mutludur.

Bu dikkatleriyle şair, bir gerçeği de ortaya koyar: İstanbul'un güzelliği Anadolu'nun güzelliğiyle eşit. Anadolu güzel olduğu için İstanbul da güzeldir. Öğretmen Rasim, İstanbul'da yetişmiş olmasına rağmen Anadolu'dan uzak kalmamıştır. Anadolu ve İstanbul bütünleşmesini öğrencilerine anlatacaktır. Çünkü ona göre Anadolu var olduğu için İstanbul vardır ve güzeldir. Güzelliklerin temini için Anadolu mücadele etmiş, Anadolu insanı bu mücadele içerisinde İstanbul için hayatını kaybetmiştir. Kendi ifadeleriyle *hepimizin şehri* olan İstanbul için dökülen kanlar kutsaldır. Şairin güzellik anlayışı bu şiirde de belirtildiği gibi fayda esasına bağlıdır. İstanbul güzelliğini Anadolu'dan alır.

Güzellikler sadece tabii manada değerlendirilmez. İstanbul'a yansıyan güzellik asırlar içerisinde halkla bütünleşen Anadolu'nun güzelliğidir. Bu yüzden *vazgeçemeyiz hatırasından*, der şair. İstanbul'a, Anadolu'ya yansıyan güzelliklerin oluşumunda nice insanların , erenlerin payı vardır.

Öğretmen Rasim bozkırda yaşar; ancak bozkıra yansıyan manevî güzelliklerin hazzına vararak. Bunu da büyük bir kıvançla öğrencilerine aktarır.

"Ah ağlamaklı değilim

Bildiğin gibi değil yolcu dost

Çıkılmışım vatanımın güvertesine

İstanbul'u özliyorum

Yine diyeceksiniz ki Marmara akla gelince

Tanrı ayırmasın İstanbul'dan

İstanbul hepimizin şehri

Vazgeçemeyiz hatırasından

.....

Çocuklarıma öğreteceğim

Anadolu'nun İstanbul kadar güzel olduğunu." ⁶³⁴

⁶³⁴ Kansu, s.43-44

3.4.4.1.2. Olumsuz Bakış

Ceyhun Atuf için İstanbul farklı semtleriyle farklı hayat biçimleriyle, farklı sosyolojik özellikleriyle hem iyidir; hem kötüdür. O, iyi İstanbul'la kötü İstanbul arasında çok ince çizgiler oluşturur. Osmanlı'nın son dönemlerinde Mustafa Kemal'e karşı takip edilen siyaset nedeniyle şair bazen aşağılayıcı ifadelerle İstanbul'u, yani yönetimi hedef alır.

İstanbul Ceyhun Atuf açısından Ankara kadar cazip değildir. Çünkü Ankara yeni bir oluşumun, Cumhuriyet'in mekânıdır. Mustafa Kemal'in *sığıncasıdır*. Anadolu'nun gözbebeğidir. Oysa İstanbul tarihi aksettirmektedir ve yeniliklerden uzaktır. Her ne kadar Cumhuriyet sonrası İstanbul'u bir çok yönden ilerleme kaydetmiş, öğrenim yıllarının bir kısmı İstanbul'da geçmiş olsa da şairin İstanbul'u ideal güzel olarak anlattığı şiirlere rastlanmaz. İstanbul Anadolu'nun güzelliklerini anlatmak için bir mukayese kaynağı olarak düşünülür.

Şair İstanbul'un güzelliklerini inkâr etmez; ancak tutkunluğa vardırarak güzellikler de bulamaz. Bu nedenle İstanbul Ceyhun Atufa bir şey ifade etmez. Çünkü İstanbul şehri şaire göre Millî Mücadele içerisinde Anadolu kadar aktif olamamış, aksine mücadeleyi sekteye uğratacak oluşumların da mekânı olmuştur.

3.5. Tarihle İlgili Temalar

3.5.1. Türklük

Ceyhun Atuf Kansu'nun şiirlerindeki temalardan biri de "*Türklük*" düşüncesidir. Şiirler belirgin şekilde bu tema üzerine kurulmasa da, şiirin genel yapısı içerisinde bu hissiyât dikkati çeker. Türklük, Türk olmak şair için bahtiyarlıktır. O, böylesi bir gururu yaşarken bunun neticesi olarak askerlik görevini de kutsal sayar. Kansu, Türklük şuurunu halkına hizmet etmekle eş tutar. Zira o bu milletin bir ferdi olmaktan dolayı mutludur.

"Ne bahtiyarım anne, beni Türk doğurmuşsun

Altın kalbinin içinde sevgimi yoğurmuşsun

Kalbini çıkarmışsın vücudumu koymuşsun,

Senin büyük borçlumum, nasıl ödeyeceğim?

Daha yakında çektim askerlik kurasını,

*Duyunca ilk siperde göğsümün yarasını,
Ödeyebilmek için en büyük mirasını,
Kalbimi çıkararak sana göndereceğim."*⁶³⁵

Yukarıdaki dörtlüklerde anlatıldığı gibi Türklük sevgisi, anne sevgisiyle eş tutulur. Annenin evlâdını Türk olarak doğurması bile şair için bahtiyarlıktır. Türk olmak anne hakkını bilmek, asker olmak, şehit olabilmekle bir tutulmaktadır.

Ceyhun Atuf Kansu Türklük temini sadece Anadolu sınırları içerisinde bir olgu olarak değerlendirmez. O, romantik bir tavırla Ortaasya ve Kafkaslara yönelir ve buralarda "Türklük" ruhunu yakalar. Ancak asıl amaç kendi ideolojisine uygun dekor oluşturmaktır.

Sanatçı *Kırgız Atlısı*⁶³⁶ adlı dört bölümden oluşan şiirinde tarih içerisinde Türklüğü arar. Pastoral bir yaklaşım içerisinde *Altaylı bir altın* olarak değerlendirdiği Türk insanını *Dede Korkut Hikâyeleri*'ndeki üslûp özelliğiyle anlatır.

*"Altaylı bir altındım ben,
Tutsak madenciler buldu beni
Karlı ormanlarda yakutların vurduğu
Kürküydüm soy tilkilerin
Satılmaya geldim
Kırgız bozkırlarından kıl çadır akşamlardan
O ulu kervanların taşıdığı Çin çayı
Ve emeğin gök kuşağı renk renk
Türkmen kızlarının ayışığından dokuduğu ipek."*⁶³⁷

3.5.2. Kurtuluş Savaşı

Kurtuluş Savaşı Ceyhun Atuf için bir uyanıştır. Dağ başlarındaki çiçeklerin birikimi, sevginin, gözyaşının, halkın, bilincin, tarihin birikimidir. Nevarki Kurtuluş Savaşıyla her şey tamamlanmış sayılmaz; asıl savaş, bundan sonra gelişmek için olacaktır, olmalıdır.

⁶³⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Borç", *İnkılâpçı Gençlik*, No. 56, (16 Ağustos 1941) / *Güneş Salkımı*, s.165

⁶³⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Kırgız Atlısı (Semerkand Pazarı), Buğday Kadın Gül ve Gökyüzü, *İmece*, No. 42, (Ağustos 1964), s. 15

⁶³⁷ Kansu, s. 15

*"İlkönce tarihin birikimi
Bir sazda ıssızlıkta
Yanan bozkır bağımsızlıkta
Kurtuluş Savaşı' nın birikimi*

*İlkönce baraj, aklımız selde
Halkın sevgi türküsü selde
Uyanışımız kırık dallar gibi
Gider karanlıklara selde. " ⁶³⁸*

Ona göre Kurtuluş Savaşı neticesinde bu başarıyı teyid edecek gelişmeler yaşanmalıdır. *Baraj(Güneş Salkımı, s.45)* adlı şiirinde anlattığı gibi; Millî Mücadele sonrası meydana gelen yeniden yapılanma, gerçek anlamda kurtuluştur.

Ceyhun Atuf için Anadolu, Millî Mücadele zemini, Kuvayı Milliye ruhudur. Sanatçı seçmiş olduğu bazı terimlerle bu ruhu büyüklük ve yücelik vasıflarıyla dile getirir. *"Dağlar Gönüllemesi"* (Güneş Salkımı s..53) adlı şiirde gittikçe artan büyüklüğü, azâmeti dağ isimleriyle sunar. Uludağ, Aladağ, Sultandağı, Bozdağ, Ağrı Dağı, Yıldız Dağı, Balkar Dağı, Ilgaz Dağı, Elma Dağı, Çiçek Dağı gibi. Birtakım çağrışımlarla oluşturulan azâmet, öylesine zenginlik kazanır ki, Kuvayı Milliye ruhu dağların yücelerinde erişilmez seviyelere ulaşır.

*"Uhulanma behey ululanma
Senden ulu Uludağ var.
Allanma gönlüm alalanma
Aladağ var.*

.....

*Korkma gönül, yılma gönül, dayan gönül
Önümüzde, almış yiğitliği terkisine
Kuvayı Milliye atlarına yol veren
Kozanoğlu' nun dağları var."*

Dağlar, kuvvacıları barındırdıkları için büyüktür, yücedir. Şair için Anadolu bu dağlarıyla güzeldir, bu dağlarıyla vatandır.

⁶³⁸ Ceyhun Atuf Kansu: " Baraj", Güneş Salkımı, s.45

Kansu bir halk şiiri formu içerisinde Milli Mücadeleyi, Kuvayı Millîye'yi övmeye, yüceltmeye çalışır. Amacın kutsallığı sebebiyle dağda, şehirde düşmana karşı yapılan mücadele takdir edilir. Sanatçı bu mücadele içerisinde yer alan çetecilerin Osmanlıyla mücadelesini de över.

*"Korkma gönül, yılma gönül, dayan gönül
Önümüzde, almış yiğitliği tergisine
Kuvayı Milliye atlarına yol veren
Kozanoğlu' nun dağları var.
O güzelim, o karayağz, o çeteci
Çakmak tüfek güneşiyle behey gönül sığınan." ⁶³⁹*

Yunan'a, Rum'a karşı verilen mücadele halk ağzı söyleyiş içerisinde dile getirilir. Dağlarda çete savaşlarıyla düşmana karşı verilen savaşın yüceliği anlatılır. Anadolu'nun; Samsun, Adana, Maraş, Ayıntap, İzmir gibi şehirlerin düşmana karşı koyuşu bir sentez içerisinde sunulur.

*"Bir ateş yakalım oğul dağ yatağımızdır
Pantos çetecileri köyümüzü yaktığından beri
Koca tütün ambarları ve yaban gemileriyle
Alış verişci zenginleri ve Bafra tefecileriyle
Şu derin gökyüzünce uzaktır bize Samsun." ⁶⁴⁰*

3.5.2.1. Millî Mücadele'de Şehirler

3.5.2.1.1. Samsun

Atatürk'ün Samsun'a ayak basmasıyla beraber başlayan Millî Mücadele lirik bir anlatım içerisinde, klâsik şiir anlayışına uygun olarak -dörtlükler halinde, kafiye ve vezne uygun- sunulurken, özellikle 19 Mayıs tarihi yüceltilmektedir.

*"Samsun'a ayak basmış kahraman bugün,
Çayır, çimen yeşermiş zafer yolunda.
Davul zurna sesinde şahlanır düğün
Gönlüm coşup öter bir bahar dalında*

⁶³⁹ Ceyhan Atuf Kansu: " Dağlar Gönüllemesi", Güneş Salkımı, s.53

⁶⁴⁰ Ceyhan Atuf Kansu: " Samsun Dağlarında", Güneş Salkımı, s.101

*19 Mayısın hür başına çelenk
Kiraz mevsimi, gençlik ayı, gül ayı.
Bir bahar bahçesinde gönüller renk renk,
Şu sonsuz koşuya bak, sarmış yaylayı. "*⁶⁴¹

3.5.2.1.2. Erzurum

Ceyhun Atuf Kansu, kurtuluş mücadelesi için Amasya'dan Sivas'a bir harita çizer. Mustafa Kemal önderliğindeki halkın, Ferhad'ın yaptığını, yani inanılmazı gerçekleştirdiğini söyler. Kurtuluş Savaşı yıllarında Erzurum'un önemini, Erzurum insanının yaptıklarını anlatır. Erzurum'a bakışında Erzurum ve halk eşitliği dikkat çekicidir. Yönetimi, Osmanlı İstanbul; halkı da Erzurum olarak görür. İstanbul ve Erzurum kıyaslamasında Erzurum'dan yana bir tavır sergiler.

*"Katıksız dağ sütüdür doğu insanı
Ve telgraf telleri bağlantıyı verdiğinde
Ürker Osmanlı İstanbul
Başkaldırımın uzak davul sesinden
Çok yıldızlı bir Erzurum gecesinden
.....
Halk haktır diyen ayaklanma günlerini
Konya Saray' nın duvarlarına vuran
Bir eski sestir ki bu
Yansır gelir Osmanlı İstanbul' a"*⁶⁴²

Bir eski ses olarak gördüğü Osmanlı İstanbul'u eleştiren, saray ve halk arasında bir kıyaslama yapan Ceyhun Atuf, kurtuluş mücadelesinin doğudaki bölümünü halk erenlerinin mücadelesi olarak kabul eder. Bu mücadele içinde Erzurum ve Atatürk isimleri önemlidir.

Atatürk, Köroğlu'dur, halk Aslı'dır. Kerem ile Aslı gibi; Atatürk ve halk birbirlerine kavuşamamanın hasreti içindedirler. Ona göre, bir Köroğlu, bir Kerem olan Atatürk, Erzurum'dan yüklediği kurtuluş yüküyle özgürlüğe, Aslı'sına koşar.

⁶⁴¹ Ceyhun Atuf Kansu: " Şu Sonsuz Koşu", Güneş Salkımı, s.166

⁶⁴² Ceyhun Atuf Kansu: " Erzurum Temmuz", Güneş Salkımı, s.109-110

*"Düſer halkın örne Koroğlu
Sabahın erkenci kervanı
Denkleyip bir güzel düſü
Erzurum çarſısından yüklediği
Bir yol oğludur çıkar Erzurum' dan
Giysileri yalın ve adı halkın
Anadolu paſası." ⁶⁴³*

3.5.2.1.3. Sivas

Sivas, kongre merkezi olması sebebiyle Ceyhun Atuf için önemlidir. Özellikle bu kongrede kabul edilmek istenen Ameriken mandası alaycı bir dille eleştirilir. Beklentiler Mustafa Kemal'dendir.

*"Efendiler! Yaban manda istemeyiz
Suyumuzu içer gider, otumuzu ezer gider.
Kavaklarda kar bıçağı gezer gider
Duyduk senden Türkmen koruncası baba Kemal
Yaylamızı kurtarmaya yol gider." ⁶⁴⁴*

3.5.2.1.4. İstanbul

Ceyhun Atuf, mücadelenin çerçevesini oluştururken her açıdan Osmanlı'ya ters düşer. İstanbul'u zevkin eğlencenin, duyarsızlığın merkezi olarak görür, eleştirir.

*"Deniz bir insan bahçesi ydi,
Gülü yordu mavi lâlesi İstanbul' un
Vardı baktı, bir kara yazı:
"Kim ki Millicilere yardım eder
Ölümle eder bu eylemini"
Gülümsemi inancın gül yaprağıyla
Ölümle ödemek?*

.....

Ölmek bir gönül gülü katmaktır yaşantıya." ⁶⁴⁵

⁶⁴³ Kansu, s.110

⁶⁴⁴ Ceyhun Atuf Kansu: " Sivas Mandası", Güneş Salkımı, s.112

⁶⁴⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Özbekler Tekkesi", Güneş Salkımı, s.127

Şair, bu mücadele esnasında bazı ihanetlerin yaşandığından söz eder ve halkın Mustafa Kemal'den yana oluşuyla gurur duyar. Ona göre ihanetlerin kaynağı padişah ve taraftarlarıdır.

"Nerden geldik nereye vardık?

Bu yol burada biter.

Tüfeğim Mustafa Kemal' den yanadır

Atarsa kurşunu Yunan' a atar

Çeteci ağam Çerkez Etem

Ben seninle gelemem

Buluttur donar kalır askerler yürür

*Karaoğlan çarşısında kar. "*⁶⁴⁶

3.5.2.1.5. Diğer Şehirler

Şair için Maraş şehri, yüklendiği sorumlulukla Millî Mücadele'yi yönlendiren güçtür. Bu şehre karşı sevgisi fazladır. Sütçü İmam ismi; yiğitliğiyle, kararlılığıyla onun şiirlerinde âbideleşir. Şair Maraş'ı ve Sütçü İmam'ı anlatırken üslubunu sertleştirir. Oldukça aşağılayıcı sözlerle İstanbul'u eleştirir.

"İstanbul uyuyordu köpeksi bir güneşte

Maraş uyanmıştı ay bıçağında

Namhusuydu halkın bir çift göz

Dönüşmüştü yürek namuslu bir tüfeğe

*Sütçü İmam çaktı ateşi. "*⁶⁴⁷

Çok sert ifadelerle İstanbul suçlanır. Çünkü, İstanbul Ceyhun Atuf'a göre mücadele ruhundan uzak duyarsız bir yerdir. Aksine Maraş halkının direnişi yücedir. Şair için Anadolu'nun işgâle karşı direnişinde Güneydoğu'nun farklı bir yeri vardır. Urfa şehri bu mücadelenin önemli bir bölümünde başroldedir.

"Verir Yeni Adana gazetesi

Urfa'dan güzel haberi

Çekilip gitmiştir Fransız

⁶⁴⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " Karaoğlan Çarşısında Kar Var", Güneş Salkımı, s.160

⁶⁴⁷ Ceyhun Atuf Kansu: " Maraş Gerillası", Güneş Salkımı, s.113

.....

Bir yiğitlemedir deyişimiz:

Beşli mavzerle elli bin Fransız karşı koymak.

Böyle karşı koymuştur Urfalı" ⁶⁴⁸

Şair, işgâle karşı mücadelenin yüceliğini, kadın erkek demeden çarpışan insanların varlığına bağlar. Gebe kadınlar bile bu mücadelenin içindedirler.

"Gebedir Halime yaz başağı

Beşli mavzer tutucusu Bekir'in kızı.

Bekir öldü.

Ağam. Biz bu toprağı savunmadık mı?

Sancıdır gözleri mavi Halime

....

Sal ilen götürdüler

Akşam indi ölüsünü getirdiler,

Kara köprü gerillası Irgat Bekir' in kızını." ⁶⁴⁹

Antep'in müdafaası da şiirlerde yüceltilir. Antep'iler topyekün bu mücadele içerisinde vardır; ancak şair tarafından Şahin Bey ismi ön plâna çıkar. Onun mücadelesi emperyalizme karşı kutsal bir mücadele olarak anlatılır.

"Memik ağa, Dede ağa, Çavdar ağa

Bir kan çizgisi çizmişlerdir

Türkmen sabanıyla toprağa.

Şahin Bey gelir Kilis yolundan

Bir bölük buhutla köprü başına

Yol vermemeye Antep kentine" ⁶⁵⁰

Antep şehri bir direnmenin adı, sembolüdür. Kuvayı Millîye ruhunun yansımasıdır. Antep'teki direnme, açlık, sefalet sebebiyle başarısız olsa da; yenilgi, düşmana değil, Osmanlı İstanbul'a karşıdır.

Ceyhun Atuf için Anadolu şehirlerinin Kurtuluş Savaşı içerisinde önemli rolleri

⁶⁴⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Urfa Ağzı", Güneş Salkımı, s.133

⁶⁴⁹ Kansu, s.134

⁶⁵⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Antep Köprüsü", Güneş Salkımı, s.141

vardır. İşgâl sırasında Bursa'nın düşman eline geçmesinden ve zafer için verilen mücadeleden bahsedilir. Bursa'nın Osmanlı dönemindeki önemi üzerinde durulur, kurtuluş beklentileri dile getirilir.

"Eylülün güz yaprağını güneşe tutarlarsa

Bilin ki kurtulmuştur Bursa

Yazıcılar yazarsa dizgiciler dizerse

Bir atlı getirir kara dağlardan

*Sabahtar emekçisi güneş ustanın tan yerini"*⁶⁵¹

3.5.2.2. Çeteler

Şair millî mücadele içerisinde dağlardaki direnişi, çetelerin düşmana karşı koyuşunu, Kurtuluş Savaşı içerisindeki önemli gelişmeler olarak anlatır. Bu tablo içerisinde bir çok isimden söz edilir. Murat Bey, Mestan Efe, Kara Erkek Efe, Çarıklı Hacı Muhittin Bey, Yüzbaşı Süleyman Sururî Bey, Alaşehirli Hüseyin Paşaoğlu Mustafa Bey vb. bu insanlar onur bayrağını kurtarmak için mücadele ederler. Alaşehir çarşısında toplanırlar.

"Dağlardan inen başkaldırmış köylülere

Silah dağıtır Alaşehir çarşısında

Bir omur bayrağını kurtarmak için

Bey toprağını Türkmen dağlarını kurtarmak için

*Birleşirler Alaşehir çarşısında!.."*⁶⁵²

3.5.2.3. Millî Mücadele Kahramanları

3.5.2.3.1. Hasan Tahsin

Ceyhun Atuf Kansu'nun kurtuluş mücadelesi içerisinde bahsettiği isimlerden biri Hasan Tahsin'dir. Şair tarafından Hasan Tahsin ismi emperyalizme karşı mücadelenin sembolü olarak anlatılır. Ona göre Hasan Tahsin bir direnmenin yeşerecek tohumudur. Bu şahsa sıkılan kurşun Türk Milleti'ne sıkılmıştır. Bu kurşunla İzmir susmuş, bir millet susmuştur. Fakat şair için Hasan Tahsin ölmemiş, aksine mücadele tohumu yeşermeye başlamıştır. Tek bir damlayla yağmur, tek bir kurşunla Kurtuluş Savaşı başlamıştır.

⁶⁵¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Hâkimiyeti Millîye", Güneş Salkımı, s.154

⁶⁵² Ceyhun Atuf Kansu: "Alaşehir", Güneş Salkımı, s. 116

"Tek bir damlayla başlar yağmur
 Çoğalır sonra ve tek bir kurşunla başlar
 Ulusal Kurtuluş savaşları... dolar halkın tüfeği
 Çelişkiler elektriği bulutlarla

.....

Hasan Tahsin Recep

*Bir başkaldırının yanan sönen yıldırımında."*⁶⁵³

3.5.2.3.2. Mehmet Âkif Ersoy

Millî Mücadele içerisinde Ceyhun Atufun adından bahsettiği şahsiyetlerden birisi de Mehmet Akif Ersoy'dur.

Kansu, Mehmet Akifin toplumun maneviyatına hizmetlerinden bahseder. Batılı emperyalizme karşı toplumu direnmeye çağıran Akifin: *Dinleyin sözlerimi, gezdim gördüm/ Kurtuluş bir dağ yoludur/ Geçmeye inanç ister/ Anadolu gönül kalenizdir, vermeyin kalenizi/*⁶⁵⁴ diye Nasrullah Camii'nde verdiği vaazları Ceyhun Atuf -özünü kavramış bir şekilde-değerlendirir ve onu takdir eder.

3.5. 2.3.3. Telgrafçı Manastırlı Hamdi Efendi

Telgrafçı Manastırlı Hamdi Efendi'nin Kurtuluş Savaşı içerisindeki büyük başarısı dile getirilir. Ölümü hiçe sayarak Anadolu'yu uyandıran, İstanbul' un işgâl haberini herkese duyuran bu şahsiyet bir halk çocuğu olarak anlatılır.

"Saat on... Badem ağaçları çiçekte
 -Bahardan önce geldi İstanbul telgrafı-
 "Mustafa Kemal Paşa. Mustafa Kemal Paşa
 Bu sabah Şehzadebaşı mızıka karakolu"
 Çiziyor kara haberi
 Korkusuz telgrafçı- Ölüm kapının ardında-
 "İngilizler karakolu bastılar

Durdu maniple

⁶⁵³ Ceyhun Atuf Kansu: " Hasan Tahsin", *Halkçı*, No. 62, (29 Ekim 1973), s.7

⁶⁵⁴ Ceyhun Atuf Kansu: " Nasrullah Camii", *Güneş Salkımı*, s. 155-156

-Manastırlı bir halk çocuğu

Göç arabaları ve kar yağar Rumeli' ye-" ⁶⁵⁵

3.5.2.3.4. Yörük Ali Efe

Kansu için önemli isimlerden biri de Yörük Ali Efe'dir. Bu şahsın Millî Mücadele içindeki yeri şiirlerde ele alınır ve övülür. Çete savaşlarının kurtuluş mücadelesindeki yeri anlatılır. İşbirlikçilere karşı Yörük Ali Efe'nin mücadelesi yüceltilir.

"Akıp gelirler bir halk ırmağıyla

Yörük Ali Efe' nin açtığı derin yataktan

Bir dağ gülüdür çete Şerife

Gül ve ölüm bir simgedir kadınlıktan

Geceden... bir ateş düşer güzel Aydın' dan

Yunan oğlu yakıp kaçmaktadır, incir ağacı

Bir yanık daldır ölümlerin üzerinde

Işır, Sarı tekeli oymağında bir kanlı düğünde

Kayın ağaçlarına vuran ateşle, Yörük Ali' nin yüzü." ⁶⁵⁶

3.5.2.3.5. Diğer Kahramanlar

Kurtuluş Savaşı yıllarında adları söylenmeyen; ancak Kuvayı Millîyeciler olarak bahsedilen insanların bu mücadele içerisinde üstlendikleri roller şair tarafından yüceltilir. Kuvayı Millîye ruhunun toplumun her kesiminde hissedildiği, topyekün bu mücadeleye girildiği ortaya konur. Mücadelenin yüceliği geceye siner ve *yurtsever gece* olarak dile getirilir. Şair için Kuvvacıların direnişi halkın direnişidir.

Ceyhun Atuf, "Ulusal Kurtuluş Ordusu" olarak nitelendirdiği halkı Kuvayı Millîye ruhu etrafında kenetlenmiş olarak anlatır ve bu orduyu hem düşmana; hem de Osmanlı'ya topyekün karşı koyan bir güç olarak kabul eder. Bu ordunun düşmana karşı verilen mücadele içerisinde sürekli olarak Osmanlı'ya karşı koyuşu dile getirilir. Seymenleriyle, Zeybekleriyle, köylüsüyle, kentlisiyle meydana getirilen ordu Kuvayı Millîye ruhunu oluşturur. Bu ordu yüceltilir.

"Tozu dumana katan atlarıyla

⁶⁵⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Manastırlı Hamdi Efendi", *Güneş Salkımı*, s.125

⁶⁵⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " Yörük Ali Efe", *Güneş Salkımı*, s.120

*Dağların direnişi bir çoban ateşinden
Gecelere yansıtıp gelen çeteciler
Vardılar geldiler Ankara' ya
Vakt erişmiştir ve Amasya mağrasından
Dirile yazmıştır Türkmen Baba İshak
Osmanlı' ya ve emperyalizme karşı
Çarpışmaya kurtuluş ordusunda
Yalınmayak Kırşehir köylüleri. " ⁶⁵⁷*

3.5.2.3.6. Dekoratif Unsurlar

Ceyhun Atuf Millî Mücadeleyi arzulayanların sadece Kuvvacılar olmadığını; tozu dumana katan atların, çoban ateşlerinin, mağaralar veya tarihten kopup gelen erenlerin de bu mücadeleye katıldıklarını anlatır.

Kansu, kurtuluş mücadelesi içerisinde halkı en önde değerlendirir. İşgâl yıllarında Yunan'a, Fransız'a, İtalyan'a karşı duran halkın direnci yüceleştirilir. Ona göre halk gerçekten istediği için kurtuluş gerçekleşmiştir. Hem düşmana hem de Osmanlı'ya karşı koyan halk, mücadelenin merkezindedir.

Sanatçı, direnmenin ardında sadece insanları görmez. Birtakım semboller bu direncin manevî dinamikleri olarak anlatılır. Bir lokomotif ve onun makinisti kurtuluş mücadelesi için bütünleşirler. Lokomotif bir kaderdir, savaşın seyridir.

*"Bir lokomotif girer defterimize
İzmir- Aydın demir yolundan
Makinist İbrahim' le ateşçi Haşim' in
Kurtardığı bir eski lokomotif. " ⁶⁵⁸*

Düşmana karşı verilen mücadelede bu lokomotif mağdur olan veya zafer kazanan halkın sembolüdür. Lokomotif çetecilere silah taşıdığı için kıymetlidir. Fiilen mücadelenin içindedir. Onun kurtuluşu, halkın kurtuluşudur.

⁶⁵⁷ Ceyhun Atuf Kansu: " Ulusal Kurtuluş Ordusu", Güneş Salkımı, s.161

⁶⁵⁸ Ceyhun Atuf Kansu: " 51 Nolu Lokomotif", Güneş Salkımı, s.149

3.5.3. Mazi

Ceyhun Atuf'un şiirlerinde mazi- tarih bütünlüğü, önemli temalardan birisi olarak ele alınır. Sanatçı maziye dönüşte sınırlı bir çerçeve oluşturmaz, sınırlı bir coğrafyada kalmaz. Bazen Dede Korkut'la arkadaşlık kurar, bazen Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş yıllarına yolculuk yapar.

3.5.3.1. Tarih ve Mazi

Ağustos Öğretisi (Halk Tarihi) ⁶⁵⁹ adlı şiirinde özgürlük için Anadolu'da verilen mücadeleleri dile getiren şair, Orhan Gazi'nin Osmanlı için yapmış olduğu mücadeleden hareketle Millî Mücadele'ye kadar gelir.

*"Üç iplik dokur halk tarihini
Emek, doğa ve insan
Sakarya ırmağını geçip - atlılarla -
Mekeceden bir yol döner
İzniğe doğru... Üzümler, zeytin
Söğütlü obalarıyla Orhan Gazi
Bahar erişende Gebze önlerine.
Vuruşulmuştur Bursa ovası için"* ⁶⁶⁰

Şairin maziye dönüş sebepleri arasında üç önemli unsuru dikkate almak gerekir: Emek, doğa ve insan... Ona göre bu üç unsur Türk tarihindeki gelişmelerin de kaynağıdır.

Ceyhun Atuf İstanbul şehrini; tarihî, sosyolojik ve ekonomik yönlerden farklı şekilde algılar. İstanbul'un fethinden, işgâline kadar geçen süre ve meydana gelen olaylar değişik bir üslûpla değerlendirilir. İstanbul'a karşı oynanan oyunlar karşısında üzüdür.

*"Bir Venedik tüccarı, kara tefeci
Bir korsan Ceneviz'den
Alıp götürür Üsküdar güzelini
Tutulmuştur yedi tepesi İstanbul'un
Yaban askerleri ve yerli hafiyelerle.*

....

⁶⁵⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Ağustos Öğretisi- Halk Tarihi", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 153-154

⁶⁶⁰ Kansu, s. 154

Sultan İstanbul'u verdiğiinden beri

Bankalara ve de İngilizlere

*Bir gece vakti kalmıştır bizlere.*⁶⁶¹

Ceyhun Atuf Kansu, şiirlerini oluştururken maziden yararlanmak suretiyle insan - Tanrı - ölüm kavramlarını birlikte düşünür ve bu yaklaşımı mazi - hâl - âti birlikteliği içerisinde değerlendirir. Maziye bakışını toplumun değer yargılarını ön plânda tutmak suretiyle şekillendirir.

3.5.3.2. Halk Kaynaklarına Dönüş

Kansu mazi kavramını yerli ve mahallî renkler içerisinde sunar. Bazı şiirlerinde Dede Korkut'tan, Banu Çiçek, Burla Hatun, Beyrek'ten söz ederken, bir arayış içerisinde olduğunu hissederiz. Özellikle halk kültürüne, edebiyatına malzeme teşkil eden değerler, kendi şiirleri için de ham madde oluştururlar. Şair için bu isimler sadece bir malzeme değil; bilgeliğin, cesaretin, adaletin timsali oldukları için de kıymetlidirler.

"Adını onurladım, boyunu oğuzladım

Soyunun imrenesi

Banu Çiçek gözlerini, Burla Hatun hallerini

Bir adım gittim özledim

Gönül der ki: Üç öpülür, bin sevilir

Kavga kopar, can verilir

*Uğruna devrim yapılır*⁶⁶²

Sanatçı için mazi, bir fayda uğruna seçilen temadır. Hem güzellik, hem tarihîlik açısından değerlendirildiğinde, Banu Çiçek ismi şairin bakışlarını yoğun olarak Dede Korkut hikâyelerine yöneltir. *Hele gel Atam Korkut!* sözleriyle maziye çağıran şair bir güzellik peşindedir. Bu güzellik, uğruna devrim yapılacak bir güzelliştir. Şairin maziye dönük tavrında devrim arayışını da görmek gerekir.

Anadolu erenlerinin dostluk, kardeşlik içerisindeki yaşantısını; Anadolu'nun bu insanlarla gülen çehresini yansıtmaya çalışır. O, Ahî Evran'daki çalışma azmini hâlâ taşıma gayretindedir. İnsanlar arasındaki hoşgörüsüzlük, şairin maziye dönük bir tavır

⁶⁶¹ Ceyhun Atuf Kansu: " 27 Mayıs 1920", *Güneş Salkımı*, s. 137

⁶⁶² Ceyhun Atuf Kansu: " Banu Çiçek", *Halk Albümü*, s. 106

sergilemesinin sebeplerindendir. Günlük hayat içerisinde kaybolan değerleri mazide arama arzusu, bazı şairlerde olduğu gibi Ceyhun Atufta da görülür.

"Güneşi içelim bir çeşmeden

Doygu azık yiyelim

Ektiğimiz bahçeden

Ağustos dinlencesi çardak

Kara daneli üzüm

Sarı dolgun başaktan

Taze fırın ekmeği

Hele gel Ahi Evran

Açılsın işliğimiz

İşlesin ellerimiz övünsün güllerimiz

Hele gel kutsal toprak."⁶⁶³

Denizin bayrağını okudukça, yazar özgürlüğü toprağın defterine, diyerek şairi tanımlayan Ceyhun Atuf, kendince bir deniz miti oluşturur.

"Deniz bir kalem kutusu verdi çocuklarına

Hep mavilerden

Bayraklar köpüklerden

Yazın dedi: "Özgürlüktür deniz!""⁶⁶⁴

3.5.3.3. Nostalji

Özgürlük ve deniz kavramlarını bütünleştiren şair, bu iki kavramla beraber Yunus'u düşünür. Geçmişten güne, deniz kavramı içerisinde sunmaya çalıştığı bütünlük, sanatçırı özgürlüğün ilk ozanlarına kadar ulaştırır.

"Hep birlikte yürüdüler

Bacılıklar, kardaşlıklar

Ki biz deniz soyu

Yosunlardan Yunus Yalvaç'a dek hep diriyiz

⁶⁶³ Ceyhun Atuf Kansu: " Meşe Ağacı Tapınağı", Halk Albümü, s. 150

⁶⁶⁴ Ceyhun Atuf Kansu: " Ağustos Öğretisi- Gösteri Yürüyüşü Denizin", Bir Kasabadan Resimler, s.

*Kaçma isteği Robenson'da ilk ada
Karaların ağaçlarla yürüdüğü gemi
Özgürlüğün ilk ozanları! ⁶⁶⁵*

Denizin seçilmesi, onun varlığındaki güçtür. Özgürlüğün sembolü olan deniz, beklenmedik zamanlarda coşar, köpürür. Bazen dalgasız ve sakindir. Ancak ne yapacağı, ne zaman coşacağı belli olmaz. Kansu'nun şiirlerinde deniz, geçmişle gün arasında düşlere uzanan bir köprüdür.

_____ Deniz = Özgürlük _____
Mavilik Sığınma isteği
" "

Düşlerin Çözücüsü

Ceyhun Atuf Kansu, mazi temi içerisinde bazen yerli ve yabancı isimlere müracaat etmek suretiyle bir direnişi ortaya koyar. Bu direniş ölüme karşıdır; ancak çaresizlik de anlatılır.

*"Kaynar deli gönül dağlarından İspanya'nın
Guadalkivir Lorca'nın ırmağıdır
Kurtuba'da kurban kanı, Sevilla'da sevecen gül
Ozanlardır ırmakların başı
Deli gönül kaynar gelir
Yumus Emre kayasından ⁶⁶⁶*

İrmak ve ozan, önüne geçilemeyen bir arzunun, bir idealin varlığını ortaya koyar. Bu iki unsur mazinin ismidir. Bu bütünleşme neticesinde şairin maziye bakışı somutlaşır.

Ceyhun Atuf için mazi hem güç birikimi; hem de dinamizmdir. Milletlerin hayatlarında böylesi bütünleşmeler, bir ucu ölüme giden mücadelelerin varlığını ortaya koyar. Şair maziye mücadele arzusu ve devrim anlayışı içerisinde bakar. Maziye pencere açan ırmak kavramı, şair için ölümle eşdeğerdir.

*"Gudalkivir Lorca'nın ölümüdür
Volga, acılı Gorki'nin*

⁶⁶⁵ Kansu, s. 151

⁶⁶⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " İrmaklar ve Ozanlar", Halk Albümü, s. 134

Ultava, köy türkücüsü Smetana'nın
İrmaklar taşır ölümlerini ozanların
Guadalkivir'de Lorca
Porsuk suyunda Yunus Emre..."⁶⁶⁷

Bu mısralardan hareketle oluşturulacak tablonun kesişme noktası ölüm olarak düşünülmelidir. Hâlden maziye katedilecek mesafenin yol göstericisi olan ırmaklar, Ceyhun Atufun maziyle bağlantı noktasını oluşturur.

Guadalkivir	<i>İspanya</i>	Lorca	<i>Lorca'nın Ölümü</i>
Volga	<i>Rusya</i>	Gorki	<i>Gorki'nin Ölümü</i>
Ultava	<i>Bohemya</i>	Smetana	<i>Smetana'nın Ölümü</i>
Porsuk	<i>Anadolu</i>	Yunus Emre	<i>Yunus Emre'nin Ölümü</i>

3.6. Eğitimle İlgili Temalar

3.6.1. Eğitim

Ceyhun Atufa göre: *Ulus Kurtuluş Savaşı, Anadolu askerleriyle siyasal bağımsızlığı, Anadolu öğretmenleriyle eğitim bağımsızlığını getirecektir. Anadolu öğretmenin, eylem olarak Ulusal Kurtulu savaşına katkısı tarihsel bir gerçektir.*⁶⁶⁸ Onun için bir memleketin gerçek kurtuluşu eğitim sayesinde gerçekleşebilir. Bu yaklaşımla Atatürk'ü de hatırlatan sanatçı, bağımsız bir eğitimin askerî kurtuluşu destekleyen ve milleti gerçek manâda kurtaracak olan en büyük güç olduğunu kabul eder.

3.6.1.1. Örgün Eğitim

3.6.1.1.1. Köy Enstitüleri

Ceyhun Atuf Kansu Türk eğitim sistemi içerisinde en büyük şans olarak kabul ettiği Köy Enstitüleri'ni anlatırken bu olguyu Atatürk İlkeleri çerçevesinde ortaya koyar. Ona göre Köy Enstitüleri, Atatürk'ün düşüncelerine en yakın eğitim sisteminin merkezidir. Cumhuriyet'in temel ilkelerinden birisidir. Başka bir ifadeyle, Cumhuriyet'in

⁶⁶⁷ Kansu, s. 134

⁶⁶⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Bağımsızlık Eğitimi", *İmece*, No. 89, (Eylül 1968), s. 3

halk uyanışı yolunda bulduğu en geniş çarelerden birisi köy enstitüleridir. En fazla "Halkçılık" ilkesini benimsediğini söyleyen Ceyhun Atuf için, eğitim ve öğretimin temel kurumları Köy Enstitüleri'dir. Bu müesseseler şaire göre Atatürk inkılaplarının ve halkçılık ilkesinin eğitim ve öğretim sorunlarına uygulanmasından başka bir şey değildir.

Eğitim sistemi Ceyhun Atuf tarafından bilimsel çerçevede değerlendirilir. Eğitim sistemimizin Türkiye gerçeklerine uygun olmadığını anlatan şair, insanımızın açlık içerisinde yaşadığı dönemlerde, sadece okul bitirmeye yarayan derslerin faydasızlığını ortaya koyar. Bunu da hayattaki çelişkilerle sunar. Bir yanda Anadolu'nun her an sevgiyi tadan, saf, ancak yoksul insanları, diğer tarafta her an gönüllerince eğlenen mutlu insanlar.

Sanatçı, *Ağustos Öğretisi- Üniversite*⁶⁶⁹ adlı şiirinde kendince bilim tanımı yapar: *"Ha girmiş ha girmemişsin üniversiteye/ Bilim doğayı insana değiştirmektir, hey oğul!"*

Ancak Kansu'ya göre Türkiye'deki eğitim ve bilimsellik çizgisi buna uymamaktadır.

*"Gecen yıldızsız kalacaksa
Kitapların ortaçağ kentlerinde
Bilimtaya girme oğul
Samanyolu ağılında yıldız uyutan çoban
Daha yararlıdır senden o zaman."*⁶⁷⁰

Ceyhun Atuf, realiteye uymayan günlük gelişmelerden uzak eğitim sistemine karşıdır. Özellikle de ekonomik dengesizliklerden bahseder, haksız kazançları da eleştirir.

*"Şişman obur kadın ağalar
Ayçiçeği yağlarında yatarlarken
Kimya öğretimi boşunadır oğul
Bil ki yakıcı bir öğeye dönüşür
Atomların sınıfsal ağırlığı."*⁶⁷¹

Ceyhun Atuf Kansu eğitim sistemi içerisinde özellikle "Köy Enstitüleri"nin

⁶⁶⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Ağustos Öğretisi- Üniversite", *Yansıma*, No. 31, (Temmuz 1974)/

Bir Kasabadan Resimler, s.143-145

⁶⁷⁰ Kansu, s. 144

⁶⁷¹ Kansu, s. 145

varlığını ve önemini vazgeçilmez unsur olarak değerlendirir. Değişik yörelerden, kültürlerden, olumsuz şartlardan gelen çocukların; kara tahta başında kardeşliği, dürüstlüğü, aydınlığı ölüme karşı mücadeleyi öğrenmelerinin büyük bir olay olduğu inancıyla, bu durumu kâbus dolu bir rüyadan uyanma olarak değerlendirir.

"İnanmıyordu çocuklar birdenbire

Bu kadar güzel bir dünyaya geçtiklerine

Öğretmen toprağın bereketini

Kardeşliğin, aydınlığın karanlığa zaferini

*Ölüme karşı hayatın zaferini öğretmeye başlamıştı."*⁶⁷²

Kansu, eğitimci bir babanın -Nafi Atuf Kansu- oğlu olmak avantajıyla söylediklerini, düşündüklerini gelip geçici ifadeler olarak kabul etmez ve eğitim denilen geniş boyutlu gerçeklik üzerinde kafa yorar, çözüm yolları araştırır. Bir çocuğun eğitimi için gerekli olan herşeyi iyice düşünür. Bir aydının da böylesi bir tavır içerisinde olması gerekir ona göre. Halk gibi; sade ve çalışarak yaşamının gerekliliğini babasından öğrenen Kansu, insan kişiliğine saygı duyarak, özgürlük içerisinde yaşayabilmenin ancak eğitim sayesinde olacağına inanır. Bu sebeple Köy Enstitüleri'ne işlerlik kazandırmak; babasının da arzuladığı gibi halkevleri ve halkodalarını demokrasi ve eğitimin gerçek okulları haline getirmek ister.

3.6.1.1.1. Köy Enstitüleri ve Millet Oluşumu

Ceyhun Atuf Kansu, Köy Enstitüleri'nin takip edecekleri yol hakkında fikir beyan eder ve yeni bir milletin oluşumunda, insanları uyandıracak, özgürleştirecek sistemin bu kurumlar içerisinde somutlaşacağını düşünür.

Bir köy çocuğunda yarının cumhurbaşkanlığını görmeyenler, gerçek cumhuriyetçi olamazlar, diyen Ceyhun Atuf, Köy Enstitüleri'nin bu süreç içerisindeki rolü ve önemi üzerinde durur. Söz konusu kurumları bir halk karizması olarak değerlendiren sanatçı , bu enstitülerin hazırladığı edebiyatın - M. Makal, Başaran, T. Apaydın, F. Baykurt vb. - kaynaklarını da izah eder. Ceyhun Atuf a göre köy kaynağından gelmiş olan şair ve yazarların kendi çocuklukları, kendi çevreleri ve kendi hayatları bu edebiyatın en büyük kaynağıdır. Ayrıca memlekete, insana, realiteye dönük

⁶⁷² Ceyhun Atuf Kansu: " Köy Okulu", Bir Kasabadan Resimler, s.51-52

eğitim sistemi anlayışı, Atatürk İlke ve İnkılâplarına bağlılık da Köy Enstitüleri'nin oluşturduğu edebiyatın, edebiyatçının kaynakları arasındadır.

3.6.1.1.1.2. Köy Enstitüleri'nin Misyonu

Ceyhun Atuf oluşan bu edebiyatın özelliklerini sıralarken; halk diliyle, sade cümle anlayışıyla, kestirme, gerçekçi anlatımıyla bu edebiyatın başarılı olduğunu savunur. Çünkü Türk köyü bu edebiyatta kendi sorun ve özellikleriyle vardır. Sanatçıların yaşadıkları hayat; köyün ve köylünün hayatıdır. Arzuları, beklentileri köylünün arzu ve beklentileriyle örtüşür. Ceyhun Atuf tabiatı, insanı gerçekçi şekilde ele alan; dünya görüşleriyle dinamik bir güç oluşturan bu sanatçıları takdir eder.

Köy Enstitüleri gerçeği içerisinde İsmail Hakkı Tonguç ismi Ceyhun Atufun en fazla saygı duyduğu isim olaraktikkati çeker. Köy Enstitülerinin kurucusu olarak bilinen Tonguç ismine her fırsatta övgüler yağdırır Kansu. Köy Enstitülerinin mimarı, kurucusu olan İsmail Hakkı Tonguç, sanatçı için erişilmez bir isimdir. O, yurdun neresinde olunursa olunsun çocukların, gençlerin bu ismi hatırlamasını, saygı duymasını ister.

"Ben olsam, Gömeç köylüleri, ben olsam yerinizde

Ak kireç, kavak dalı, yepyeni

Bir okul yapıp verirdim Tonguç adını

*Bu güzel güç vardır ellerinizde."*⁶⁷³

Köy Enstitülerinin bir başlangıç, bir çekirdek olduğunu kabul eden sanatçının çocuklardan, gençlerden beklentileri vardır. Bu doğrultuda onlara mesajlar gönderir.

"Zeytin ırgatları, bağ belleyenler

Sizin adınızdı o, köylü adı

Kazıyıp silseniz de, bilmeseniz de,

Onlar olacak bir gün gelecek

Milyonlarca çocuk Muş' tan, Bingöllerden,

Yürüyüp gelecekler üniversiteye

Omın adını söyleye söyleye

Halk sevgisi, barış dalı Ve eğitimin koskoca çınarı

*Pırıl pırıl Tonguç baba!"*⁶⁷⁴

⁶⁷³ Ceyhun Atuf Kansu: " Tonguç İlkokulu", *İmece*, No. 58, (Mart 1966), s. 8

3.6.1.1.1.3. Köy Enstitüleri'ni Sahiplenme

Köy Enstitüleri'yle Tonguç ismini özdeşleştiren Ceyhun Atuf Kansu, Tonguç'un Anadolu köyüne millî bir açıdan baktığını, çağdaş bir ses olarak halktan ve köylüden gelen sesi duyurduğunu; hülâsa hem devrimci, hem de devrimin kaynağı olduğunu belirtir. Şair için Köy Enstitüleri, köy çocuklarının elinde yazıların ısındığı yerdir.

"Biri de eğitim imecesi

Bin dokuz yüz kırk birin acı kışı

Kepirtepe Pazarören Yıldızeli

Isınan yazılar köy çocuklarının elinde."⁶⁷⁵

Köy Enstitüleri'nin zaman içerisinde kapatılması için atılan adımlar Ceyhun Atufu üzer. Çünkü bu okulların kapatılması demek, okullarda yetişen ve yetişecek olan gençlerin devrilmesi, yaralanması demektir.

"Geldiler bir daha, bir daha vurdular

Oğlundu devrilen bu sefer damın önünde

Haberin olamazdı ki, karanlıkta o bıçak;

Alınmıştı senin yastığının altından.

Oğlun bir sehere durmuştu ve kızıl gül vaktine,

İştiyip geçmek üzereydi, yolumun üzerinden,

Köylü ayaklarıyla halkın güneşi

*Haberin bile olmadı, bıçakladılar arkasından,"*⁶⁷⁶

Şiirde bahsedildiği gibi bıçaklanan Köy Enstitüleri'dir, Anadolu üzerindeki güneştir. Ceyhun Atuf'a göre bu eylem, gaflet içerisinde bulunan aydınların bıçaklarıyla yapılmıştır. Yazmış olduğu bu ağıtta insanlığa güneş aydınlığı sunan Köy Enstitüleri için ağlar ve kendisi gibi düşünenlerin de ağlamasını ister.

Ceyhun Atufun eğitim karşısındaki hassasiyeti bilinmektedir. Böylesi bir tavrın oluşumunda babası Nafi Atufun tesirlerini de düşünmek gerekir. O, eğitici bir kimlikle, politikanın estetiğini yapan bir sanatçı olarak bazı isimleri Türk eğitim sistemi içerisinde sembolleştirir: *"Devrim karargâhı Mustafa Necati Bey, Nafi Atuf(Kansu)/ Humanizmin*

⁶⁷⁴ Kansu, s. 8

⁶⁷⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Ulusal İmece", *Bağımsızlık Gülü*, s.52

⁶⁷⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " Köy Enstitüleri Ağdı", *İmece*, No.72, (1 Nisan 1967), s. 3

güneşli çimenlerinde aydınlıklar ustası Yücel/ yürüyor büyük savaşın çavuşları, yürüyor yarası kutsal Tonguç baba!"⁶⁷⁷

Şair tarafından devrimci isimler arasında zikredilen bu şahsiyetler, her zaman takdir edilir, zirveye oturtulur. Ona göre Atatürk'ün izinden giden bu isimler Türk Eğitim sistemi içerisinde önemli yerlere sahiptirler.

*"Yürüyor aydınlığı köylerin kentlerin
Karlı ovalarında izler bırakarak,
Ardahan'ın derin vadilerinden karlı çizmeler,
Yürüyor başkentin caddelerinde.*

*Yürüyor gaz lambaları öğretmen evlerinin,
Koyu karanlığında yurdumun tek ışık,
Yürüyor en önde alfabelerden çıkmış
Çocukların hecelediği Atatürk"⁶⁷⁸*

Ceyhun Atuf Kansu Türk eğitim sisteminin devrimci isimleri olarak nitelendirdiği, Nafi Atuf Kansu, Mustafa Necati Bey, Hasan Ali Yücel, İsmail Hakkı Tonguç gibi şahsiyetlerin politikalarıyla Atatürk'ün düşüncelerini birleştirir. Uzun mesafeler katedecek eğitim ırmağının kaynağında Atatürk; dönüm noktalarında ise bu isimler vardır.

3.6.1.1.2. Yaygın Eğitim

Sanatçı, iyi bir eğitimin sadece okullarda verileceği kanaatinde değildir. Bir aydının üzerine düşen görevler olmalıdır. Halkın seviyesine uygun, eğitimi pekiştirecek birtakım faaliyetlerle de örgün eğitimin pekiştirilmesine gidilmelidir. *"Sorun, içinde halktan sözeden kitaplar değil, halkın anlayacağı, beğeneceği kitaplar yazmaktır. Nasıl yazmalı bu kitapları. Bir: Halkın dilini iyi bilmeli. İki: Halkın düşüncelerini iyi incelemeli, iyi bilmeli. Üç: Halkın elinde dolaşan severek okuduğu kitapları incelemeli. Ondan sonra yazı dili ile iyi halk kitapları yazmalı."*⁶⁷⁹

Ceyhun Atuf'a göre yaygın eğitimin başarısı eğitimdeki bağımsızlık ölçüsünde gerçekleşir. Zira bağımsızlık fikri bir yurdun çocuklarını tarihi bir yaklaşımla bileyen

⁶⁷⁷ Ceyhun Atuf Kansu: " Öğretmenler Yürüyüşü", *İmece*, No. 24, (Nisan 1923), s. 4

⁶⁷⁸ Kansu, s. 4

⁶⁷⁹ Ceyhun Atuf Kansu: " Tolstoy ve Nafi Atuf Kansu", *İmece*, No. 30, (1971), s. 11

güçtür. Yabancı kültürlerden uzak bir eğitim bilincidir. Eğitimin varlığı bağımsızlığıyla doğru orantılıdır. Bu sebeple eğitimde bağımsız olmak ve bağımsızlığı eğitmek gerekir. Kansu kurumuş solmuş bilgilere karşı çıkarken pozitif bilimlerin varlığını ve gerekliliğini de ortaya koyar.

*"Bir güzelce açınız açık havaya!
Üniversitelerin okulların tozuna karşı,
Kurumuş solmuş bilgilere karşı
Deneyler, varsayımlar, ölü evrenlere karşı,
Taptaze ilk bilgidir güneşle gökyüzü!"*⁶⁸⁰

Kansu kendine göre bir eğitim modeli oluşturmaya çalışır: *Öğretimin, eğitimin başına, ulusal kurtuluş savaşlarından gelme, ulusal bağımsızlık ilkesini koymayan, bağımsızlığı yaşamamanın tek koşulu, omur diriltici tek ulusal değer saymayan bir eğitim, uşaklığın, tutsaklığın, uyduluğun, yabancılaştırmanın eğitimidir.*⁶⁸¹

3.6.1.2. Eğitim ve Sağlık

Ceyhun Atuf, eğitim ve sağlık bütünlüğünü inkâr edilemez bir gerçeklik olarak kabul eder. Onun bir eğitimcinin oğlu oluşu ve mesleğinin çocuk hekimliği olması sebebiyle bu konudaki değerlendirmeleri objektiftir. Anadolu'nun geri kalmışlığı, eğitimsizliği beraberinde bir çok sağlık problemini de ortaya koyar. Çocuk sevdalısı bir şair- yazar olan sanatçı için bu durum, çok sert ve etkileyicidir. *Köy çocuğu ölüm orağından arta kalmış çocuktur. Köy çocuğunun üzerindeki yasa, doğa yasasıdır. Doğal ayıklama işini görür. Köy çocuğunda binbir özenin, insan bakımının bilgili izi yoktur. O, sert doğa ve yaşama koşullarını gelenekleri, görenekleri yenerek büyür, gelişir. Ölüm orağından kurtulmuşsa, doğal bir zaferdir bu ve çocuğun kendisine, yapısına bağlıdır.*⁶⁸²

3.6.1.3. Eğitimde Köy ve Kent

Kansu, çocuk eğitiminde etkili olabilecek faktörleri izah ederken kent yaşantısının ve anne- babanın rolleri üzerinde durur. Ona göre aydınlarımız sağlık sorunlarında olduğu

⁶⁸⁰ Ceyhun Atuf Kansu: " Köy Hekimi Robert Koh/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No .33, s.19

⁶⁸¹ Ceyhun Atuf Kansu: "Tolstoy ve Nafi Atuf Kansu", *İmece*, No. 30, (1971), s.5

⁶⁸² CeyhunAtuf Kansu: " Köy Çocuğu ", *İmece*, No. 7, (1964), s. 13

gibi eğitim sorunlarında da kentli çocuğu düşünmüşler ve köy çocuklarına yeni değerler kazandırmayı düşünmemişlerdir. *Okul öncesi çağında, toplumsal durumu iyi olan kentlinin çocuğuna ana baba ve çevre bir çok şeyşer öğretir. O, iyi sindirilmemiş bilgilerle doldurulur, dünya bilgisi zenginleşir, okul öncesi çağında köy çocuğu ise bakarak öğrenir, gözleyerek öğrenir. Onun öğretmeni kendi duygularıdır. Köy çocuğu daha çok doğal olayların öğretiminde zenginleşir. Kentli okul öncesi çocuğun oldukça yapma bilgilerine karşı, köy okul öncesi çocuğumun doğaya, çevreye yönelmiş sessiz, ama zengin bir bilgisi vardır.*⁶⁸³

Kansu, eğitim ve gelişmişlik bütünlüğü içerisinde insana ait beklentileri, arayışları, duygulanmaları bazen semboller yardımıyla dile getirir. İnsan psikolojisiyle beraber, aşkın, yalnızlığın ve gelişmenin isimleri değişir. Bazen demiryolu kavramı bütün bunların karşılığı olur. Demiryolu gelişmişlik, eğitim belki de direniştir. Bozkırların ortasından istediği gibi geçen de; ağa, eşraf nazını dinlemeyen eğitilmiş, iradeli, güçlü insandır.

*"Ben demiryoluyum der de, pırıl pırıl
Anlatır Kayseri'ye gidişini Cumhuriyetle
Dinlememiş ağa eşraf nazını
Basmış geçmiş bozkırların ortasından
Birleştirmiş köylerini ta Sivas'a şevk ile."*⁶⁸⁴

Bir köy öğretmenin mektubunda bahsettiği gibi, *demiryolumu görmek bile güzeldir*⁶⁸⁵ şair için. Çünkü bu ifadeler birtakım anlamlarla yüklü bir özlemi dile getirir. Bu bir hasretliktir. Bu bir gelişmişlik sevincidir. Kısaca eğitimin zaferidir. Memleketin sefâleti karşısında gelişmenin sembolü olan demiryolu bazen *kalbimize aşk taşıyan kana benzer*, bazen *cümle tüyü hasret kokan bir kuştur* ve her zaman umuttur.

*"Demiryoluna bakmak da güzel tepeden
Aşksız da olsa, umutsuz da olsa insan dopdolu olsa
Bu köyden bu karanlıktan bu sessiz damlardan
Aşka çıkabilirim dersin umutla dolabilirim
Bir demiryolu olsa..."*⁶⁸⁶

⁶⁸³ Kansu, s.14-15

⁶⁸⁴ Ceyhan Atuf Kansu: " Demiryolu", *Varlık*, No. 405, (1 Nisan 1954), *Bir Kasabadan Resimler*, s.61

⁶⁸⁵ Kansu, s. 61

⁶⁸⁶ Kansu, s. 63

3.6.2. Türkçe

3.6.2.1. Türkçe

Ceyhun Atuf Türkçe'yi, yani ana dili sadece fonksiyonel bir anlaşma mekanizması olarak değil; türkülerde, burcu burcu yerlilik, millilik kokan bir çiçek olarak değerlendirir ve bu güzellikten azamî ölçüde istifade etmeye çalışır.

3.6.2.1.1. Anadilin Fonksiyonu

Ceyhun Atuf Kansu, Anadolu birliğinin tesisinde ve temininde Türkçe'nin önemli bir rol üstlendiğini; bu sebeple şairlere karşı ortaya konan tavrın, aslında Türkçe'ye karşı olması gereken tavrı belirlediğini söyler.

Asıl malzemesi Türkçe olan şairlerin korunmasına yönelik olan bu yaklaşım; sanatçının bağımsız hareket edebilmesi açısından büyük bir serbestliği de ortaya koymaktadır. Çünkü Türkçe Anadolu erenlerinin dilinde, kaleminde güzelleşir, mükemmelleşir.

*"Anadolu'mun bağımsızlık ereni
Bir gönül bağına çevir öreni
Türkçe yasaklandığından beri
Susmuş Anadolu bülbülleri
Dilimiz ol, al halk işi dalımızı
İnsanda Tanrı'yı yeşerten, birliğin ekeneği
Toprağına dik."*⁶⁸⁷

Ceyhun Atuf'a göre Türkçe'ye gönül veren bağımsızlık erenlerinin yazdıkları şiirlerde Türkçe'nin lezzeti, dilin tadı anlatılır. İnsan bir kere bu tada vardımı ondan vazgeçemez, damağında vazgeçemeyeceği bir lezzet kalır.

"IV. Türkçe

Vardı mı insan bir yol dilin tadına

Kalkar gider bir ceviz altına

Bir kadının, bir askerin, bir çocuğun

⁶⁸⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Bozkır Yolu", Güneş Salkımı, s.122

*Yaralı yüreğinde yurdunun türküsünü söyler."*⁶⁸⁸

Ceyhun Atuf, şairlerin Türkçe'yi güzelleştirdiği, geliştirdiği düşüncesinden hareketle, onların tutuklanmamasını, serbest bırakılmasını ister. Ona göre şairi tutuklamak, Türkçe'yi mahkûm etmektir. Şairin istediği, gerçek manâda özgürlüktür.

*"Bir ozanı tutuklamak
Tutuklamaktır ana dilini
Gökyüzünü yoksunlamak Türkçe' den
Kırmaktır en taze dalı su yürürken*

*Bir ozanı tutuklamak
Tutuklamaktır ana sözcüğümü
Dili büyüten güneşli kapı önlerinde
Komuşurken gelen geçenle"*⁶⁸⁹

Ceyhun Atuf, Türkçe'nin gücünü, misyonunu anlatabilmek amacıyla bazen fantastik bir yaklaşım içerisinde nostalji yaşar ve hayâllere sığınır. Hayâlleri olağanüstüdür. *Yaşlı Adamın Türküsü*⁶⁹⁰ adlı şiirinde maziye dönük bir tavır sergiler ve gençlik dönemlerini yaşamak ister. Böylesi fantastik tavır içerisinde en fazla istenilen de on yedi yaşlarına gidebilmek ve Türkçe'yle bir mektup yazmaktır. Bir çok dileğin yanısıra bu temenni dikkat çekicidir. On yedi yaşın dinamizmi ile Türkçe'nin gücü birleştirilmeye çalışılır.

*"On yedi yaşında olsam
Mektuplar yazsam Türkçe'den
Dizelerden bir yol açsam
Halk türküsü ayaklarına."*⁶⁹¹

3.6.2.1.2. Halk Dili

Şairin, *halk dili Türkçe*, felsefesi içerisinde türkülerin önemi üzerinde duruşu, diğer şiirlerinde de görülür. Onun değerlendirmeleri içerisinde türkülerin; halk dili, halk

⁶⁸⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Dörtlükler", *Güneş Salkımı*, s.78

⁶⁸⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Tutuklamayı Ozanları", *Güneş Salkımı*, s.59

⁶⁹⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Yaşlı Adamın Türküsü", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 101

⁶⁹¹ Kansu, s. 101

şii hülâsa Türkçe üzerindeki önemi büyüktür.

Ceyhun Atuf için Türkçe; bir ırmaktır, halk dilidir, halk dâhında yetişmiş bir meyvedir, güzelliştir..

*"Bakıyorsun mavi
Türkçenin dağ gözesine
Bir ırmağın kaynadığı yeri
Arayan Rumelili çocukluk günleriyle
Ninni çıkıyor köpük köpük
Masal çağültülü akşam vakti
Akıyor bir ırmağın gürültülü
Sevinciyle halk dili"*⁶⁹²

Halk arasında yaşayan Türkçe; ninniler, masallar gibi gümbür gümbür akan ırmağı besleyen kaynaklardır. Kısaca halk dilidir bu ırmak. Türkçe'dir. Türkçe; Anadolu insanının, dağlara ad veren çobanın meydana getirdiği ve bu insanların yasasını oluşturduğu bir birikimdir.

*"Çiçeğe çiğdem demek
Kar çalgısıdır Türkçe' den
Hepimiz dört bir yanda çocukların
Dağlara ad veren çobanların
Kepeneği sırtımızda ve kekik otlarını yakarak
Isınıyoruz Türkçe' nin dağ ateşinde."*⁶⁹³

Buradan hareketle Ceyhun Atufun Türkçe olarak değerlendirdiği güzelliğin bir de mecazî boyutunu düşünmek gerekir. Türkçe, Anadolu insanının içini ısıtan bir dağ ateşi, insanlar arasında dostluklar oluşturan dil köprüsüdür.

3.7. Atatürk Çevresinde Oluşturulan Temalar

3.7.1. Atatürk

Ceyhun Atuf Kansu'nun Atatürk'e olan hayranlığı popülizmin ötesinde, gerçek bir

⁶⁹² Ceyhun Atuf Kansu: " Türkçenin Gözleri", *Halk Albümü*, s.163

⁶⁹³ Kansu, s. 163

bağlılık olarak değerlendirilmelidir. Hayatında tahammül edemediği tek şey olarak popülizmi gören Kansu, Atatürk'ü hayatın içinden bir gerçeklik olarak kabul eder ve bütün yönleriyle şiirlerinde değerlendirir.

3.7.1.1. Liderlik

Sanatçıya göre Atatürk, Anadolu insanının bir parçası, bir dostudur. O, özgür yaşamının, uyanışın, insanca, kardeşçe, dostça yaşantının, bağımsız Türkiye'nin sembolü, bayrağıdır. Kansu Atatürk'ü güçlü bir lider, dinamik bir insan, medeniyetin sancaktarı olarak okuyucuya sunar.

*"Dağ taş söyler ona halkın dilinden
Kurtulmak, uyanmak, özgür yaşamak
İmanca, kardeşçe, dostça yaşamak
Bağımsız gökyüzü Türklere bayrak
Halâ yürüyor bak en önde en genç
Gidecek el ele genç kuşaklarla
Son evine yurdun, son kalesine
Uygarlık bayrağı çekilene dek."*⁶⁹⁴

3.7.1.2. Mücadelecilik

Ceyhun Atuf Kansu Atatürk'ü bir başkaldırının sembolü olarak anlatır. Başkaldırı; eskimiş düzene, padişaha, şeyh' ül- İslâm fetvasına, Lâle çağı gazeline, Amerikan mandasma, İngiliz oyununa, salon, dergâh, saray ve yalılara⁶⁹⁵ dır. Bu yüzden onu severim, der sanatçı.

*"Mustafa Kemal,
Adıdır en güzel yerginin
Eskimiş düzene
Tozlu kâğıt fermanına
Padişah' ın devletine
Şeyh' ül- İslâm fetvasına"*⁶⁹⁶

⁶⁹⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Atatürk Marşı", Güneş Salkımı, s.39

⁶⁹⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Adıdır Başkaldırmanın", Güneş Salkımı, s. 29

⁶⁹⁶ Kansu, s. 29

bağlılık olarak değerlendirilmelidir. Hayatında tahammül edemediği tek şey olarak popülizmi gören Kansu, Atatürk'ü hayatın içinden bir gerçeklik olarak kabul eder ve bütün yönleriyle şiirlerinde değerlendirir.

3.7.1.1. Liderlik

Sanatçıya göre Atatürk, Anadolu insanının bir parçası, bir dostudur. O, özgür yaşamının, uyanışın, insanca, kardeşçe, dostça yaşantının, bağımsız Türkiye'nin sembolü, bayrağıdır. Kansu Atatürk'ü güçlü bir lider, dinamik bir insan, medeniyetin sancaktarı olarak okuyucuya sunar.

*"Dağ taş söyler ona halkın dilinden
Kurtulmak, uyanmak, özgür yaşamak
İmanca, kardeşçe, dostça yaşamak
Bağımsız gökyüzü Türklere bayrak
Halâ yürüyor bak en önde en genç
Gidecek el ele genç kuşaklarla
Son evine yurdun, son kalesine
Uygarlık bayrağı çekilene dek."*⁶⁹⁴

3.7.1.2. Mücadelecilik

Ceyhun Atuf Kansu Atatürk'ü bir başkaldırının sembolü olarak anlatır. Başkaldırı; eskimiş düzene, padişaha, şeyh' ül- İslâm fetvasına, Lâle çağı gazeline, Amerikan mandasma, İngiliz oyumuna, salon, dergâh, saray ve yalılara⁶⁹⁵ dır. Bu yüzden onu severim, der sanatçı.

*"Mustafa Kemal,
Adıdır en güzel yerginin
Eskimiş düzene
Tozlu kâğıt fermanına
Padişah' ın devletine
Şeyh' ül- İslâm fetvasına"*⁶⁹⁶

⁶⁹⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Atatürk Marşı", Güneş Salkımı, s.39

⁶⁹⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Adıdır Başkaldırmanın", Güneş Salkımı, s. 29

⁶⁹⁶ Kansu, s. 29

3.7.1.3. Eğitimcilik

Şair için Mustafa Kemal ismi; *gençliğin, kurtuluşun, halkın, devrimin, sevincin, yarının öğretmeninin* adıdır.

Ceyhun Atufun şiirlerinde Atatürk bir *bağımsızlık öğretmeni* olarak anlatılır. Bağımsızlık sadece soyut anlamda değil; ekonomik anlamda veya okur- yazarlık boyutunda da düşünülür. *Bağımsızlık Öğretmeni*(Güneş Salkımı, s. 173) adlı şiirde Atatürk' ün öğretmenliği çok yönlü olarak sunulur.

"Bakın çocuklar bizim ilk dersimiz bağımsızlık

İşte buldum, İnebolu denizinden çıkarttım

.....

Bakın çocuklar bizim ilk dersimiz bağımsızlık

*Çiz fındık, çiz ceviz, çiz tütün"*⁶⁹⁷

Şiirde *"Bakın çocuklar bizim ilk dersimiz bağımsızlık"* ifadelerinin her bölümün başında kullanılması, şair tarafından Atatürk ve bağımsızlık bütünlüğünü ortaya koyması açısından dikkat çekicidir.

Atatürk'ün eğitimciliği başöğretmen kimliğiyle birlikte düşünülürken; en büyük savaşın, vatanı bir gece gibi karartan olumsuzluklara karşı olacağı anlatılır.

"Sevgili öğretmenler!

- Sakarya savaşı kazanılacaktır-

Asıl savaş, halkı özgür direklerde

Sapsağlam tutan bir vatan için

Güneş girmemiş evlerine yurdumun

*Karanlığa karşı kazanılacaktır."*⁶⁹⁸

3.7.1.4. Yiğitlik

Mustafa Kemal ismi başka bir şiirde⁶⁹⁹ yüce bir dağla eş tutulur. *Soy yiğit* olan Köroğlu ile benzerlik kurulur. Kısacası Kansu'nun şiirlerinde Atatürk için övgünün her çeşidi vardır.

⁶⁹⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Bağımsızlık Öğretmeni", Güneş Salkımı, s.173

⁶⁹⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "İlk Gördüm Paşayı Bizlere Seslenirken", Sakarya Meydan Savaşı, s.25

⁶⁹⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Havza Yollarında Mustafa Kemal", Güneş Salkımı, s. 167

*"Mahmur Dağ' ın başında bir duman, bir duman,
Mustafa Kemal' in başında daha bir duman
Dağ düşünür gündüz gece başından duman gitmez,
Mustafa Kemal düşünür gündüz gece başından duman gitmez.*

*Dağların başında duman eksik olmaz,
Soy yiğidin başından duman eksik olmaz*

*Mahmur Dağı' nın dumanlarına baktı da dedi,
Mustafa Kemal, Köroğlu olmak ne güzel şu dağlarda" ⁷⁰⁰*

Ceyhun Atuf Kansu, şiirin son bölümünde Mustafa Kemal'den bütün insanlara mesaj iletir. Bir bütünleşme içerisinde sunulan bu mesajlar; sevginin, arkadaşlığın, halkın, bağımsızlığın yüceliğinedir.

*"Sevelim dedi Mustafa Kemal, sevelim bir,
Selam verelim bir, selam alalım bir,
Halk olmak ne güzel şeydir arkadaşlar
Şu sabah çayını içelim bir, kardeşçe sıcak,
Yüzümüzü yunalım şu dereden bir,
Sonra kursunlar darağacını kavgamıza
Asarlarsa assınlar bizi düşlerimizden." ⁷⁰¹*

3.7.1.5. Kuvvacı Atatürk

Mustafa Kemal, Ceyhun Atufun şiirlerinde Osmanlı İstanbul'a başkaldıran bir millîci olarak tanıtılır.

*"İstanbul' dan ferman çıkmıştır ki
Kim ki kalpak giymekte
Ve Mustafa Kemal ardından gitmektedir.
Başkaldırmıştır Osmanlı İstanbul' a" ⁷⁰²*

Ceyhun Atuf Kansu, "Ya bağımsızlık ya ölüm! "nidalarıyla en ön saflarda

⁷⁰⁰ Kansu, s. 167

⁷⁰¹ Kansu, s.169

⁷⁰² Ceyhun Atuf Kansu: " Kalpak", Güneş Salkımı, s. 145

mücadele eden Atatürk'e hayranlık duymakta ve taraf olmaktadır. *İnce bir ip* üzerinde her an ölümle başbaşa kalan Atatürk'ün büyük mücadelesi karşısında teslim olmaktadır.

Millî Mücadele yıllarında görülen ihanetler, şairin Atatürk'e bağlılığını bir kat daha artırır. Mustafa Kemal'den yana olduğunu açıklayan Kansu, ona karşı olabilecek her hareketin düşmanı olur.

"Tüfeğim Mustafa Kemal' den yanadır

Atarsa kurşunu Yunan' a atar

Çeteci ağam Çerkez Etem

Ben seninle gelemem." ⁷⁰³

3.7.1.6. Erenlik

Mustafa Kemal, Orta Anadolu insanının koruyucusu olarak baba Kemal ünvanıyla tanıtılır. Baba Kemal, Sivas Kongresi'nde Amerikan mandasını kabul etmek isteyenlere karşı durur ve Anadolu insanının sığıncası olur. Başkaldıran, Anadolu insanının önderidir.

"Duyduk senden Türkmen koruncası baba Kemal

Yaylamızı kurtarmaya yol gider." ⁷⁰⁴

Atatürk ismi ile Millî Mücadele yıllarında veya daha önceki devirlerde destanlaşmış isimler özdeşleştirilir. Şaire göre bütünleşme halk ve Mustafa Kemal arasındadır.

"Aşka benzer, şevke benzer, Ferhad' la dağ delmesi

Künk döşemesi, su çekmesi Amasya' ya

Mustafa Kemal' in kağıtları taş taşırken

Ulu yapıların yükselmesi, öyle bir hava

Öyle sade, öyle umutlu, öyle halkça

Güzel işlere doğru kavak gölgesi yollardan

Çankaya' daki bağ evinden bir sabah sanki

Ankara' ya iniyor Mustafa Kemal, öyle bir hava." ⁷⁰⁵

⁷⁰³ Ceyhun Atuf Kansu: " Karaoğlan Çarşısında Kar Var", *Güneş Salkımı*, s. 159

⁷⁰⁴ Ceyhun Atuf Kansu: " Sivas Mandası", *Güneş Salkımı*, s. 112

⁷⁰⁵ Ceyhun Atuf Knsu: " Mustafa Kemal Havası", *Güneş Salkımı*, s.170-171

Ceyhun Atuf, Atatürk ve Türk gençliği arasındaki yakınlaşmayı dile getirir. Gençliğin onu unutmadığından söz eden sanatçı, Atatürk'ün vefatından sonra gençliğin onu her zaman yaşatacağını söyler. Ona göre Atatürk'ün başında nöbet tutan gençler, genç yaşta ölümü tadan Atatürk için bahara bile küskündürler.

"Zafer alanında üç genç

Kılıcın, tuncun ve inancın önünde

Kız dalım bayrak tutmuş

Oğul dallarım dimdik

.....

Umutkan bulvar, vurdumduymaz bulvar

Sen bahardan ne anlarsın?

Güneşi bekliyor... kızım bayrak tutmuş

Ve iki oğlum dimdik durmuş

Leylakları bekliyorlar."⁷⁰⁶

3.7.2. On Kasım

3.7.2.1. On Kasım Telâkkisi

Ceyhun Atuf'un Atatürk sevgisi alışlagelmişin dışındadır. Şairin, Atatürk'ün vefatı karşısındaki tavrı da farklıdır. Çünkü "On Kasım" tarihi ona göre yurtseverler için bir başlangıçtır.

3.7.2.1.1. Devrimin Devamlılığı

Ceyhun Atuf Kansu 10 Kasım tarihine; yani Atatürk'ün ölüm hadisesine , tâzim ve keder yerine yeni bir bakışla yaklaşır. Onun için bu tarih gerçek yurtseverler açısından devrimin devamlılık tarihidir. Bu aşamadan sonra neler yapılacağı hakkında düşüncelerini sergiler.

"Okuyorum dostlarım;

Gece sürdükçe

Sürer devrim

Halk yatağında akan ırmak

⁷⁰⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " 28 Nisan 1970", Güneş Salkımı, s.43-44

İşıyana

Bir sıcak ekmek kokusuyla

Gün başlıyana değin

Yarıda bırakmak işi

Karanlığı beslemektir gizlice."⁷⁰⁷

Şair kendisi gibi düşünen insanların neler yapması konusunda çok açık mesajlar verir. Türk insanının üzerine düşen vazifeleri yerine getirmesi; devam eden hayat içerisinde, devrimlerin de sürdürülmesi demektir. Ona göre hayat sürüyorsa yapılacak çok şey vardır. Yarına yönelik olumlu düşünceler olmalıdır. Yurdun sisli bahçesini gecenin ellerinden kurtarmak gereklidir.

Kendince yurdun üzerinde sis perdelerinin varlığını kabul eden sanatçının bu tavrı, bir çok şiirinde de dile getirdiği eskiyi suçlama endişesinden kaynaklanır. Bu tavır oldukça sert ve aşırıdır. O, düşüncelerine ters düşecek zaman ve olaylara sert tepki gösterir. Böylesi bir yaklaşımın bazı değerleri ortadan kaldıracılabileceğini düşünmez, bu kaygıyı taşımaz.

"Sen dolanan sıcak kanı giyin

Çık, yaşamaya yeniden

Bir gül dalını budar gibi

Güzel bir işle denemek için

Yurdun sisli bahçesini

Gecenin ellerinden kurtarmak

Bir yol döşemek için

Güneş yapraklarıyla yarına

Bildiririm; gün On Kasım."⁷⁰⁸

3.7.2.1.2. Seremoni Karşıtlığı

Ceyhun Atufun seremonilerle işi yoktur. Onu etkili kılan, olayların özünü kavramadaki becerisidir. Bu tavrı sebebiyle, kendisini dikkat çekmeye çalışan birisi olarak değerlendirenler olmasına rağmen; Kansu kendince realiteyi yakalayan bir sanatçıdır, fikir

⁷⁰⁷ Ceyhu Atuf Kansu: " Bildiri", *Güneş Salkımı*, s.95-97

⁷⁰⁸ Kansu, s. 96

adamıdır. O, seremonilerle kaybedilecek zamanın, *güneş yapraklarıyla yarınlara yol döşemek için* harcanması taraftarıdır. *Bildiri*⁷⁰⁹ adlı şiirde bahsedildiği gibi *On Kasım* yurdun sisli bahçesini gecenin ellerinden kurtarmak için bir vesiledir, bir başlangıçtır. O, kalıplaşmış düşüncelerin yerine; olması, yapılması gerekenlerin mesajını vermeye çalışır.

3.8. Tabiatla İlgili Temalar

3.8.1. Tabiat

Ceyhun Atuf Kansu, farklı anlatımlar içerisinde tabiatla kendini bütünlemeye çalışır. Tabiatı üretkenlik ve yaşama sevinci açısından değerlendirir. Şiirlerinde üretilen buğdaylar, üretkenliği; aşk çiçeklerinin döllenmesi doğurganlığı anlatırken, bu doğrultuda tabiatın güzelliklerinden söz edilir. Tabiatın ruhuna vakıf olmaya çalışan sanatçı; bulutlarla, yağmurlarla dost olur.

*"Aşkınıza sizin uzak bulutlar,
Gökleri öperken beni düşünün,
Benim de çok ağır özlemlerim var,
Büyük yağmurlarla alıp götürün,
Aşkınıza sizin, uzak bulutlar!"*⁷¹⁰

3.8.1.1. Tabiatı İdrâk

Ceyhun Atuf, tabiattaki sevinci; yaşama sevincine, güzelliklere, aydınlığa açılan bir sevinç olarak görür. Kiraz dallarındaki kuşların; gülen otlar üzerindeki arıların, çiçeklerin; ilk ısıltısıyla gündüzün; haykıran horozun; gül dallarında gezinen rüzgârın sevinci, mutluluğu şairin mutluluğudur. Bir çocuğun uyku hali gibi, uyanıklığında da bir çok mutluluğun yaşanacağı dile getirilir. Şair, tabiatın varlığı içerisinde gizli olan uyumun, kardeşliği de hatırlattığını belirtir.

*"O uyuyor sevinci içinde,
İç ağılı içinde kardeşliğinizin
Biliyor, tanıyor, hepinizle ilgili,
Ama uyuyor, uyuyor şimdi bilin,*

⁷⁰⁹ Kansu, s. 97

⁷¹⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Bağbozumu Sofrası", *Bağbozumu Sofrası*, s.11

*Çocuk uykusunda akşamüstü,
Durulur mavileşir vaktin tepeleri.*"⁷¹¹

Daha önceki bölümlerde söylendiği gibi Ceyhun Atufun şiirinin temel kaynaklarından birisi tabiattır. Bu olgu onun pastoral şiir denemelerinde bulunmasında da etkindir. *Bir Köylü Kızı İçin* ⁷¹² için yazmış olduğu şiir pastoral şiir- İydil(idil) - için güzel örnekler arasındadır.

*"Çiğnediğin sakız adım olsaydı,
Sevgim bakracına akıp dolsaydı,
Keçiler bana da koşup gelseydi,
Bir akşam sağdığın beyaz keçiler*

*Çeşmenden evlere doğru gidilir,
Çocuklar, kadınlar öne katılır,
Keçiler ayrılır, dağa güdülür,
Ağır ağır yürür sağmal inekler. "*

3.8.1.2. İmajlar ve Tabiat

Şair, tabiat kavramını aylarla sembolleştirirken en fazla *Nisan* ayı üzerinde durur. Nisan ayıyla beraber tabiat ve insanlarda ortaya çıkan sevinç ve mutluluk dile getirilir. Nisan sevincini kimi zaman *ben* merkezli değerlendirir;

*"Kaçınıcı dostluktur bu Nisan güneşi
Bir kerre küçükken belki beşiğimde
Belki de annemle okşayıp geçtin beni,
Bilir miydin o zaman güzelliğini
Belki de ağlamışımдыr bağışla beni.*"⁷¹³

Çoğu zaman ise *biz* açısından bakar. Çünkü şair için güzellikler halkla beraber vardır. Güzelliklerin farkına varacak olan halktır.

*"Doğa ananın okuduğu
En güzel bölümdür bu*

⁷¹¹ Ceyhun Atuf Kansu: " Çocuk Uykusu", *Bir Kasabadan Resimler*, s.83

⁷¹² Ceyhun Atuf Kansu: " Bir Köylü Kızı İçin", *Bağbozumu Sofrası*, s.44

⁷¹³ Ceyhun Atuf Kansu: " Nisan Güneşi", *Yanık Hava*, s. 62

*Evlerin önü zerdali
Halk diker, dal dikici
Çocuk verici, çiçek verici
Yaratıcı halk ana. ”⁷¹⁴*

Ceyhun Atuf tabiatı söz ederken tabiatla içiçe bir insan olarak karşımıza çıkar. Tabiata, kır hayatına yabancı olmayan bir köylüdür, bir çiftçidir sanki. Ancak toprağın ruhuna nüfuz edebilmiş, toprakla konuşabilen bir çiftçidir. Toprakla konuşur, daha çok mahsül alabilmek için toprağı konuşturur.

*"O kadar güzel sürülmüştü ki tarla
Her çizgisinde öyle ılık vardı ki
Bir türkü bırakmış ardından traktör
Toprağın ta göğsünden tütüyordu
-Beni diyordu binlerce yıl sürdüler
Derimde, topraklarımda, insanlarımda
Dokumuldu mu açan bir çiçek vardır
O çiçek açmaya sürdüler beni
Ben yitirmem emeğinizi, ben anayım
Ürettiğim dallar güllerle beraber
Nasıl olsa bir gün bana dönecek .”⁷¹⁵*

3.8.1.3. Tabiata Sığınma

Tabiat, bazen *emekçi ellerin gökyüzüne açıldığı bir tapınak*⁷¹⁶ olarak değerlendirilir. Hepsinden öte yaşama sevincinin mekânıdır. Bu inancını Ahilik çerçevesi içerisinde çalışma ve ibadet bütünlüğü olarak ifade eder. Çalışma, şair için ibadettir. Bu tapınakta duaların karşılığı ürün olarak, bereket olarak alınır, ekilen ise sevgidir.

*"Açık bir tapınaktayım
Emekçi elleri gökyüzüne açık
Şekerciler ahisinin işliğinde.*

⁷¹⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Önümüz Nisan", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 111

⁷¹⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Tarlaya Kar Yağmıştı", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 59

⁷¹⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Ağustos Öğretisi- Tapınak", *Bir Kasabadan Resimler*, s.157-158

*İncir yaprağının dişi ellerinden tutarak
 Bir kır yoluna çıkıyorum
 Denize, güneşe, toprağa tapmak için
 Bir aş vurduk çakal eriklerine
 Sevimizin yaratıcı yemişi oldu erdi
 Sıcacık, sevecen, mavi ak
 Duru doğa sütünün kokusu
 Sağıldı diri göğüslerinin bakracına.”⁷¹⁷*

3.8.1.4. İnsan ve Tabiat

Sanatçı, mitolojik dönemlere ait bir düşünce içerisinde tanrılaşmış bir kimlikle tabiata canlılık verme mücadelesi içerisinde. Tabiatla bütünleşmenin güzellikleri doğuracağına inanır.

*"Benim kokladığım esintilerden
 Buğdayların kokusudur
 Üretken tozu tanelerin
 Gelir gece arısının kanatlarında
 Döllemeye sevincin çiçeğini
 Ey bol öpüşlerin Tanrıçası bir uzansan
 Her telinden yaz gecesi saçlarının
 Yuf olsun bana, bir yıldız oğlu yaratamazsam.”⁷¹⁸*

Tabiat ve insanın birlikte düşünüldüğü kaynaştırıldığı şüirlerden birisi de *Haziran Ağaçları*⁷¹⁹ dır. Bu şiir pastoral özellik göstermekle beraber tam manasıyla kır hayatını dile getirmez. Ancak insan ve tabiatın güzel bir uyum içerisinde anlatılması dikkat çekicidir.

*"Haziran ağaçlarının oralarda,
 Çocukların derisi yanmakta
 Güneşli şapkalar altında.
 İğde ağaçları altında, dere boylarında,*

⁷¹⁷ Kansu, s. 158

⁷¹⁸ Ceyhan Atuf Kansu: " Ağustos Gecesi", *Bir Kasabadan Resimler*, s.64

⁷¹⁹ Ceyhan Atuf Kansu: " Haziran Ağaçları", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 88-89

*Kaplumbağalar toslaşmakta sevinçle,
Tırtıllar ince ince yemekte yaprakları.
Çocuklar erikleri taşlamakta,
Erik ağaçları altında.*"⁷²⁰

3.8.1.5. İnsan ve Deniz

Ceyhun Atuf, tabiat temi üzerinde dururken, insan ve deniz arasındaki özdeşliği de ortaya koyar. Deniz karşısında birtakım hayâllere ve hayatın gerçeklerine ulaşmaya çalışır. Deniz; şair için.savaşın zemini, zamanın bir kesiti, ölü düşlerin sığınağı, bir akşam sefasıdır. Hayatın kendisidir. Özellikle de gözlerle sonsuzluğun arandığı ufuk çizgisidir.

*"Üzerinden gözlerim giden deniz
Bir küçük güneş kayığında
Sislere karışana değin
Ölü düşlerin gömüldüğü yere."*⁷²¹

3.8.1.6. Kâinatın Dili

Ceyhun Atufun tabiata düşkünlüğü, tabiatla özdeşleşme arzusu, birtakım sırlarla dolu olan bu gizli evrenin dilini çözebilme endişesinden kaynaklanır. Zira, *tabiat, kardeşliği sunar insana veya ormana*, sözleriyle anlattığı yeşil örtünün kendine has dayanışma kaabiliyeti vardır ona göre. Sanatçı ağaçların gıcılığını, kendi aralarındaki dayanışma isteklerine bağlar. Ormandaki sevinci dile getirmeye çalışır. İnsan ve tabiat içiçe verilir.

*"Devrilirken gıcılایarak bir ulu ağaç
Tutuyor bütün ağaçlar dallarıyla
Dayanıyorlar, bırakmıyorlar devrilmeye

Düşünün ormandaki mutluluğu
Gıcılایan ağacın sevincini düşünün
Onu tutan kolların gücünü düşünün."*⁷²²

⁷²⁰ Kansu, s. 89

⁷²¹ Ceyhun Atuf Kansu: " Marmara Bahçesi", **Bir Kasabadan Resimler**, s. 97

⁷²² Ceyhun Atuf Kansu: " Mutlu Orman", **Bir Kasabadan Resimler**, s.77

Sanatçının, ormana karşı sevgisi farklı boyuttadır. Bir çok şiirinde sırf ormanı ele alırken, sade duygular; yalın anlatımlar içerisinde sunulmaya çalışılır. Her yeri öpülesi bir güzellik içerisinde tasvir edilen orman, sanatçının dinlenebildiği, huzur bulduğu bir mekândır. Onun için binlerce yıldır insanın kendini dinlediği bir *sığıncadır*.

"Binlerce yerin var senin öpülesi

Binlerce adım gezilesi gözlerin

Şifalı otlarından Hippokrates'in

Akça kavak ormanı mıdır desem

Binlerce yıldır dinlenmeyen başımı

*Uğultularla çağırır akça göğsün, yatılası. "*⁷²³

Ceyhun Atufun anlattığı orman sadece Anadolu'yla sınırlı değildir. Onun ormana karşı duyduğu sevgi, coşku evrensel manadadır. Tabiat sevgisi ve tabiatın güzelliklerini ifade eden bir çok şiiri vardır sanatçının. Bu tür şiirlerin yazılmasındaki temel güç yaşama sevinci ve ölüm arasındaki çelişkidir.

"İnler boru sesleri avcılarının

Geyiklerin en güzeli uyur uyanır

Orman göllerinin buzu kırılır

Döker yapraklarını ağaçlar kırmızıdan

Sıcak gözlerdir gözyaşı çaydanlığında,

İnce geyiklerin ölüm koşusunda.

Bir avuç güz yaprağıdır, yumuşak yastığında

Düşleri sincapların ceviz ağaçlarında

*Ve bir beşik içidir ceviz kabukları. "*⁷²⁴

3.8.1.7. Çocuksu

Sanatçı, tabiat karşısında bazen çocuksu duygular içerisinde kalır ve bu duygularını anlatabilmek için de çocuksu bir tavra başvurur. *Kır Bekçisi*⁷²⁵ adlı şiirinde çocukça bir ruhun, bir hevesin yansımaları çocuksu ifadelerle sumulur. Baharla beraber

⁷²³ Ceyhun Atuf Kansu: "Eski Orman", *Bir Kasabadan Resimler*, s.80

⁷²⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "İsveç Bülbülü(Güz Ormanları)/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No. 41, (Ağustos 1964), s.20.

⁷²⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Kır Bekçisi", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 106

tabiattaki canlılık, yaşama sevincini anlatan şairi çocuklaştırır.

*"Selvi kavak keseceğim
Kendime bir ev yapacağım
Bir göz oda, bir bahçe,
Yağmur yağacak ayva dalına..."*⁷²⁶

Bir kır bekçisinin yaşama sevinci, hayâlleri oldukça sevecen bir dille anlatılırken, şiirde kullanılan ifadeler çocuksu anlatımın örnekleridir. Ancak üslûpta abartılı sayılabilecek alaycı bir tavır da dikkati çeker. Özellikle kelime oyunları şiiri sıradanlıktan uzaklaştırır.

*"Deh, deh...atım, ağır ağır
Bu koku Tanrımızın kokusudur,
Gelir bize çiçeklerden
Tanrı bu yağmurun babasım'ola?

Bu yağmur Tanrının bebesim'ola,
Büyür çiçeklerden, gelinciklerden,
Bir karış, iki karış ekinlerden
Bir güzelce beşik ola bu kır..."*⁷²⁷

Ceyhun Atuf Kansu çocuksu tavrını mûnis bir baba kimliğiyle kızı Bahar'a yazdığı şiirinde belirgin şekilde yansıtır. Yaşama sevincinin kaynak olarak alındığı şiirde bir renk cümbüşü içerisinde baba-kız arasındaki konuşmalar, çocukça hayâllerin dile getirilişidir.

*"Pembe midilli olur mu? Sen boyarsan olur kızım,
Yeşil yeleli atlar da olur.
Bulutlar bazen yeşil, bazen sarı olur
Buzağıkların hepsi de pembe olur."*⁷²⁸

3.8.2. Egzotizm

Ceyhun Atuf Kansu yaşadığı süre içerisinde Türkiye coğrafyasının dışına çıkmamış, kendince oluşturduğu itibarî bir dünyaya yolculuk yapmıştır. Böylesi bir

⁷²⁶ Kansu, s. 106

⁷²⁷ Kansu, s. 106

⁷²⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Kızım Bahar'ın Boyama Kitabı", Haziran Defteri, s.20

yolculuk dahilinde bütün insanlara yaklaşmaya gayret etmiş, tükenmez bir insanseverlik çerçevesinde muhayyilesine uygun egzotik âlemler oluşturmuştur. Özellikle "Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü" adlı eserinde egzotizme uygun anlatımlara müracaat etmiştir.

Bu eserinde Avusturya, Macaristan, İtalya, İsviçre, Finlandiya, İsveç, Polonya, Kırgızistan, Japonya, Hindistan, Afrika, İspanya, Fransa, Cezayir, Meksika gibi ülkelerden bahseden sanatçı, şiirlerde bu ülkelerin belirgin vasıflarını kendi ideolojisine uygun şekilde yorumlar.

*Macar Demircisi*⁷²⁹ adlı bölümde: *Hey Macar atları, koçak Macar atları* (Macar Atları); *Hey Macar kemanları, coşkun Macar kemanları* (Macar Kızları); *Hey Macar bülbülleri, yedi sesli Macar bülbülleri* (Macar Bülbülleri); *Hey Macar ölüleri, yeğit Macar ölüleri* (Macar Ölüleri) gibi mısralarla kurulu alt bölümleri oluştururken; bağımsızlık, aşk, hayâl-fantezi ve ölüm temleri üzerinde durur.

Bir başka bölümde egzotizm aşkla süslenir. Şair Milano, Bolonya, Floransa gibi şehirlerde yaşanan aşkları anlatırken fantezilerden söz eder.

*"Güzel kadın gözleri baygın boya duvarlarda
Milâno'da, Bolonya'da, Floransa'da
San'atın kadifeler giydirdiği orospular!
Kutsal kuzuyu besleyen kutsal kızlarsınız ak ipek
Dokunulmaz gözlerinize, göğüslerinize, ellerinize,
Ne acılar çektirdinizdi kanı tutuşmuş efendilerinize
Küşük ayaklarınız pembe gül boyarlarken
Şimdi duvarlardaki hanım efendiler gülümser,
Napoli kahvelerindeki o eski halinize!"*⁷³⁰

Ceyhun Atuf Hindistan'dan bahsettiği şiirinde ise egzotik bir hava içerisinde eşitsizlik temi üzerinde durur.

*"Ganjın sularına eğilir özgür
Yılanları yüz yıllık ormanların.*

⁷²⁹ Ceyhun Atuf Kansu: " Macar Demircisi/Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No. 35, (Mart 1965), s. 33

⁷³⁰ Ceyhun Atuf Kansu: " İtalya Kabartmaları(Açık Aşk)/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No. 36, (Nisan 1964), s. 18

*Suçlu güneşler yıkanır Ganj sularında
Yarı çıplak paryalar ekin biçerler
Yılanlar ve kutsal hayvanlar kadar suçsuzdurlar
Çalışırlar, gömlek dokurlar, yorulurlar
Yunamazlar, Ganjin sularından içemezler." ⁷³¹*

3.8.3. Mitoloji

Ceyhun Atuf Kansu şiirlerinde mitolojik unsurlardan istifade eder. Bir çok şiirinde gözlenebilecek mitolojik isimlerin varlığı, anlatmaya çalıştığı mesaj niteliğindeki düşüncelere zemin hazırlamak içindir.

3.8.3.1. Şiir İlhamı

Ceyhun Atufun şiirlerinde Tefvik Fikret'in ifadeleriyle mâbude-i şiir sayılabilecek bir isim dikkati çeker, İzolde... Bu isim sadece sevginin sembolü değil; düşüncenin, mücadelenin ve var olmanın ismidir. İsimdeki müphemiyet mitolojik düşünce içerisinde değerlendirildiğinde, zamanları, mekânları, kültürleri aşan olağanüstü bir güzelliği, bir düşü hatıra getirir. Asırlar boyunca sanatçıların aradığı leylâ, Ceyhun Atuf için İzolde'dir.

*"Ne kaldı o düşten, yola çıkarken, öncü aşk,
Bir ses anlıyorum karlı tepeleri ısıtan seslenince,
Vuran kırağıdır dallarına kırağının türküsü,
Kar güneşinde yanakları yanan İzolde'nin ses*

*Tabutu tanıdın mı? Aç! Sarı gül giysisi,
Tatlı İzolde, çıkarıp öptüğüm milyon çarpı,
Tanıyorum biliyorum oraya ben gömdüm,
Ta kendisi, düşümdeki dağ o dağ,
Ölü, o güzel ölü!" ⁷³²*

Ceyhun Atufun mitolojiye yaklaşımı bu kavramı övme, mitolojik unsurları benimseme şeklinde karşımıza çıkar. Mitoloji ve egzotizm birlikte değerlendirilir. Tanzimât Edebiyatı'yla başlayan Yahya Kemal, Yakup Kadri, Salih Zeki Aktay gibi

⁷³¹ Ceyhun Atuf Kansu: " Sakya Muni(Yasak Su)/Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No. 45, (Ocak 1965), s. 17

⁷³² Ceyhun Atuf Kansu: " Karlıdağ'daki Gömü", *Halk Albümü*, s. 39-40

isimlerle geliştirilen Yunan esatirine meyletme, Ceyhun Atufun şiirlerine mitoloji ve hayat birlikteliği şeklinde yansır. Sanatçı kendi gücünü olağanüstü motiflerle desteklemek suretiyle ortaya koyarken, sürrealist bir tavır içerisinde mitolojik dönemlere seyahat eder.

*"Ben, Po Tanrılarını övmeye gelmişim İtalya'ya
Mor salkım üzümleri, üveyik otlarını
Lombardiyayı besleyip gelen o ırmağı!
Pirinç ekmeye ovalarda, köylülerle,
Sonra bağbozumunda salkımları ayaklarımla ezmeye
Ve, en güzel şarabı, halka sunmaya gelmişim. "*⁷³³

3.8.3.2. Mit'lerden Yararlanma

Fikri, ideolojiyi sanatına gaye edinen sanatçı için bazı isimler tematik güçtür. Böylesi yaklaşımlar fikrin aksiyon safhasına ulaşmasında şair için önemlidir. Özellikle de Millî Mücadele'nin anlatımı içerisinde bu tarz ifadelerin varlığı, şairin düşünce yapısının yansımada etkilidir.

*"Esme bacım ve benim güzel anam
Gözleri dağ menekşesi Bor yürüğü
Spartaküs düşlerinde dayım
Emmilerim ve ot yiyen köylülerim
Nice dağlardan geçerek
Varmışlardır Ankara kapısına. "*⁷³⁴

Ceyhun Atuf, zamanlara mekânlara sığmayacak, hapsedilemeyecek fikirleri sunarken, sınır tanımaksızın bir arayış içine girer. Beklentisine cevap vereceğine inandığı eski Yunan'a müracaat eder. Barış ve hürriyet kavramlarını eski Yunan'da Eflatun'la tanır ve onunla tartışır. Barış ve hürriyet kokan ağacı -zeytin ağacı- eski Yunan'da bulur ve hikmetinden, himmetinden istifade etmeye çalışır.

*"Oh! Eski Yunan'dan bize kalan ağaç
Barış ve hürriyet kokan sakın gölge*

⁷³³ Ceyhun Atuf Kansu: " İtalya Kabartmaları(Virjilyus'un Bağları)/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü, *İmece*, No. 36, (Nisan 1964), s.18

⁷³⁴ Ceyhun Atuf Kansu-" Ulusal Kurtuluş Ordusu", *Güneş Salkımı*, s. 161-162

*Seninle beslenmiş Eflatun, o bilge
Hikmetinden bana bir yeşil yaprak aç* ⁷³⁵

Ceyhun Atuf bazı şiirlerinde, *aşk- sevgi* temini anlatabilmek için mit'lerden yararlanır. "*Zühre olup yola düşmüş çeker beni şavkından,/ O ışıldar sevdasından, ben yanarım aşkıdan,/.....*" ⁷³⁶ mısralarında anlattığı Zühre, bir sevgiliyi; "*Ah, Bengidir kızkardeşlerin en güzeli,/ Dokuz yaşında Dante'nin Beatrice'si,/....*" ⁷³⁷ mısralarındaki Beatrice ise bir kızkardeşi tanıtmak içindir.

3.8.3.3. İdealizm ve Mitoloji

Sanatçı belirlediği hedefe ulaşabilmek, anlatımını daha güçlü kılabilmek için mitolojik unsurlardan yardım alma yolunu seçer. Çünkü onun erişmek istediği nihai hedefe tek başına ulaşabilmesi zordur. Bu sebeple hem duygusal yaklaşımlara; hem de fikrî cepheye hizmet edebilme açısından bu yol tercih edilmiştir.

*"Ben ne söyledimse iyi söyledim
Ne söyledimse yanlış anladınız
Promete gibi beni dağ başında çırılçıplak
Kartallara bıraktınız.*" ⁷³⁸

Her zaman iyi ve doğru söylediğini belirten şairin Promete ile özdeşleşme isteği dikkat çeker. Ona göre Promete'yi bile yalnız bırakanların kendisini ortada bırakmaları doğaldır. Ancak verdiği mücadelenin ateşi çalan, bilgiyi sunan Promete'nin mücadelesiyle denk tutulması, şairin amacını ortaya koyması açısından önemlidir.

Şairin mitolojik unsurlardan bahsedışı, onlara sığınma arzusundan kaynaklanmaz; aksine kendi mücadelesinin boyutlarını belirtir.

*"Ben Salucu'ndan Necmi'yim, benim gözlerim yeşil
Benim gözlerim dağdaki purnallar gibi yeşil
Benim gözlerimi anam boyamış
Dereden bir avuç su almış serpmiş gözlerime
Yıldızların ışığında anamın güzel yüzü*

⁷³⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Zeytin Gölgesi", Bir Kasabadan Resimler, s. 26

⁷³⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " Yanık Hava", Yanık Hava, s.64

⁷³⁷ Ceyhun Atuf Kansu: " Çocuklar", Yanık Hava, s.68

⁷³⁸ Ceyhun Atuf Kansu: " Ozan Sızlanışı", Halk Albümü, s. 32

Düſer önüme Zühre olur, yola koyar. ⁷³⁹

Ŗiirde bir ilkokul çocuğunun kendine rehber olarak *Zühre*'yi seçmesi hem bir talih arayışı; hem de ana-Zühre'nin anlatılışı açısından önemlidir. Klasik Yunan edebiyatı içerisinde de dikkati çeken insan-tanrı bütünleşmesi Kansu'nun şiirlerindeki bir özelliği sunması açısından farklı olarak değerlendirilmelidir.

Ceyhun Atuf, *Göz Balı*⁷⁴⁰ adlı şiirinde pastoral bir tablo çizerken kırla, tabiatla alakâlı bir tanrıdan, Pan Baba'dan bahseder. Onunla o kadar bütünleşir ki, Pan Baba'nın çalmış olduğu kavalın sesiyle yeniden hayat bulan tabiat, ona doyumsuz bir mutluluk sunar. Şair, üvez ağaçlarının altından bağ bozumunu müjdeler şekilde kavalını üfleyerek gelen Pan Baba ile dosttur. Trajedilere de konu olan bağbozumu törenlerinden bahsedilmesi tanrı Dyonizos'u da hatırlatır.

"Bir bağ kulübesinde

Pan baba, üvez ağaçları altından

Gelir çala çala yanıma

Kavalını bağ bozumunun ." ⁷⁴¹

Tabiat tanrısı Pan, şair için günlük sevinçlerin mutlulukların kaynağıdır. Hayat kaynağı, esrikliğin sebebidir. Güneşin insanların içini dolduran sıcaklığıdır. Gözlerin dinlencesi mavilik; gönüllerin mutluluğu, güz içkisidir.

"Gözlerimin ustası ey sevgili Cézanne

Nerden buldun bu maviyi

Güneşin kapısını açarken?

Güz içkisi esrik Pan'ın. ⁷⁴²

3.8.3.4. Olağanüstülük

Şair, insan hayatı içerisinde karşılaşılan bir çok oluşumu, kendi düşüncesi içerisinde insan-tanrı bütünlüğü açısından sonuca ulaştırır. Kendince oluşturduğu deniz mitinin bir ucunda deniz tanrısı Poseidon vardır. Şairin hayâl âleminde gücün simgesi olan Poseidon oldukça sevecen bir üslûpla anlatılırken; deniz, tanrı döşeği olarak ifade edilir.

⁷³⁹ Ceyhun Atuf Kansu: " Salucu Köyünden Okula Gidenler", *Halk Albümü*, s. 35

⁷⁴⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Göz Balı", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 99

⁷⁴¹ Ceyhun Atuf Kansu: " Göz Balı", *Bir Ksabadan Resimler*, s. 99

⁷⁴² Ceyhun Atuf Kansu: " Ağustos Ayrıntısı-Sabah", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 129

*"Dalgaların çalgısında
Bu ne uykusu gönlüm
Tanrı döşegi Poseidon"*⁷⁴³

Ceyhun Atuf için mitolojik dönem "Uydurcalar Çağı" dır. Bu çağın belli başlı isimleri Anadolu insanıyla özdeşleştirilir. Anadolu mitolojik dönemin mekânıdır şair için. Anadolu insanı mitolojik kavramlarla bütünleştirilirken, seçilen isimler ya bilginin temsilcisidir, ya da gücün, yiğitliğin tanrılarıdır.

*"Gümüşhane toprağımızdan doğma
Uydurcalar çağının Prometheus dediği
Prometheus oğlu Mehmet Ali.
Çiçek verici toprağı insana çevirmek isteyen
Devrimci Prometheus'un eline geçmesin diye
Gözüpek insanoğlu çalar gök saklancasından
Ağa Zeus'un biriktirdiği ateşi
Çeker yelini at eder altına
Yiğitlik simgesi Herakles'in."*⁷⁴⁴

Ceyhun Atufun şiirlerinde eski dönemlere ait felsefeyle alâkalı bir çok isim de dikkati çeker. Sanatçı felsefeden uzak bir şiir anlayışını benimsemez. Sadece duyguların terennümü sayılabilecek şiir, Kansu için yavandır, yetersizdir. *Düşünüyorsam o halde varım*, mantığı içerisinde şair, varlığını ortaya koyabilmek için felsefe yapmanın zorunluluğu üzerinde durur.

*"Var mıyız, der, sorar zeytin ağacı altında
Gül hatmi bayırından aşığı Bilge Tales
Varolmasak nedir bu deniz
Köpüklü maviliği görür müyüz?
Direkleri katran ağacından bu fenikeli gemileri
Yürütür müyüz dalgalara karşı."*⁷⁴⁵

⁷⁴³ Ceyhun Atuf Kansu: "Deniz Düşü", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 115

⁷⁴⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Kaçkar Dağı", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 121-123

⁷⁴⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Ağustos Öğretisi- Felsefe", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 141

3.9. İnançla İlgili Temalar

3.9.1. İnanç

Ceyhun Atuf Kansu, Anadolu erenlerinin her tarafa yaymaya çalıştıkları saf, katıksız bir inanç peşindedir. Bu sebeple İslâm dininin ibadet safhalarını onun şiirlerinde görmek zordur. O, kulla -Tanrı arasında sevgiye dayalı bir inancı savunur.

*"Birdenbire uyanarak, bir leylâk dalının açtığı
Öğrencilerin gül götürdükleri öğretmenlerine
Yavaş yavaş bir yerlerden gelerek
Kız gelinciklerden, hasat Tanrılarına doğru giden
Bahar havalarına
İnanıyorum."*⁷⁴⁶

Köy Öğretmenine Mektuplar (Toplum Yay. Ank. 1964) adlı eserinde, bir öğretmene inanç konusunu nasıl anlatacağını izah ederken söylediği sözler onun böylesine hassas bir konuda tavrını belirtmesi açısından önemlidir. *"Çocuklar siz güneşe nasıl bakarsınız?", "Kaldırır kafamızı bakarız", Yakıcı, göz kamaştırıcı değil mi?"....."Kimse size güneşe bakmayı öğretmiyor, kimse güneşin ışığından nasıl yararlanır, güneşte nasıl ısınır diye öğretmiyor"....."Tanrı da öyledir, güneş gibi. Vardır. Ona bakmak için, onun ışığından, ısısından yararlanmak için bizim kimsenin yardımına ihtiyacımız yok." İnsanlığın karanlık çağlarında, güneşi örten perdeler gibi, töreler de, Tanrı'yı gizlemiş. Peygamberler de, bu perdeyi kaldırarak insana Tanrı'yı göstermişler."*s. 13

3.9.1.1. Dinin Fonksiyonu

Ceyhun Atuf Kansu, inanç karşısındaki tavrını belirlerken Atatürk İlke ve İnkılâplarını kendisine düstur edinir. Bu sebeple, şekil cihetiyle yaşanılmaya çalışılan inancın karşısındadır. Kendisine göre ortaçağ zihniyeti olarak kabul ettiği kılık kıyafet karşısında müsamahasızdır. Ceyhun Atuf: *"Sen çarşaf, kara çarşaf, Şark gecesi/ Kadınlarımı, kızlarımı örten gece"*⁷⁴⁷ sözleriyle, bu tür kıyafetleri ortaçağ çarşısında bezirgânın arşın arşın sattığı karanlık olarak dile getirir.

⁷⁴⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "İnancımın Denizi", *Halk Albümü*, s.76

⁷⁴⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Çarşaf Sergisi", *Halk Albümü*, s.26

Çarşafı sembolik olarak değerlendiren şair bu durumu Atatürkçülüğe ters bir gelişme olarak kabul eder. Çarşafın batıya açılan pencereyi kapattığını anlatan sanatçı; Atatürk'ün ilk iş olarak çarşafı ortadan kaldırdığını, kendisinin de çarşafa karşı olduğunu belirtir.

"Atatürk'ün yırttığı ilk perde

Kadınım baksın diye açtığı

*O güzelim batılı pencere"*⁷⁴⁸

Sanatçı, insanın bakış açısını daraltan bir unsur olarak değerlendirdiği çarşafın kaldırılmasıyla, kadınların hayatı tanıdıklarını, tabiatın güzelliklerini gördüklerini savunur. Ona göre çarşaftan kurtulma; karanlık kuyulardan kurtulma veya ruhsal veremden kurtulmadır.

"Bir adım daha önümüz açıklık

Türküler söyleyecektiniz, sağlam türküler

Ruhsal veremden kurtulacaksınız

Bebeklerinizi sallayan gündüzün elleri

Güneşli sabahlarla dost odalarda

*Gülümseyen insan hayatının klorofili."*⁷⁴⁹

Ceyhun Atuf için çarşaftan çıkma; kadının gün ışığını görmesi, bütün bitkilere gereken klorofil gibi yaşama sevincini tadması anlamındadır. Bu sebeple kadınları yeniden aydınlığa çıkarmak için kendince bir formül bulur. Bir ideoloji haline gelen ve fazlasıyla feminizm kokan bu formül, bir cümleyle özetlenir : *Bütün çarşaflarınızı kesiyorum...*

"Günlerin çiçekli perdesini açıyorum

Kadınlarım yeniden aydınlıktasınız

Çiçekli dallı basmaları yurdumun

Ben güneşi dokuyayım da akşama kadar

Siz siyahlara bürünesiniz!

*Bütün çarşaflarınızı kesiyorum."*⁷⁵⁰

⁷⁴⁸ Kansu, s. 27

⁷⁴⁹ Kansu, s. 28

⁷⁵⁰ Kansu, s. 28

3.9.1.2. Gelenekselin Dışına Çıkma

Ceyhun Atuf Kansu, inanç doğrultusunda cahilce hareket edenlere tahammül edemez. Oldukça sert ifadelerle, hicvederek bu yanlışlığın önüne geçmeye çalışır. Kısaca körükörüne bağlılık içerisinde mütalaâ edilebilecek inancın karşısındadır.

"Gömül ermişi ördek inanmış ki

Doğrudur tilkinin yaptığı iş

-Ulan ördek bu nasıl kutsal inanç

Bu nasıl hacca gitmek?

Herkes başına sarar yeşili

Sen sarmışsın kıçına

Seni inanç bozguncusu

Seni aşırı akımcı seni!

Kurtarmış insanları ördeklerin bozulmuş inancından

Yemiş yoldaşı ördeği"⁷⁵¹

Elazığ'a ait bir halk hikâyesi olarak bir çeşit fabl oluşturmak suretiyle dile getirilen hadise, şairin inanç karşısındaki tavrını ortaya koyması açısından dikkat çekicidir. Cahilce inanışlar karşısında oldukça sert olan sanatçı şiirlerinde bu hassas konuyu sorgulamaya çalışır. Ona göre sefâletin, eşitsizliğin temelinde de yanlış inanmalar vardır.

"-Tanrı diyeceksin sen de

Çayır çimende eli açık olan

Arpaçay düzünde bir avuç buğdayda

Neden kesiyor halkın payını?

İnsan sorumludur Tanrı'dan

Kul olmaktan, fizikten ve doğadan

-Tanrı en eski devrimcidir, insanla gelir

Musa insan, İsa insan, insan Muhammed"⁷⁵²

⁷⁵¹ Ceyhun Atuf Kansu: " Elazığlı Bir Halk Öyküsü", Güneş Salkımı, s.56-57

⁷⁵² Ceyhun Atuf Kansu: " Halk Polikliniği", Güneş Salkımı, s.31-33

3.9.1.2.1. Anadolu İnancı

3.9.1.2.1.1. Katıksız İnanç

Tanrı ve insan bütünlüğü üzerinde duran şair, sorgulamasını tevekkül boyutuyla sürdürür. Ona göre insan geçimini temin edecek ölçüde çalışmalı, düşünce üretmeli körükörüne tevekkül içerisinde kalmamalıdır. Şairin tavrı sorgulamanın ötesindedir. Bazen isyankâr bir tavır içerisinde gördüğümüz sanatçı, ortaya çıkan yanlışlıkların kaynağını her zaman inanca bağlamaz. Ona göre Tanrı en büyük devrimci, adalet ve eşitlik kaynağıdır. Kul olmak kişiliği, insan kimliğini kaybetmek olmamalıdır. Çünkü Tanrı'nın varlığı insanlarla - Peygamberler- kula hissettirilir.

Ceyhun Atuf İslâmî yaşantıyı Mehmet Akif'le sembolize eder gibidir. *Nasrullah Camii* adlı şiirinde ele aldığı Mehmet Akif'le düşünceleri birleşir.

"Toplanmışlar yedi kubbeli Nasrullah Camii'nde

Mimberde inancının sakalını

Eskil çobanlar gibi büyüten, Mehmet Akif Bey

Kutsal kitaptan alıp hurmayı

Katıyordu yalvaçlar yemişi zeytine

-"Ey inananlar-" Bir hutbedir şiiri

Tek dostumuz kaldı bizim

Kuşatıldık yeryüzünde

Yüreğimizdeki katıksız inançtır." ⁷⁵³

1973 tarihinde kaleme alınan bu şiirde şairle Mehmet Akif'in düşüncelerinin birleşmesi ilginçtir. Emperyalizm karşısındaki kurtuluş; hem dinin, hem milletin kurtuluşudur. Akifteki inancı katıksız inanç olarak değerlendiren sanatçının inanç kavramıyla neyi kastettiği de bu şekilde ortaya çıkmaktadır. Şairin aradığı katıksız inanç Akifte vardır. Her iki şair de gerçek inancın peşinde birer mücadele adamı olarak anlatılır.

"Ekmeğimize, tuzumuza

Bizi adı yüce Muhammed'in

⁷⁵³ Ceyhun Atuf Kansu: " Nasrullah Camii", Güneş Salkımı, s.155-156

Yoluna çeken çoban yıldızımıza
Göz dikmişleridir
Yelimizi ve yolumuzu kesmişlerdir
Dört bir yönde
Bir kurtuluş savaşçısıdır müslüman gönlüm
Ankara ovasında aştığından beri
Müslüman değildir kardeş derdini
Derdine kardeş etmeyen
Derdimiz ise bizim, ey inanan insanlar
*Yurdumuzun derdidir.*⁷⁵⁴

3.9.1.2.1.2. Yunusça İnanma

Şiirlerde dikkati çeken şey, İslâm dininin kabulünden hemen sonraki dönemde Anadolu'da filizlenmeye başlayan tasavvufî cereyanlar içerisindeki hoşgörüye dayalı bir inanmanın varlığıdır. Sanatçı bu tabloyu Osmanlı öncesi dönem içerisinde kabul eder. O kendine göre katı kurallar içerisinde korkuya dayalı olarak kabul ettiği inançtan uzak kalır, yaşayan bir Tanrı'ya sığınır.

"Biz durur yalvarırız tek bir Tanrıya
Neden yalvarırız. Acı çekmemek için,
Aşklarımız, işlerimiz, ölülerimiz için,
Kiliselerde, camilerde, havralarda!
Aşkların, ölülerin ne işi var oralarda
Ölülerin üzerinde çoktan taze ot bitmiş
Aşklarımız çoktan güllerin estiği rüzgârda
Yalvarmaya değil yaşamaya çağıran bir Tanrı,
*Kiliselerden, camilerden, havralardan dışarda."*⁷⁵⁵

3.9.1.2.1.3. Bektaşîlik

İnanç kavramı Bektaşîlik çerçevesi içerisinde de düşünülür şair tarafından. Bu çerçevenin çizgileri tebessüm, sevinç ve eğlence üzerine oluşturulur.

⁷⁵⁴ Kansu, s. 156

⁷⁵⁵ Ceyhan Atuf Kansu: " Viyana Saati(Yaşayan Bir Tanrıya)/Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", İmece, No.34, (Şubat 1964), s. 13

"Nerde bir gülüş varsa Anadolu' da
 Ve de Trakya' nın sarı bozkırlarında
 Çok eski şölenlerden
 Bektaşî cönklerinden gelmektedir
 Ve bir tas kırmızı şaraptan"⁷⁵⁶

Klâsik Yunan mitolojisi içerisinde yer alan bağbozumu şölenlerine de telmih yapılarak sunulan Bektaşîlik içerisinde kaydedilen inanç sisteminin özünde, evrensellik vardır. Şair inancın kaynağını insan olarak kabul eder ve her türlü gücü insanda görür. Yanlışlarıyla doğrularıyla insanın yüce bir varlık olduğunu kabul eden sanatçının hoşgörü esasına dayalı inançtan yana tavır sergilediğini görmek mümkündür.

Bu doğrultuda Pir Sultan Abdal ismini sevginin, katıksız inancın sembolü olarak kabul eder. Pir Sultan Abdal adına yazdığı bir şiirinde; *Tanrı bir güldür açar insanda/ Tanrı bir dildir söyler insanda/...Dünyayı insanın bahçesi yapmaya/ İnsanı dünyanın türküsü yapmaya/ Tanrı bir eldir uzanır kuşluk vakti/ "Birleşmeye... ellerimizle, insan ellerimizle."*⁷⁵⁷ sözleriyle de vahdet- i vücûd düşüncesine uygun bir inancı koyar.

Kansu, insanî arzulara karşı çıkan bir inanca karşıdır. Bu sebeple İslâm'a bile ters düşmekten çekinmez. Dünya ve dünya nimetlerine bağlılık gösteren sanatçı, insanı frenleyecek her türlü inanmadan uzak kalır, hatta karşı çıkmaktan da korkmaz.

"Şarabı yasaklamam kaç para eder
 A hoca!
 Tanrı da esriktir güz gelince bağlarda
 İnsana tapınır o
 Sevginin ezgin salkımına"⁷⁵⁸

Bir tercih yapma durumuyla karşı karşıya kaldığında mitolojik mahiyette değerlendirilebilecek Tanrı'dan yana tavır koyar. Şiirlerinden anlaşıldığı üzere Ceyhun Atuf hoşgörü temeline dayanan, kurallar içerisinde sınırlandırılmayan bir inancın savunucusudur. Bu yaklaşım içerisinde İslâm inancının hükümlerini bulmak zordur. Şair

⁷⁵⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Hayrabolu Çalgıcıları", Halk Albümü, s. 131

⁷⁵⁷ Kansu, s. 131

⁷⁵⁸ Ceyhun Atuf Kansu- "Hayrabolu Çalgıcıları", Halk Albümü, s. 132

ibadet hususunda karar mercii olarak insanların ön plâna çıkmasına karşıdır.

*"Bir sarhoşun ölümünde
Namaz kılmamak ne demek a hoca!
Öyle hoşgörüyle doludur ki Tanrımız
Gelir bağbozumundan elleri asma kokarak
Alır günahlı kulunu, örter bağ toprağıyla. "759*

3.9.1.2.2. Kâinat İnancı

Ceyhun Atuf için bu dünya açık bir tapınak gibidir. Mevcut olan her şey tapınılacak unsurlar durumundadır. Vahdet- i vücut düşüncesini de hatırlatacak bu tablo içerisinde, bu dünya şair için emekçinin tapınağıdır.

*"Açık bir tapınaktayım
Emekçi elleri gökyüzüne açık
Tapınağın yollarında erken erken
Denize güneşe toprağa şükretmeye
Bir kır yoluna çıkıyorum
Denize, güneşe, toprağa tapmak için. "760*

Çalışan her insanın ibadet ettiği düşüncesini ortaya koyan şair, bu dünyayı bir tapınak olarak değerlendirirken tapınanların ise emekçiler olduğu kanaatindedir.

Ceyhun Atufun sanatkârlık hayatının ilk yıllarında inanç teminin klâsik anlayış içerisinde işlendiği görülür. İslâmî bir boyut içerisinde bu konuya yaklaşan sanatçı, sıradan bir insanın kendisiyle hesaplaşmasından söz eder.

*"Eksiklerim çoktur benim
Ben temiz bir dal değilim
Hep karanlık bir köşem var
Bilirim Tanrım bilirim

Bağışla bağışla beni
Yüreğim kutsuyor seni*

⁷⁵⁹ Kansu, s. 132

⁷⁶⁰ Ceyhun Atuf Kansu: " Ağustos Öğretisi-Tapınak", Bir Kasabadan Resimler, s.157-158

*Herseyde ılgın sesini
Duyup aşkla dinlediğim*"⁷⁶¹

Bir dua, bir niyaz olarak da değerlendirilebilecek bu şiirde özellikle son dörtlük Yunus'u hatırlatacak şekildedir. Bu ifadeler bize Tasavvuf içerisinde *varlığın birliği* anlayışını düşündürmektedir. Dörtlükler halinde kaleme alınan şiir, hem şiir anlayışı, hem de inanca bakış çerçevesinde klâsik şiirimizi çağırıştırır.

3.9.1.2.3. Mitolojik İnanç

Ceyhun Atufun inançla ilgili şiirleri değerlendirildiğinde bu hadiseye mitolojik açıdan yaklaşıldığı görülür. Köklü bir inanç dikkati çekmez. Ceyhun Atuf bu şekilde bir inancın varlığını ortaya koyarken evrensel manada manevî dinamiklerden bahseder. O, insanla Tanrı'yı birbirine yaklaştırır, araya kimseyi kabul etmez.

*"Tanrıya dua ediyorsam ben ediyorum,
Sen benim yerime edemezsin!
Bana dua öğretemezsin ne değin zorlasan
Tanrıya yalnız başıma gideceğim,
Yol arkadaşım ne sen, ne o!
Ölünce bir ben öleceğim sen değil,
Sorulursa benden sorulacak dünya işleri,
O zaman sen nerelerdesin akıl öğretmeni?
Yalnız bırak dünyadaki Tanrıyla beni."*⁷⁶²

Ceyhun Atuf, inanç meselesini günlük yaşantılar içerisinde şekillendirmeye çalışır.

*"Gece bitti. Tan yelleri esende
Göründü Tanrı yüzü
Hele gel sevi vakti
Boyun eğmiş öter bülbül
Gül Tanrısına seherleyin
Hele gel Atam Korkut
Çalalım kapısını*

⁷⁶¹ Ceyhun Atuf Kansu: " Küçük Bir Sabah Duası", *Güneş Salkımı*, s.26

⁷⁶² Ceyhun Atuf Kansu: " Dinsel Hoşgörü/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No..33, s.19

*Bağışlayan adıyla
Ulu kayın ağacının
Yiyit veren güzel Tanrı
Evren gizi Sevi gözü" ⁷⁶³*

Anadolu insanının inancından bahseden sanatçı bu tavrı mitoloji içerisinde harmanlayarak somutlaştırır. Onun beklentisi Yunusça ifadelerle sunduğu gibi Dede Korkut'un Tanrı inancını ortaya koymaktır. Bu yönüyle alışlagelmişin dışına çıkan Ceyhun Atuf, şiirlerinde insanın hayâlinde yaşattığı bir Tanrı inancını anlatmaktadır. Keza onun inanç temini ele alışında sınır yoktur. Bütün hâk dinleri karşısındaki insanların sevinç içerisinde Tanrı'ya yaklaşımlarını, korkuyla değil; ümitle bakmalarını arzu eder.

*"Fernando Lopez'in incili
Yargıcsızdır ve devletsiz,
Yoktu İsa efendimizin yargıçları
Ölüme yargılamadı kimseyi
Fernando Lopez'in incili
Yalnızlıktır Tanrı önünde
Yalvarmaktır, bağışlanmaktır
Ceza kitabı değil onun incili
Tanrı ezilmiş bir dosttur orda..." ⁷⁶⁴*

Ceyhun Atufun şiirlerinde hem mitolojik hem de iman yönüyle kabul edilen Tanrı; tabiat ve bereket kavramlarıyla sembolize edilir. Tanrı; sevinçtir, mutluluktur, üretkenliktir, şair için.

*"Sevinci istemekte haklıdırlar
Hayrabolu çocukları
Üzüme ben düştüğünü ilk gören onlar
Tanrı'nın güneş yanığı ırgat yüzünü
Gören onlar ayçiçeği tarlalarında
Sevinci istemekte haklıdırlar*

⁷⁶³ Ceyhun Atuf Kansu: " Meşe Ağacı Tapınağı", Halk Albümü, s.150-151

⁷⁶⁴ Ceyhun Atuf Kansu: " İspanyol Ağacı(Fernando Lopez'in İncili)/Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", İmece, No. 48, (Nisan 1965), s. 15

*Salkım göğüslü kadınlar
Sevinçtir Anadolu Tanrısı
Bir uzun sevişmedir
Güneşli yaprakları altında evrensel meşenin*⁷⁶⁵

3.9.1.3. Gericilik

Ceyhun Atuf Kansu, yeni yapılanma içerisinde Cumhuriyet'le beraber katedilen mesafeden - tam anlamıyla tatmin olmasa da - taviz vermez. O, hangi şekilde olursa olsun gericilik olarak değerlendirilebilecek gelişmelere karşıdır. Atatürk'le beraber açılan yeni yolda geriye bakmadan hep ileriye dönük düşünen ve bu yolda gayret sarfeden sanatçı, ilerlemenin karşısında sayılabilecek her türlü engeli aşma sevdasında.

Sanatçı, ortaçağ zihniyeti olarak değerlendirdiği eski karşısında Atatürk İlke ve İnkılâplarına sarılır. Mücadelesini dış düşmandan ziyâde iç düşmanlara karşı yoğunlaştırır. Onun mücadelesi karanlığa karşı verilen mücadeledir. Doğunun karanlığına pencere açmaktır.

*"Karanlığa karşı çıkmış olana,
Çağırıyordu herkesi bir başka savaşa...
Korkuyordu, yurdun bağrındaki düşmandan
İnanıyordu, yenecekti gözleri zaferdeydi.
Başka bir düşman seçmişti içimizde:
Ortaçağ karanlığından gelen bir ordu,
Umutan insanı, gömen dipdiri hayata
Doğu karanlığı yurdun penceresinde."*⁷⁶⁶

Şairin mücadelesi ortaçağ karanlığıyla, kendisinin de ifade ettiği şekilde iç düşmanladır. Ceyhun Atuf bu mücadelede Atatürk'ü en büyük destek olarak kabul eder. Atatürk'ün heybeti, mükemmelliği karşısında huzur ve güven duymaktadır. Gericilik karşısına çıkardığı en büyük güçlerden birisi de halktır.

"Kör Ali hoca - Tarihsel gericiliğin adı -

⁷⁶⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Hayrabolu Çalgıcıları", *Halk Albümü*, s.130-131

⁷⁶⁶ Ceyhun Atuf Kansu: " İlk Gördüm Paşayı Bizlere Seslenirken", *İmece*, No. 31, (Kasım 1963), s.18-19

*Bağırıyordu Gerede çarşısında
Şeriat diye. Neyseki o?
Besbelli kanlı bir karanlıktı
Anadolu halkının karşısında.*⁷⁶⁷

Ceyhun Atuf bu milletin, taş uykulardaki karanlığının bir gün mutlaka biteceğini ve uyanacağını söyler. Bunu da Namık Kemal'in sözleriyle destekler, "*Eyyamı cidal, aşkı fazilet, dehayı millî ...*" Şairin tahammül edemediği: "*Gericilik, fakirlik, yoksulluk sarmış dört bir yandan/ Kendi hayatımızı yenmeliyiz ilk önce*"⁷⁶⁸ mısralarıyla anlatılan gericilik, fakirlik, yoksulluk problemleridir. Bunların aşılabilmesi için önce insan kendi hayatını yenmelidir.

Gericiliği bir tortu olarak kabul eden şair, yüzyılların birikimi ırmakları bulandıran bu durum karşısında, derinlerden bir duru su aktığını; bunun da kaynağını halktan aldığını belirterek çözüm bulmaya çalışır. Bu duru suyu akıtanların da öğretmenler olduğunu söyler. Şairin bu konudaki sözleri umutla doludur ve oldukça nettir.

*"Siz yeneceksiniz asıl siz,
Ey sevgili öğretmenleri gelecek Türkiye' nin
Halkıma düşman olanı
Silahlarımız daldı mı barış uykusuna
Uyanmalı pırıl pırıl aklın silahları"*⁷⁶⁹

Şairin, bütün bu vasıfları üzerinde topladığı, başöğretmen olarak kabul ettiği kişi Mustafa Kemal'dir. Kurtuluş mücadelesinin başarıyla sonuçlanması Ceyhun Atufu rahatlatmaz. Onun asıl başarı olarak gördüğü ise ateşli silahların yerine pırıl pırıl parlayan aklın silahlarının görev almasıdır. Bu silahlar öğretmenlerdir. Silahlar ona göre gericiliğe karşı kullanılacaktır.

Ceyhun Atuf, gerici olarak nitelemeye çalıştığı unsurları Osmanlı yanlılarını örnek vermek suretiyle somutlaştırır. Onun için Osmanlı'yı destekleyen, taraf olanlar gericidirler. Topyekün bu değerlendirme içerisinde abartılı davranan şair bu düşünceleri Millî Mücadele yıllarıyla sınırlı tutar.

⁷⁶⁷ Ceyhun Atuf Kansu: "Kemalciler", *Bağımsızlık Gülü*, s.45

⁷⁶⁸ Kansu, s. 45

⁷⁶⁹ Kansu, s. 45

Kuvayı Milliye karşısında Osmanlı'ya meyledenleri gerici olarak anlatan şair, gericiliği sadece insanla bütünleştirmez, mürsel mecaz yoluyla soyut kavramlara da gönderme yapar. Çeşitli nesneler de bu suçlamadan nasibini alır.

"Yollarda

Yatar Kuvayı Milliye ölüleri

Vurulmuş sığırcıklarla telgraf telleri

Değer toprağın kanlı papatyasına

Gerede gerici taşra konaklarıyla

Toplar kilerine buğday pazarlarından

Yoksul köylü emeğini.

Ve bir akşam vakti Ankara' ya

Getirdiler Kuvayı Milliye'nin kanlı gömleğini

Osmanlının kurşunuyla

Delik deşik

Bir Türkmen ağıdıdır bozkırda nisan."⁷⁷⁰

Ceyhun Atuf için, vurulmuş telgraf telleri ve sığırcıklar Kuvayı Millîyecilerdir. Gerici olanlar ise, buğday pazarlarından yoksul köylü emeğini toplayan taşra konaklarıdır. Dolaylı yoldan Osmanlı'yı gerici olarak niteleyen şair için ilerici olan, devrimci olanlar kuvvacılardır.

3.10. Çocukla İlgili Temalar

3.10.1. Çocuk

Türk Edebiyatı içerisinde çocukların şairi olarak da kabul edilen Ceyhun Atuf Kansu, *dünyanın bütün çiçeklerine*⁷⁷¹, yani çocuklara sevgiyle şefkâtle yaklaşır. O, bütün çocuklar karşısında evrensel manâda duyarlıdır ve en güzel günleri onlarda gördüğü için şiirlerini onlar için yazmıştır. Şiirler çocuklara Ceyhun Atuftan selâm taşırlar.

"Dostlarım, bu türkü çocuklar içindir, gök mavisi,

Ben en güzel günleri onlarda görüyorum,

Onlarla, gelecek kardeş dünyaya selâm gönderiyorum

⁷⁷⁰ Ceyhun Atuf Kansu: " Gerede", Güneş Salkımı, s.136

⁷⁷¹ Ceyhun Atuf Kansu: " Dünyanın Bütün Çiçekleri", Yanık Hava, s. 34

*Onlarla gelecek bahar günlerimizin en sevgilisi."*⁷⁷²

Hayatını çocuklara adayan, bir çocuk hekimi olarak da doğrudan onlarla ilgilenen sanatçı, sadece idealizm çerçevesinde değil; birebir ilişkiler içerisinde de çocuk denen kavramı yakalamayı başarır. Hekim olarak yardımcı olur, şair olarak onları anlatır. Kansu'nun hemen bütün şiirlerinde tematik güç olarak tespit edilen insan, genel anlamda çocuk olarak değerlendirilebilir.

Ceyhun Atuf yaşadığı hayat içerisinde dünyanın bütün çocuklarını yanında ister. Çocuklar onun için yaşama sevincidir. Çocuk karşısında hassastır, çocuğa gelebilecek tehlikeler karşısında öfkeli. Dünyaya gözlerini açan her çocuğun çılgınlığıyla titrer.

"Kamış evin kapısında

Kara bebek ağlar

Bir kadın doğurur ot yataкта

*Bir yeni çılgılık"*⁷⁷³

Anadolu'nun sert gerçekliği içerisinde çocuğu korumaya çalışan hekim Ceyhun Atuf, Ankara merkezinde bulunduğu yıllarda da çocuğu kollayacak çalışmalar yapar. Sanatçı kimliği içerisinde bütün insanların dikkatini çocuklar üzerine çeker.

Şair, çocuğu anlattığı şiirlerinde oldukça sevecen bir kişilik sergilerken çocuk karşısında duyarsız kalanlara düşman olur. Anne ve babaların sorumsuzca hareketleri, devletin ilgisizliği karşısında üzülür. Kendisini bir öğretmen, bir bahçıvan olarak niteleyen Ceyhun Atuf, kimsenin kendisini anlayamayacağını, aynı duyarlılığı gösteremeyeceğini söyler.

3.10.1.1. Çocuk Kimliği

Sanatçının, çocuğu sınıflandırması alışılmışın dışındadır. Onun için on yedi yaşlarında bir genç kız da çocuktur. Hele hele çocuk sayılabilecek bu yaşlarda yapılan evlilikler şair tarafından kabullenilecek gibi değildir. Bu konuda oldukça sert görünen Ceyhun Atuf özellikle köy yaşantısı içerisinde sıkça yaşanan bu durumu eleştirmekten uzak durmaz. Ancak bu tavır Anadolu gerçeğine nüfuz edememenin yansımasıdır. Şair

⁷⁷² Ceyhun Atuf Kansu: "Çocuklar", Yanık Hava, s. 66

⁷⁷³ Ceyhun Atuf Kansu: "Afrika Kavgası(Uyku Hastalığı)/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", İmece, No. 46, (Şubat 1965), s.20

böylesi evliliklere karşı oluşunu bayağılığa düşmeyen bir çıplaklık içerisinde sergiler.

*"Bir de biliyor, on yedi yaşını
Verdiler onu bir işsize
Bir yorgan, bir yastık, bir cicim
Ve bıyıkları erkeğinin
Yalnız yapayalnız
Yorgun elleriyle, küçük kuş elleriyle
Ve tek varlığı, bir dallı basma
Altında bir sıcak deri, çıplak"*⁷⁷⁴

Ceyhun Atuf, bütün şiirlerinde olduğu gibi bu şiirinde de karşı olduğu bir eylemi sunarken, kalın çizgilerle oluşturulan karşıtlığı sunar okuyucuya.

Çocuk=on yedi yaş

yorgun eller

küçük kuş eller

sıcak deri

çıplak

çocuk (kız çocuğu)

bıyıklar (erkek)

Ceyhun Atuf, çocuk temini şiirlerde işlerken ölümün her çeşidini sunmak suretiyle de çocuk karşısındaki duyarlılığını yansıtır. Şiirlerde bazen ağaçtan düşen bir çocuğun annesinin ağrıları(kargış) duyulur;

*"Dalsız kalasın, oğlumun dalını kıran
El bahçesinin zalımı ağaç
Kuzu oğlum! Meleme kurban olduğum
İmdat! İmdat oğul, İmdat!"*⁷⁷⁵

Bazen sele kapılmış bir çocuğun ölümü karşısında annenin çaresizliği anlatılır.

*"Birdenbire kollarında ölümün,
Ekmek suya düştü gider,
Sular mezarlığından gelir sesi,
Sorar, çocukluğumun derelerinden:
İğde ana! Söyle kimdir daha güçlü?"*

⁷⁷⁴ Ceyhun Atuf Kansu: " Keskinli Döndü", Halk Albümü, s. 87

⁷⁷⁵ Ceyhun Atuf Kansu: " Erzurumlu İmdat", Halk Albümü, s. 95

*Ölüm güçlü güzel kızım, hepimizden güçlü,
İnsan bir acı çekmekte güçlü!"⁷⁷⁶*

3.10.1.2. Çocuğun Dünyası

Ceyhun Atuf çocukların karşılaştıkları kavga, boşanma gibi olumsuzlukların onlar üzerindeki etkilerini sanat endişesinden uzak ifadelerle dile getirmeye çalışır. Bu nedenle onun şiirlerini değerlendirirken şiiriyet meselesini ikinci plânda düşünmek gerekir. Ancak mısralara yüklediği gizemli hava ile de çocuğun hayâl dolu dünyasının müphemiyeti yansıtılır.

*"Hastalıkların, kavgaların, boşanmaların atomu
Koyu yeşil perdesini örtmüş sımsıkı tozlu
Uyur pencerenin ardında temmuz gözü!
Dağılır akşam üzerine doğru
Şeftali kokuları yeniden nişan törenleri
Çocuk sesleri bahçelerde."⁷⁷⁷*

Baharın getirdiği güzellikler, sevinçler, mutluluklar *gülümseyen dünya yemişleri* şair tarafından bütün çocuklara sunulur. Onun tek kaygısı çocukların bu güzelliklerden mahrum kalmamasıdır. Bu düşüncenin sergilenmesi sırasında Ceyhun Atufun edebî kişiliği hep ikinci plânda kalır. O, bu aşamada gönülden gelen sevgiyi yansıtan bir baba, bir koruyucu kimliğiyle karşımıza çıkar. Onun çocuklar için düşündüğü dünyanın mekânı kendi yüreğidir. Çocukları burada barındırır, çocuklara sunacağı güzellikleri de burada eker biçer. Gönülünde çocuklar için kabul ettiği mevsim, her zaman bahardır.

*"Hep bahar işleri, beyaz dal işleri
Kalbimde sürdüğüm o güneşli tarla
Sonra, gülümseyen dünya yemişleri
Bütün insanlara, bütün çocuklara."⁷⁷⁸*

Şiirlerde çocuk ve çimen birlikteliği dikkat çeker. Belki çağrışım yoluyla da düşünülen bu bütünlük; çimenlerin baharla alâkası, temizlik, saflık özellikleri ve bir

⁷⁷⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Sele Gitmiş Küçük Kıza Ağıt", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 85-87

⁷⁷⁷ Kansu, s. 87

⁷⁷⁸ Ceyhun Atuf Kansu: "Bahar İşleri", *Bir Kasabadan Resimler*, s. 29

mevsimlik olması açısından düşünülür. Zira tabiatta bulunan güzellikler arasında en zavallı olan ve sürekli olarak ezilen yeşil örtüdür çimen. Şair için bu dünyada hem güzel olan; hem de ezilen çocuktur.

"Yağmur geldi çiseliyor

Olsun en sağlam giysidir oyun

Akçakavaklar ıslanırken

Örter bizi güz ananın yaprakları.

Çocuklarınız çimenleriz bir arada

*Taylartıyız güz yosmalarının"*⁷⁷⁹

Ceyhun Atuf bir çocuk nazarıyla tabiata bakar ve çocukla tabiatın bütünleşmesini görür. Tabiatla çocuk arasında kimselerin anlayamayacağı gizli bir dilin varlığından söz eder. Çocuğu tabiatın güvenilir ellerine bırakmaktan dolayı mutludur.

"Bir dili kullanmak ne güzel

Suskun sözcükleriyle doğanın

Çağırıyoruz defne dalını aramıza

Salkım söğüt ebe abla

Kaydırakta ardarda yağmur taneleri

Atıyor gök topunu bir dal kavak

Sallanıyor dut ağacı kaçmış evinden

*Eteğini ıslatarak ayakları çamur toprak."*⁷⁸⁰

Ceyhun Atuf, Türkiye'yi çocuk parkına çevirmek isterken yapmak istediği şeyi; sevinçleri büyütme, olarak ortaya koyar. Çocukça sevinçlerin bir milletin sevinçlerini oluşturacağına inanır. O, geleceğin güvencesi olarak gördüğü çocuklara ne verilirse - ekilirse- gelecekte onların biçileceğini ve hep güzelliklerin yaşanacağını savunur. Bu sebeple şairin çocuklara yaklaşımında ileriye dönük beklentiler vardır. Çünkü onun şiirlerinin hemen tamamı sosyal bir düşüncenin emrindedir.

Ceyhun Atuf çocuğu anlatırken bir çiçek alfabesi oluşturur. Çiçek ve çocuk birleştirilir. Bu birleşme çiçek ve öğrenci merkezlidir. *Bir Çiçeğe Ad Vermek*(Halk Albümü, s.174) adlı şiirinde olduğu gibi, *göz çiçeği Ayşe, annesi bahçe, teyze Mayıs,*

⁷⁷⁹ Ceyhun Atuf Kansu: " Çocuk Parkı", *Güneş Salkımı*, s. 97

⁷⁸⁰ Kansu, s. 97

hala Haziran'dır.

Ceyhun Atuf çocuğu iç âlemindeki duygulanmalarıyla da anlatmaya çalışır. Çocuğun fırtınalar kopan yüreğindeki hayâlleri, beklentileri değerlendirilir, hayâl- hakikat çelişkisi sunulur. Çocuk hayâl olarak, umut olarak sembolize edilir.

Sanatçı *İstasyonda Bir Kağnı*⁷⁸¹ adlı şiirinde trene binme arzusuyla yanıp tutuşan bir çocuğu anlatırken kağnı-tren karşıtlığı içerisinde oldukça sert tanımlamalar yapar. Çocuk yüreği ancak asker olduğunda trene binileceği gerçeğini anladığında hayâllerin yolculuğuna müracaat edilir.

*Ben Samurçay'danım, dağ köylüsü
On dört yaşında rençber çocuğu
Buralara kağnıyla geldim
İstasyonda idim, pancar döküyordum
Ağamla hamurumuzu bölüşürken
Amasya Boğazı'ndan çıkageldi,
Duman etti üstümüzü...
Bineceğim dedim görünce
Umudum asker vagonlarında
Yıllardır götürür ikimizi, uçümüzü." 782*

Ceyhun Atufun şiirlerinde çocuk, dünyadan habersiz olan, küçük şeylerle mutluluğu yakalayandır.

*"Çocuksa küçücük, çıplak
Ayaklarını öpen topraktır
Bilmez ne alınır, ne satılır
Bildiği, toprağa sevinçle basan
Üşüyen ayaklarıdır
Elinde sapsarı bir ayva vardır." 783*

Toprağa çıplak ayakla basan çocuk aile sefâletinin ne olduğunu anlamadan yaşama sevinciyle dopdolu, elinde sapsarı bir ayva ile bu dünyadaki yerini almaktadır.

⁷⁸¹ Ceyhun Atuf Kansu: "İstasyonda Bir Kağnı", *Halk Albümü*, s. 17

⁷⁸² Kansu, s. 17

⁷⁸³ Ceyhun Atuf Kansu: "Yola Çıkanlar", *Halk Albümü*, s. 19

Şair kayıtsız bir anlayış içerisinde çocuğu yaşama sevincinin yansıması olarak değerlendirirken sapsarı bir ayva ile çocuk arasında da bir ilişki kurmaktadır.

3.10.1.3. Şefkat

Ceyhun Atuf, *akça tomur* veya *dal* olarak kabul ettiği ve yarınların onlarla güzelleşeceğini söylediği çocuklara sevdalıdır. "*Aman dostlar, iyi bakın, üşümesinler aman!*" diye üzerlerine titrediği çocukları, çocuk hekimi olarak çalıştığı Turhal'dan ayrılacağı vakit böylesi içten duygularla düşünen ve korumaya çalışan şair, çocuklardan söz ettiği vakit, şiirlerinin anlatımını onlara ulaşabilecek şekilde daha da sadeleştirir. Aşık Veysel'in *Toprak* adlı şiirindeki anlatıma benzer ifadelerle Turhal'a geliş sebeplerini, oradan ayrılışını dile getirmeye çalışan Ceyhun Atuf bu anlatımıyla tam bir aşık tarzı şiir sunar okuyucuya. Artık dördlüklerden oluşan, tam bir uyum içerisinde olmasa da 9 ve 11 li hecelerin geçerli olduğu, kafiyeli mısralarla kurulu şiir vardır okuyucunun karşısında.

"Bir gün çıktım geldim Ankara'dan
Kışlar, yazlar geçti aradan
Emeğimi boş koymadı yaradan
Çepçevre sevgi halkasını gören ben oldum
Bebeydiler ak kındakta büyüttüm
Okula giderlerken güneydın dedim
Ayrı ayrı hepsini çocuğum saydım
Gözlerinin içlerinde gülen ben oldum.
Şimdi akça tomur, yarın dal olur
Yurda direk, halk gönlünde dal olur
Dedim, çocuklarla vatanımız il olur
Yarınlara kalplerinden güller deren ben oldum." ⁷⁸⁴

Bu şiirde bir başka orijinallik ise Ceyhun Atufun, mısralara kendi çocuklarının isimlerini serpiştirmesidir. *Allahısma marladık* derken Turhal'dan kalan hatıralar içerisinde kendi çocuklarını belirtir. Çocukları Turhal çocuklarının; hülâsa Anadolu çocuklarının yadigârıdır onun için. Yurt çocuklarının temsilcileri olarak kızı Bahar, oğlu Işık şiirlerinde birer hatıra olarak yer alırlar.

⁷⁸⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Allahısma marladık", *Halk Albümü*, s. 43

*"Evimin baharı kızım, ışık direği oğlum
Güzel çömler gibi iki çocuğum
Senin toprağınla güneşinle yoğurdum
Güneşine toprağına gönöl veren ben oldum."*⁷⁸⁵

1959'da yazılan bu şiir, şair için yeni bir başlangıç olur. Turhal'a, "Allahaismarladık", derken halk çocuklarının pırıl pırıl dünyalarına "merhaba" der. 1963'de yazılan *Halk Çocukları Pırıl Pırıl*⁷⁸⁶ adlı şiir, hedef büyüten Ceyhun Atuf'un bir idealist kimliğiyle ortaya çıkışını ve Türkiye'nin geleceği için çocukları, gençleri yönlendirişini sembolize eder.

*"Çıkıyorlar halkın duru kaynağından
Birleşerek geleceğe bir nehir oluyorlar
Biliyorlar birbirlerini tanıyorlar
Yüce halk dağının sakladığı derin
Yüzyılların yağmur sularından birike birike
Taptaze, güçlü ve dağ delici bilinç altı
İsteklerle, özlemlerle, eylemlerle fışkırıyorlar."*⁷⁸⁷

Ceyhun Atuf, Ferhat'a atıfta bulunmak suretiyle imkânsızlıkların gerçekleştirilebilmesi için en büyük güç olarak gördüğü ve *geliyorlar birleşiyorlar bir nehir oluyorlar* diyerek anlattığı çocuk ve gençleri *en uzun, en güçlü, en geniş nehri Türkiye'nin*,⁷⁸⁸ sözleriyle de önünde durulmaz bir nehir olarak tanıtmaktadır. Onlar, güçlü Türkiye'nin engel tanımaz nehirleridir, şair için.

3.10.1.4. Çocuk ve Çiçek

*"Dünyanın bütün çiçeklerini diyorum
Ben köy öğretmeniyim, bir bahçıvanım,
Ben bir bahçe suluyordum, gönölünden,
Kimse bilmez, kimse anlamaz dilimden,
Ne güller fışkırır çilelerimden,*

⁷⁸⁵ Kansu, s. 43

⁷⁸⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Halk Çocukları Pırıl Pırıl", *Ataç*, s. 67, s. 8

⁷⁸⁷ Kansu, s. 8

⁷⁸⁸ Kansu, s. 8

Kandır, hayattır, emektir benim güllerim.

Korkmadım, korkmuyorum ölümden,

Siz çiçek getirin yalnız, çiçek getirin. " 789

Türk şiiri içerisinde müstesna bir yere sahip olan *Dünyanın Bütün Çiçekleri* adlı şiirden aldığımız bu mısralarda sanatçı hiçbir şeyden korkmadığını, ölümü dahi düşünmediğini belirtirken; çiçeksiz kalma endişesini taşımaktadır. Çocuklardan uzak, çocuksuz-çiçeksiz bir dünya onun için yaşanılmazdır.

Ceyhun Atufun, bir baba, bir eğitimci kimliğiyle dünyasını güzelleştiren unsurlar olarak kabul ettiği çocukları onun idealizminde son noktadır. Nerede olurlarsa olsunlar onun için bütün çocuklar kardeştir ve aynı duyguları paylaşırlar.

"Kar yağmış dallarına

Çam ağacına dokunmayın

Danimarka'ya kar yağmış

Kar yağıyor Türkiye'ye

Kar leylâklarına dokunmayın

Uzak düşlerden geldiler

Döküldüler, çocukluğun yorgun kuşları

Kar yağmış sokaklara dokunmayın. " 790

Şair bir çok şiirinde kendi kaderiyle kaderlerini birleştirdiği çocuklara sahiplenme arzusunu ifade eder. Kır ve dağ çiçekleri olarak bahsettiği çocukları zavallı, yalnız yaşantıları içerisinde Anadolu gerçeğinden çıkarır, yanına alır. Sanatçı için Anadolu'nun kırlarında dağlarında yaşayan çocuk ilgiye, sevgiye muhtaçtır. Bu sebeple onun çocuğu ele alışı hiçbir zaman popülizm çerçevesinde değerlendirilemez.

Bir Anadolu şairi olarak değerlendirilebilecek sanatçı, bizatihî yaşantısı içerisinde acı bir gerçeklik olarak gördüğü, hissettiği çocuğu anlatır. Realizmi bu noktada yakalayan Kansu, Anadolu çocuğundan hareketle bütün çocukları şiirlerinde ele alır. Yurdunun adsız sevgili çiçeklerini son arzusu olarak yanına isteyen Ceyhun Atuf, şiirinin nakaratı olarak kullandığı mısraında dünyanın bütün çocuklarına kucak açar.

⁷⁸⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Dünyanın Bütün Çiçekleri", *Yanık Hava*, s.34

⁷⁹⁰ Ceyhun Atuf Kansu: " Andersen(Sokak)/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No. 37, (Mayıs 1964), s. 23

*"Dünyanın bütün çiçekleri diyorum
 Kır ve dağ çiçeklerini istiyorum
 Kaderleri bana benzeyen.
 Yalnızlıkta açarlar, kimse bilmez onları,
 Geniş ovalarda kaybolur korkuları...
 Yurdumun sevgili ve adsız çiçekleri,
 Hepinizi, hepinizi istiyorum gelin görün beni
 Toprağı nasıl örterseniz öylece örtün beni."*

Şiirin tamamı düşünüldüğünde, Ceyhun Atuf 'un çocuğu anlatmak için kullandığı kelime ve semboller dikkat çeker.

Çocuk= çiçek (çiğdem, kır ve dağ çiçekleri, fesleğen, haşhaş çiçeği,

çoban yastığı, peygamber çiçeği, Isparta gülleri, gül

öğrenci

şarkı

bahçe

türkü

dost

Ceyhun Atuf Kansu çocuk karşısında oldukça hassastır. Çocuğun dünyasına zarar vereceğine inandığı her olay karşısında dikkatlidir. Sevinç içerisinde uyuyan bir çocuğun masûmiyetine hayranlık duyar ve bu düş âleminin bozulmaması için kuşlardan, böceklerden, çiçeklerden ilgi bekler.

*"O uyuyor sevinci içinde,
 İç ağlı içinde kardeşliğinizin
 Biliyor, tanyor, hepinizle ilgili,
 Ama uyuyor, uyuyor şimdi bilin.
 Aman kuşlar kiraz dallarında
 Usul ötün, sessiz söyleşin
 Senin kiraz senin hakkın küçük kuş
 Arıların çiçeklerdeki hakkı yerli yerinde*

Horozlar da zaferle ötebilir.

Bir şey demem, kız göğüsleri rüzgârın hakkı. ⁷⁹¹

3.10.1.5. Yaşama Sevinci ve Çocuk

Ceyhun Atufun şiirlerinde yaşama sevinciyle çocuk özdeşleşir. Zaman kavramı çocuğun varlığıyla anlam ve değer kazanır. Tabiat ve çocuk şairin nazarında saflığıyla, güzelliğiyle şekillenir.

"- Saatimi güneşe kuruyorum

Çocuklara kuruyorum saatimi-

- Yaşamaya kuruyorum saatimi

Çın çın etsin çocukların sevinci ⁷⁹²

Şair, çocuğun gönlünce yaşamasını, oynamasını, mutlu olmasını ister. Çocuk masal âleminde hayâllerıyla, sevinçleriyle, doyasıya dolaşmalıdır. Şair tarafından çocuklar için oluşturulan itibarî âlem böylesi güzelliklere sahip olmalıdır. Bu âlem içerisinde çocuk çimendir, güzelliştir, salkım salkım üzümdür.

".....Besni köhnü beyaz

Çocuk adları üzüm adlarına benzer

..... Dışarda salkım söğüt

İnce su boyunda çocuk çimenler ⁷⁹³

3.10.1.6. Çocuk ve Fakirlik

Ceyhun Atuf, çocuk temini yoğun bir şekilde işlerken şiirlerinde yeni teknikler kullanmak suretiyle dikkat çekmeye çalışır. Onun şiirlerinde sadece kendi coğrafyamız üzerinde yaşayan çocukları görmeyiz. Kendince geri kalmış ülkelerin çocukları sefâlet tablosu içerisinde yer alırlar.

"Alvarez'in babası mahzundu

Dereelerde güzel alabalıklar vardı

Alvarez'in babası yine mahzundu

⁷⁹¹ Ceyhun Atuf Kansu: " Çocuk Uykusu", Bir Kasabadan Resimler, s.81

⁷⁹² Ceyhun Atuf Kansu: " Günce", Halk Albümü, s. 154

⁷⁹³ Kansu, s. 155

*Uzaktan bir Meksika şarkısı duyuldu
Bütün halk şarkılarıyla mahzundu
Alvarez de bu şarkılarla büyüyordu*⁷⁹⁴

Ceyhun Atuf, yukarıdaki şiirde olduğu gibi gerçek yoksulluğu özgür olamama boyutunda değerlendirir. Alvarez adlı Meksika'lı bir çocuğun sıkıntıları dile getirilirken bu bakış içerisinde şairin evrensel kardeşlik anlayışı ön plâna çıkar. İstenilen özgürlük; sosyal adalet içindir.

Şiirde anlatılan çocuk sıkıntılar içerisinde, tabiatla başbaşadır. Ebegümeçleriyle, balıklarla dosttur. Çocuk mutlu değildir, mutluluğu engellenmektedir. Halk şarkılarında anlatıldığı gibi topyekün bir sefâlet yaşamakta; eşitsizliğin, hürriyetsizliğin insan üzerindeki olumsuz yansımaları sunulmaktadır. Böylesi bir tablo Ceyhun Atuf'un birtakım mesajları iletmesi açısından özellikle hazırlanır, kurgulanır. Şair, çocuk teminden hareketle zengin-fakir çatışmasını dile getirir.

Sanatçı çocuğu anlatırken ondaki okuma özlemini yansıtır. Ona göre çocuklar için düşünülmesi gereken en önemli gerçek budur. Öğrenmenin ilk maddesi de Türkiye olmalıdır. Şair *sonra bitmez tükenmez özlemlerle Türkiye*⁷⁹⁵ diyerek, amacını belirler. Bu çerçevede bir de deniz miti oluşturur.

*"Küçük ellerim büyür orda Türkiye haritasında
Çocuk parmağım öyle kalır, toprağında küçücük
Bir avuç toprağında çiçeklerim bekler açacak
Kahır mıdır boymu bükük, aşk mıdır bir baharlık
Yaz ekini gibi çocuklar büyür, boy boy çocuklar
Okula giderler denizleri özleyerek, denizler gelecek
Denizler uzakta köyümüzden, deniz Edremit denizi
Sonra yeniden Yıldız Dağı'na kar yağar!"*⁷⁹⁶

Şairin çocukça beklentileri sembolleştirirken kullandığı üslup özentilidir. Çocuk, deniz ve gelecek terimleri sanatçının özlemlerini yansıtırken bu terimlerle anlatılmak istenen duygu yoğunluğu da sanatçının anlatımdaki başarısını ortaya koyması açısından

⁷⁹⁴ Ceyhun Atuf Kansu: "Çocuğun Gördükleri", *Halk Albümü*, s. 23

⁷⁹⁵ Ceyhun Atuf Kansu: "Salucu Köyünden Okula Gidenler", *Halk Albümü*, s.36

⁷⁹⁶ Ceyhun Atuf Kansu: "Salucu Köyünden Okula Gidenler", *Halk Albümü*, s.36

önemlidir.

<i>çocuk</i>	<i>deniz</i>	<i>gelecek</i>
<i>Çiçek</i>	<i>özlem</i>	<i>uzak</i>
<i>Yaz Ekini</i>	<i>büyümek</i>	<i>Yıldız Dağı</i>
<i>Bahar</i>	<i>aşk</i>	<i>kahr</i>
<i>Boynu Bükük</i>	<i>Edremit Denizi</i>	<i>köy</i>

Ceyhun Atuf çocuk sevgisini bazen bir ağıt formu içerisinde yansıtır. Yaşama sevincinin sembolü olarak gösterdiği çocuğun ölümle tanışmasını varlığın çelişkisi diye niteleyen şair, hayat ve ölüm arasındaki ince çizgiyi çocuksu beklentilerin sona erishi olarak düşünür.

*"Bilmem var mıydı, yok muydu?
Vardı, yarım saat önce yolun kıyısında
Buğday taşıyan bir kamyonun arkasında
Yoktu şimdi... Varlığın çelişkisine ağıt"*⁷⁹⁷

Dörtlüğe dikkat edildiğinde hem kelime açısından; hem de yüklenilen anlamlar açısından çelişkilere dayalı bir tutarlılık dikkati çeker. Bu sebeple Ceyhun Atufun şiirdeki başarısı terminolojik açıdan değerlendirilmelidir. 1950 sonrası şiirlerinde lirizm açısından doyuruculuk olmamasına rağmen, şiire yerleştirdiği mantıkî tutarlılık sayesinde bu eksiklik telâfi edilir. Sanatçı buğday taşıyan kamyonla çocuğu karşılaştırmakla, hayat ve ölümün içiçeliğini yansıtır. Özellikle buğday taşıyan bir kamyonu seçmesi ve çocuğu bu kamyonun ardından koştuğu sırada ölümle tanıştırması düşündürücüdür. Varlığın çelişkisi olarak sunduğu bu durum, şairin zihninde oluşan gerçek bir ağıttır.

Ceyhun Atufun şiirlerinde hareket noktası olarak görülen ve değişmeyen kavram tabiattır. Şairin bir ana olarak değerlendirdiği tabiat, üretkendir, güzellikleri sunandır. Bir köylü vatandaşla ana-tabiatı karşı karşıya getirir şair. O insan, buğday başaklarına sevgisini anlatırken karşısında sanki çocuğu vardır.

Buğday çocuktur, gün olur boynunu bükür, boynu düşer toprağa. Çocuk verem

⁷⁹⁷ Ceyhun Atuf Kansu: " Kamyon Çarpmış Çocuğa Ağıt", Halk Albümü, s. 105

olur girer toprağa. Bir yanda hasadın bolluğu, diğeryanda çocuğun ölümü. Biraz önceki değeriendirmemizde olduğı gibi ölüm şair için varlığın çelişkisi; hayat bir tezâttır yaşanılası gücüyle...

*"Baktı da tarlada büyüyen çocuk ekinlerin
Sararıp solduğunu gördü, çocukların gülmediğini
Gün gün üstüne hasatsız bir sarılıkta
Yanıbaşına düştüğünü gördü çocuksu buğdayların*

*He ya emmioğlu doktor ne dedi dinledin mi?
Ben bir toprak sürülür, buğday ekilir bilirdim
Taze havasına, hey benim ardımdan gelen çocukların
Ta yürek tarlasına verem ekecekmişim, duyduñ mu?"⁷⁹⁸*

Şair çocukların yürek tarlasına ekilen ölümden söz ederken arka plânda fakirliğin çilesini halk ağzı söyleyişle okuyucuya sunar. Bu tavır içerisinde sanat yapma endişesi yoktur; ancak cümleler sıradanlıktan uzaktır. Nihayet feryat eden bir babanın haykırılarıyla şiirine son verirken can kuşunu evlâdının döşeğine indirerek ölümü hissettirir. Anadolu gerçeğı bu tabloda yoğunlaşır. Karşılaşılan ya sefâletin çilesi, ya da ölümün yüzüdür. Bundan sonrası artık bir ağıttır.

*"Gülüt köyünün damları, aman akşam dumanları
Kasabadan gelen atlı, yanında emmioğlu
Hey bildir sürdüğüm tarladan bir kuş kalktı gördün mü?
Akşam alacasında İsmail'in döşeğine düştü... gördün mü? "*

Ceyhun Atuf çocuğı düş ve ölüm çelişkisi içerisinde yansıtır. Masalların kendine has büyüğü dünyası içerisinde hayâller âleminde görülen çocuk, ölüm realitesi karşısında direncin sembolü olarak anlatılır. Şairin vurgulamaya çalıştığı, yaşama sevincinin elde edilmesindeki güçlüttür. Yaşama sevinci şiirde direnç olur, mücadele olur.

*"Yeniden geldi deniz
Vurdu ölümüne alamadı
Vurdu güle alamadı*

⁷⁹⁸ Ceyhun Atuf Kansu: " Gülüt'e Giden Atlı", Halk Albümü, s. 30

*Alamdı çocuğun kalesini
Çocuk açtı kalesinin kapısını
Ölümle aldı denizi
Gülle aldı denizi
Düşleriyle aldı denizi
Çocuk aldı bütün denizi”⁷⁹⁹*

3.10.1.7. Evrensel Sevgi

Ceyhun Atuf, hangi renge ve dile sahip olurlarsa olsunlar hiçbir çocuğu ayırtetmeden onlara sevgiyle yaklaşır. Ona göre çocuk hayat mücadelesi içerisinde kötülükleri haketmez. Onlar savaşların, çirkinliklerin bulunduğu bir dünyaya yakışmayan çiçeklerdir.

*”Koyu yeşil, yeşil tozlu silkilmemiş gün
Sallanır durur üzerinizde veba tohumu
Çocukların taze kanlarından su çeker
Ağır havanın kurumuş yılan dili!”⁸⁰⁰*

Ceyhun Atufun şiirlerinde çocuk temi sadece soyut bir düşünce içerisinde değerlendirilmez. Sanatçının aynı zamanda çocuk hekimi oluşu çocuklar üzerinde objektif yargılarda bulunmasına da zemin hazırlar. Gerçek hayat içerisinde karşılaşılan bir çok olumsuzluk; özellikle de bunların çocuklar üzerindeki psikolojik etkileri bir doktor yaklaşımı içerisinde değerlendirilir. Utancın çocuklar üzerindeki etkisini efsanevî bir örnekle dile getirir. Çocuk için, utancı onura çevirmenin mücadelesini verir.

*”Utancın kızarttığı elma,
Ye(i)ğit çocuğumun başında,
Zulmün devşirdiği elma,
Sevgili çocuğumun başında.
Utanç, zulüm bu dünyada durdukça
Giyyom Tel gene gelir,
Çeker okunu düşürmek için,*

⁷⁹⁹ Ceyhun Atuf Kansu: "Deniz Kıyısındaki Kale", Halk Albümü,

⁸⁰⁰ Ceyhun Atuf Kansu: "Ağır Hava", Bir Kasabadan Resimler, s.78

*Utancı omura çevirmek için
Elmayı can evinden vurur.*⁸⁰¹

⁸⁰¹ Ceyhan Atuf Kansu: " Alp Türküleri(Gıyyom Tel)/ Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü", *İmece*, No. 38, (Haziran 1964), s. 17

SONUÇ

Ceyhun Atuf Kansu, Türk Edebiyatı içerisinde herhangi bir edebî topluluğa bağlı kalmayan; düzyazı ve şiirlerinde, üstlenmiş olduğu aydın misyonu ile *kar güzeli* olarak kabul ettiği Anadolu'nun ruhuna nüfûz etmeye çalışan Cumhuriyet dönemi sanatçılarımızdandır.

Lise yıllarında yazmış olduğu ilk şiirleriyle başlattığı Anadolu seyahatini hayatının son dönemlerine kadar sürdüren; kâh sanatkârlık vasfıyla, kâh çocuk hekimliği kimliğiyle, kısacası aydın olmanın bilinciyle hareket edip, çoğu zaman kendi hayatını yaşayamadan Anadolu insanına ulaşmaya çalışan Ceyhun Atuf Kansu, Cumhuriyet'e gerçekten bağlı, Atatürk'ü gerçekten anlamaya çalışan bir sanatçıdır.

Ceyhun Atuf, 1940'larda başladığı şiir serüvenine ihtiyatlı ve ürkek bir şair kimliğiyle dahil olur. Bu dönem içerisinde şiirin alt yapısını oluşturma gayretleri vardır. Anadolu denen varlığın ruhuna nüfûz etme çabası içerisinde. Keza tıbbiyede öğrenci olduğu yıllarda bu arayışlar bilinçli bir şekilde sürdürülmekte, boş bulunan her zaman dilimi Anadolu denen ve uzun yıllar aydınlarca gözardı edilen yapının çözülebilmesi için harcanmaktadır.

Ceyhun Atuf Kansu bir *halk ozanı* olma gayretini ölümüne kadar sürdürür. Bu düşüncenin temelinde Anadolu'nun kendine has şiir potansiyeli vardır. Bunu değerlendirmeye çalışan sanatçı, Şamanlar döneminden, yaşanan ana kadar düzenli bir çizgi halinde götürdüğü şiir anlayışını; sosyolojik gelişmelerle kaynaştırmak suretiyle tarihi bir süreç içerisinde oluşturur. Öyleki şiire bakışında faydacılık ön plâna çıkar, kendi ifadeleriyle *politikanın estetiğini* yapmaya başlar. Ancak 1940-50 arasında yazılmış olan şiirlerde henüz böylesi bir endişe duyulmamaktadır. Bu dönem şiirlerinde güzellikler karşısında ben'in tezâhürleri sergilenir. Bu tavır estetiğin tadına varan Ceyhun Atufun sonradan yazdığı şiirlerinde sosyal meselelere yer vermesine rağmen sanat endişesinden uzaklaşmamasına sebep olur.

Bazen bir Yunus, bazen Pir Sultan Abdal bazen de Karacaoğlan veya Koroğlu kimliğiyle karşımıza çıkan Ceyhun Atuf Kansu, Anadolu erenleri olarak kabul ettiği bu isimleri bir direnişin sembolü olarak değerlendirir ve bu doğrultuda kendisi de sorumluluk üstlenir. Bu aşamadan sonra sanatçı kendine has orijinallik içerisinde Yunusça bir tavrın;

Pir Sultan Abdal veya Köroğlu'daki direncin modernize olmuş şeklini yansıtır.

Sanatcının ilk şiirleri çocukça sevgi ve sevinçleri; düşler içerisinde seyahatleri, anne sevgisini dile getiren, bireyin i  âlemindeki yansımaları hissettiren lirik örneklerdir. Bu dönemlerde kaleme alınan şiirlerde imgelerle oluşturulan bireysellik ve şiiriyet  n plândadır. Belli bir müddet devam eden bu tavır 1950 sonrası yerini halk gerçeğine bırakır. Bu aşamadan sonra o, özelde Anadolu insanını, genelde bütün insanlığı anlatma sevdasına kapılır. Zirâ apaçık bir yol olarak nitelendirdiği bu yol içerisinde ozan olmayı hedefler. Çünkü ona göre ozan olmak halktan biri olmak ve halkı anlatmak demektir.

Ceyhun Atufun şiire bakışındaki değişiklikler *Yurdumdan* adlı eserindeki şiirlerde hissedilmeye başlar. O artık sevdalandığı ülkesini tanımak, tanıtmak ve anlatmak amacındadır.  ocuk yaşlarından itibaren babası Nafi Atuf Kansu'nun da içinde bulunduğu mücadele ortamını tanıyan, Anadolu'nun Millî Mücadele yıllarındaki ıstırabını hisseden Ceyhun Atuf,  ocuk yaşlarında geçirdiği ciddi hastalık dönemlerinde bile bir fantezi sayılabilecek şekilde büyüklerin okuyabileceği kitapları okuyarak oluşturduğu birikimi bu eserle birlikte bir aydın sorumluluğu içerisinde dışa vurur. Bu andan itibaren o, dolaylı olsa da bireyin mutluluğuna ulaşabilecek bir halkçı kimliğine bürünür, politikanın estetiğini yapmaya çalışır.

Millî Mücadele'nin son yıllarında dünyaya gelen ve Cumhuriyet'le beraber büyüyen Ceyhun Atufun bu uğurdaki mücadelesi bir hayat mücadelesinin yansımasından başka bir şey değildir. Yeni bir oluşumun savunucusu olan ve Atatürk' , onun yaptıklarını araştıran, anlayan. ve tanıyan; popülizmin ötesinde bu realiteye yaklaşan sanatçı hayatının son aşamasına kadar bu yolda hareket eder. Onun sadece şiirlerinin değil, düzyazılarının da iskeletini oluşturan bu olgu, sanat anlayışının oluşmasında da en büyük etkidir.

Ceyhun Atuf Kansu'nun sanatındaki değişiklikler 1950'li yıllarda ortaya çıkar. Bu dönemler özellikle Anadolu'da (Turhal) bir  ocuk hekimi olarak görev yaptığı yıllardır. 1944'de Ankara Numune Hastanesi'nde  ocuk hekimliği dalında uzmanlık eğitimini tamamlayan ve 1948' de kendi isteğiyle Turhal şeker Fabrikası'na hekim olarak giden Ceyhun Atufun bu tavrı çok sevdiği Anadolu'ya sığınmaktan başka bir şey değildir. Çünkü o, Ankara'nın Cumhuriyet ve Atatürk konusunda duyarlılığını kaybettiğini düşünmekte ve Cumhuriyet'in başkentinde bunalmaktadır. Bu konuda oldukça hassas olan sanatcının üzüntüsü, Anadolu'da bulunduğu yıllarda yerini sevince bırakır. Hayatında

bir dönüm noktası olabilecek bu gelişme Ceyhun Atuf kimliğinin oluşmasında da en büyük rolü oynar.

Ceyhun Atuf'un Anadolu'da bulunduğu yıllar, hem insan , hem şair kimliğinin oluşmasını, olgunlaşmasını; hem de Anadolu insanını tanımasını sağlar. Sanatçı, Anadolu'nun merkezden görüldüğü gibi sadece saf duyguların yaşandığı bir mekân olmadığını; ne gibi sıkıntılar yaşandığını bu yıllarda kavrar. Ankara'ya döndükten sonra olaylar karşısındaki objektifliğinin kaynağında bu tecrübeleri düşünmek gerekir.

İlk şiir örneklerinde klâsik şiir anlayışını hissettiğimiz Ceyhun Atuf, zaman içerisinde serbest şiire yönelir. Şiirlerin şekillerindeki bu değişiklik şiiriyet açısından birtakım zayıflıklara da sebep olur. Başlangıçta halk şiirini de hatırlatabilecek; hatta imajlar açısından da böyle bir kanaatin oluşmasına sebep olabilecek anlayış, zamanla daha modern bir yapı içerisinde sunulur. Ancak mevcut şiirlerinin hemen tamamında halk şiirinden esintileri bulmak mümkündür.

Ceyhun Atuf'un *Yurdumdan* adlı eseriyle başlayan cemiyete yönelik şiir anlayışı; *Bağımsızlık Gülü* adlı eserindeki şiirleriyle, cemiyetin önemli sorunlarına yönelik şiirin oluşumunu hazırlar. Bu gelişmeden sonra sanatçı tarafından en büyük sorun olarak kabul edilen özgürlük kavramı üzerinde durulur. Ceyhun Atuf için özgürlük Atatürk'e bağlı olmanın, ilke ve inkılâplarına sahip çıkmanın başka bir adıdır. Atatürk ismini özgürlük mücadelesi veren milletlerin kurtuluşuyla özdeşleştiren sanatçı ele aldığı bütün temleri bu merkezde toplar. Bu sebeple sadece şiirlerinde değil, düzyazılarında da bu anlayış sanatçıyı yazmaya teşvik eden en önemli güçtür. Çünkü ona göre bu temeller üzerine inşa edilen Türkiye realitesi, çatıyı oluşturan bu büyük gücün varlığıyla ayakta duracaktır.

Ceyhun Atuf'un bütün eserlerinde hedef insandır. Onun ele aldığı insan düşünen, ülke gerçeklerine kafa yoran, Atatürk'e bağlı inkılâpçı karakterde bir insandır. İdeal insan kimliği içerisinde mütalââ edebileceğimiz bu kimlik yanında kendi ifadesiyle yoksunluk içerisinde yaşayan, ölüm riskini en fazla hisseden Anadolu insanı da önemlidir. Birey olarak, şair olarak bir hekim olarak bu durumu kanayan bir yara şeklinde değerlendiren Ceyhun Atuf Anadolu'dan hareketle hem göç meselesini; hem de şehirlerin varoşlarındaki insanı ele alır. O tekdüze bir anlayış içerisinde kuru bir *Anadoluculuk* peşinde olmadığından insanı her yerde düşünür ve onun sıkıntılarını dile getirir. Bu nedenle insanla alâkalı her mevzu eserleri oluşturan bir tema haline gelir.

Ölümünden kısa bir süre öncesine kadar elleri titrer bir şekilde yazmaya devam eden; hatta *Söylevi Okurken* adlı yazı dizisinin son sayısı ölümünden sonra yayınlanan Ceyhun Atuf Kansu, bir eğitimci kimliği içerisinde topluma ait büyük değerleri izah etmek peşindedir. Çünkü o, aydın diye geçinen bir çok insanın halkın ruhuna erişemediğini, halktan olamadığını bu sebeple dalkavukluk peşinde koştuğunu; bilâkis kendisinin Türk insanına hizmet etmek istediğini haykırır. O, dünyanın çiçekleri olarak kabul ettiği çocukların; olumsuzluklardan en çok etkilenenler olduğunu ve her türlü çabanın bu noktada odaklanacağını farkındadır. Bu sebeple eserlerinde görülen ve tali unsurlar olarak değerlendirilebilecek bir çok tema çocuğun mutluluğuna, geleceğine yönelik olarak ele alınmıştır.

Ceyhun Atufun şiirlerinde yer alan çocuk; bazen Erzurumlu İmdat, bazen gecekonduların sıkıntılarını zayıf omuzlarında ölmek pahasına taşıyan Sedefcik, bazen de özgürlük mücadelesi içerisinde yer alan Meksikalı Alvarez'dir. Bu noktada sınır tanımayan ve evrensel manâda dünya kardeşliği düşüncesi içerisinde çocuğu kucaklayan sanatçı, gözlemlerine dayanarak Türk çocuğunu, oluşturduğu itibarî dünya içerisinde de dünya çocuklarını anlatır. Edebiyatımızda çocukların şairi olarak kabul edilmesinin kaynağında bu gerçek vardır.

Ceyhun Atufun şiirlerinde temlerin zenginliği dikkati çeker. Her ne kadar sanatta ele alınan tenmalar sınırlı olsa da bu temalar hayatın her safhasına indirgenmek suretiyle sanatçı tarafından genişletilir, zenginleştirilir. Zirâ Ceyhun Atufun şiirlerinde; insan, ülke ve dünya üçgeni içerisinde yoğunlaşan tematik bir yapı dikkati çeker. Böylesi bir yapıyı oluşturan; bağlayıcı, bütünleştirici güç ise Atatürkçülük adını verdiği bilinçtir.

İnsanla ilgili yüceltilen ve yerilen değerler vardır. Özgürlük çerçevesi içerisinde mütalâa edilen ve bu aşamada takdir edilen her türlü mücadele Ceyhun Atufun şiirlerinde yer bulur. Bazen bir milletin kurtuluş mücadelesi, bazen rejim karşıtı hareketler, bazen ekmeğe erişebilme mücadelesinden kesitler vardır şiirlerde. Yoksulluğun, çaresizliğin kader olmadığı fikrinde ısrarlı olan sanatçının her şiiri umuda yolculuk gibidir.

Millî ve mahallî değerlere bağlı bir sanatçı kimliği ile karşımıza çıkan Ceyhun Atuf, ülke gerçekliğini bozkır Anadolu'nun gerçekliği içerisinde değerlendirir. Tarlasındaki ırgatları, göç yollarındaki insanlarıyla; kaderlerini nakışlara yansıtan genç kızları, umutla bekleyen delikanlılarıyla Anadolu en büyük gerçekliktir onun için. Bu

gerçeklik içerisinde kadının yeri farklıdır, sanatçı için.

Ceyhun Atuf'un Anadolu'ya düşkünlüğü bozkırın en ücra köşelerinin şiirlerde yer almasıyla daha da belirginleşir. Burcu burcu esen çiçek kokuları hissedilir şiirlerde. Ancak o çiçekle özdeşleştirdiği çocuğu bir hekim kimliğiyle ölümün pençesinden kurtarmaya çalışır. Asıl gerçeklik hastalık, sefâlet ve nihayetinde ölümdür. Ceyhun Atuf'un elini kolunu bağlayan da budur ve Anadolu'nun bu yüzünü yansıtmaya çalışır. Gerçek bir aydın duyarlılığıyla çareler arar. Atatürkçülüğün şekilde değil; özde kavranması halinde Anadolu'nun yeniden yapılanmasının sağlanacağına inanır.

Bireye ait sıkıntılar şiirlerde evrensel boyutta dile getirilir. Sevgiler, sevinçler, hüznler, direnmeler coğrafyalarla sınırlı kalmaz. Dünya kardeşliği düşüncesi içerisinde insanı anlatır Ceyhun Atuf.

*"Ben dost dost diye doğmuşum,
Dost dost diye öleceğim.
Ben bütün insanlara dost olmuşum,
Herkesi böyle dost bileceğim."*⁸⁰²

Özellikle sıkıntılarını anlattığı insanlar ona göre kapitalist dünyanın yükü altında ezilenlerdir. Bu nedenle Lâtin Amerika ülkelerine şiirlerle seyahat yapılır. Yaşadığı hayat içerisinde ülkesinin sınırları dışına çıkmamış olan Ceyhun Atuf, kendisini mutlu etmese de bir fantezi oluşturur. Ülkeleri için mücadele eden kahramanlarla dost olur. Özellikle bu dostluğun mekânı Vietnam'dır. Oradaki mücadele, bazen kurtuluş mücadelemizle aynîleştirilir. Abartılı bir şekilde oluşturulan bu benzerliğin kesişme noktasında Avrupa'ya; özellikle de Amerika'ya karşı olma tezi vardır.

İstanbul'da doğan Ankara'ya yerleşen ve aydın bir Anadolu köylüsü gibi yaşayan Ceyhun Atuf gerek hekimlik mesleği açısından, gerekse sanatçılığından istifade edip de şöhret peşinde koşmuş bir insan değildir. Yurt dışına dahi çıkmamış, Anadolu'dan başka yurt tanımamış olan sanatçı, bir taşra öğretmeni gibi hayatı boyunca insanlara birşeyler verebilmenin, onlara ulaşabilmenin heyecanını yaşar. Bu doğrultuda da çatışmalardan hiçbir zaman kaçınmaz.

Yazmış olduğu şiir kitapları içerisinde özellikle üçü diğerlerinden farklıdır. Bu

⁸⁰² Ceyhun Atuf Kansu: "Dünya Dostu", Yanık Hava, s. 46

eserlerin herbiri bir temin müstakil olarak anlatımı şeklindedir. *Yurdumdan* adlı eserinde çok sevdiği Anadolu'yu taşıyla toprağıyla; şehirleri, köyleriyle; denizleri, ırmaklarıyla yalın ifadelerle tanıtan Ceyhun Atuf *Sakarya Meydan Savaşı* adlı eserinde daha farklı bir kimlikle ortaya çıkar. Karşımızda yirmi iki gün, yirmi iki gece süren büyük bir mücadelenin ruhuna vakıf bir gözlemci çıkar. Ateş Kan ve Toprak diye ayırdığı bölümleriyle bu mücadelenin başından sonuna, sadece görünen taraflarını değil; ruhunu da aksettirir. Eserin Türk Edebiyatı içerisinde önemli destan örneklerinden birisi olarak kabul edilmesinin nedeni budur. Diğer eserlerine göre en fazla farklılık gösteren ise *Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü*'dür. Bu eser hayatın kendisidir. Birey olma bilincinin, ekmeğe ulaşabilmenin bu çabalar içerisinde kadının yerinin ve doğallığın bir yansımasıdır. Anlatım ve şekil yönüyle de diğerlerinden farklı olan bu eser, başka milletlerin destanı gibidir. Şair, oluşturduğu itibarî bir dünyada farklı ülkeleri dolaşmak suretiyle insan ve tabiatla ilgili müştereklere ulaşır.

Ceyhun Atuf düzyazılarında da benzer bir çaba içerisindedir. Onun düzyazıları birer manzum örnek gibidirler. Denemelerinde, makalelerinde kendine has anlatımı şiirden hiçbir zaman kopamayan bir yazar kimliğini ortaya koyar. Eserlerinde kurtuluş mücadelesi Samsun'dan Ankara'ya bütün ayrıntılarıyla yer alır. Gerek şiir, gerek düzyazılarında manâ ve şekil yönüyle çok titiz davranan; gerektiğinde bir harf yüzünden çok sevdiği arkadaşlarına dahi sitem etmekten kaçınmayan Ceyhun Atufun düzyazıları bir devrin, bir milletin panoraması gibidir. Onun düzyazılarında millet olma bilinci, bağımsızlık gibi temel unsurlar üzerinde durulur. Düşüncelerini harekete geçiren güç ise Atatürk ve Atatürkçülük'tür. Sanatçı bu doğrultuda Ankara'yla Anadolu'yu barıştırmaya çalışır. Zirâ, İstanbul ve Anadolu arasında uzun yıllar bir kopukluk yaşandığının farkındadır. Anadolu insanının Samsun, Amasya, Erzurum ve Sivas'ta Atatürk'le bütünleşmiş olması ve Atatürk'ü Anadolu paşası olarak bağrına basması şairi mutlu eden en büyük realitedir. Dolayısıyla düzyazılar da bu eksen üzerinde kurgulanır.

Ceyhun Atufun düzyazılarında ele alınan konular arasında; en fazla bağımsızlık ve Atatürk birlikteliği dikkati çeker. Gerek kitaplarında, gerekse makalelerinde düşüncelerinin özü olarak kabul edilebilecek bu bütünlük, Anadolu'nun; kısaca Türkiye'nin kurtuluşu için yegâne çare olarak düşünülür. Dolayısıyla Atatürk'ü anlamak için *Söylev*' i anlamanın gerekliliğini düşünen Ceyhun Atuf *İlgaz'a* yazdığı *Söylev'i*

Okurken yazı dizisini Türk insanının hizmetine sunar. Ona göre *Söylev*'i anlama, gelişme yolunda önemli adımlar atmayla aynı anlama gelir.

Düzyazılarında en fazla işlenen temalar arasında; inkılâp, bağımsızlık, eğitim, Atatürkçülük, Millî Mücadele, cumhuriyet ve demokrasi, yaşama sevinci, aydın kimliği, Anadolu kültürü, Anadolu insanı gibi millî- mahallî unsurlar vardır. Sanatçının amacı bir aydın, bir eğitimci kimliğiyle popülizme kaçmadan insana hizmet edebilmektir. Bu nedenle düzyazılarda insana ait değerlerin analiz edildiği görülür.

Ceyhun Atuf Kansu, roman ve tiyatro yazmamıştır. Nesir sahasında deneme yolunu seçen ve şiirsel bir anlatımla bu doğrultuda büyük başarılar sağlayan sanatçı, resimli iki küçük hikâyesinde de -Üvey Ana / İyi İnsan Mehmet Ali - insanî değerlerin önemi üzerinde durmak suretiyle çocuk eğitimine katkıda bulunmaya çalışır. Sanat endişesinden ziyâde çocuğun eğitilmesine yönelik; iyilik, dürüstlük, yardımseverlik, çalışkanlık, eğitim, öksüzlük gibi temaların işlendiği bu küçük eserlerinde Ceyhun Atuf, sanatçı kimliğinden çok eğitimci kimliğiyle karşımıza çıkar.

Hülâsa Ceyhun Atuf Kansu Türk Edebiyatı içerisinde sanatını düşüncelerine vasıta olarak düşünen ve hayatının son dönemlerine kadar da kendince doğru bildiği yoldan ayrılmayan ve hiçbir zaman taviz vermeyen bir sanatçıdır. Özellikle şiirlerinden yola çıkıldığında sanatının iki aşamada şekillendiği görülür. Şiire başladığı 1940'ların başıyla 1950'ler arasındaki aşama birinci bölümü; 1950'lerin başından hayatının son dönemlerine kadar (1978) geçen süreç de ikinci bölümü oluşturur. İlk dönemde klâsik şiir anlayışına uygun olarak verilen örnekler tema açısından zenginlik gösterirken, imajlarla zenginleşen bir şiir dünyası karşımıza çıkar. Her ne kadar sanatçı bu dönemi beğenmese de şiiriyet açısından güçlü olduğu dönemdir. İkinci dönem ise bellibaşlı temalarla oluşturulmuş, mesaj niteliği taşıyan şiirlerin yoğunlaştığı, kendince şiirinin yere sağlam basmaya başladığı, sanat endişesinden uzaklaşılan dönemdir.

KAYNAKLAR

A- KİTAPLAR**a. Şiir**

- Kansu, Ceyhun Atuf, *Bir Çocuk Bahçesinde*, Ankara, Recep Ulusoglu Matbaası, 1941, 64 s.
- , *Bağbozumu Sofrası*, Ankara, Ülkü Yayınevi, 1944, 125 s.
- , *Çocuklar Gemisi*, Ankara 1946, 15 s.
- , *Yanık Hava*, İstanbul, Varlık Yayınları, Ekin Basımevi, 1951, 77 s.
- , *Haziran Defteri*, İstanbul, Varlık Yayınları, Ekin Basımevi, 1955, 64 s.
- , *Yurdumdan*, İstanbul, Varlık Yayınevi, Ekin Basımevi, 1960, 77 s.
- , *Bağımsızlık Gülü*, Ankara, Toplum Yayınevi, Yargıçoğlu Matbaası, 1965, 55 s.
- , *Sakarya Meydan Savaşı*, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1970, 252 s.
- , *Buğday, Kadın Gül ve Gökyüzü*, Ank. 1970
- , *Güneş Salkımı*, (Der. Muzaffer Uyguner), Ankara, Bilgi Yayınevi, Nisan 1991, 174 s.
- , *Bir Kasabadan Resimler*, (Der. Muzaffer Uyguner), Ankara, Bilgi Yayınevi, Ekim 1991, 158 s.
- , *Halk Albümü*, (Der. Muzaffer Uyguner), Ankara, Bilgi Yayınevi, Haziran 1994, 199 s.

b. Düzyazı**1. Denemeler**

- Kansu, Ceyhun Atuf, *Devrimcinin Takvimi*, Ankara, Dernek Yayınları (Birinci Bas.1962), Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık, Ekim 1997, 112 s.
- , *Ya Bağımsızlık Ya Ölüm*, Ankara, Bilgi Yayınevi, (1. Basım 1964), Ocak 1997, 50 s.

- , *Köy Öğretmenine Mektuplar*, Ankara, Toplum Yayınları, Yargıçoğlu Matbaası, 1964, 137 s.
- , *Atatürkçü Olmak*, Ankara, Bilgi Yayınevi, (1. Basım 1966, 2. Basım 1971), 1996, 207 s.
- , *Atatürk ve Kurtuluş Savaşı*, Ankara, Bilgi Yayınevi, (1. Basım 1969, 2. Basım 1972, 3. Basım 1981), Ocak 1997, 159 s.
- , *Balım Kız Dalım Oğul*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1971, 164 s.
- , *Halk Önderi Atatürk*, Ankara, Bilgi Yayınevi, (1. Basım 1972), Ocak 1997, 105 s.
- , *Sevgi Elması*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1972, 46 s.
- , *Cumhuriyet Ağacı*, Ankara, Bilgi Yayınevi, Ocak 1997, 58 s.

2. Hikâyeler

- Kansu, Ceyhun Atuf, Üvey Ana, İstanbul, M.E.B. Yay. (Halk Eğitimi Yay.), 1964, 29 s.
- , *İyi İnsan Mehmet Ali*, İstanbul, M.E.B. Yay. (Halk Eğitimi Yay.), 1964, 32 s.

Genel Bibliyografya:

Akın, Gülten, Şiir Üzerine Notlar, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları Nisan 1996, 199 s.

Aktaş, Şerif, Edebiyatta Üslûp ve Problemleri, Ankara, Akçağ Yayınları, 1986, 159 s.

Aktaş, Şerif, Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi, Ankara, Akçağ Yayınları, 1996, 624 s.

Akyüz, Kenan, Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, Mart 1986, 1032 s.

Akyüz, Kenan, Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923), İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 1994, 270 s.

Kaplan, Mehmet, Cumhuriyet Devri Türk Şiiri, İstanbul, Dergâh Yayınları, Şubat 1975, 624 s.

Kaplan, Mehmet, Şiir Tahlilleri 1(Tanzimat'tan Cumhuriyete), İstanbul, Dergâh Yayınları, Ocak 1978, 238 s.

Kaplan, Mehmet, Şiir Tahlilleri 2(Cumhuriyet Devri Türk Şiiri), İstanbul, Dergâh Yayınları, Ekim 1988

Kurdakul, Şükran, Çağdaş Türk Edebiyatı (Cumhuriyet Dönemi), Ankara, Bilgi Yayınevi, C. 3, Şubat 1992, 316 s.

Okay, M. Orhan, Meşrutiyet Sonrası Türk Edebiyatı, Erzurum, Ata. Üni. Fen- Ed. Fak. Yayınları, 1990, 124 s.

Tanpınar, A. Hamdi, Edebiyat Üzerine Makaleler, İstanbul, Dergâh Yayınları, Eylül 1977,

Tanpınar, A. Hamdi, 19 uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul, Çağlayan Kitabevi, 1982, 639 s.

Timuroğlu, Vecihi, Ceyhun Atuf Kansu'nun Tüm Şiirleri 1-11, Türkiye İş Bankası Yayınları, 1978

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler, Dergâh Yayınları, C.1 Ocak 1977, C.3 Şubat 1979, C.4 Şubat 1981, C. 5 Eylül 1982

Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı 1V (Çağdaş Türk Şiiri), TDK Dergisi, S.481-482, Ocak-Şubat 1992

Türk Dünyası El Kitabı, Ankara, C. 3, Türk Kültürünü Arş. Ens. Yayınları: 121, 1992, 778 s.

Varlık Yıllığı, 1960, s.48-50

Veli, Orhan, Otuz Beş Yaş- Bütün Şiirleri, İstanbul, Can Yayınları, Ağustos 1994, 218 s.

B. MAKALELER

Aksoy, Ömer Asım, "Ceyhun Atuf Kansu Aramızda", Ilgaz, No. 199, Özel Sayı, 1978, s.17

———, "Ceyhun Atuf Kansu", Ilgaz, No. 199, Özel Sayı, 1978, s. 19

———, "C. A. Kansu İle İlgili İki Anı", Ilgaz, No. 199, Özel Sayı, 1978, s.3

Aktaş, Prof. Dr. Şerif, "Millî Romantik Duyuş Tarzı ve Türk Edebiyatı- V: Nâzım Hikmet", Türkiye Günlüğü, No. 48, Kasım-Aralık 1997, 115-128

Apaydın, Talip, "Ceyhun Atuf Kansu'ya Mektup", Ilgaz, No. 199, Özel Sayı, 1978, s.11

———, "Büyük Dostum Ceyhun Atuf Kansu", Ilgaz, No.213, Haziran 1979, s.9-10

Atok, Oğuz Kâzım , "Ceyhun Atuf Kansu Üstüne", Ilgaz, No. 172, Ocak 1976, s.16

———, "Kansu'yu Anarken", Ilgaz, No. 172, 1978 s.17 ve 22

Baranus, Osman Numan: "Kansu'yu Okurken", Ilgaz, No. 199, Özel Sayı, 1978, s.20-22

Başaran, Mehmet, "Dilimizin Arılaşması Üzerine: Ceyhun Atuf Kansu", Milliyet Sanat, No.126, Ağustos 1985, s.35

Binyazar, Adnan, "Söylev Ustası Ceyhun Atuf", Varlık , s.15-16

———, "Dost Kansu", Varlık , s.18-19

———, "Seyran Kızın Ağıtıcısı", Varlık, No.748, Ocak 1970, s.13-14

Ceyhun Atuf Kansu Özel Sayısı, Ilgaz, No. 172, Ocak 1976, s.1-24

- Ceyhun Atuf Kansu'nun Söylevi Okurken Yazı Dizisi (Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümünde), *İlgaz*, No.234, Mart 1981, s.9-16
- Ceyhun Atuf Kansu'nun Söylevi Okurken Yazısı, *İlgaz*, S.236, Mayıs 1981, s.8-11
- Ceyhun Atuf Kansu'nun Söylevi Okurken Yazısı, *İlgaz*, S.237, Haziran 1981, s.9-12
- Ceyhun Atuf Kansu'nun Söylevi Okurken Yazısı, *İlgaz*, S. 239, Ağustos 1981, s.9-12
- Ceyhun Atufun Kansu'nun Söylevi Okurken Yazısı, *İlgaz*, S.240, Eylül 1981, s. 9-12
- Erdost, Barışta, Oğuz Ayata, "Ekim 74'de Ceyhun Ağabey'le ", *Varlık*, No. 319, Nisan 1978, s.303-304
- Erişen, Satı, "Çocuk Şiirleri ve Çocuk Edebiyatı: Ceyhun Atuf Kansu", *Eğitim Hareketleri*, No. 266-267, Eylül/ Ekim 1977, s.25-28
- Eyüboğlu, Sabahattin, "Sakarya Meydan Savaşı", *Forum*, —1970
- Gençtürk, İsmail, "O da Gitti", *İlgaz*, No. 213, Haziran 1979, s.13
- Girginsoy, Naci, "Atatürk ve Kurtuluş Savaşı: C.Atuf Kansu", *Varlık*, No. 892, Ocak 1982, s.12
- Gülvahaboğlu, Adil, "Ceyhun Atuf Kansu'yla Bir Konuşma", *Varlık*, No. 820, Ocak 1976, s.10
- Kansu, Işık, "Babamın Öğretisi ve Gençlik", *İlgaz*, No. 199, Özel Sayı, 1978, s.6-7
- Karaahmedoğlu, İsmail, "Yeni Yılda Ceyhun Atuf Kansu İle Söyleşi", *İlgaz*, No.148, Ocak 1974, s.14-15
- , "Ceyhun Atuf Kansu", *İlgaz*, No. 148, Ocak 1974, s. 16
- , "Ocak 1976'da Ceyhun Atuf Kansu'ya Sorular", *İlgaz*, No. 172, Ocak 1976, s. 8-11
- , "Neden Ceyhun Atuf Kansu?", *İlgaz*, No. 199, Özel Sayı, Nisan 1978 s.2-3 ve7
- Karaaslan, Mevlüt, "Kansu'yu Uğurlayış", *İlgaz*, No. 213, Haziran 1979, s.8
- Kırcan, Talat, "Buğday, Kadın, Gül ve Gökyüzü: Ceyhun Atuf Kansu", *Soyut*, No. 28, Ağustos 1970, s.22-23
- Koray, Yunus, "Ceyhun Atuf Kansu", *İlgaz*, No. 213, Haziran 1979, s.12-13

- Külebi, Cahit, "Ceyhun Atuf Kansu", Milliyet Sanat, No. 270, 1978, s.7-8
- Özdemir, Emin, "Kansuca", Ilgaz, No. 199, Özel Sayı (199), Nisan 1978, s.11-12
- , "Sevginin ve Doğanın Ozanı", Ilgaz, No. 199, Özel Sayı, 1978, s.6-7
- , "Kansu'ya Mektup", Ilgaz, No. 222-23, Mart-Nisan 1980, s.8-10
- Özden, Y. Güngör, "Ceyhun Atuf Kansu Gerçek Bir Atatürkçü İdi.", Ilgaz, No. 199, Özel Sayı, 1978, s.5 ve21
- Özertim, S. Nabi, "Ceyhun Atuf Kansu", Ilgaz, No. 199, Özel Sayı, Nisan 1978, s. 21-22
- , "Ceyhun Atuf Kansu", Ilgaz, No. 213, Haziran 1979, s.21
- Salihoglu, Mehmet, "Ceyhun Atuf Kansu", Ilgaz, No. 172, Ocak 1976, s.14-15
- Süreya, Cemal, "Babam Ceyhun Boy Boyluyor", Papirüs, Temmuz 1967, No.14 / Ilgaz, No. 199, Özel Sayı 1978, s. 19"
- Uyguner, Muzaffer, "Ceyhun Atuf: Cumhuriyet Bayrağı Altında", Varlık, No. 796, Ocak 1974, s.11
- , "Ceyhun Atuf Kansu'nun Tüm Şiirleri. Der: Vecihi Timuroğlu", Varlık, S.859, Nisan 1979, s.11-12
- Doğan, Mehmet H., "Ceyhun Atuf Kansu'nun Yanık Havası", Varlık, Mart 1998, No. 1086, s.20-21

Dergilerde Yayınlanan Makaleleri

1-İmece

- Kansu, Ceyhun Atuf, "Köy Enstitülerini Neden Savunuyorum", İmece, No. 12, Nisan 1961, s. 11-12
- , "Türkü Bilmek", İmece, No. 6, Ekim 1961, s.6-8
- , "Köy Çocuğu", İmece, Kasım 1961, s.13-15
- , "Kavramlar Eğitimi", İmece, No.10, Şubat 1962, s.10-12

- , "Köy Enstitülerinin Edebiyatımıza Getirdikleri", İmece, No. 13, Mayıs, 1962, s.10-14
- , "Köy Çocuğu Karşısında", İmece, No.7, Şubat 1963, s.12-14
- , "Öğretmenler Yürüyüşü", İmece, No. 24, Nisan 1963, s.4
- , " Tonguç'un Anadolu Köyüne Bakışı", İmece, No. 99, Nisan 1963, s.8
- , "Tolstoy ve Nafi Atuf", İmece, No. 30, Ekim 1963, s. 22-27
- , "Köy Enstitülerini Neden Savunuyorum", İmece, No. 12, Ocak 1964, s.11-12
- , "Tonguç İlkokulu", İmece, No. 58, Mart 1966, s.8
- , "Ulusal Kurtuluş Savaşı ve Köylüler", İmece, 1 Ağustos 1967, No. 76, s.3-7
- , "Kurtuluş Savaşı Kavramı", İmece, 1 Ekim 1967, No. 78, s.4-6
- , "Mustafa Kemalcilik", İmece, No. 79, Kasım 1967, s.46
- , "Bağımsızlık Eğitimi", İmece, Eylül 1968, No. 89, s.3-6
- , "Hümanizma Savaşçıları", İmece, No. 95, Mart 1969, s.5-6

2-Türk Dili

- Kansu, Ceyhun Atuf, "Devleti Yenileştiren Atatürk", Türk Dili, No.146, Kasım 1963, s. 88-91
- , "Hayatım", Türk Dili, No.171, Aralık 1965, s.214
- , "Atatürk'ün Ulus Gerçeği", Türk Dili, No.182, Kasım 1966, s.112-116
- , "Tevfik Fikret ve Devrim", Türk Dili, No.203, Ağustos 1968, s. 477-487
- , "Otobiyografi", Türk Dili, No.231, Aralık 1970, s.259-261
- , "Anadolu Halk Tarihinde Yunus Emre", Türk Dili, No. 240, Eylül 1971, s.411-429
- , "1920 Tarihi", Türk Dili, No.254, Kasım 1972, s.156-166
- , "Devrim Dengecisi(Mustafa Kemal Atatürk) ", Türk Dili, No.266, Kasım 1973, s.68-71

- , "Hekimlik Dilinin Türkçeleştirilmesi", *Türk Dili*, No.269, Şubat 1974, s.447-449
- , "Cumhuriyete Bağlanmak", *Türk Dili*, No.277, 1 Ekim 1974, s.757-760
- , "Uygarlıkta İnanç", *Türk Dili*, No.278, Kasım 1974, s.860-862
- , "Ulusal Kurtuluş Savaşı Üzerine", *Türk Dili*, No.298, Temmuz, 1976, s.2-6
- , "Aliye Öğretmen, Ayşe Hemşire, Halide Onbaşı", *Türk Dili*, No.298, Temmuz 1976, s.41-48
- , "Karlar Kraliçesi / Çev. T. Yücel, Tan. C. Atuf Kansu", *Türk Dili*, No. 311, Ağustos 1977, s. 81-88
- , "Muş Türküsü", *Türk Dili*, No. 302, Kasım 1976, s.632-635
- , "Hekimlik Dili Türkçe", *Türk Dili*, Mart 1978, s.161-164

3-Varlık

- Kansu, Ceyhun Atuf, "(Simavnalı Şeyh) Bedrettin", *Varlık*, No.645, Mayıs 1965, s.8
- , "Halk Gerçeği", *Varlık*, No. 662, Ocak 1966, s.8
- , "Halk Yönetimi Kavramı", *Varlık*, No.665, Mayıs 1966, s.4-5
- , "Halkçılığın Kökleri", *Varlık*, No.677, Eylül, 1966, s.3-4
- , "Halkçılığın Kökleri", *Varlık*, No. 678, Eylül 1966, s. 3
- , "Bursa Söylevi", *Varlık*, No.685, Ocak 1967, s.6-7
- , "Tecer Dağı", *Varlık*, No.702, Eylül 1967, s.8-9
- , "Yalan Söylemenin Arapçası", *Varlık*, No.719, Haziran 1968, s.4
- , "Kurtuluş Savaşı Öğretisi", *Varlık*, No.730, Kasım 1968, s.10
- , "Ulusal Hümanizma", *Varlık*, No.769, Ekim 1971, s.3
- , "İnsan ve İnsancı", *Varlık*, No.771, Aralık 1971, s.3
- , "Kurtuluş Savaşı İnsancılıktır", *Varlık*, No.773, Şubat 1972, s.3
- , "Kurtuluş Savaşı İnsancılıktır", *Varlık*, No.773, Şubat 1972, s.3
- , "Türk Dili", *Varlık*, No.778, Temmuz, 1972, s. 3

- , "Mavi Ozan(Sabahattin Eyüboğlu)", Varlık, No.786, Mart 1973, s.4
- , "Cumhuriyetin Dökümü", Varlık, No.794, Kasım 1973, s.6-7
- , "Eleştiri", Varlık, No. /95, Aralık 1973, s.5-6
- , "Yaban", Varlık, No.810, Mart 1975, s.6-7
- , "Hayâli Küçük Ali", Varlık, No.809, Şubat 1975, s.13-14
- , "Destan: Gürol Sözen", Varlık, No.811, Nisan 1975, s.4-5
- , "Sırtlan Payı: Attila İlhan", Varlık, No.825, Ağustos 1975, s.5-6
- , "Kemalizm Üzerine", Varlık, No.818, Kasım 1975, s.9-12
- , "Ölümünün 25. yıldönümünde Gökyüzü Boyacısı(Orhan Veli)", Varlık, No.819, Aralık 1975, s.4-5
- , "Yayla Dumanı", Varlık, No.821, Şubat 1976, s.7
- , "Uluslaşmanın Tan Yerinde", Varlık, No.822, Mart 1976, s.3-4
- , "Saz Acından Ölüyor", Varlık, No.823, Nisan 1976, s.4
- , "Tütün Yorgunu: Talip Apaydın", Varlık, No.825, Haziran 1976, s.4-5
- , "Çal Köyü", Varlık, No.828, Eylül 1976, s.3-4
- , "Üzüme Akçe Gerekmez", Varlık, No.829, Ekim 1976, s.3-4
- , "Mustafa Kemal'in Çıkrığı", Varlık, No.830, Kasım 1976, s.3-4
- , "Genç Dizeler", Varlık, No.832, Ocak 1977, s.4-5
- , "Horozköy Öğretmeni", Varlık, No.835, Nisan 1977, s.3-4
- , "Halktır En Güzel Dulda", Varlık, No.837, Haziran 1977, s.5-6
- , "Okumak", Varlık, No.838, Temmuz 1977, s.11-12
- , "Çorba", Varlık, No.839, Ağustos 1977, s.4
- , "Şiirin Gizi", Varlık, No.840, Eylül 1977, s.8
- , "Atatürk Yaşadı mı: Oktay Akbal", Varlık, No.842, Kasım 1977, s.3-4
- , "Bir Ozanı Okumak", Varlık, No.843, Aralık 1977, s.3-4

- , "Bozkır", Varlık, No.845, Şubat 1978, s.6-7
- , "Tıbbiye", Varlık, No.847, Nisan 1978, s.22
- , "Devrimci Yazın", Varlık, No.848, Mayıs 1978, s.4
- , "Atatürk ve Kurtuluş Savaşı", Varlık, No.892, Ocak 1982, s. 12

4- Ilgaz

Kansu, Ceyhun Atuf, "İnebolu Anıdı", Ilgaz, No.41, Şubat 1965, s.4-5

- , "Han'da", Ilgaz, No.43, Nisan 1965, s.4-5
- , "Dağda", Ilgaz, No.44, Mayıs 1965, s.4-5
- , "Bozkırda", Ilgaz, No.45, Mayıs 1965, s.4-5
- , "Ankara", Ilgaz, No.46, Temmuz 1965, s.4-5
- , "Şapka", Ilgaz, No.48, Eylül 1965, s.4-5
- , "Devrim", Ilgaz, No.50, Kasım 1965, s.4-5
- , "Köyden Üniversiteye", Ilgaz, No.52, Ocak 1966, s.4-5
- , "Bir Eğitim Ustası", Ilgaz, No.53, Şubat 1966, s.4-5
- , "Kırşehir Hanı", Ilgaz, No.54, Mart 1966, s.6-7
- , "Dağın Ardı", Ilgaz, No.55, Nisan 1966, s.6-7
- , "Elektrik", Ilgaz, No.56, Mayıs 1966, s.4-5
- , "Aşı", Ilgaz, No.57, Haziran 1966, s.4-5
- , "Sepetçioğlu", Ilgaz, No.58, Temmuz 1966, s.4-5
- , "Çeşme Başı", Ilgaz, No.60, Eylül 1966, s.4-5
- , "Özgürlüğün Kaynakları", Ilgaz, No.61, Ekim 1966, s.6-7
- , "Cumhuriyetçi Olmak", Ilgaz, No.61, Aralık 1966, s.4-5
- , "Tahir İle Zühre", Ilgaz, No.67, Nisan 1967, s.4-7
- , "Tahir İle Zühre", Ilgaz, No.68, Mayıs 1967, s.4-7
- , "Tahir İle Zühre", Ilgaz, No.69, Haziran 1967, s.4-7

- , "Tahir İle Zühre", *İlgaz*, No.70, Temmuz 1967, s.4-7
- , "Ahmet Kutsi Tecer", *İlga*, No.75, Aralık 1967, s.3-4
- , "Ahmet Kutsi Tecer", *İlgaz*, No.75, Aralık 1968 s.3-4
- , "Sütsüz", *İlgaz*, No.102, Mart 1970, s.3
- , "Saray Baskını", *İlgaz*, No.103, Nisan 1970, s.3-4
- , "Ömer Seyfettin", *İlgaz*, No. 104, Mayıs 1970, s.3-4
- , "Yaşlı Kaptan", *İlgaz*, No.105, Haziran 1970, s.3-4
- , "Akşehir'de Nasrettin Hoca", *İlgaz*, No.106, Temmuz 1970, s.3-8
- , "Türkçe'nin Beyliği", *İlgaz*, No.107, Ağustos 1970, s.3-4
- , "Bazlama", *İlgaz*, No.109, Ekim 1970, s.3-4
- , "Lâik Halk Okulu", *İlgaz*, No.112, Ocak 1971, s.3-4
- , "Halk Şenliği", *İlgaz*, No.113, Şubat 1971, s.3-4
- , "Halk Uyanışı", *İlgaz*, No.114, Mart 1971, s.3-4
- , "Halk Dağı", *İlgaz*, No.116, Mayıs 1971, s.3-4
- , "Halk Güneşi", *İlgaz*, No.117, Haziran 1971, s.3-4
- , "Halk Barışı", *İlgaz*, No.118, Temmuz 1971, s.3-4
- , "Halk Utkusu", *İlgaz*, No.119, Ağustos 1971, s.3-4
- , "Halk Dili", *İlgaz*, No.120, Eylül 1971, s.3-4
- , "Halk Bayrağı", *İlgaz*, No.121, Ekim 1971, s.3-4
- , "Halk Töresi ", *İlgaz*, No.123, Aralık 1971, s.3-4
- , "Halk Deyince", *İlgaz*, No.124, Ocak 1972, s.3-4
- , "Halk Kaynağı", *İlgaz*, No.125, Şubat 1972, s.3-4
- , "Türk Halkı", *İlgaz*, No.126, Mart 1972, s.3-4
- , "Halk Kitapları", *İlgaz*, No.127, Nisan 1972, s.3-4
- , "Bilge Halk", *İlgaz*, No.128, Mayıs 1972, s.3-4

- , "Seven Halk", Ilgaz, No.129, Haziran 1972, s.3-4
- , "Gülen Halk", Ilgaz, No. 130, Temmuz 1972, s.3-4
- , "Çalışan Halk", Ilgaz, S.131, Ağustos 1972, s.3-4
- , "İnanan Halk", Ilgaz, No.132, Eylül 1972, s.3-4
- , "Savaşan Halk", Ilgaz, No.133, Ekim 1972, s.3-4
- , "Kurtuluş Savaşları ve Halk", Ilgaz, No.134, Kasım 1972, s.3-4
- , "Evet Diyen Halk", Ilgaz, No.135, Aralık 1972, s.3-4
- , "Nafi Atuf: Tolstoy İlkul Öğretmeni", Ilgaz, No.143, Ağustos 1973, s.3-4
- , "Nafi Atuf: Tolstoy İlkul Öğretmeni", Ilgaz, No.144, Eylül 1973, s. 3-4
- , "Nafi Atuf: Tolstoy İlkul Öğretmeni", Ilgaz, No.149, Şubat 1974, s.3-5
- , "Müdafaai Hukuki Milliye", Ilgaz, No.160, Ocak 1975, s.3-4
- , "Ulusal Bağımsızlık Devrimi", Ilgaz, No.165, Haziran 1975, s.3-4
- , "Evliyâ Çelebi'de Nasrettin Hoca", Ilgaz, No.166, Temmuz 1975, s.3-4
- , "Yaşantım", Ilgaz, No.172, Ocak 1976, s.4-5
- , "Ceyhun Atuf Kansu Özel Sayısı", Ilgaz, No.172, Ocak 1976, s.1-24
- , "Bir Ekin İmecesı (Halkevleri)", Ilgaz, No.173, Şubat 1976, s.3-5
- , "Erzurum Kongresinin Yapısı", Ilgaz, No.175, Nisan 1976, s.2-3
- , "Söylevi Okurken; Akşam Yemeği", Ilgaz, No.180, Eylül 1976, s.3-4
- , "Manda", Ilgaz, No.181, Ekim 1976, s.3-4
- , "Halk Okulları", Ilgaz, No.182, Kasım 1976, s. 3-4
- , "Dilde Bağımsızlık Savaşçısı", Ilgaz, No.182, Kasım 1976, s.10-11
- , "Yerli Malı", Ilgaz, No.183, Aralık, 1976, s.3-5
- , "Söylevi Okurken; On Dakika Ara", Ilgaz, No.184, Ocak 1977, s.3-4
- , "Söylevi Okurken; Umut Kaynakları", Ilgaz, No.186, Mart 1977,
- , " Batıya Boyun Eğen Doğu", Ilgaz, No.187, Nisan 1977, s.3-4

- , "Cana Kıyıcular", *Ilgaz*, No.188, Mayıs 1977, s.3-4
- , " Anadolu Telgrafhaneleri", *Ilgaz*, No.189, Haziran 1977, s.3-4
- , " Söylevi Okurken; Osman Bey", *Ilgaz*, No.191,Ağustos 1977, s.3-4
- , "Tarih ve İnsanlar", *Ilgaz*, No.192, Eylül 1977, s.2-5
- , "Akşam Gazeteleri", *Ilgaz*, No.193, Ekim 1977, s.3-6
- , "Heyeti Temsiliye", *Ilgaz*, No.194, Kasım 1977, s.3-6
- , "Söylevi Okurken", *Ilgaz*, No. 195, Aralık 1977, s.3-5
- , "Atatürk'ün Halk Devleti", *Ilgaz*(Özel Sayı), No.206, Kasım 1978, s.21-22
- , "Söylevi Okurken", *Ilgaz*, No. 196, Ocak 1978, s. 3-5
- , "Söylevi Okurken", *Ilgaz*, No.197, Şubat 1978, s. 3-5
- , "Söylevi Okurken ", *Ilgaz*, No. 198, Mart 1978,s. 3-5
- , "Atatürk'ün 100. Doğum Yılına Sunulur", *Ilgaz*, No. 234, Mart 1981, s. 9-16
- , "Yaşantım", *Ilgaz*, No.199, Nisan 1978, s.5-6
- , "Siyasa Dersleri", *Ilgaz*, No.199, Nisan 1978, s.3-4
- , "Akşehirde Nasrettin Hoca", *Ilgaz*(Özel Sayı), No.238, Ocak 1981, s.163
- , "Söylevi Okurken", *Ilgaz*, No. 235, Nisan 1981, s. 8-11
- , "Söylevi Okurken", *Ilgaz*, No. 236, Mayıs 1981, s. 8-11
- , "Söylevi Okurken", *Ilgaz*, No. 237, Haziran 1981, s. 9-12
- , "Söylevi Okurken", *Ilgaz*, No. 239, Ağustos 1981, s. 9-12
- , "Söylevi Okurken", *Ilgaz*, No. 240, Eylül 1981, s. 9-12
- , "Söylevi Okurken", *Ilgaz*, No. 241, Ekim 1981, s. 9-12
- , "Söylevi Okurken", *Ilgaz*, No. 242, Kasım 1981, s. 9-12

5- Diğerleri

Kansu, Ceyhun Atuf, "Okuma Yazma ve Çocuk Sağlığı", *Köy ve Eğitim*, No.58, Aralık 1958, s.1-6

- , "Anadolu'da Bir Çocuk Hekiminin Karşılaştığı Problemler", Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, No. 4, Ekim 1959, s.200-219
- , "Türkiye'nin Ana Sorunları", Forum, No.150, Temmuz 1960, s.13-15
- , "Kasabalarda ve Köylerde Süt Çocuğu Ölümünün Toplumsal Problemleri", Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları, No.1, Ocak 1961, s.1-20
- , "Ustamız M. Kemal, İttihat ve Terakki", Halk Evleri, No.61, Mayıs 1961, s.92-99
- , "Devrimci Ozan Tefik Fikret", Ataç, No.17, Eylül, 1963, s.26-28
- , "Köy Enstitüleri ve Batı Uygarlığı", Birlik, No.65, Haziran 1964, s.28-30
- , "Tonguç'un Kitapları", Birlik, No.65, Haziran 1964, s.30-32
- , "Eğitimde Atatürkçü Olmak", Elele, No.2, Ekim 1964, s.2-3
- , "Atatürk ve Hürriyet", Kemalizm, No.30, Ocak 1965, s.16-17
- , "Maniler", Soyut, No.31, Aralık 1967, s.3
- , "Devrim Üniversitesi: Halkevleri", Halk Evleri, No. 36, Ekim 1969, s.5-7
- , "Ustamız Mustafa Kemal, İttihat ve Terakki", Halk Evleri, No.61, Kasım 1971, s. 92-99
- , "Ustamız Mustafa Kemal, Tarihe Nesnel Bakmak", Halk Evleri, No.62, Aralık 1971, s.5-6
- , "Kemalizmin Halk Okulları", Halk Evleri, No. 64, Şubat 1972, s. 3-5
- , "Kemalizmin Halk Okulları", Halk Evleri, No. 64, Şubat 1972, s. 3-5
- , "Atatürk, Bir Devrimci", Halk Evleri, No.73, Kasım 1972, s.2-12
- , "Atatürk, Bir Devrimci", Halk Evleri, No.73, Kasım 1972, s.2-12
- , "Kemalist Bir Öğreti Var mıdır? ", Yeni Ufuklar, No. 232, Ocak 1973, s. 19-25
- , "Halk Yönetimi Savunucusu", Yeni Ufuklar, No. 234, Mart, 1973, s.159-161
- , "Atatürk ve İlkeleri", Halk Evleri, No.82, Ağustos 1973, s.2-3
- , "Atatürk ve İlkeleri", Halk Evleri, No.82, Ağustos 1973, s.2-3

- , "Hümanizma Açısından Atatürk Devrimciliği", Halk Evleri, No.84, Ekim 1973, s.17-18
- , "Hümanizma Açısından Atatürk Devrimciliği", Halk Evleri, No.84, Ekim 1973, s.17-18
- , "Eleştiri", Halk Evleri, No.86, Aralık 1973, s.7-9.12
- , "Eleştiri", Halk Evleri, No.86, Aralık 1973, s.7-9.12
- , "Dedem Korkut'un Kitabı: Orhan Şaik", Türk Folklor Araştırmaları, No.297, Nisan 1974, s.69-51
- , "Toplumcu Gerçekçilik Üstüne Üç Deneme", Çağdaş Atılım, No.3, Nisan 1976, s.20-21
- , "Toplumcu Gerçekçilik Üstüne Üç Deneme", Çağdaş Atılım, No.3, Nisan 1976, s.20-21
- , "İslâmcılık Cereyanı: Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya", Kemalizm, No.180, Temmuz 1977, s.23-25
- , "Eğitimde Halkçılık", Kemalizm ve Türkiye", No.20, Ağustos 1977, s.12-13
- , "Çeviri Şiir", Özgür İnsan, No. 47, Eylül 1977, s. 72-75
- , "Mustafa Kemal'in Işıklı Yolunda", Kemalizm, No.47, Eylül 1977, s.72-75
- , "Devleti Yenileştiren Atatürk", Karayolları Bülteni, No. 332/333, Kasım/Aralık 1977, s.2-6
- , "Şiirlerden Umuda", Özgür İnsan, No.50, Aralık 1977, s.73-78
- , "Ölçüt", Özgür İnsan, No. 53, Mart 1978, s.56-61
- , "Ceyhun Atuf Kansu Yaşamını Anlatıyor", Özgür İnsan, No. 54, Nisan 1978, s. 40-41
- , "Ya Bağımsızlık, Ya Ölüm!", Kemalizm, No.189, Nisan 1978, s.3-6
- , "Halkçı Sanat: Halk Kaynağı", Türk Folklor Araştırmaları, No. 347, Haziran 1978

- , "Halk Kaynağından Sanatın İçine", Türk Folklor Araştırmaları, No.348, Temmuz 1978
- , "Sanatta Devrimci Doku", Türk Folklor Araştırmaları, No. 350, Eylül 1978
- , "Ya Bağımsızlık Ya Ölüm", Kemalizm ve Türkiye, No. 34, Ekim 1978, s.20-24
- , "Sevgili Öğretmenim Atatürk", Kemalizm ve Türkiye, No. 220,(Haziran 1964) Kasım 1981, s.17-20
- , "Ya Bağımsızlık, Ya Ölüm", Kemalizm, No. 238, Mayıs 1982, s.3-6
- , "Mustafa Kemal'in Işıklı Yolunda", Kemalizm ve Türkiye, No. 84, Mart 1983, s.12-14
- , "Sevgili Öğretmenim Atatürk", Kemalizm, No. 254, Eylül 1983, s.19-21
- , "Bağımsızlık Savaşlarının Öncüsü", Kemalizm, No. 289, Ağustos 1986, s.16-17

ÖZGEÇMİŞ

06. 04. 1961 yılında Erzurum'un Pasinler ilçesinde dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini Erzurum'da tamamladı. 1983 yılında Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü'nden mezun oldu. Aynı yıl Sinop ili Ayancık ilçesinde öğretmen olarak göreve başladı. 1984-1985 yılları arasında yedek subay olarak askerlik görevini ifa etti. Askerlik dönüşü (1985) Sinop ili Durağan ilçesinde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görevini sürdürdü.

1989 yılında Atatürk Üniversitesi Ağrı Eğitim Fakültesi (Eğitim Yüksek Okulu) için açılan öğretim görevliliği sınavını kazanarak, üniversitedeki görevine başladı. 1991 yılında Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde başladığı "Yüksek Lisans" (Fazlı Necib, Hayatı ve Eserleri) çalışmalarını 1993'te tamamladı. Aynı yıl doktora doktora sınavını kazanarak çalışmalarına devam etti.

Halen, Atatürk Üniversitesi Ağrı Eğitim Fakültesi'nde öğretim görevlisi çalışmalarını sürdüren Metin Erkal, evli ve iki çocuk babasıdır.

BELGELER

Ceyhun Atuf Kansu
(7 Aralık 1919-17 Mart 1978)

Ceyhun Atuf Kansu

Ceyhun Atuf Kansu'nun imzası

Ceyhun Atuf Kansu Tokat/Turhal'da

Ozan ölü mü

Selin festi bu dünyadan
Hosca kel manev kardaş
Bekar felsein benim için
Keylara sat kireçleri.

O tobus duragindeki yağmur
Arama beni felsemem ben,
Şepkamin üzerine şakın
İndi ölümün bulub.

Geçip giden Doğu tirceni
Elim kalkmaz selam vermeye
Bilirim yağlıdalar püllemin kare
Koklesin onları Brincan istasyonu.

Soyunuk fışıl resimli
Bellaunda kar parake
Sevismeye felsein
Yıldızlar senin yonuna.

Ey felsein pünlerin şakı
Kendi kendine büyü
Ben yokum artık..
Çiçek leune türkü söyleyecek.

6. E - 969

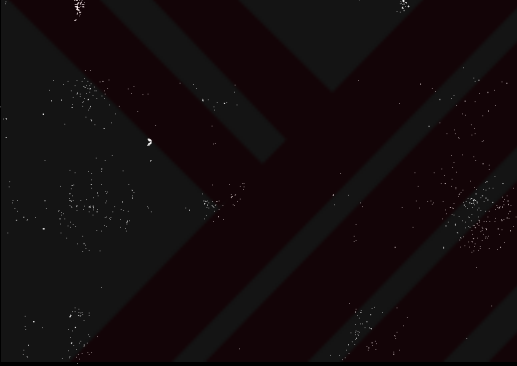
Ceyhan Akif Krum

Ceyhun Atuf Kansu ailesiyle
(Eşi Muzaffer Hanımefendi, kızı Bahar, oğlu Işık, Kayınvalidesi Nadire Alışık)

Ceyhun Atuf Kansu

ŞİİR ÖDÜLÜ TÖRENİ
“Kuvayı Milliye Defteri’nden”

97

*1997 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülü Töreni ve
“Kuvayı Milliye Defteri’nden” adlı izlenimde
birlikte olmayı diliyoruz...
Muzaffer Kansu*